

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
ภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ:
กรณีศึกษา บ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเตกา จังหวัดสงขลา

นางสาวอภิญญา พงศ์พิศาล

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม (สหสาขาวิชา)

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SOCIAL AND CULTURAL IMPACTS OF TOURISM DEVELOPMENT
UNDER THE INDONESIA-MALAYSIA-THAILAND
GROWTH TRIANGLE DEVELOPMENT PROJECT:
A CASE STUDY OF BAN THAI-JUNGLUN, SADAO DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

Miss Atitthan Pongpisal

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Human and Social Development

(Interdisciplinary Program)

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยว
ภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ:

กรณีศึกษา บ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.

โดย

นางสาวอริฏฐาน พงศ์พิศาล

สาขาวิชา

พัฒนามนุษย์และสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษา

ดร. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

นางสาวชปา จิตต์ประทุม

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คนบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ม.ร.ว. กัลยา ติงศภัทย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ดร. ธัญญาทิพย์ ศรีพนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(นางสาวชปา จิตต์ประทุม)

.....กรรมการ
(ดร. พินิจ ลาภธนานนท์)

.....กรรมการ
(นางสุรียา วีรวงศ์)

อธิฏฐาน พงศพิศาล: ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ: กรณีศึกษา บ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.
(SOCIAL AND CULTURAL IMPACTS OF TOURISM DEVELOPMENT UNDER THE INDONESIA-MALAYSIA-THAILAND GROWTH TRIANGLE DEVELOPMENT PROJECT: A CASE STUDY OF BAN THAI-JUNGLUN, SADAO DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE.)
อ.ที่ปรึกษา: ดร.ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, อ.ที่ปรึกษาร่วม: อ.ชปา จิตต์ประทุม, 155 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจของบ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการเก็บตัวอย่างข้อมูลเชิงลึกจำนวน 45 ราย โดยเก็บข้อมูลในพื้นที่ตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ.2547- เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2549 ใช้การบรรยายแบบพรรณนา มีรูปภาพ ตาราง และแผนที่ประกอบเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า การที่บริเวณพื้นที่อันเป็นที่ตั้งของบ้านไทย-จังโหลน มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วส่งผลให้เมืองเกิดการขยายตัวและเปลี่ยนสภาพจากการทำสวนยางและการค้าชายแดนไปเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการบริการ (อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ ที่มีทั้งอาคารพาณิชย์ โรงแรม สถานบันเทิง ร้านค้า โดยมีจุดเน้นของชุมชนเป็นแหล่งบันเทิงประเภทสถานเริงรมย์ ซึ่งทำให้เศรษฐกิจของพื้นที่เจริญขึ้น แต่ในขณะเดียวกันพื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์จากคนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายอาชีพ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เองนำมาซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ

ผลกระทบด้านบวกที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ รายได้ของคนในพื้นที่เพิ่มขึ้น สามารถเข้าถึงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันผลกระทบด้านลบพบว่า ปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นเพิ่มมากขึ้น ทั้งเรื่องหญิงบริการ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การฉ้อโกง การปล้นทรัพย์ การพนันและยาเสพติดให้โทษ นอกจากนี้ยังพบว่าราคาที่ดินสูงขึ้น วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์ของชาวบ้านเปลี่ยนไปจากความสัมพันธ์แบบเพื่อนเป็นนายจ้างกับลูกจ้าง ความรู้สึกผูกพันและรักท้องถิ่นลดลง รวมถึงค่านิยมทางสังคมของเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงเป็นการลอกเลียนแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและหญิงบริการ

สาขาวิชา.....พัฒนามนุษย์และสังคม.....ลายมือชื่อนิสิต.....อธิฏฐาน พงศพิศาล.....
ปีการศึกษา.....2549.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ชปา จิตต์ประทุม.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....ชปา จิตต์ประทุม.....

4689187120: MAJOR HUMAN AND SOCIAL DEVELOPMENT

KEY WORD: SOCAIL / CULTURAL / TOURISM DEVELOPMENT / TRIANGLE DEVELOPMENT PROJECT

ATITTHAN PONGPISAL: SOCIAL AND CULTURAL IMPACTS OF TOURISM DEVELOPMENT UNDER THE INDONESIA-MALAYSIA-THAILAND GROWTH TRIANGLE DEVELOPMENT PROJECT: A CASE STUDY OF BAN THAI-JUNGLUN, SADAO DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE. THESIS ADVISOR: THANYATHIP SRIPANA PH.D, THESIS COADVISOR: CHPA CHITTPRATOOM, 155 PP.

The objective of this thesis is to study the impacts of social and cultural change resulting from tourism development under the Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle (IMT-GT) development project in Ban Thai-Junglun, Sadao District of Songkhla Province. Qualitative research technique is employed with the in-depth study of 45 cases.

The study found that Ban Thai-Junglun's economy has been growing with increasing rapidly. As a consequence, the city has been expanded and changed its feature from rubber plantation community to a border trade and a service center. Tourist industry and large real estate business are evident in a large number of commercial buildings, hotels, entertainment complex, shops, and housing. The city functions as an entertainment center which is the main factor contributing to the growth of the city. People from various origins and occupations have been taking advantage from its growth. The impacts of such development yield both positive and negative results.

On the positive side, the most explicit is the increase in income of the people and better access to public utilities. There are also negative impacts: increase in prostitutes, sexual transmitted diseases, fraud, robbery, gambling, and narcotic drugs. In addition, land price has been increasing, people's way of life has been changed from friends or comrades to employers-employees relationship, love and loyalty to home town has decreased. People's social value has changed and demonstration effects from tourists and prostitutes has spread among the youth.

Field of study:..Human and Social Development.....Student's signature.....*Atitthan Pongpisal*
 Academic year:.....2006.....Advisor's signature.....*Thanyathip Srirana*
 Coadvisor's signature.....*Chpa Chittpratoom*.....

กิตติกรรมประกาศ

“ท้อได้ แต่อย่าถอย” ประโยคนี้เกิดขึ้นกับผู้ศึกษาหลายครั้งในช่วงที่อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ จนบ่อยครั้งที่รู้สึกท้อและเกือบจะล้มเลิกความตั้งใจ แต่เมื่อนึกถึงคน 2 คนที่เหนื่อยยากลำบากมาเพื่อผู้ศึกษาตั้งมากมาย แต่ทั้งป้าและแม่ก็ยังไม่เคยถอยและทำเพื่อผู้ศึกษาให้กำลังใจและอยู่กับผู้ศึกษาเสมอมา ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ต่อไปจนสำเร็จ เพื่อตอบแทนพระคุณของท่านทั้ง 2 รวมถึงสมาชิกในครอบครัว “พงศ์พิศาล” ทุกคน

แต่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จไม่ได้เลยหากมิได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา 2 ท่าน คือ ดร.ธัญญาทิพย์ ศรีพนา และอาจารย์ชปา จิตต์ประทุม ที่เป็นผู้มอบความรู้ที่แนะนำสิ่งดีๆ รวมทั้งให้คอยให้แรงกระตุ้นและให้กำลังใจตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์ ประธานกรรมการสอบ ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์นี้ให้เสร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณดร.พินิจ ลาภธนานนท์ ที่ให้ความกรุณาแก่ลูกศิษย์คนนี้ คอยให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์และมอบกำลังใจที่ดีเสมอมา และขอขอบพระคุณอาจารย์สุรียา วีรวงศ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และช่วยชี้แนะสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลและชาวบ้านทุกคนกับความมีน้ำใจไมตรีที่มีให้ อีกทั้งยังให้มุมมองเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงและการต่อสู้แข่งขันกันของมนุษย์ในทุกวันนี้ รวมทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่ได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่วิทยานิพนธ์นี้

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.วรัญญา ภัทรสุข สำหรับการให้คำแนะนำในการเขียนวิทยานิพนธ์ ให้แรงกระตุ้นและให้กำลังใจเสมอมา รวมถึงน้ำแอม น้ำเล็ก พี่จุกกฐ และคนในครอบครัวภัทรสุขทุกคน ที่ลืมไม่ได้อีกคนคือ โกวี้ กำลังใจที่สำคัญที่สุดอีกคนหนึ่ง เวลาที่ท้อเวลาที่เหนื่อย และไม่รู้จะหันหน้าไปคุยกับใคร ก็เจอโกวี้ที่อยู่เคียงข้างเสมอ อีกทั้งยังช่วยทำ photoshop ช่วยปรับงานและช่วยส่งงานให้

นอกจากนี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่และเพื่อนๆ สาขาวิชาพัฒนาชุมชนและสังคมทุกคน โดยเฉพาะพี่เล็ก พี่สมจิต พี่อ้อย พี่กิง พี่จำ เดียร์ กี่ แก้ว แจ็ค แป้ง เกมส์ มิ่ง กุ๊ก จอย ปลา สำหรับกำลังใจที่มีให้กันเสมอมา คอยถามไถ่ซึ่งกันและกัน แนะนำในเรื่องงาน อีกทั้งยังคอยรับฟังเรื่องราวต่างๆ และไม่ทิ้งกันเวลาที่เพื่อนมีปัญหา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ประเด็นหลักของการศึกษา.....	5
1.3 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีการศึกษา.....	8
1.6 นิยามศัพท์.....	12
1.7 ปัจจัยที่เอื้ออำนวยและข้อจำกัดในการดำเนินการศึกษา	12
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	14
2.1 ทฤษฎีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	14
2.1.1 ภาพรวมแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาในประเทศไทย.....	14
2.1.2 การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนา การท่องเที่ยว.....	16
2.1.3 ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม.....	18
2.2 แนวคิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม.....	21
2.3 แนวคิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว..	24
2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
2.4.1 โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ.....	30

บทที่	หน้า
2.4.2 ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว.....	37
2.4.3 นโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่น.....	46
2.5 กรอบแนวคิด.....	49
3 ข้อมูลพื้นฐาน บ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา.....	51
3.1 ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่.....	51
3.2 ลักษณะทางกายภาพ.....	55
3.3 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม.....	61
3.4 สภาพทางเศรษฐกิจ.....	76
4 ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของบ้านไทย-จังโหลน.....	89
4.1 ผลกระทบทางสังคม.....	90
4.1.1 ผลกระทบต่อคนท้องถิ่น.....	90
4.1.2 ผลกระทบต่อวิถีชีวิต.....	110
4.1.3 ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่.....	112
4.2 ผลกระทบทางวัฒนธรรม.....	116
4.2.1 ผลกระทบต่อรูปแบบการบริโภค.....	116
4.2.2 ผลกระทบต่อค่านิยม.....	121
4.2.3 ผลกระทบที่เกิดจากการรับวัฒนธรรมตะวันตก.....	124
5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	133
5.1 สรุปผลการศึกษา.....	133
5.2 ความเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ.....	139
รายการอ้างอิง.....	141
ภาคผนวก.....	148
ภาคผนวก ก.....	148
ภาคผนวก ข.....	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	155

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1.1 สถิติข้อมูลคนเดินทางเข้า-ออก ณ จุดตรวจด้านตรวจคนเข้าเมือง สะเดาปีพ.ศ.2541-2546.....	4
3.1 พื้นที่หมู่บ้านทั้ง 7 หมู่บ้านของตำบลสำนักขาม.....	57
3.2 ประเภทยานพาหนะและการเดินทางมายังบ้านไทย-จังโหลน.....	60
3.3 การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนกลุ่มต่างๆ.....	62
3.4 จำนวนหน่วยธุรกิจในตลาดสำนักขามระหว่างปีพ.ศ.2542-2547.....	80
3.5 จำนวนร้านค้าบริเวณริมทางหลวงหมายเลข 4 ทั้งสองฝั่ง แยกตามประเภท.....	82
3.6 รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม ระหว่างปีพ.ศ.2539-2547.....	86
3.7 เปรียบเทียบคนเข้าทางด้านตรวจคนเข้าเมืองสะเดาและปาดังเบซาร์ ปีพ.ศ.2546-2547.....	87
4.1 จำนวนการยื่นขออนุญาตก่อสร้างระหว่างปีพ.ศ.2539-พ.ศ.2548.....	108

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า	
1.1	ที่ตั้งและอาณาเขตของบ้านไทย-จังโหลน.....	3
1.2	แผนที่ของพื้นที่หลักในการศึกษา.....	7
2.1	อิทธิพลของการท่องเที่ยว.....	23
3.1	ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เข้าสู่บ้านไทย-จังโหลน.....	51
3.2	ด้านพรมแดนสะเดา ปีพ.ศ.2533.....	54
3.3	ด้านพรมแดนสะเดา ปีพ.ศ.2547.....	54
3.4	สภาพถนนในซอยปีพ.ศ.2539.....	57
3.5	เส้นทางที่ใช้เดินทางไปยังด่านปาดังเบซาร์.....	58
3.6	รั้วกันเขตแดนระหว่างไทยกับมาเลเซียบางส่วน.....	58
3.7	ที่ทำการของชุดปฏิบัติการตำรวจท่องเที่ยว.....	67
3.8	ตัวอย่างยาที่ใช้ในการรักษาขาหัก.....	68
3.9	รูปถ่ายของผู้ที่รักษาขาหัก.....	68
3.10	คลินิกชุมชนอบอุ่นบ้านไทย-จังโหลนอยู่ที่ซอยไทย-จังโหลน 32.....	70
3.11	การประชุมของชมรมผู้ประกอบการธุรกิจบ้านไทย-จังโหลนเพื่อเตรียมงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช.....	71
3.12	การเรียนทำเครื่องแกงเขียวหวานของกลุ่มแม่บ้านไทย-จังโหลน.....	72
3.13	แผงลอยลือค AB ในปัจจุบัน.....	77
3.14	ตลาดหัวลำโพงในปัจจุบัน.....	77
3.15	ร้าน Duty Free ตั้งอยู่ชายแดนฝั่งมาเลเซีย.....	79
3.16	ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าอยู่ในลานจอดรถของDuty Free.....	79
3.17	ตัวอย่างเงินจริงกิตของมาเลเซีย.....	83
4.1	อ่างเก็บน้ำก่งสีขาวที่รถบรรทุกน้ำนำน้ำจากที่นี่ไปขายแก่ประชาชน.....	96
4.2	รถบรรทุกน้ำนำมาส่งให้กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณริมรั้วติดกับด้านชายแดน.....	96
4.3	สถานการณ์การใช้ที่ดินในปัจจุบัน.....	103

ภาพประกอบ

หน้า

4.4	ย่านการค้าและบริการบริเวณด้านพรมแดนฝั่งประเทศไทย.....	107
4.5	ย่านพาณิชย์กรรมบริเวณด้านพรมแดน.....	107
4.6	ย่านสถานบันเทิงในซอย 8.....	107
4.7	ตัวอย่างร้านอาหารชาวไทยภูเขา/จีนฮ่อ.....	118
4.8	รถพ่วงขายส้มตำ.....	118
4.9	สถานที่จัดงานวันลอยกระทง.....	123
4.10	การแสดงบนเวทีในงานวันลอยกระทง.....	123
4.11	บรรยากาศภายในคาเฟ่.....	128

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามประเทศ อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย หรือ Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle (IMT-GT) หรือที่เรียกกันว่า โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ เกิดขึ้นในปีพ.ศ. 2536¹ ด้วยเหตุผลที่ว่าพื้นที่ของทั้งสามประเทศมีจุดอ่อนจุดแข็งที่แตกต่างกัน โดยแต่ละประเทศเห็นว่าต่างฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ ซึ่งกันและกัน และในส่วนของประเทศไทยเองนั้นมีนโยบายที่มุ่งเน้นจะพัฒนาเศรษฐกิจทางภาคใต้ของไทยให้ชัดเจน อันจะเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การลงทุนในกิจกรรมต่างๆทั้งในประเทศไทยและในพื้นที่ชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของคนในพื้นที่โดยเฉพาะการมีงานทำ ซึ่งภายใต้กรอบการค้าเงินงานแต่ละประเทศจะมีบทบาทนำในเรื่องที่แตกต่างกันออกไป อินโดนีเซียเป็นผู้นำทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ เช่น มีแหล่งก๊าซและน้ำมันอยู่ทางตอนเหนือของเกาะสุมาตรา รวมทั้งมีอัตราค่าจ้างแรงงานที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ส่วนมาเลเซียเป็นผู้นำทางการสื่อสารโทรคมนาคม และไทยเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยว ซึ่ง 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เข้าร่วมโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจมีความพร้อมในหลายๆด้าน เช่น ความพร้อมในการพัฒนาเชิงพาณิชย์ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความหลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวได้ เป็นต้น

โดยในส่วนของการค้า การท่องเที่ยวชายแดนภาคใต้ โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนา เช่น ทำให้เกิดการประสานงานและความร่วมมือที่ดีขึ้นในการส่งสินค้าผ่านชายแดน การขยายเวลาเปิดปิดด่านตรวจคนเข้าเมือง การพัฒนาด้านพิธีการศุลกากร ระบบการปฏิบัติงานของภาครัฐให้เป็นแบบ one stop service มีการกำหนดเขตการค้าพาณิชย์ชายแดน มีการพัฒนาทางหลวงสายต่างๆ² เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาในเรื่องที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ในการพัฒนาประเทศวิธีหนึ่งของไทยที่มีการนำมาใช้

¹ วัช ขวัญจิตร. สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ : กรณีศึกษาความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซียและประเทศไทย (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ , 2540)

² อ่าพร วิริยโกศล และคณะ. กลยุทธ์ธุรกิจการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย. (สงขลา : ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542)

อย่างจริงจังและได้รับความนิยมนมากที่สุดในระดับภูมิภาค คือ “แผนเปิดบ้าน” หรือ “นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว” นั่นเอง³ การท่องเที่ยวเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และยังสามารถกล่าวได้ว่าเป็นวิถีทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างรายได้ และนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาสู่จังหวัดได้มากที่สุดด้วย

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะกลายเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจได้เป็นอย่างดีก็ตาม แต่การท่องเที่ยวก็เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ออกมาเป็นต้นทุนการผลิต ยิ่งการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่เน้นปริมาณนักท่องเที่ยวมากกว่าคุณค่าของสถานที่หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้กลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว และในท้ายที่สุดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่น้อยอมนำให้เกิดผลกระทบไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ทั้งในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมที่ถูกดัดแปลงเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจการค้า กลายเป็นการกระทำเพื่อตอบสนองผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวในเชิงพาณิชย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเสมือนตัวเร่งทำลายวัฒนธรรมของชุมชนให้สลายตัวเร็วยิ่งขึ้น ดังที่ปรากฏให้เห็นทั่วไปในเกือบทุกแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย⁴ โดยบ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเดาในจังหวัดสงขลาก็เป็นหนึ่งในนั้นจำนวนนั้นด้วยเช่นกัน

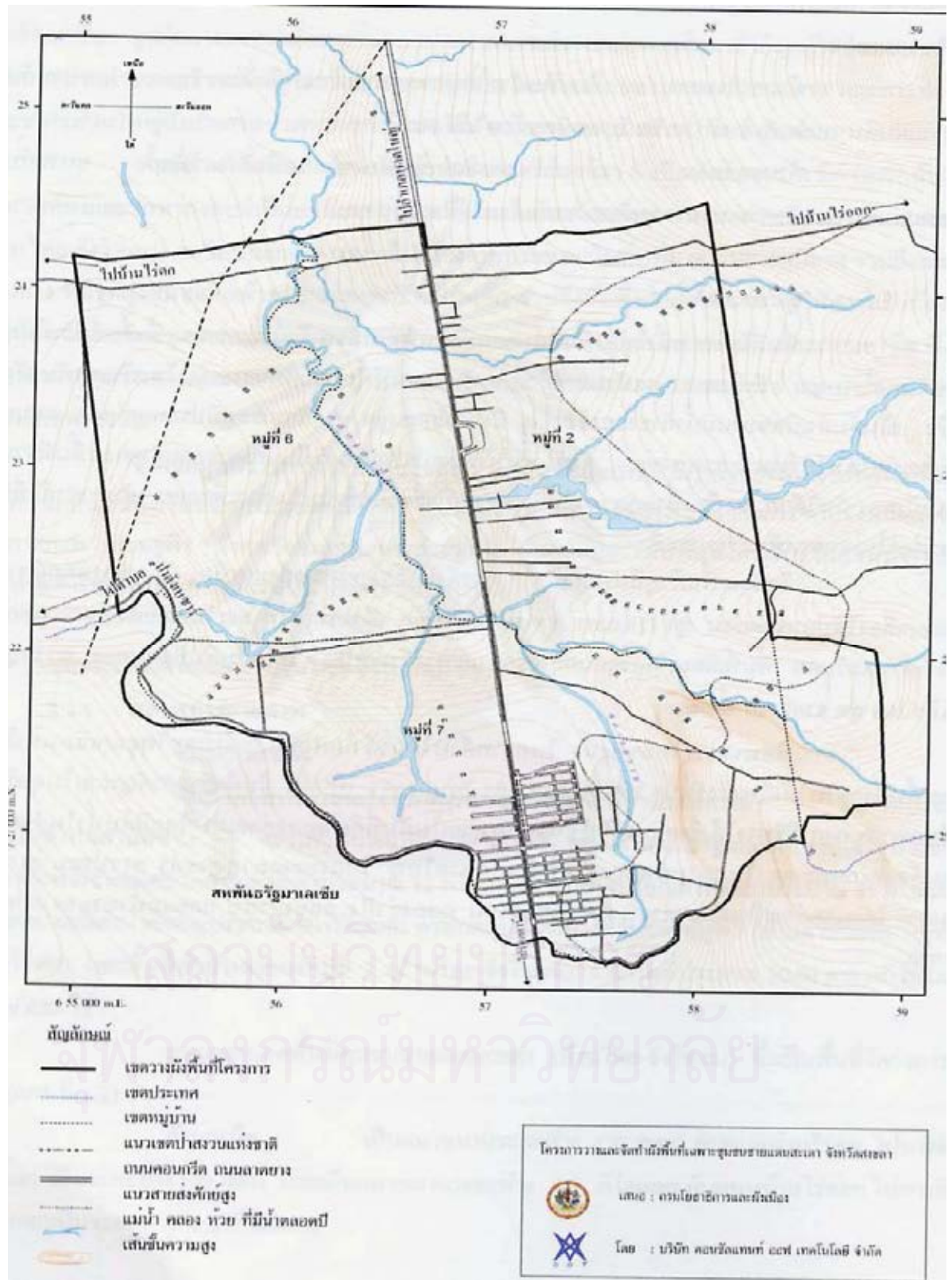
บ้านไทย-จังโหลน ตั้งอยู่ในตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีอาณาเขตทางทิศเหนือจรดเขตเทศบาลตำบลสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ทิศใต้จรดรัฐเคดาห์ (Kedah)* ประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันออกจรดตำบลสำนักแต้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และทิศตะวันตกจรดเขตเทศบาลตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา (ภาพที่ 1.1) อยู่ห่างจากอำเภอหาดใหญ่มาตามแนวถนนทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนกาญจนวนิชย์) 57 กิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา ที่ราบสูง และสวนยางพาราโดยมีเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาสันกาลาศรีกัณฑ์พรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย

³ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดน่าน. ในเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ประจำปี 2546 , วันที่ 8-9 กันยายน 2546 ณ ห้องประชุม 5209 อาคารสัมมนา 1.

⁴เรื่องเดียวกัน, หน้า 7

* ในงานวิจัยชิ้นนี้ ชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง สะกดชื่อตามราชบัณฑิตยสถานกำหนด

ภาพที่ 1.1: ที่ตั้งและอาณาเขตของบ้านไทย-จังหวัง

ที่มา: บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, 2547.

ที่สำคัญบ้านไทย-จังหวังโหลนยังเป็นที่ตั้งของด่านพรมแดนสะเดา อีกทั้งพื้นที่บริเวณนี้ยังเป็นจุดเชื่อมต่อของเส้นทางคมนาคมสายหลักทางรถยนต์ เพราะเชื่อมต่อกับถนนมอเตอร์เวย์ (motorway) แนวเหนือ-ใต้ของมาเลเซียที่ด่านบูกิตกายูฮิตัมเข้าสู่เมืองต่างๆ ของมาเลเซีย เช่น อลอร์สตาร์ (Alor Star) เมืองหลวงของรัฐเกดะห์ เมืองกังการ์ (Kangar) เมืองหลวงของรัฐปะลิส (Perlis) ปีนัง (Penang) กัวลาลัมเปอร์ (Kuala Lumpur) ไปสุดที่สิงคโปร์ ส่วนทางรถไฟมีรถไฟสายใต้ผ่าน ซึ่งเป็นเส้นทางที่เชื่อมกรุงเทพมหานครกับภาคใต้และเชื่อมต่อกับระบบการรถไฟของมาเลเซียและสิงคโปร์ ส่วนทางอากาศมีท่าอากาศยานขนาดใหญ่เป็น ท่าอากาศยานนานาชาติที่สามารถรองรับสายการบินระหว่างประเทศได้ โดยเชื่อมจากจินตอนใต้ (ยูนนาน/คุนหมิง) ผ่าน เชียงราย/เชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร ใหญ่ ปีนัง กัวลาลัมเปอร์ ะโฮลท์ เข้าสู่สิงคโปร์

จากที่ตั้งของด่านพรมแดนที่กล่าวมา ทำให้บ้านไทย-จังหวังโหลนมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วส่งผลให้เมืองเกิดการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงสภาพของเมือง จากการทำสวนยางและการค้าชายแดนไปเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านธุรกิจบริการและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ ที่มีทั้งอาคารพาณิชย์ โรงแรม สถานบันเทิง ร้านค้า บ้านพักอาศัย ทำให้ในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1: สถิติข้อมูลคนเดินทางเข้า-ออก ณ จุดตรวจด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา
ปีพ.ศ. 2541-2546

ปี พ.ศ.	ไทย		มาเลเซีย		ชาติอื่นๆ	
	เข้า	ออก	เข้า	ออก	เข้า	ออก
2541	180,223	168,622	451,996	435,276	126,301	125,783
2542	176,069	173,280	480,456	472,477	166,210	158,049
2543	202,586	194,907	529,343	532,772	178,628	173,668
2544	274,076	257,650	675,881	683,108	183,389	176,854
2545	455,883	444,854	902,654	915,043	201,188	200,275
2546	456,703	432,778	904,184	912,870	184,528	173,267

ที่มา: สถิติข้อมูลคนเดินทางเข้า-ออก ณ จุดตรวจด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา
ปีพ.ศ.2541-2546 และจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเพิ่มเติม

โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 95 เมื่อเทียบกับนักท่องเที่ยวจากประเทศไทยและประเทศอื่น ด้วยเหตุนี้ บ้านไทย-จังหวังจึงนับว่าเป็นเมืองที่มีแนวโน้มในการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับที่สูง* ส่งผลให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งแสวงหาประโยชน์จากคนหลากหลายกลุ่ม หลากหลายอาชีพ รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในพื้นที่อย่างมากมาย ทั้งในเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การประกอบอาชีพ จากภาคเกษตรกรรม (การทำสวนยาง) มาสู่ภาคบริการ (อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว) สะท้อนให้เห็นได้จากการเพิ่มขึ้นของโรงแรมและสถานบันเทิงโดยเฉพาะการเพิ่มขึ้นของคาเฟ่ บาร์ คาราโอเกะ ดิสโก้เทค เป็นต้น สถานที่ดังกล่าวมีทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย อีกทั้งยังส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมด้วย เช่น การอพยพของประชากรจำนวนมากที่เข้ามาในพื้นที่ ซึ่งบางคนก็เข้ามาเป็นประชากรแฝงหรือแรงงานแฝง บางคนก็เข้ามาประกอบอาชีพทั้งแบบชั่วคราวและแบบถาวร และเข้ามาพักอาศัยจนพื้นที่บางแห่งกลายเป็นชุมชนแออัด เป็นต้น

1.2 ประเด็นหลักของการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวข้างต้น นำไปสู่ประเด็นที่ผู้ศึกษาต้องการจะศึกษาถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของบ้านไทย-จังหวัง อ.สะเดา จ.สงขลา ในฐานะที่เป็นชุมชนชายแดน เป็นประตูเปิดสู่อนุภูมิภาค และรับเอากิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจเข้ามาไว้ในพื้นที่ โดยมีจุดเน้นของพื้นที่เป็นแหล่งบันเทิงประเภทสถานเริงรมย์⁵ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* จากการศึกษาที่ธนาคารพาณิชย์เปิดให้บริการอยู่ในชุมชนอยู่ถึง 5 ธนาคาร ได้แก่ ไทยธนาคาร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย และธนาคารทหารไทย (ข้อมูลจากการสำรวจพื้นที่ 25 ธันวาคม 2548- ผู้ศึกษา)

⁵ องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม. แผนพัฒนาตำบลสำนักขาม พ.ศ.2546. (สงขลา: ม.ป.ท., 2546.)

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของบ้านไทย-จังหวดสงขลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
- 2) เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของบ้านไทย-จังหวดสงขลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา
- 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการพัฒนาการท่องเที่ยวของบ้านไทย-จังหวดสงขลา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 พื้นที่หลักในการศึกษา

บ้านไทย-จังหวดสงขลา โดยเน้นไปที่ถนนสายหลักของชุมชน คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 (ภาพที่ 1.2) ถนนสายนี้ตัดผ่านพื้นที่ซึ่งมีลักษณะคล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำให้พื้นที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ฝั่งตะวันออกและพื้นที่ฝั่งตะวันตกของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 มีอาคารพาณิชย์ โรงแรม ร้านค้าเรียงรายตลอดสองฟากแนวถนน มีถนนซอยแยกเข้าพื้นที่ตอนในของทั้งสองฟากลักษณะคล้ายกำแพง โดยพื้นที่ฝั่งตะวันตก นับจากด้านพรมแดนเข้ามาในประเทศไทย จะเป็นซอยเลขคู่เริ่มตั้งแต่ซอย 1 ไปสิ้นสุดที่ซอย 13 และพื้นที่ฝั่งตะวันออกนับจากด้านพรมแดนเข้ามาในประเทศไทยจะเป็นซอยเลขคี่ เริ่มตั้งแต่ซอย 2 ไปสิ้นสุดที่ซอย 32 การขยายตัวของชุมชนจึงเกิดขึ้นบริเวณสองฟากของถนนขึ้นไปทางเหนือตามถนนซอยที่แยกเข้าพื้นที่สองฟาก ซึ่งบริเวณนี้จัดเป็นย่านพาณิชย์กรรมและได้ขยายเข้าไปยังตอนในของพื้นที่ฝั่งตะวันออก ซึ่งจัดเป็นย่านที่อยู่อาศัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1.2: แผนที่ของพื้นที่หลักในการศึกษา

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม พ.ศ. 2546

1.4.2 กรอบระยะเวลาที่ศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้จะศึกษาสภาพโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สภาพสังคม วัฒนธรรม ของคนในพื้นที่ก่อนเกิดโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ รวมไปถึงการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หลังโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจเกิดขึ้น ส่วนผลกระทบทางสังคม และวัฒนธรรมที่คนในพื้นที่ได้รับจะศึกษาตั้งแต่ปีพ.ศ.2536 อันเป็นปีที่เกิดโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจขึ้น การศึกษาตั้งแต่ปีพ.ศ.2536 จะทำให้ครอบคลุมถึงปีพ.ศ.2540 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้น แต่ที่บ้านไทย-จังโหลนกลับมีการลงทุนก่อสร้างโรงแรม อาคารพาณิชย์ต่างๆมากมาย ทำให้ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่สวนกระแสกับสภาพความเป็นจริงของเศรษฐกิจในระดับประเทศ และจะศึกษามาจนถึงปีพ.ศ.2546 อันเป็นปีที่เศรษฐกิจของประเทศไทยมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะปกติ ทั้งนี้ได้นำประเด็นที่ศึกษาเข้าเชื่อมโยงกับความรุนแรงในภาคใต้ที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมา

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) และใช้การบรรยายแบบพรรณนา (description) มีรูปภาพ ตาราง และแผนที่ประกอบเนื้อหา โดยผู้ศึกษามีแนวทางในการดำเนินการดังนี้

1.5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.5.1.1 **ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร** (documentary research) โดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ ฐานข้อมูล และรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น

1.5.1.2 **การสังเกตแบบมีส่วนร่วม** (participant observation) ใช้วิธีการสังเกตเฉพาะคน กลุ่มคน สภาพและสถานการณ์ของชุมชน โดยดูจากพฤติกรรม กิจกรรมที่ปฏิบัติ และเข้าร่วมกิจกรรมของท้องถิ่นรวมทั้งหมด 15 ครั้ง อันได้แก่ วันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ (31 ธันวาคม 2547) วันขึ้นปีใหม่ (1 มกราคม 2548) การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (6 กุมภาพันธ์ 2548) วันตรุษจีน (9 กุมภาพันธ์ 2548) วันมาฆบูชา (23 กุมภาพันธ์ 2548) วันสงกรานต์ (13-15 เมษายน 2548) วันวิสาขบูชา (22 พฤษภาคม 2548) วันทำบุญเดือนสิบ (19 กันยายน และ 3 ตุลาคม 2548) เทศกาลกินเจ (3-12 ตุลาคม 2548) เทศกาลถือศีลอดหรือรวมบุญ (4 ตุลาคม-4 พฤศจิกายน 2548) วันออกพรรษา (18 ตุลาคม 2548) เทศกาลทอดกฐิน (9 และ 14 พฤศจิกายน 2548) วันลอยกระทง (16 พฤศจิกายน 2548) วันเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (20 พฤศจิกายน 2548) วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช (5 ธันวาคม 2548) เป็นต้น

การเข้าร่วมในกิจกรรมที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษามีวิธีการเข้าร่วมในรูปแบบที่แตกต่างกัน กล่าวคือ กิจกรรมบางกิจกรรมผู้ศึกษาเข้าไปร่วมในฐานะที่เป็นชาวบ้านคนหนึ่ง เช่น วันมาฆบูชา ก็ไปร่วมเวียนเทียนกับชาวบ้าน หรือเทศกาลทอดกฐินก็ไปร่วมทำบุญที่วัด เป็นต้น บางกิจกรรมกระทำในฐานะผู้ร่วมดำเนินกิจกรรม คือ การเป็นคณะกรรมการทั่วไปในงานวันลอยกระทง ซึ่งผู้ศึกษามีโอกาสในการเข้าร่วมประชุม เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงาน และทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลในเรื่องของเงินรางวัลและเชิญรางวัลที่จะมอบแก่นางนพมาศที่ได้รับรางวัลจากการประกวด แต่สำหรับบางกิจกรรมผู้ศึกษามีบทบาทเป็นผู้สังเกตการณ์เท่านั้น เช่น วันเลือกตั้ง หรือในเทศกาลถือศีลอด ซึ่งผู้ศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปถ่ายรูปและพูดคุยกับชาวมุสลิมในบริเวณรอบนอกมัสยิด ก่อนที่ชาวมุสลิมจะทำพิธีออกบวช ละศีลอดในมัสยิด เป็นต้น

1.5.1.3 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากบุคคลหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ในพื้นที่ที่ศึกษาโดยมีแนวคำถาม (interview guidelines) เป็นกรอบนำการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้อุ้ศึกษาเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) ในกลุ่มผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา และการเลือกในลักษณะบุคคลอ้างอิง (reference persons) ที่ได้รับคำแนะนำจากกลุ่มเป้าหมายการวิจัย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนี้ผู้ศึกษาจะนัดผู้ให้สัมภาษณ์ล่วงหน้า ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เหล่านั้นได้บันทึกในแถบบันทึกเสียง และจดบันทึกลงสมุดตามแต่กาลเทศะ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้ให้สัมภาษณ์จะอนุญาตให้บันทึกเสียงได้

วิธีการในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาเริ่มต้นจากการสอบถามจากผู้รู้ข้อมูลพื้นฐานในชุมชน ได้แก่ นายกองค้การบริหารส่วนตำบล (นายกอบต.) และผู้ใหญ่บ้าน ว่ามีผู้ใดที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ก่อนเกิดโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งในกรณีนี้หมายถึง ผู้ที่เข้ามาตั้งแต่ก่อนปีพ.ศ.2536 และผู้ใดที่เข้ามาอาศัยอยู่หลังจากที่มีโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจเกิดขึ้นแล้ว ในกรณีนี้หมายถึง ผู้ที่เข้ามาหลังปีพ.ศ.2536 จนถึงปีพ.ศ.2546 และหลังจากที่ได้รายชื่อจากนายกอบต.และผู้ใหญ่บ้านแล้ว จึงไปสัมภาษณ์บุคคลดังกล่าว และได้มีการไปสัมภาษณ์บุคคลอ้างอิงอื่นที่ได้รับคำแนะนำมาไปเรื่อยๆตามแนวคำถามที่เตรียมไว้ จนสามารถได้ข้อมูลที่เพียงพอสามารถตอบคำถามการวิจัยที่ต้องการทราบ จำนวนรวมทั้งสิ้น 45 ราย กลุ่มเป้าหมายที่กล่าวมาสามารถแบ่งได้เป็นกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้

* สาเหตุที่ผู้ศึกษาได้ใช้ข้อมูลจากทะเบียนราษฎร เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีประชากรแฝงเข้ามาในพื้นที่ในลักษณะที่แตกต่างกัน บ้างก็เข้ามาเป็นประชากรแฝงหรือแรงงานแอบแฝง บ้างก็เข้ามาเพื่อพักอาศัยและประกอบอาชีพ ทั้งแบบชั่วคราวและแบบถาวร บางคนเข้ามาอาศัยอยู่หลายสิบปี แต่บางคนก็เพิ่งจะมาอาศัยอยู่ไม่กี่ปี ทำให้ชื่อของผู้ที่อาศัยอยู่อาจถูกต้องตามทะเบียนราษฎรนั้นมีจำนวนที่ระดับพันคน ทั้งที่ในความเป็นจริงมีผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นประชากรแฝงอยู่ที่ระดับหมื่นคน ด้วยเหตุนี้จึงมีการไหลเวียนของประชากรแฝงอยู่ในพื้นที่ค่อนข้างสูง ซึ่งอาจทำให้ผู้ศึกษาไม่ได้กลุ่มเป้าหมายที่แท้จริง

- 1) **คนในพื้นที่** ประกอบด้วย ชาวบ้าน 10 ราย ผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) 2 ราย ผู้นำทางศาสนา (ศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม) 2 ราย รวมเป็น 14 ราย
- 2) **ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่** ประกอบด้วยโรงแรม/ที่พัก 3 ราย สถานบันเทิง 2 ราย ร้านค้า 3 ราย ร้านอาหาร 3 ราย รวมเป็น 11 ราย
- 3) **ลูกจ้างในสถานประกอบการ** ประกอบด้วย คนเชียร์แขก 2 ราย ลูกจ้างร้านเสริมสวย 1 ราย พนักงานรักษาความปลอดภัย 1 ราย ผู้จัดการร้าน 1 ราย ลูกจ้างร้านขายของชำ 1 ราย รวมเป็น 6 ราย
- 4) **ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม** ประกอบด้วย ทำสวนยางพารา จำนวน 3 ราย
- 5) **เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง** รวมเป็น 11 ราย
 - ในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้กองด้านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา หัวหน้าฝ่ายพิธีการด่านศุลกากรสะเดา เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล (นายกอบต. ปลัดอบต.) ตำรวจ เป็นต้น
 - นอกพื้นที่ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบายระดับจังหวัด นายอำเภอสะเดา เจ้าหน้าที่กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอสะเดา เป็นต้น

ส่วนวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ดำเนินการได้หลายครั้งและหลายวิธี ขึ้นอยู่กับระยะทาง ความเหมาะสมและความปลอดภัย การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เริ่มตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2547- เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2549 ซึ่งเป็นการศึกษาย้อนหลังไปในช่วงปีพ.ศ.2540-2546 เพื่อให้เห็นภาพของความแตกต่าง โดยในช่วงแรกของการลงพื้นที่ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่อยู่นอกพื้นที่ก่อน จากนั้นจึงเริ่มทยอยเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ สำหรับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่แต่ละรายจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ บางรายสามารถให้เวลาในการสัมภาษณ์ได้เป็นเวลานาน แต่บางรายมีเวลาให้เพียง 10-15 นาที เนื่องจากบุคคลท่านนั้นไม่มีเวลาว่าง ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้ศึกษาจำเป็นต้องกลับไปพบใหม่ในวันอื่น ซึ่งบางรายต้องมาพบหลายครั้งจึงจะได้ข้อมูลที่เพียงพอ การเข้าไปพูดคุยกับชาวบ้านในหมู่บ้านบางครั้งก็มีอุปสรรค เช่น ในกรณีที่ฝนตกผู้ศึกษาจำเป็นต้องชะลอหรือต้องปรับเปลี่ยนแผนการทำงาน เพราะการเดินทางไม่สะดวก โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนระหว่างเดือนตุลาคมและเดือนพฤศจิกายน ซึ่งมีฝนตกเกือบทุกวัน และเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้สัมภาษณ์บางคนอยู่ห่างไกลออกไปจากบริเวณพื้นที่หลักของการศึกษา เช่น บางคนย้ายไปสร้างบ้านใหม่อยู่ในสวนยางพารา ซึ่งการไปสัมภาษณ์ต้องใช้รถมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์เป็นพาหนะในการเดินทาง ซึ่งทั้งสองกรณีที่กล่าวมาจำเป็นที่จะต้องมีการร่วมเดินทางไปด้วยเพื่อความปลอดภัยของตัวผู้ศึกษา โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

- การเดิน ใช้ในกรณีให้ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ไม่ไกลจากที่พักของผู้ศึกษา ซึ่งอยู่ในรัศมีไม่เกิน 1 กิโลเมตร
- รถจักรยานยนต์ ใช้ในกรณีให้ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ไกลจากที่พักของผู้ศึกษา แต่ยังคงอยู่ในรัศมีไม่เกิน 3 กิโลเมตร
- รถยนต์ ใช้ในกรณีให้ผู้ให้สัมภาษณ์อาศัยอยู่ไกลจากที่พักของผู้ศึกษา ซึ่งอยู่ในระยะทางไกลเกินกว่าที่จะขับรถจักรยานยนต์ไปได้ เช่น เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการซึ่งทำงานอยู่ในตัวอำเภอสะเดาหรือตัวจังหวัดสงขลา เป็นต้น

1.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยศึกษาจากตำรา วิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ ฐานข้อมูล และรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลพื้นฐานของท้องถิ่น และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ภาพรวมทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1.5.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มขึ้นเมื่อการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละรายสิ้นสุดลง โดยนำข้อความที่ได้จากการบันทึกเสียง มาถอดความ สรุปเนื้อหาตามประเด็นที่ต้องการศึกษา และตรวจสอบข้อมูลของแต่ละคน แต่ละด้านว่ามีความสมบูรณ์และมีความละเอียดเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์หรือไม่ กรณีที่ข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่ชัดเจนผู้ศึกษาได้กลับไปถามใหม่เพื่อให้ข้อมูลสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้พยายามทำความเข้าใจและสร้างความคุ้นเคยกับพื้นที่ตามสภาพที่เป็นจริง โดยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อสังเกตถึงพฤติกรรมของผู้คนเหล่านั้นที่แสดงออกมา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลแสดงอยู่ในการดำเนินชีวิตประจำวัน จึงไม่มีการแสดงพฤติกรรมที่เป็นการหลอกลวง และเพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติม ผู้ศึกษาจะใช้วิธีการชวนพูดคุยให้ตอบคำถามโดยไม่ให้คู่สนทนารู้ตัวมาก่อน ซึ่งผู้ศึกษาจะเป็นผู้สร้างบรรยากาศให้มีความเป็นกันเองมากที่สุดและในขณะเดียวกันผู้ศึกษาก็ได้สังเกตสภาพและสถานการณ์ภายในชุมชนไปพร้อมกันด้วย และเพื่อที่จะให้เห็นภาพในหลายมุมมอง ผู้ศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องสังเกตในหลายช่วงเวลาด้วยกันเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสภาพพื้นที่คือ ตั้งแต่เช้าถึงกลางคืน เนื่องจากบ้านไทย-จังโหลน เป็นเมืองท่องเที่ยวประเภทสถานบันเทิง ซึ่งจะเริ่มเปิดให้บริการในช่วงเย็น ดังนั้น บรรยากาศในแต่ละช่วงเวลาก็จะแตกต่างกันออกไป หลังจากนั้นจึงจัดหมวดหมู่ของเรื่อง ตีความ ตรวจสอบความหมาย หาความเชื่อมโยงของข้อมูลที่ต้องการนำเสนอในบทอื่นๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียง อ่านทำความเข้าใจและนำผลที่ได้มาวิเคราะห์

1.6 นิยามศัพท์

เพื่อให้ความเข้าใจระหว่างผู้อ่านและผู้ศึกษาตรงกัน นิยามศัพท์สำคัญๆที่ผู้ศึกษากำหนดขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีดังนี้

การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเพื่อไปพักผ่อนหรือเพื่อความบันเทิง เพลิดเพลิน สนุกสนาน โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานบันเทิง สถานบริการต่างๆ

นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางไปยังสถานที่อื่นนอกเขตจังหวัดและประเทศที่อาศัยอยู่ เพื่อไปพักผ่อนหรือเพื่อความบันเทิง เพลิดเพลินส่วนตัว

คนในพื้นที่ หมายถึง คนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านไทย-จังโหลน เป็นระยะเวลา 15 ปี ขึ้นไป เพราะเป็นชุมชนใหม่ที่เพิ่งจดทะเบียนราษฎรเมื่อปีพ.ศ.2519

ผลกระทบ หมายถึง ผลที่สืบเนื่องมาจากการกระทำของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล รวมถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากช่วงเวลาหนึ่งไปอีกช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งผลสืบเนื่องดังกล่าวสามารถเป็นได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ

1.7 ปัจจัยที่เอื้ออำนวยและข้อจำกัดในการดำเนินการศึกษา

1.7.1 ปัจจัยที่เอื้ออำนวยในการดำเนินการศึกษา

ผู้ศึกษามีความสามารถในการใช้ภาษาท้องถิ่นและเคยอาศัยอยู่ในพื้นที่ ทำให้สามารถเข้าถึงและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายได้สะดวกและชัดเจน

1.7.2 ข้อจำกัดในการดำเนินการศึกษา

1.7.2.1 ความปลอดภัยในพื้นที่

การทำงานในพื้นที่ค่อนข้างลำบาก ด้วยลักษณะการเจริญเติบโตของพื้นที่เป็นแหล่งสถานเริงรมย์ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย และบางส่วนของพื้นที่เป็นแหล่งอบายมุข ทำให้ผู้ศึกษาต้องระมัดระวังตัวมากขึ้นเพื่อความปลอดภัยและเพื่อมิให้ถูกมองไปในทางลบ ด้วยเหตุดังกล่าวชื่อบุคคลที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาจึงใช้เป็นนามสมมติ

1.7.2.2 ความไว้วางใจ

ผู้คนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่แรกเริ่มส่วนหนึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นเวลาไปขอสัมภาษณ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ตลอดจนการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในท้องถิ่น ค่อนข้างลำบากเพราะความไม่ไว้วางใจและความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม

อีกทั้งต้องใช้ระยะเวลาในการติดต่อประสานงานเป็นระยะเวลานานและติดต่อหลายครั้งจนกว่าจะได้รับความสะดวกใจ ทำให้ผู้ศึกษาเข้าร่วมได้เป็นบางกิจกรรมเท่านั้น

1.7.2.3 ระยะทาง

การเข้าไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้สัมภาษณ์บางคนค่อนข้างลำบาก เนื่องจากที่พักอาศัยอยู่ห่างไกลออกไปจากบริเวณพื้นที่หลักของการศึกษา การไปสัมภาษณ์ต้องใช้รถมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์เป็นพาหนะในการเดินทาง ซึ่งทั้งสองกรณีที่กล่าวมาจำเป็นที่จะต้องมียellowเพื่อนร่วมเดินทางไปด้วยเพื่อความปลอดภัยของตัวผู้ศึกษา

1.7.2.4 ฤดูกาล

เวลาของการเก็บข้อมูลบางช่วงตรงกับฤดูฝน ซึ่งฤดูฝนของจังหวัดทางภาคใต้กินระยะเวลานานหลายเดือน จึงทำให้การเข้าไปเก็บข้อมูลมีอุปสรรค เนื่องจากไม่สามารถที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลได้ตามที่วางแผนไว้

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) สะท้อนภาพวิถีชีวิตและสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนในปัจจุบัน เพื่อมีส่วนช่วยให้รัฐบาลเห็นความสำคัญของการบริหารจัดการและดูแลพื้นที่ชายแดน
- 2) สิ่งที่ได้จากการศึกษาทำให้ทราบถึงข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆของบ้านไทย-จังโหลน อันจะเป็นแนวทางหลีกเลี่ยงผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้นกับชาวบ้านและชุมชนต่อไป
- 3) สามารถนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นฐานข้อมูลให้ประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจจะศึกษาในประเด็นอื่นๆนอกเหนือไปจากประเด็นที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาไว้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเจริญเติบโตและการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจแล้ว ยังก่อให้เกิดการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้านด้วยกัน เช่น โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค การคมนาคม เป็นต้น ซึ่งล้วนนับเป็นผลทางด้านบวก แต่ในขณะเดียวกันภายใต้การเกิดขึ้นของสิ่งดังกล่าวมักจะมีผลในทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ด้วย เช่น การเติบโตของชุมชนเมือง การมีชุมชนแออัด ปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากการขยายตัวของประชากรและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ปัญหาโสเภณี อาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านศีลธรรม จริยธรรม หรือแม้แต่สภาพสังคมที่เปลี่ยนไป เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าว โดยมีการศึกษาภายใต้กรอบต่างๆดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
- 2.2 แนวคิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม
- 2.3 แนวคิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว
- 2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.5 กรอบแนวคิด

2.1 ทฤษฎีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

2.1.1 ภาพรวมแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาในประเทศไทย

ศาสตร์และทฤษฎีการพัฒนาที่แต่ละประเทศในโลกนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศมีอยู่หลายทฤษฎี ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีวิวัฒนาการที่แตกต่างกัน สำหรับประเทศไทยในช่วงก่อนปีพ.ศ. 2504 ก่อนที่จะมีการใช้แผนพัฒนาเป็นเครื่องมือชั้นนำนั้น กรอบแนวทางการพัฒนาประเทศไม่มีความชัดเจนพอเพราะยึดนโยบายการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในลักษณะของการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งระบบเศรษฐกิจแบบตลาดก็เป็นแรงกดดันที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลไทยในยุคนั้นต้องปฏิรูปใหญ่ในแทบทุกด้าน หนึ่งในนั้นก็คือการมีแผนพัฒนาแห่งชาติขึ้นมาใช้

ภายหลังจากที่มีการใช้แผนพัฒนาฉบับแรกคือ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ.2504-พ.ศ.2509” กรอบแนวทางการพัฒนาประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปโดยยึด “ทฤษฎีความทันสมัย” (Modernization Theory) เป็นแนวทางหลักในการพัฒนา นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การก่อสร้างด้านวัตถุก็เริ่มต้นขึ้นอย่างมาก มีกิจกรรมสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เป็นต้น อีกทั้งยังมีการส่งเสริมการลงทุนด้านกิจการอุตสาหกรรมอย่างเต็มที่ ทำให้การพัฒนาของประเทศในสมัยนั้นถือว่าการพัฒนาตามประเทศตะวันตก ตามแนวคิดทฤษฎีความทันสมัยซึ่งก็คือ การพัฒนาตามกระแสหลักนั่นเอง

ดังที่ศุภชัย เจริญวงศ์¹ ได้สรุปไว้ว่า ทศวรรษแรกแห่งการพัฒนาเป็นช่วงของการแผ่อิทธิพลขององค์การระหว่างประเทศ ซึ่งมีกลยุทธ์ในการควบคุมประเทศโลกที่ 3 อย่างซับซ้อนและแยบยลกว่ายุคล่าอาณานิคม นั่นคือ แทนที่จะใช้กำลังเข้ายึด-ปราบ กลับอ้างเหตุผล “การพัฒนา” เพื่อกำหนดแนวทางการบริหารและใช้รูปแบบของ “การช่วยเหลือ” เพื่อดึงประเทศยากจนรวมทั้งประเทศไทยเข้าอยู่ภายใต้โครงข่ายของอำนาจ โดยประเทศที่เข้าไปอยู่ภายใต้โครงสร้างดังกล่าวต้องปรับนโยบายเศรษฐกิจ การเมือง ให้สอดคล้องกับกระแสของโลกตามคำแนะนำหรือเหตุผลของ “การพัฒนา” และทำให้ต้องพึ่งประเทศศูนย์กลางเหล่านั้น ทั้งทางด้านการเงิน การค้าและเทคโนโลยี สุดท้ายต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจของชาติศูนย์กลางและกลายเป็นประเทศบริวารไปในที่สุด หรือหากประเทศดังกล่าวไม่ได้เข้าไปเป็นบริวาร ประเทศเหล่านั้นก็มักจะยึดเอาประเทศที่ถูกมองว่าเจริญแล้ว มีความทันสมัยแล้ว เป็นต้นแบบให้ประเทศของตัวเองปฏิบัติตาม ซึ่งการกระทำเช่นนั้นเป็นลักษณะของการดำเนินการตามแบบทฤษฎีความทันสมัย เพราะฉะนั้นความทันสมัย (modernization) จึงมีความหมายคล้ายคลึงกับคำว่าความเป็นตะวันตก (westernization)

การพัฒนาตามแนวคิดทฤษฎีความทันสมัยดังกล่าว นอกจากจะให้ความสำคัญในเรื่องของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเพิ่มขึ้นของรายได้ประชาชาติ และบริการพื้นฐานต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและระบอบการพัฒนาแบบประชาธิปไตยก็ยังเป็นผลมาจากประเทศตะวันตกด้วยเช่นกัน อีกทั้งได้สร้างกระบวนทัศน์ หลักการ หรือบัญญัติมาตรฐานทางคุณค่าต่างๆ ขึ้นมาใหม่ แต่ด้วยปัจจัยแวดล้อมและข้อจำกัดของสังคมไทยที่ต่างจากสังคมตะวันตก สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่นี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสิ้นเชิงในเกือบทุกเรื่อง ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตอนหนึ่งที่ว่า

“...ทฤษฎีในด้านการพัฒนาต้องนำมาพิจารณาเหมือนกันไม่ใช่นำไปปฏิบัติทันที เพราะว่าทฤษฎีเหล่านั้นส่วนมากเป็นความรู้หรือเป็นวิชาการที่มาจากประเทศที่เราเรียกว่าประเทศตะวันตก ซึ่งสภาพก็ไม่มี ความคล้ายคลึงกับประเทศไทยมากนัก วิชาการ

¹ ศุภชัย เจริญวงศ์, ถอดรหัสการพัฒนา (กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาการเมือง, 2544), หน้า 35.

บางอย่างก็เอามาดำเนินงานได้ วิชาการบางอย่างก็กลายเป็นตรงข้ามทีเดียว โครงการพระราชดำรินี้ขอบอกกันว่าไม่ใช่ได้มาจากทฤษฎี แต่เป็นการทำแบบที่เรียกว่าทางปฏิบัติ คือไปเห็นอะไรที่ไหนแล้วก็นึกว่าควรจะทำปฏิบัติอย่างไรก็ทดลองปฏิบัติไปและกลายมาเป็นทฤษฎี....”²

นอกจากนี้ ทฤษฎีความทันสมัยมักจะมีฐานคิดว่าเมื่อเศรษฐกิจมีการพัฒนาเติบโตอย่างเต็มที่แล้ว ก็จะส่งผลไปถึงการพัฒนาในด้านอื่นๆตามมา เช่น การพัฒนาทางด้านสังคม การพัฒนาของคนในชาติ เป็นต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การหวังว่าเมื่อเศรษฐกิจดีขึ้นสังคมจะดีขึ้นตามมา แต่นั่นก็หมายความว่า การพัฒนาที่เน้นให้เศรษฐกิจเติบโตทางด้านเดียว และสะสมความมั่งคั่งร่ำรวยไว้ที่คนเพียงกลุ่มเดียว ไม่ได้ทำให้ประเทศมีการพัฒนาในภาพรวมได้ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชีวิตประชาชนในหลายๆด้านเกิดขึ้นค่อนข้างอย่างรวดเร็ว และทำให้ปัญหาการกระจายรายได้มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นอีกด้วย

เมื่อมีความพยายามที่จะทำให้เป็นตะวันตก ผลที่ตามมาก็คือ บ้านเมืองมีการพัฒนาอย่างมาก จากชุมชนชนบทถูกทำให้กลายเป็นชุมชนเมือง ประชากรที่มีอยู่อย่างกระจุกกระจายและเบาบางก็กลับมายุ่งอยู่กระจุกตัวกัน ทำให้มีความหนาแน่นมากกว่าเดิม และความหนาแน่นนั้นก็กลายเป็นความแออัด จากชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่ง เกิดเป็นการกระจายตัวของชุมชนเมือง ซึ่งชุมชนเมืองบางชุมชนตั้งกระจายอยู่ต่อเนื่องกัน และเป็นพื้นที่ที่มีระดับความเป็นเมืองสูง ยิ่งถ้าหากชุมชนเมืองนั้นเป็นชุมชนที่เชื่อมโยงการพัฒนาไปสู่พื้นที่จังหวัดข้างเคียงและเป็นประตูที่สำคัญไปสู่พื้นที่ประเทศโดยรอบด้วยแล้ว ก็จะทำให้บริเวณนั้นกลายเป็นบริเวณซึ่งเป็นแกนการพัฒนาหลักของประเทศไป และการเกาะกลุ่มของชุมชนบริเวณนี้เองทำให้มีผลต่อการจรรจกระหว่างเมือง รวมทั้งการขยายตัวของกิจกรรมต่างๆโดยรอบเมือง ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมของเมืองอย่างรวดเร็ว เพราะพื้นที่บริเวณนั้นได้ถูกใช้ประโยชน์ไปแล้ว การขยายตัวของประชากรเมืองซึ่งรวมไปถึงการขยายตัวของกิจกรรมของการท่องเที่ยวและการค้า ก็นับเป็นปัจจัยที่ได้รับผลมาจากการพัฒนาต่างๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อไปถึงปัญหาอื่นๆตามมาเช่นกัน และนั่นก็คือ “ผลกระทบ” ที่เกิดขึ้นนั่นเอง เพราะผู้ดำเนินการพัฒนามักจะไม่ได้มองว่าการพัฒนาหรือโครงการต่างๆเหมาะสมกับชุมชนนั้นๆหรือไม่

2.1.2 การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยเริ่มขึ้นในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พร้อมกับแผนพัฒนาแห่งชาติ ในรูปของการพัฒนาภาคบริการ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่ง

² สายเมือง วิจัยศิริ, “ศาสตร์การพัฒนาคอนและสังคมตามแนวพระราชดำริ,” วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ 10,1 (มกราคม-มิถุนายน 2545): 25.

ประเทศไทย (อสท.) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปีพ.ศ.2502 การพัฒนาการท่องเที่ยวเห็นได้ชัดเจนเป็นรูปธรรมในช่วงสงครามเวียดนาม เมื่อรัฐบาลไทยยินยอมให้สหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพในประเทศไทย และใช้พัทธยาเป็นที่พักรบของทหารอเมริกัน ธุรกิจบริการเจริญเติบโตในจังหวัดที่มีฐานทัพอเมริกันก่อตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออก และเมื่อสหรัฐอเมริกาถอนฐานทัพออกจากประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดการท่องเที่ยวเป็นนโยบายสำคัญในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-พ.ศ.2524) มีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเฉพาะพื้นที่ และเนื่องจากการท่องเที่ยวเติบโตจากการให้บริการทหารอเมริกัน รูปแบบของการส่งเสริมการท่องเที่ยวจึงออกมาในรูปของการพัฒนาการให้บริการในรูปของโรงแรม บาร์ อาบอบนวด คลับ ฯลฯ ทั้งนี้ยังมีการกล่าวถึงสิ่งที่จะต้องพิจารณาในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมหลายประเด็น เช่น³

- 1) การขยายตัวของกิจการท่องเที่ยวด้านโรงแรมและรีสอร์ท
- 2) การรับวัฒนธรรมตะวันตกของคนงานลูกจ้างในสถานบริการ
- 3) โสเภณีและการให้บริการต่างวัฒนธรรม
- 4) การรับวัฒนธรรมตะวันตกของผู้บริการในเรือนักท่องเที่ยว
- 5) โครงการสนับสนุนการท่องเที่ยวที่เน้นการอนุรักษ์ธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมที่รู้จักกันในชื่อการท่องเที่ยวแนวอนุรักษ์ธรรมชาติ (ecotourism)
- 6) การจัดแสดงทางวัฒนธรรม
- 7) การฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ⁴ ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวในปัจจุบันและผลกระทบว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวถูกทำให้เป็นอุตสาหกรรม ธุรกิจการท่องเที่ยวมีเครือข่ายมหาศาล ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อจะรีดเงินจากกระเป๋านักท่องเที่ยว ผู้แสวงหาความสนุกสนานและอยากรู้อยากเห็น พัฒนาการของการท่องเที่ยวในปัจจุบันจึงเป็นธุรกิจที่มีผู้ซื้อ ผู้ขายชัดเจน เกิดการดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวที่มุ่งสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้อย่างบริบูรณ์ เริ่มจากการขายบริการการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร การขนส่ง แต่กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันมาก ดังนั้น จึงมีการขายบริการที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่หลากหลายเช่นกัน เพราะในประเทศกำลังพัฒนาจะมีฐานะเป็นตลาดการท่องเที่ยวราคาถูกที่นักท่องเที่ยวจำนวนมากต้องการมาเยือน ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นวิสาหกิจอันทรงพลังทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่ทำให้

³ อมรา พงศาพิชญ์, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (วิถีวิทยาและบทบาทในประชาสังคม) (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 122-131.

⁴ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, วิถีไทย: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยวรรณคดี, 2540), หน้า 6-7.

ประเทศยากจนสามารถนำทุกอย่างออกมาขายได้ เป็นต้นว่า วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของ ผู้คน สินค้าของที่ระลึกต่างๆ รวมไปถึง ผู้หญิงและเด็ก เพียงเพราะต้องการรายได้จากการ ท่องเที่ยว

2.1.3 ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ณรงค์ เสงี่ยมประสา กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมย่อมจะเกิดขึ้นได้ ทุกยุคทุกสมัยและทุกสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งได้มีการพัฒนาท้องถิ่น หรือชุมชนต่างๆอย่างมากมาย และมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆเกิดขึ้นในสังคม ทั้งนี้เนื่องมาจากการ ประดิษฐ์และคิดค้นสิ่งใหม่ ความเจริญของระบบสื่อสารโทรคมนาคมแสดงให้เห็นถึงความเติบโต หรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมก็ เป็นไปอย่างสะดวกขึ้น⁵ ดังนั้น ควรทำความเข้าใจในความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม เพื่อสามารถที่จะทราบได้ว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นเช่นไรและจะเกิดผล อย่างไร

1) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน⁶ ให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือ การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือ รูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้ เปลี่ยนแปลงไปไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้จะนำไปในทางก้าวหน้า หรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว เป็นไปโดยวางแผนให้เป็นหรือเป็นไปเองและที่เป็น ประโยชน์หรือให้โทษได้ทั้งสิ้น

ด้านเฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล⁷ กล่าวถึงความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า หมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างทางสังคม และพฤติกรรมทางสังคม ตัวอย่างของการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เช่น การเปลี่ยนจากระบบครอบครัวขยายเป็นระบบครอบครัว เดี่ยว การเปลี่ยนโครงสร้างการเมืองจากระบบเผด็จการเป็นระบบประชาธิปไตย การเปลี่ยน โครงสร้างทางเศรษฐกิจจากระบบเกษตรกรรมเป็นระบบอุตสาหกรรม เป็นต้น การเปลี่ยนรูปแบบ ของพฤติกรรมทางสังคม เช่น การเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตจากผลิตเพื่อบริโภคเป็นผลิตเพื่อขาย การเปลี่ยนพฤติกรรมการค้าเลี้ยงดูบุตรจากแบบบังคับเป็นแบบให้อิสระ เป็นต้น

⁵ ณรงค์ เสงี่ยมประสา, *วิถีไทย (Thai Living)* (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2544), หน้า149.

⁶ พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2532

⁷ เฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล, *มนุษย์กับสังคม*. พวงเพชร สุรัตนกุล บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ :มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), หน้า 179.

นอกจากนี้ เฉลียว⁸ ยังได้กล่าวอีกว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความหมายครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้วย (เรียกว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม) โดยรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านวัตถุ เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง ยานพาหนะ ฯลฯ และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ ภาษา เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไม่อาจแยกออกจากกันเป็นคนละเรื่องอย่างชัดเจน เพราะโครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคมย่อมมีวัฒนธรรม เช่น ความเชื่อ สัญลักษณ์ สิ่งของต่างๆ เป็นองค์ประกอบเสมอ และที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมสามารถเป็นได้ทั้งในทางบวกและทางลบ คือ มีสิ่งใหม่เกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้น และสิ่งที่มีอยู่เดิมสิ้นสภาพหรือถูกทำลายไป การเปลี่ยนแปลงในทางที่มีสิ่งใหม่หรือเพิ่มขึ้นที่เห็นชัด ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของและเทคนิค วิธีการ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมือง การสื่อสารและการคมนาคมที่รวดเร็วและสะดวก ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ปรากฏว่าสิ่งของเครื่องใช้และวิธีการเก่าๆหลายอย่างถูกยกเลิกหรือลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น การใช้เกวียน การใช้วัวควายไถนา การใช้หมอต้าแย้ทำคลอด การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การบวชตามประเพณี เป็นต้น

จากความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ท่านผู้รู้ได้ให้ไว้แล้วนั้น สรุปได้ว่า “ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม อันเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของสังคม การจัดระเบียบทางสังคม สถาบันสังคม สถานภาพและบทบาท ” การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างระดับพื้นฐานเหล่านี้ ส่งผลให้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นอาจจะเร็วหรือช้าก็ได้ ขึ้นอยู่กับกาลเวลา การเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้อง เมื่อมีการเปลี่ยนตัวบุคคล เหตุการณ์ก็จะเปลี่ยนแปลงไป เพราะบุคคลแต่ละคนมีลักษณะพิเศษบางอย่างของตนเอง ซึ่งทำให้ไม่เหมือนกับบุคคลอื่น หรือแม้แต่ตัวบุคคลนั่นเอง บุคลิกลักษณะของเขาย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามอายุขัย เหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน อนาคต จึงไม่มีทางเหมือนกันทุกประการ นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางสังคมและภูมิศาสตร์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

⁸ เฉลียว ฤกษ์จุฬิมล, อ้างแล้ว, หน้า179.

2) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

วีรพล มณีพงษ์⁹ กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมว่าหมายถึง การเปลี่ยนแปลงแบบแผนของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในแต่ละสังคม เช่น การปรับปรุงแก้ไขหลักเกณฑ์ในพฤติกรรมของกลุ่มคน การปรับให้เข้ากับการประดิษฐ์คิดค้น การเปลี่ยนแปลงในประเพณี กฎหมาย ค่านิยม ความเชื่อ เป็นต้น

สุริชัย หวันแก้ว¹⁰ กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น และที่สำคัญก็คือ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ในสังคมนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงในแง่สิ่งของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่า แต่การเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยมและสัญลักษณ์ทางสังคมมักจะต้องใช้เวลาและยากเย็นกว่า ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงค่านิยมจากสถานภาพและบทบาทชายเป็นใหญ่ (patriarchal) มาเป็นหญิงและชายเท่าเทียมกัน (equalitarian) ค่านิยมในการเลือกคู่การแต่งงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ได้มีผู้กล่าวไว้หลายท่านถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม เช่น สมศักดิ์ ศรีสันติสุขและคนอื่นๆ¹¹ วีรพล มณีพงษ์¹² ชนิดา วัลย์ภูมิเกียรติ¹³ สรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

- 1) เนื่องจากการทำนุบำรุงวัฒนธรรม ส่งเสริมวัฒนธรรม เพื่อให้วัฒนธรรมในสังคมมีความเจริญงอกงามขึ้น มีการคิดค้นวัฒนธรรมใหม่ๆ
- 2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ สภาพดินฟ้า อากาศ ซึ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ กระตุ้นให้มนุษย์ปรับตัวและประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ เพื่อควบคุมการเปลี่ยนแปลง ทำให้วิถีชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป
- 3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้น (invention) เทคโนโลยีวิทยาการใหม่ๆ (new technology) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม โดยเฉพาะการเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

⁹วีรพล มณีพงษ์, การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษากรณีบ้านกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (กรุงเทพฯ : มปป, 2531), หน้า 6.

¹⁰สุริชัย หวันแก้ว, การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ใน สังคมและวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 156-157.

¹¹สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่นๆ, รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมือง สังคมและวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเยอ บ้านไทยดำ และบ้านไทยลาว : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี (กรุงเทพฯ : มปป, 2530), หน้า 24 -26.

¹²วีรพล มณีพงษ์, อ้างแล้ว, หน้า 6.

¹³ชนิดา วัลย์ภูมิเกียรติ, การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ (กรุงเทพฯ : มปป, 2524), หน้า 18.

4) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเลียนแบบหรือการยืมวัฒนธรรม (cultural borrowing) จากการที่มนุษย์ได้มีการติดต่อสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลาทางการพูด การค้าขาย การศึกษา หรือสื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ แผ่นป้าย โฆษณา ฯลฯ ทำให้เกิดการยืมวัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยที่สังคมทั้งสองไม่จำเป็นต้องมีการติดต่อโดยตรงกันก็ได้

โดยสรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม ผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับค่านิยม ความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ และประเพณีต่างๆ

การเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคมและวัฒนธรรมดังที่กล่าวมาแล้ว ผู้ศึกษาสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อันจะนำไปสู่การศึกษาถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมต่อไป

2.2 แนวคิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม

การพัฒนาใดๆก็ตามย่อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี แต่ในความเป็นจริงแล้วการพัฒนาที่เกิดขึ้นนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านใดหรือเรื่องใดก็ตาม ย่อมมีสิ่งตามมาเสมอ และสิ่งนั้นก็คือ การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบ ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นก็มักจะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ถ้าหากสิ่งนั้นส่งผลกระทบต่อตัวคน วิถีชีวิต และความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่แล้ว ก็จะทำให้ผลกระทบนั้นกลายเป็นผลกระทบทางสังคม และเพื่อความเข้าใจในแนวคิดเรื่องผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม เราควรทำความเข้าใจแนวคิดหลายประการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Becker¹⁴ กล่าวว่าผลกระทบทางสังคม เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระทำของบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ที่มีต่อวิถีชีวิตของคน การทำงานและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ผ่านกระบวนการที่นำไปสู่การตอบสนอง หรือเข้าถึงความจำเป็นของคนและสมาชิกในสังคม รวมไปถึงแนวทางหรือกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาของคนและสมาชิกในสังคม ทั้งนี้ผลกระทบทางสังคมดังกล่าวได้รวมถึงผลกระทบทางวัฒนธรรมด้วย ซึ่งหมายถึงความเกี่ยวเนื่องในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานของสังคม ค่านิยม ความเชื่อ ที่นำไปสู่ความเข้าใจของกลุ่มคนและสังคมของพวกเขา

¹⁴H. A. Becker *Social impact assessment: method and experience in Europe, North America and the Developing World* (London: UCL Press Limited, 1997), p.2.

โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล¹⁵ ได้ทำการวิจัยเพื่อเสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เรื่อง “ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม” ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงเรื่องผลกระทบไว้ว่า การหาผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวมีแนวคิด คือ กิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาการท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ การเดินทางของนักท่องเที่ยว มาสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบดังกล่าวจะแสดงออกมาในรูปการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้นสามารถจะวัดหรือแสดงให้เห็นว่าเป็นผลจากอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยแนวคิดนี้สะท้อนออกมาเป็นภาพที่ 2.1 ดังต่อไปนี้¹⁶

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁵ โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์, รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529), หน้า 12.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

แผนภูมิข้างต้นแสดงวิวัฒนาการของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจากสภาวะที่ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยว มาสู่การมีกิจกรรมการท่องเที่ยว ($a \rightarrow b_1, b_2, b_3$) และอิทธิพลของการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งหมายความว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่และต่อประชากรในพื้นที่ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เป็นไปทั้งในรูปแบบต่อต้าน ยอมรับ ดัดแปลงเป็นของใหม่

2.3 แนวคิดผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการท่องเที่ยว

การศึกษาผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยวมีแนวคิดพื้นฐานคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวหรือการพัฒนาการท่องเที่ยว และที่สำคัญคือ การเดินทางของนักท่องเที่ยวมาสู่พื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จะส่งผลกระทบต่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว ผลกระทบดังกล่าวจะแสดงออกมาในรูปการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมการดำเนินชีวิตของประชาชนทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ นั้น สามารถจะแสดงให้เห็นว่าเป็นผลจากอิทธิพลของกิจกรรมการท่องเที่ยวได้

การท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมของมนุษย์ที่ก่อประโยชน์หลายด้าน ทั้งในแง่การพักผ่อนหย่อนใจหรือนันทนาการ (Recreation) และเป็นกระบวนการทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีองค์ประกอบด้านต่างๆตามที่กล่าวมา การดำเนินไปของการท่องเที่ยวได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือได้ว่าเป็นผลกระทบการท่องเที่ยว ซึ่งมีทั้งผลกระทบด้านบวกและด้านลบ

ดังที่ Pearce¹⁷ ได้สร้างกรอบแนวคิดเรื่อง การศึกษาผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว โดยกล่าวว่า การที่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้เห็นหรือได้ติดต่อนักท่องเที่ยว จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายรูปแบบ โดยประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นชาวพื้นเมือง อาจจะมีปฏิกริยาต่อนักท่องเที่ยวทั้งในทางบวกและทางลบ แต่จะเป็นลักษณะใดนั้นขึ้นอยู่กับ การได้เห็นหรือการติดต่อนักท่องเที่ยวในกิจกรรมใด แต่โดยสรุปแล้ว การได้เห็นนักท่องเที่ยวหรือการติดต่อนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงและชัดเจน ซึ่งจะเป็นไปในด้าน การแต่งกายของนักท่องเที่ยว ที่จะเป็นตัวอย่างของประชาชนพื้นเมือง การกินอาหารหรือรูปแบบและวิธีการรับประทานอาหารก็สามารถสร้างให้ประชาชนพื้นเมืองเอาแบบอย่าง ความคิดเห็นต่อสิ่งทันสมัยและเครื่องอำนวยความสะดวกก็สามารถเป็นตัวอย่างให้ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นกัน นอกจากนี้ ความต้องการของนักท่องเที่ยว ยังสร้างประเภทของงานหรืออาชีพ

¹⁷ Douglas Pearce, 1981 อ้างถึงใน โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อมภาควิชาสังคมศาสตร์, ข้างแล้ว, หน้า 16-17.

ขึ้น และผลของการได้เห็นนักท่องเที่ยวต่าง ๆ เข้ามา ยังสร้างความต้องการทางสังคมแบบต่าง ๆ ให้กับประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นกัน การพบปะหรือการติดต่อระหว่างกันของนักท่องเที่ยวกับประชาชนพื้นเมือง จะดำเนินในหลายรูปแบบ และก่อให้เกิดผลกระทบแตกต่างกันสืบเนื่องจากรูปแบบของนักท่องเที่ยวซึ่งมีหลายประเภท และมีความแตกต่างกันทั้งในด้านความต้องการและลักษณะของจุดประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น นักท่องเที่ยวจากมาเลเซีย ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม จะมีความต้องการในด้านอาหารแตกต่างไปจากนักท่องเที่ยวชาวไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาพุทธ เป็นต้น

นอกจากแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีนักวิชาการอีกหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยวไว้เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น พรรณี จุฑานนท์¹⁸, ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งเรือง¹⁹, ชุติทธิ์ ชูชาติ²⁰ และ²¹ วิชัย เทียนน้อย ซึ่งในที่นี้จะเลือกเฉพาะผลกระทบของทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังต่อไปนี้

2.3.1 ผลกระทบทางสังคม

1) ด้านบวก

- ความสะดวกสบายจากกิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ในแหล่งท่องเที่ยวคนในท้องถิ่นย่อมได้รับประโยชน์จากกิจการน้ำประปา ไฟฟ้า และอื่นๆ ในประเทศที่พัฒนาแล้วกิจการสาธารณูปโภค สาธารณูปการส่วนใหญ่ จะพัฒนามาเพื่อคนในท้องถิ่นนั้นเป็นหลักสำคัญ ส่วนนักท่องเที่ยวจะได้รับประโยชน์จากกิจการในลักษณะของผลพลอยได้ แต่สำหรับประเทศที่ยากจนกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา อาจมีลักษณะตรงกันข้าม ท้องที่หลายแห่งชาวบ้านไม่มีอำนาจทางเศรษฐกิจเพียงพอที่จะลงทุนในกิจการสาธารณูปโภค แต่หากมีนักท่องเที่ยวไปเยือนมาก ก็จะสามารถกระตุ้นให้รัฐบาลหรือนักธุรกิจลงทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเป็นประการสำคัญ ส่วนคนท้องถิ่นมีโอกาสได้ใช้บริการถือเป็นผลพลอยได้

- การท่องเที่ยวจะช่วยลดปัญหาการอพยพหลังไหลเข้าไปแออัดในเมืองหลวง โดยทั่วไปแล้วมนุษย์มักจะมีถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง หากคนมีโอกาสมีงานทำที่ก้าวหน้าเหมาะสมในภูมิภาคแล้วย่อมเป็นสิ่งที่ปรารถนา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้คนในท้องถิ่นประกอบ

¹⁸ พรรณี จุฑานนท์, วันที่ 6 ตุลาคม 2547, จาก <http://human.rii.ac.th/Travel/page4.htm>.

¹⁹ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งเรือง, “ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองจากการพัฒนาการท่องเที่ยว,” จุลสารการท่องเที่ยว 15 (มกราคม-มีนาคม 2539): 32-41.

²⁰ ชุติทธิ์ ชูชาติ, อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์, 2546), หน้า169-175.

²¹ วิชัย เทียนน้อย, ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย (กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2540), หน้า113-120.

อาชีพรายย่อย หรือทำอุตสาหกรรมท้องถิ่นอยู่ในครอบครัว เมื่อมีงานทำ มีรายได้ย่อมไม่พอพ ไปแออัดแออัดเสียต้อโอกาสถูกหลอก และถูกเอาเปรียบด้านแรงงานในเมือง

- มีการจ้างแรงงานหญิงเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เจริญเติบโต การจ้างแรงงานจะมีมากขึ้น โอกาสที่ผู้หญิงจะได้งานทำเป็นเจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ในสถานที่พักผ่อน ภัตตาคาร และสถานบันเทิง ฯลฯ ทำให้มีรายได้นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิต

- การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนขยายตัว การอพยพที่อยู่ของประชากรจากชุมชนอื่นเพื่อมาประกอบอาชีพในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว เช่น ชลบุรี และเชียงใหม่ ฯลฯ ชุมชนดังกล่าวมีขนาดใหญ่ขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่จัดสร้างเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวแล้วยังต้องสร้างสิ่งก่อสร้างอื่นๆ ที่รองรับประชากรที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชนนั้นๆ เช่น บ้านจัดสรร จำนวนโรงพยาบาล และสถานศึกษา ฯลฯ

- การท่องเที่ยว ลดอัตราการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยของประชากรไปยังถิ่นอื่นให้น้อยลง ประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ย่อมมีโอกาสในการประกอบอาชีพต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวทางตรงและทางอ้อม เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริการรถหรือเรือรับจ้าง ขายสินค้า และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึก เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวมากเท่าใด ความเจริญของท้องถิ่นก็มีมากเท่านั้น โอกาสในการประกอบอาชีพของประชากรในท้องถิ่นมีมากขึ้น ทำให้การย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่นน้อยลง

2) ด้านลบ

- ความสัมพันธ์ในครอบครัว การทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดความล่มสลายของความสัมพันธ์ในครอบครัวได้มาก เพราะเป็นการทำงานที่ไม่มีวันหยุดแน่นอน ทำให้ไม่มีเวลาให้กับครอบครัว

- การเปลี่ยนแปลงของครอบครัว (family change) การท่องเที่ยวทำให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงในเรื่องสถานภาพและหน้าที่ ลักษณะครอบครัวในประเทศกำลังพัฒนาส่วนมากผู้ชายเป็นผู้นำ เคารพในระบบอาวุโส และมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก การท่องเที่ยวทำให้คนในท้องถิ่นเปลี่ยนอาชีพด้านการเกษตร ไปรับจ้างทำงานเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทั้งเพศชายและหญิง ส่งผลให้เพศหญิงมีรายได้และอิสรภาพจากครอบครัวมากขึ้นกว่าเดิม

- ปัญหาศีลธรรม เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปแออัดมากขึ้นเท่าไร ก็มีแนวโน้มจะส่งผลกระทบต่อระดับศีลธรรมต่ำลงเท่านั้น กิจกรรมด้านลบที่มักเกิดขึ้นเสมอคือ การเอาวัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาโสเภณี การพนัน สารเสพติด อาชญากรรม เพราะเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังต่างถิ่นหรือต่างแดน มักจะทำอะไรที่ตัวเองเก็บกดไว้ออกมา โดยปราศจากความละอาย เพราะเขาถือว่าถิ่นที่เขากำลังท่องเที่ยวอยู่ ไม่มีผู้รู้จักมักคุ้นกับพวกเขามาก่อน ฉะนั้น การ

แสดงออกของนักท่องเที่ยวดังกล่าวจะถูกชาวพื้นเมืองบางกลุ่มหรือบางคนนำไปกระทำบ้าง เช่น การแสดงออกทางด้านการแต่งกาย หรือพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้สังคมในสถานที่ท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

- ปริมาณของอาชญากรรมเพิ่มขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเป็นที่รวมของบุคคลมากมายหลายประเภท เป็นนักท่องเที่ยว เป็นบุคคลที่อพยพเข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่นั้น ซึ่งอาจประกอบสัมมาอาชีพ และประกอบอาชีพทุจริต เช่น วิ่งราว ลักขโมย ปล้น จี้ หลอกหลวง นอกจากนี้เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวแล้วประชาชนในท้องถิ่นไม่ได้รับความปลอดภัยเช่นกัน

- สถานที่ท่องเที่ยวกลายเป็นแหล่งยาเสพติด ยาเสพติดเป็นอันตรายอันยิ่งใหญ่ของสังคม เป็นเหตุให้เกิดอาชญากรรมประเภทต่างๆ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวแบบอิสระจำนวนมากที่เข้ามาเสพยาเสพติด ในบางแหล่งท่องเที่ยวจัดงานเลี้ยงรุมหาดยามดวงจันทร์เต็มดวงและเสพยาเสพติด นอกจากนักท่องเที่ยวเสพยาแล้ว ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งค้ายาและเสพยาเสพติดด้วย

- ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสทำงานได้ง่าย และมีรายได้ ดังนั้น ในแต่ละครอบครัวต้องการรายได้ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาใช้จ่ายซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งสามีและภรรยาในแต่ละครอบครัวต่างมีงานทำ ความสัมพันธ์ระหว่างภรรยาสามี บุตรและธิดา เปลี่ยนแปลงไป และมีเหตุปัจจัยหลายประการรวมทั้งสังคมที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้ครอบครัวมีโอกาสแตกแยกและหย่าร้างได้ง่าย

- สังคมมีความแออัด เช่น มหานครปารีส นิวยอร์ก ชิคาโก และซานฟรานซิสโก มีประชากรแออัดมากทั้งนอกและในฤดูท่องเที่ยว รวมทั้งมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นในพื้นที่ดังกล่าว ประชาชนเคยดำเนินชีวิตค่อนข้างสบาย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวก่อให้เกิดความแออัดเพิ่มขึ้น ทำให้เจตคติและวิถีชีวิตของประชาชนเปลี่ยนแปลงไป

- ปริมาณของหญิงขายบริการเพิ่มขึ้น อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้จำนวนของหญิงขายบริการเพิ่มขึ้น เช่น พัทยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศนิยมเดินทางไปตากอากาศ ในบางโอกาสพัทยาเป็นสถานที่ที่ทหารอเมริกันขึ้นบก ดังนั้นหญิงขายบริการนิยมเดินทางมาประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้ภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยวเปลี่ยนไปจากชายหาดที่สวยงาม เป็นแหล่งของหญิงขายบริการ

- การทิ้งถิ่นฐานเดิม ในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ จะมีประชาชนจากพื้นที่อื่น หรือประเทศอื่นอพยพไปประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก บางกลุ่มไปอยู่อาศัยถาวร บางกลุ่มอยู่อาศัยชั่วคราว เช่น เชียงใหม่ และพัทยา ฯลฯ

- ปัญหาคารเอนด์เอาเปรียบนักท่องเที่ยว เช่น ในเรื่องของการขึ้นราคาสินค้าและบริการที่กำหนดให้แก่นักท่องเที่ยว

- ผลกระทบที่เกิดจากการพบเห็นสิ่งต่างๆที่นักท่องเที่ยวจะทำ จะทำให้ชาวพื้นเมืองพยายามต่อสู้เพื่อที่จะยกฐานะด้านการศึกษาให้เท่าเทียมกับนักท่องเที่ยว แต่ตามความเป็นจริงแล้ว โอกาสที่ชาวพื้นเมืองจะทำได้อย่างนั้นเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง และจะเป็นผลทำให้ชาวพื้นเมืองเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีขึ้นกับนักท่องเที่ยวได้ ซึ่งอาจกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวได้

2.3.2 ผลกระทบทางวัฒนธรรม

1) ด้านบวก

- การท่องเที่ยวชี้ให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรนันทนาการ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี นาฏศิลป์ การละเล่น ฯลฯ ของท้องถิ่นทำให้เกิดความต้องการที่จะค้นคว้า อนุรักษ์ และฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติเหล่านี้ให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม รักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเอาไว้ได้

- เกิดทัศนคติที่ดี ความประทับใจจากการเดินทางท่องเที่ยวจะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดีต่อสถานที่นั้น

- การเผยแพร่วัฒนธรรมและยอมรับวัฒนธรรม (diffusion and acculturation of culture) การเผยแพร่วัฒนธรรม หมายถึง การเผยแพร่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งอาจเกิดขึ้นโดยตรงโดยเจ้าของวัฒนธรรมนำไปเผยแพร่หรือเผยแพร่ทางอ้อมโดยผ่านสื่อสารมวลชน ในที่นี้การยอมรับวัฒนธรรมหมายถึง การที่วัฒนธรรมที่แปลกใหม่เข้าสู่วัฒนธรรมดั้งเดิม แล้วทำให้เกิดการยอมรับ บางครั้งอาจยอมรับเป็นบางส่วน ทำให้เกิดการผสมผสาน (assimilation) ระหว่างวัฒนธรรมใหม่กับวัฒนธรรมเก่า แต่ในบางกรณีเจ้าของวัฒนธรรมเก่าก็อาจแสดงการต่อต้าน (reaction) ต่อวัฒนธรรมใหม่

- การท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเป็นสื่อในการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างเจ้าบ้านคือ ผู้คนในท้องถิ่น และผู้มาเยือนคือ นักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างกัน เช่น วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร คนท้องถิ่นเลียนแบบรสนิยมการรับประทานอาหารประเภทต่างๆจากนักท่องเที่ยว คนท้องถิ่นนิยมรับประทานอาหารแฮมเบอร์เกอร์ เฟรนช์ฟรายด์ และเครื่องดื่มต่างๆ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศติดใจในรสชาติอาหารไทย ในปัจจุบันมีการจัดรายการ “สอนทำอาหารไทย” ให้แก่นักท่องเที่ยวได้ฝึกหัดการประกอบอาหารไทยประเภทที่นักท่องเที่ยวชอบ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นิยมสวมผ้าซิ่น กางเกงพื้นเมือง ในรูปแบบที่คนไทยพื้นเมืองสวมใส่ ในขณะเดียวกันคนพื้นเมืองนิยมสวมกางเกงยีนส์และใส่เสื้อยืด เป็นต้น เป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษยชาติ

2) ด้านลบ

- ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็ค่าานิยม ความประพฤดิ การแต่งกาย หรือ อื่นๆ ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเทียวกับคนในท้องถิ่นทั้งสิ้น เช่น การแต่งกายไม่สุภาพ หรือการที่เยาวชนรุ่นใหม่สวมผ้าซิ่นไม่เป็น นิยมมุ่งกระโปรงและกางเกง หรือ การมีพฤติกรรมกอดจูบ เปลือยกายอาบแดด

- การต่อต้านวัฒนธรรม (reaction of culture) การต่อต้านวัฒนธรรมเกิดจากวัฒนธรรมของนักท่องเทียวกระทบต่อจารีตประเพณี ความเชื่อ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนักท่องเทียวกับประชาชนในท้องถิ่น ถ้าความขัดแย้งไม่รุนแรงก็เกิดการรังเกียจไม่ยอมรับนักท่องเทียว แต่ถ้ารุนแรงประชาชนในท้องถิ่นก็อาจขับไล่นักท่องเทียว ไล่นักท่องเทียวออกจากบริเวณดังกล่าว เช่น ขึ้นไปชี้คอพระพุทธรูปเพื่อถ่ายรูปเป็นที่ระลึก เป็นต้น ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมบางครั้งทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนในท้องถิ่น ทั้งนี้เพราะคนในท้องถิ่นบางส่วนได้รับประโยชน์โดยตรงจากนักท่องเทียว จึงต้องการเอาอกเอาใจนักท่องเทียวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

- ปัญหาค่านิยมที่ไม่ถูกต้องหรือการมีค่านิยมผิดๆ เกิดการลอกเลียนแบบระหว่างนักท่องเทียวและประชาชนในแหล่งท่องเทียว การให้ความสำคัญกับค่านิยมต่างๆของสังคมตะวันตกว่าเป็นชนชาติที่มีอารยธรรม ทำให้อาจละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิม และนิยมอาหารตะวันตก เช่น อาหารจานด่วน พิซซ่า และเคเอฟซี เป็นต้น การชื่นชมกับวิถีชีวิตแบบตะวันตก ได้แก่ การท่องเทียวในสถานเริงรมย์ยามราตรี เป็นต้น หรือค่านิยมอื่นๆ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ค่านิยมมุ่งเน้นการค้าและวัตถุ การลอกเลียนพฤติกรรมของนักท่องเทียว การให้ความสำคัญของเศรษฐกิจและเงินตรา มีผลให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมดั้งเดิม

- ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเทียวกับชาวพื้นเมือง อาจจะทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันเกิดขึ้น ตัวอย่างเช่น ชาวเขาเผ่าแม้วในภาคเหนือมีความต้องการให้คนทั่วไปเรียกเขาว่า “ม้ง” ถ้าใครเรียกพวกเขาว่า “แม้ว” จะถือว่าเป็นการดูถูกเหยียดหยามพวกเขา เป็นต้น

ทั้งนี้ Pearce²² ได้เสนอแนวทางการศึกษาเรื่อง ผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของการท่องเทียว โดยเสนอให้ศึกษาในประเด็นเรื่อง

1) โครงสร้างทางประชากร เช่น การย้ายถิ่น

²² Doulgas Pearce, 1981 อ้างถึงใน โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อมภาควิชาสังคมศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้า 18.

- 2) การเปลี่ยนแปลงอาชีพ
- 3) การเปลี่ยนแปลงค่านิยม
- 4) ขนบธรรมเนียมประเพณี
- 5) รูปแบบการบริโภค
- 6) ผลประโยชน์หรือผลเสียในแหล่งท่องเที่ยว

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ โดยมีไทยเป็นประเทศที่นำทางด้านการท่องเที่ยวนั้น ผู้ศึกษาได้มีการทบทวนวรรณกรรมของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสามเหลี่ยมเศรษฐกิจทั้งจากงานวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ หนังสือ สามารถสรุปและแยกเป็นเรื่องๆ ได้ดังนี้

2.4.1 โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT) ได้เริ่มต้นขึ้น ในช่วงเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2536 เมื่ออดีตนายกรัฐมนตรีของไทย (นายชวน หลีกภัย) ได้ไปเยือนประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซีย โดยทั้ง 3 ประเทศได้ขอความร่วมมือทางวิชาการ จากธนาคารพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และกำหนดกรอบหลักความร่วมมือระหว่างกัน พื้นที่ความร่วมมือประกอบด้วย พื้นที่เกือบทั้งหมดของเกาะสุมาตราของ อินโดนีเซีย ได้แก่ แคว้นอาจะห์ จังหวัดสุมาตราเหนือ จังหวัดสุมาตราตะวันตก จังหวัดสุมาตราใต้ จังหวัด บังกูลู จังหวัดเรียวและจังหวัดจัมบี พื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันตกของมาเลเซีย ได้แก่ เกดะห์ เปรัก ปีนัง ปะลิส และกลันตัน และพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ได้แก่ สงขลา ปัตตานี นราธิวาส ยะลา สตูล และได้เพิ่มอีก 3 จังหวัดเมื่อพ.ศ.2548 ได้แก่ ตรัง พัทลุง และ นครศรีธรรมราช²³

วัตถุประสงค์หลักของ IMT-GT คือ ให้ภาคเอกชนทั้ง 3 ประเทศในพื้นที่เป็นผู้นำในการค้าการลงทุนโดยภาครัฐสนับสนุนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและจัดอุปสรรคในการผ่านแดนและมาตรการกีดกันในการค้า เพื่อเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เสริมสร้างความร่วมมือด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยีเฉพาะด้าน และพัฒนาความเชื่อมโยงการท่องเที่ยว การสื่อสารในพื้นที่ IMT-GT ซึ่งในส่วนของไทยมีวัตถุประสงค์ที่จะ

²³ สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อ้างจาก <http://www.nesdb.co.th>

พัฒนาเศรษฐกิจชายแดนภาคใต้สู่นานาชาติ โดยเฉพาะการค้าการลงทุนกับเกาะสุมาตราให้เพิ่มมากขึ้น และเพิ่มการจ้างงานในท้องถิ่น หรือที่ไปทำงานในมาเลเซียอย่างถูกระบบ เพื่อยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ให้ดีขึ้น ทั้งนี้ภาครัฐจะใช้นโยบายส่งเสริมภาคเอกชนไทยให้เป็นกลไกหลัก เพื่อนำการพัฒนาในพื้นที่ IMT-GT ให้สัมฤทธิ์ผล

ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติ ในวาระประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2538 มอบหมายให้กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในความร่วมมือสาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และสนับสนุนการดำเนินงานของคณะทำงานด้านทรัพยากรมนุษย์ร่วม 3 ประเทศ เพื่อเร่งรัดแผนงาน/โครงการฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงานและการเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาร่วมกัน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจสามฝ่าย (IMT-GT) ดังนั้น จึงเกิดศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายขึ้น ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปีพ.ศ.2537 โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ต่อมาที่ประชุมไตรภาคีครั้งที่ 5 ในปี 2538 ได้เห็นชอบให้จัดตั้งเป็น Studies Center ขึ้นในมหาวิทยาลัยหลักของแต่ละประเทศสมาชิกและที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในวาระการประชุมครั้งที่ 206 (8/2539) ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2539 มีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โดยโครงสร้างและรูปแบบการบริหารงานของศูนย์ IMT-GT เป็นอิสระจากระบบราชการ และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน โดยมีสำนักงานคณะกรรมการประสานการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพบ.) เป็นหน่วยประสานการสนับสนุน²⁴

2.4.1.1 สาระสำคัญของการดำเนินงาน

สาระสำคัญการดำเนินงานของโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจที่ผ่านมา ภาครัฐและภาคเอกชนมีการดำเนินงาน IMT-GT มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี มีการประชุมไตรภาคีระดับรัฐมนตรีและเจ้าหน้าที่อาวุโสทั้งหมด 11 ครั้ง และมีการประชุมเทคนิคปฏิบัติการการพัฒนาสาขา (การพัฒนาการท่องเที่ยว) 2 ครั้ง ซึ่งผลการดำเนินงานจากการประชุมแบ่งออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1) ช่วงปี2536-2537 วางแนวคิดและศึกษาจัดทำกรอบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย โดยได้รับการสนับสนุนการศึกษาจากธนาคารพัฒนาเอเชีย Asian Development Bank (ADB) เพื่อใช้เป็นกรอบหลักการพัฒนาความร่วมมือ

²⁴ ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT Studies Center, Thailand).
อ้างอิงจาก <http://www.imt-gt.org/>

2) ช่วงปี 2538-2544 ดำเนินงานตามกรอบความร่วมมือ ส่งผลให้ปริมาณและมูลค่าการค้าในพื้นที่ IMT-GT ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2533 -2546) มีมูลค่าการค้าเพิ่มขึ้น 4-6 เท่า มีการเปิดเสรีทางการบินระหว่างกันในพื้นที่ และขยายเวลาเปิดด่านชายแดน ตลอดจนปรับปรุงกฎระเบียบการอำนวยความสะดวกเพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างกัน

3) ช่วงปี 2545-ปัจจุบัน ปรับแนวทางความร่วมมือใหม่ที่เน้นการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะความร่วมมือตามแผนงานหรือโครงการที่ภาคเอกชนสนใจอย่างแท้จริงและสามารถปฏิบัติได้ซึ่งกำหนดรูปแบบความร่วมมือเป็น 6 กลุ่มเทคนิคปฏิบัติ (Implementing Technical Group: ITG) โดยมีส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทั้งสามประเทศร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รองรับการลงทุนใหม่ๆ ในพื้นที่ IMT-GT

2.4.1.2 การประชุมกลุ่มเทคนิคด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

สำหรับการประชุมกลุ่มเทคนิคปฏิบัติการการพัฒนาสาขา (การพัฒนาการท่องเที่ยว) ซึ่งไทยในฐานะเป็นประเทศนำได้จัดประชุมกลุ่มเทคนิคปฏิบัติการทั้งหมด 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1-2 สิงหาคม 2545 ณ จังหวัดสงขลา ผลการประชุมสรุปได้ดังนี้

- (1) การปรับบทบาทของคณะทำงานสาขาการท่องเที่ยวการรับรองขอบเขตการดำเนินงาน
- (2) กิจกรรมด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์
 - 1) ตราสัญลักษณ์และคำขวัญ
 - 2) การเสริมสร้างการท่องเที่ยวในพื้นที่ IMT – GT
- (3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยว
- (4) การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

- 1) การจัดอำนวยความสะดวกในการเดินทาง
 - ที่ประชุมรับทราบตามที่ประเทศไทยอนุญาตให้นักท่องเที่ยวมาเลเซียเดินทางเข้ามาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ border pass ในช่วงเวลาไม่เกิน 7 วัน
- 2) การปรับปรุงพื้นที่วังเกลียน – วังประจัน

* กลุ่มเทคนิคปฏิบัติการ 6 กลุ่ม คือ 1. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (มาเลเซียเป็นประเทศนำ) 2. การพัฒนาการค้าและการพัฒนา จุดแรกเริ่ม (มาเลเซียเป็นประเทศนำ) 3. การดำเนินการตลาดเสรี ด้านเขตโทรคมนาคมพิเศษ (ไทยเป็นประเทศนำ) 4. การพัฒนารายสาขา เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยว (ไทยเป็นประเทศนำ) 5. การพัฒนาสาขา เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (อินโดนีเซียเป็นประเทศนำ) 6. การพัฒนาพื้นที่นอกเขตเมืองและการค้าภายในพื้นที่ (อินโดนีเซียเป็นประเทศนำ)

- 3) การสร้างถนนเชื่อมโยงดูเรียนบุหรง รัฐเกดะห์ และบ้านประกอบ อำเภอ
นาทวี จังหวัดสงขลา
- 4) การขยายเวลาทำการด่านชายแดนไทย – มาเลเซีย
-ที่ประชุมรับทราบว่าผลการขยายเวลาทำการด่านสะเดาทำให้ปริมาณ
นักท่องเที่ยวเข้า – ออกประเทศทั้งสองเพิ่มขึ้นร้อยละ 20
- 5) การจัดตั้งเขตอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำกาวิ – ตะรุเตา
- 6) การสร้างเสริมการเชื่อมโยงทางอากาศระหว่างประเทศ
- 7) การจัดสร้าง Rest Area และทางหลวงเลียบบึงทะเลสุมาตราตะวันตก
- 8) การจัดทำแผนงานและความร่วมมือด้าน Regional Cruise
- 9) การลงทุนด้านการท่องเที่ยว
- (5) การปรับเพิ่มพื้นที่ IMT – GT
- (6) การจัดประชุมกลุ่มเทคนิคปฏิบัติการครั้งต่อไป

สำหรับการประชุมครั้งที่ 2 อินโดนีเซียเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม เมื่อวันที่ 9-10
ตุลาคม 2546 ณ เมืองเบงกอลู จังหวัดเบงกอลู ผลการประชุมที่สำคัญมีดังนี้

- (1) การพิจารณากิจกรรมด้านการตลาดและการส่งเสริมการขาย
 - 1) การตราสัญลักษณ์และคำขวัญใหม่
- การจัดแพ็คเกจทัวร์เชื่อมโยงในพื้นที่ IMT – GT
 - 2) คู่มือการเดินทาง
 - 3) การเข้าร่วมงานส่งเสริมการขาย
 - 4) การจัดทำแผนที่เส้นทางทางถนนในพื้นที่ IMT – GT
 - 5) การจัดทำมาตรฐานชี้วัดการดำเนินงาน
 - 6) การจัด Fam -Trip
 - 7) การจัดทำ Website
 - 8) การจัดแข่งขันกอล์ฟ
 - 9) การจัด Auto-Venture Rally
 - 10) การวิจัยยุทธศาสตร์การตลาด
- (2) การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว
 - 1) การจัดอำนวยความสะดวกในการเดินทาง
 - 2) การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงวังเกลียน-วังประจัน

3) การพัฒนาเส้นทางใหม่เชื่อมโยงดูเรียนบุหรง รัฐเกดะห์-บ้านประกอบ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

4) การขยายเวลาทำงาน ณ ด่านสะเดา-บุกิตกาญูฮิตัม ถึง 23.00 น. (เวลาฝั่งไทย) หรือ 24.00 น. (เวลาฝั่งมาเลเซีย) แล้ว

5) การส่งเสริมการบินเชื่อมโยงระหว่างประเทศ

6) การพัฒนาจุดแวะพักในเส้นทางทางบกและการพัฒนาทางหลวงเลียบชายฝั่งตะวันตกของสุมาตรา

7) ความร่วมมือและการจัดทำแผนงานด้านเรือท่องเที่ยว (cruise) ในภูมิภาค

8) การลงทุนด้านการท่องเที่ยว

9) การปรับปรุงรูปแบบคณะทำงานด้านการท่องเที่ยว

10) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการท่องเที่ยว

11) เรื่องอื่น ๆ

2.4.1.3 การสำรวจวรรณกรรมโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

การสำรวจวรรณกรรมโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันพบมีผู้เขียนบทความและทำการวิจัยอยู่หลายโครงการ ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายฯ ตั้งแต่ปี 2539-2546 จนถึง ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2549 มีการทำวิจัยทั้งสิ้น 35 โครงการ โดยแบ่งออกเป็น 5 สาขา คือ²⁵

1.การสื่อสารโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศ	6 โครงการ
2.การท่องเที่ยว	5 โครงการ
3.การเกษตรและประมง	5 โครงการ
4.การค้า การลงทุนและอุตสาหกรรม	10 โครงการ
5.การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และความเคลื่อนไหวด้านตลาดแรงงาน	8 โครงการ

บทความและงานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นการค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องความคืบหน้าของโครงการเศรษฐกิจกับการพัฒนา ความร่วมมือระดับอนุภูมิภาค การรวมกลุ่ม หรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เช่น การศึกษาความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือมีเช่นนั้นจะเป็นด้านการค้า การท่องเที่ยว เช่น กลยุทธ์เกี่ยวกับธุรกิจการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนภาคใต้หรือการพยากรณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งเป็นไปในภาพรวมและ

²⁵ IMT-GT Studies Center Annual Report 1997-2003.

เป็นไปในทางเศรษฐกิจ เป็นต้น มีเพียง 2 เรื่องที่มีการพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจในด้านอื่นๆ คือ

1. ในการสัมมนาเรื่องโลกาภิวัตน์กับปัญหาสังคมไทย ประเด็นการวิจัยในมิติวัฒนธรรม ซึ่งปรีดา ประพฤติชอบ²⁶ เป็นผู้รับผิดชอบในหัวข้อสามเหลี่ยมเศรษฐกิจกับมุสลิมได้ ได้กล่าวไว้ว่าการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะ เป็นในแง่ของภาพรวมหรือรายละเอียดของโครงการย่อยแต่ละโครงการหรือแต่ละสาขา ได้ปรากฏอยู่ทั่วไป ไม่ว่าจะ ในการประชุมร่วมกับโครงการนี้ หรือจากบทความต่างๆที่ปรากฏอยู่ในที่ต่างๆ ส่วนใหญ่ที่วิพากษ์กันนั้นมักจะว่าด้วยความเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก นอกจากนั้นก็ได้แก่ การขาดข้อมูลและรายละเอียดในแต่ละโครงการ ส่วนผลกระทบนั้นก็อีกเช่นเดียวกัน ที่มักจะถูกมองในแง่ของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ เช่น ในเรื่องของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ รายได้ การจ้างงานเป็นหลัก บางครั้งก็มีการมองผลกระทบในแง่สิ่งแวดล้อมอยู่ด้วยเช่นกัน แต่สิ่งที่มักจะถูกมองข้ามก็คือ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม

ปรีดา ประพฤติชอบ²⁷ ยังได้กล่าวอีกว่าปัญหาของจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาที่เรื้อรังของรัฐบาลไทยมานานแล้ว โดยรัฐบาลไทยได้มองตั้งแต่เรื่องของการแบ่งแยกดินแดน ปัญหาขบวนการก่อการร้าย ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะล่าสุดได้แก่ ปัญหายาเสพติดที่มีอยู่อย่างกว้างขวาง ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่แถบนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อพัฒนาเศรษฐกิจในท้องที่เหล่านี้เป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงมองเห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจนี้ จะเป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะนำไปสู่การลงทุนในกิจกรรมด้านต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและในพื้นที่ชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ โดยเฉพาะการมีงานทำ และจะเป็นการสร้างความมั่นคงทางสังคมและการเมือง อย่างไรก็ตามการมองของรัฐบาลไทยในจุดนี้ก็ยังมีมองข้ามประเด็นสำคัญๆหลายประการ โดยเฉพาะคำถามหลักๆที่จะต้องถามดังต่อไปนี้

1) โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจนี้ จะให้อะไรกับคนพื้นที่ โดยเฉพาะชาวบ้านที่เป็นเกษตรกรหรือผู้ที่ยากจนบ้าง

²⁶ ปรีดา ประพฤติชอบ, สามเหลี่ยมเศรษฐกิจกับมุสลิมได้. ในเอกสารการสัมมนาเรื่องโลกาภิวัตน์กับปัญหาสังคมไทย : ประเด็นการวิจัยในมิติวัฒนธรรม. วันที่ 21-22 กันยายน 2538 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปก-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538, หน้า 1.

²⁷ ปรีดา ประพฤติชอบ, อ้างแล้ว, หน้า 2.

2) โครงการต่างๆที่จัดทำโดยเฉพาะโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว นั้น จะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน กระทั่งต่อวัฒนธรรมพื้นบ้านที่วางอยู่บนพื้นฐานของศาสนา มากน้อยเพียงใด

3) การทุ่มเทของโครงการพัฒนาต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จะมีปัญหาต่อการปรับตัวของชาวบ้านและปัญหาสังคมต่างๆจะตามมาด้วยหรือไม่

4) ในระยะยาวการพัฒนาในรูปแบบของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ เหล่านี้ จะเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนหรือไม่ ผลกระทบที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมมีมากน้อยเพียงใด

2. ผลกระทบบางประการที่อาจเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาตามโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษากรณีจังหวัดสงขลา ของดลมนรค์ บากา, พีรยศ ราฮิมมูลาและหะสัน หมัดหมาน²⁸ ซึ่งได้ทำการวิจัยไว้เมื่อปี 2542

ดลมนรค์และคณะได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเลือกประชากรตัวอย่างจากจังหวัดสงขลา โดยเก็บจากประชาชนทั่วไป 310 ราย และกลุ่มบุคคล 60 ราย ผลการวิจัยพบว่าในภาพรวมของการพัฒนาตามโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจนั้นอาจทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ การเกษตร การประมง อุตสาหกรรม การเมือง สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ส่วนในรายละเอียดนั้นพบว่าการพัฒนาด้านการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ๆอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของคน สัตว์และพืช การสร้างโรงงานจำนวนมากอาจทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ รวมถึงอาจทำให้นักธุรกิจชนชั้นกลางมีฐานะดีขึ้นแต่ประชาชนในพื้นที่ที่ยากจน อีกทั้งผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างแท้จริงอาจไม่ใช่เจ้าของพื้นที่แต่เป็นนายทุนนอกพื้นที่ และที่สำคัญอาจจะทำให้เกิดอาชญากรรม การค้ายาเสพติด ปัญหาโสเภณี บ่อนเถื่อนขึ้นได้

นอกจากการทำวิจัยของศูนย์ฯแล้ว ยังมีการเขียนบทความ งานวิจัยในระดับอุดมศึกษา จากการสืบค้น สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1.มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	7 เรื่อง
2.มหาวิทยาลัยทักษิณ	2 เรื่อง
3.มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2 เรื่อง
4.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	2 เรื่อง
5.มหาวิทยาลัยศรีปทุม	2 เรื่อง

²⁸ ดลมนรค์ บากา, พีรยศ ราฮิมมูลาและหะสัน หมัดหมาน. ผลกระทบบางประการที่อาจเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาตามโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้: ศึกษากรณีจังหวัดสงขลา. (โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2542.)

6.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	10 เรื่อง
7.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	7 เรื่อง
8.มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2 เรื่อง

จากการทบทวนในเรื่องของโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจแล้ว พบว่างานวิจัยที่เกี่ยวกับบ้านไทย-จังโหลนโดยตรงยังไม่มี แต่มีผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับบ้านด่านนอก ซึ่งในความเข้าใจของคนทั่วไปแล้วบ้านไทย-จังโหลนกับบ้านด่านนอกเป็นที่เดียวกัน ผู้ที่ศึกษา คือ ชญานนุตย์ คล่องสังสอน²⁹ โดยศึกษาเรื่อง “ความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมอนามัยของโสเภณีในการป้องกันโรคเอดส์ กรณีศึกษาที่บ้านด่านนอก อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา” โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อด้านสุขภาพแรงจูงใจด้านสุขภาพ ปัจจัยชักนำให้เกิดการปฏิบัติกับพฤติกรรมอนามัยของโสเภณีในการป้องกันโรคเอดส์ และสร้างสมการพยากรณ์เพื่อทำนายพฤติกรรมอนามัยของโสเภณีในการป้องกันโรคเอดส์ โดยมีความเชื่อด้านสุขภาพ แรงจูงใจด้านสุขภาพ ปัจจัยชักนำให้เกิดการปฏิบัติเป็นตัวทำนาย ได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ 2 แนวทางด้วยกัน คือ การศึกษาเชิงคุณภาพและการศึกษาเชิงปริมาณ โดยศึกษาเชิงปริมาณเป็นแนวทางหลัก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากโสเภณีที่มาใช้บริการที่คลินิกกามโรคด่านนอก จำนวน 250 คน ผลการวิจัยสรุปว่า การมีพฤติกรรมอนามัยในการป้องกันโรคเอดส์ของโสเภณีนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอำนาจการตัดสินใจของโสเภณีเพียงผู้เดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับเจ้าของสำนักบริการ ชายที่มาใช้บริการ และเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นที่ได้รับผลประโยชน์จากกิจการค้าประเวณีอีกด้วย

2.4.2 ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว

สำหรับการศึกษาการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เป็นผลมาจากการท่องเที่ยวในด้านสังคม – วัฒนธรรมนั้น มีนักวิชาการของไทยได้ศึกษาไว้หลายท่าน อย่างเช่นงานวิจัยของ ปรีชา อุปโยคิน และ สุริยา วีรวงศ์³⁰ ได้ทำการศึกษาในพื้นที่ 4 แห่งตามประเภทของกิจกรรมท่องเที่ยว คือ สวนสามพราน นครปฐม, ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ราชบุรี, กาญจนบุรี และแหล่งแสดงนาฏศิลป์กรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาใช้การสัมภาษณ์ประกอบแบบสอบถามและการสังเกตการณ์ ผลการศึกษาโดยรวมพบว่า ในด้านสังคมนั้น การจ้างงานได้เกิดขึ้นแต่ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานไร้

²⁹ ชญานนุตย์ คล่องสังสอน, “ความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมอนามัยของโสเภณีในการป้องกันโรคเอดส์ กรณีศึกษาที่บ้านด่านนอก อำเภอสะเดา สงขลา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542).

³⁰ ปรีชา อุปโยคิน และสุริยา วีรวงศ์, ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย (กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้าบทคัดย่อ.

ฝีมือ โดยแรงงานที่มีทักษะสูงหรือระดับบริหารงานส่วนมากจะเป็นคนต่างถิ่นและมักเป็นคนจาก กรุงเทพมหานครเสียเป็นส่วนมาก คนในท้องถิ่นมีโอกาสเลื่อนขั้นและสภาพให้สูงขึ้นไม่มากนัก การขยายตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนรอบแหล่งท่องเที่ยวเติบโตอย่างรวดเร็วในรูปของร้านค้าและบริการ การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนจากการเกษตร ไปสู่พาณิชยกรรมอันนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรไปสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการในที่สุด ค่านิยมภายในท้องถิ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่ยึดมั่นในความผูกพันในครอบครัวและระเบียบวินัยทางสังคมมาเห็น ความสำคัญของเงินตรามากกว่า ในด้านวัฒนธรรมพบว่า มีระดับแตกต่างกันในการเปลี่ยนแปลง ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงและผู้มิได้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง โดยผู้ที่มีได้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรงส่วนมากจะรับเอาอิทธิพลด้านการบริโภคทางวัตถุ เช่น การรับเอาเครื่องมือ เครื่องใช้ที่ทันสมัยมาใช้ในชีวิตประจำวันเป็นสำคัญ ในขณะที่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยตรง นอกจากจะรับเอาค่านิยมในการบริโภคทางวัตถุแล้ว ยังรับเอาการแต่งกาย ภาษาพูด ตลอดจนพฤติกรรมและท่าทางที่ได้จากนักท่องเที่ยวมาปฏิบัติอีกด้วย

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ³¹ กล่าวว่า การท่องเที่ยวในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวของคนที่มีส่วนเกินทางเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสพ เพื่อบริโภค โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบด้านลบที่จะตามมา ซึ่งได้แก่

1) การท่องเที่ยว ได้กลายเป็นการขายบริการทางเพศ ผู้หญิงและเด็กนับแสนล้านคน ถูกส่งออกขายบริการทางเพศ จนส่งผลทำให้การค้าบริการกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการท่องเที่ยว

2) การก่อสร้างตึก โรงแรมขนาดใหญ่ ที่มีผลกระทบต่อระบบน้ำใช้ ระบบกำจัดของเสียของชุมชน เกิดการบุกรุกกว้านซื้อที่ดินเพื่อสร้างสถานที่ท่องเที่ยวหรูหรา แหล่งท่องเที่ยวถูกแวดล้อมไปด้วยไฟแสงสีฉูดฉาดสถาปัตยกรรมผิดแบบ ผิดที่ผิดทาง ทำลายธรรมชาติที่สวยงาม ปัญหาความแออัด ปัญหาจราจรและอากาศเสีย

3) วัฒนธรรมชุมชนได้รับผลกระทบ คนในท้องถิ่นสูญเสียที่พักผ่อน ทำลายความสงบของชุมชน มีการนำเอากิจกรรมที่ไม่พึงประสงค์เข้ามา เช่น บ่อนคาสีโน ซ่อง บาร์ ไนต์คลับและแหล่งบริการทางเพศอื่นๆ

4) เกิดการเลียนแบบการบริโภคที่หรูหรา ฟุ่มเฟือย ของประชาชนในท้องถิ่น ตามแบบอย่าง que เห็นจากนักท่องเที่ยว

5) สร้างทัศนคติการรับใช้เยี่ยงทาส ในระดับลูกจ้างของธุรกิจการท่องเที่ยว โดยปราศจากความเคารพในวัฒนธรรมและศักดิ์ศรีของตนเอง

³¹ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (กรุงเทพฯ : โครงการวิจัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 6-7.

6) สูญเสียความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น ถ้าวัฒนธรรมนั้นๆ ถูกใช้เป็นสินค้าขายแก่นักท่องเที่ยว เพราะเห็นเป็นความแปลกและความบันเทิง

7) เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของท้องถิ่นอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมชุมชนถูกรุกราน

8) เกิดการลอกเลียนแบบหรือผลิตของปลอมขึ้นในงานหัตถกรรม ศิลปกรรมแขนงต่างๆ เพื่อเพิ่มปริมาณการขายของที่ระลึกให้มากขึ้น

9) รายได้จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ตกอยู่กับเจ้าของธุรกิจโรงแรม บริษัททัวร์ แต่ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์น้อยมาก

นอกจากนักวิชาการของไทยแล้วยังมีนักวิชาการจากประเทศทางฝั่งตะวันตกได้ศึกษาในประเด็นดังกล่าวด้วยเช่นกัน อย่างเช่น Erik Cohen³² ได้กล่าวในบทความเรื่อง The Sociology of Tourism : Approaches, Issues, Findings จากหนังสือ The sociology of Tourism: Theoretical and Empirical Investigations ว่าสังคมวิทยาการท่องเที่ยวเกิดขึ้นจากความสนใจในการศึกษาในเรื่องของการเคลื่อนไหวของการท่องเที่ยว กฎ ความสัมพันธ์ และสถาบันของสังคมที่ได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาในเรื่องนี้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศแถบยุโรป ซึ่งคำว่านักท่องเที่ยวถูกจำกัดความเป็นครั้งแรกโดย International Union of Official Travel Organization (IUOTO) ในปี 1963 ความว่า “ผู้มาเยือนชั่วคราวที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างน้อย 24 ชั่วโมง และมีจุดประสงค์ในข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้ คือ การใช้เวลาว่าง เช่น การพักผ่อน ท่องเที่ยว กีฬา ฯลฯ และ เรื่องของธุรกิจ แต่ทว่า Cohen ได้ให้ข้อสังเกตไว้ 8 ประการในการพิจารณาคำจำกัดความของการท่องเที่ยว คือ

- 1) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการค้าขายอย่างหนึ่งของเจ้าของประเทศ
- 2) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการท่องเที่ยวอย่างเสรี
- 3) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการใช้เวลาว่างในรูปแบบใหม่
- 4) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นความหลากหลายของการท่องเที่ยวในรูปแบบการเดินทางไปนมัสการสิ่งที่เคารพบูชาทางศาสนา
- 5) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมพื้นฐาน
- 6) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นกระบวนการปรับแผนทางวัฒนธรรม
- 7) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์เชิงชาติพันธุ์
- 8) การท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นการท่องเที่ยวแบบอาณานิคมสมัย

³² Erik Cohen, “The Sociology of Tourism: Approaches, Issues, Findings,” in *The Sociology of Tourism: Theoretical and Empirical Investigations*, eds. Yiorgos Apostolopoulos, Stella Leivadi and Andrew Yiannakis (London: Routledge, 1996), pp.51-53.

Cohen³³ กล่าวว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวเป็นประเด็นการวิจัยที่ได้รับความสนใจที่สุดในสังคมวิทยาการท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งสำคัญในการศึกษานั้นมุ่งเน้นที่การศึกษาผลกระทบต่อคนท้องถิ่นหรือต่อชุมชน โดยส่วนใหญ่ได้จำแนกผลกระทบของการท่องเที่ยวเป็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และผลกระทบทางด้านวัฒนธรรม โดยในการศึกษาผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจและสังคมนั้น มีหัวข้อหลัก 8 ประการ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ รายได้ที่เกิดขึ้นกับคนท้องถิ่น การจ้างแรงงานท้องถิ่น ค่าตอบแทน การกระจายรายได้ การเป็นเจ้าของและควบคุมกิจการ การพัฒนา และเงินภาษีของรัฐบาล ซึ่งการท่องเที่ยวนี้ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศ ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่รัฐบาลได้มีการส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่วนผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรมมีมากมายและหลากหลาย สามารถแบ่งหัวข้อหลักได้ 10 ประการ ได้แก่ โครงสร้างของชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน พื้นฐานของสังคม รูปแบบการดำรงชีวิตในสังคม การย้ายถิ่น การแบ่งงาน การแบ่งชนชั้น การกระจายอำนาจ การประพฤติผิด การแต่งกายและศิลปะ หัวข้อเหล่านี้เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการในการค้นหาประเด็นในการศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม

ทั้งนี้ทั้งนั้น Cohen³⁴ ยังได้กล่าวถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่ามักมีการแทรกซึมจากบุคคลภายนอก ทั้งคนในประเทศและต่างประเทศในการลงทุนด้านการเงิน กระบวนการดังกล่าวทำให้คนในท้องถิ่นไม่สามารถเข้าไปควบคุมการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ แต่คนท้องถิ่นย่อมได้รับผลประโยชน์ในด้านโครงสร้างพื้นฐานจากบุคคลภายนอกที่มักจะเข้าไปลงทุนในพื้นที่ที่ตนเป็นเจ้าของธุรกิจ ภายใต้สภาพเงื่อนไขดังกล่าว ทำให้การเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวไม่ครอบคลุมทุกส่วน ก่อให้เกิดความล้มเหลวต่อส่วนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของภาคเกษตรกรรมจึงเป็นส่วนที่ไม่ได้รับการพัฒนา โดยในพื้นที่ที่ไม่ได้รับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ชาวบ้านอาจจะได้รับรายได้จากการท่องเที่ยวได้น้อยกว่า แต่ชาวบ้านเหล่านั้นก็ยังคงอนุรักษ์ความเป็นชุมชนดั้งเดิมไว้ได้มากกว่า และได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวน้อยกว่า สิ่งนี้ถือเป็นโอกาสที่ดีในการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งการส่งเสริมการท่องเที่ยวอาจไม่เพียงพอในการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการพัฒนาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน อีกประการหนึ่งการท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่นกลายเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันในระบบภายในและระหว่างประเทศมากขึ้น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นขาดอำนาจในการตัดสินใจ การท่องเที่ยวมีแนวโน้มทำให้ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนลดน้อยลง และมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากยิ่งขึ้น เกิดความตึงเครียด และความ

³³ Erik Cohen, *The sociology of Tourism: Theoretical and Empirical Investigations*, pp. 60-61.

³⁴ *Ibid.*, p. 61.

ขัดแย้งขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชีวิตของคนท้องถิ่นมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม ส่วนผลกระทบหลักของการท่องเที่ยวในด้านพื้นฐานของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีแบบแผนประเพณีที่เรียบง่าย กลายมาเป็นพื้นที่เพื่อการพาณิชย์ หรือใช้เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ยิ่งไปกว่านั้นการพิจารณาเศรษฐกิจในท้องถิ่นเกี่ยวกับทัศนคติและความสัมพันธ์ในท้องถิ่นไม่เพียงแต่เป็นการติดต่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวแต่เป็นการติดต่อสื่อสารเพื่อธุรกิจของชาวบ้านด้วยตนเอง

Cohen³⁵ ยังกล่าวอีกว่าการท่องเที่ยวทำให้เกิดโอกาสการจ้างงานในพื้นที่ที่มีการท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่พอพไปทำงานข้างนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนว่างงานและแรงงานเด็ก เช่น ในพื้นที่ที่เป็นเกาะหรือภูเขา นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถดึงดูดคนภายนอกให้เข้ามาทำงาน ดังนั้น ในพื้นที่ที่การท่องเที่ยวมีการเจริญเติบโตสูง การท่องเที่ยวจะเป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดความเป็นเมืองเกิดขึ้น แต่ผลกระทบของการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อการแบ่งงานซึ่งมีให้เห็นอยู่ทั่วไปคือ การแบ่งงานระหว่างเพศ ซึ่งเมื่อแรงงานเด็กผู้หญิงเข้าไปทำงานด้านการท่องเที่ยว เช่น งานบริการในโรงแรม หรืองานขายของที่ระลึก จะส่งผลกระทบต่อสถานภาพครอบครัว เนื่องจากมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบนอกบ้าน ทำให้เวลาในการดูแลลูกและสามีลดน้อยลง โอกาสเช่นนี้ได้นำไปสู่ความขัดแย้งและการหย่าร้างภายในครอบครัวสูงขึ้น ส่วนผลกระทบของการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อการแบ่งชนชั้นส่วนใหญ่คือ ความแตกต่างทางสังคมและช่องว่างระหว่างชนชั้นของคนในท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของการแบ่งชนชั้นที่มีสาเหตุจากการท่องเที่ยว และความไม่เสมอภาคในการกระจายรายได้

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการประทุติพิตหลายประเภท เช่น การลักขโมย ขอทาน การขายบริการทางเพศ และการหลอกลวงนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งในบางครั้งเป็นการพูดเกินความเป็นจริง โดยเฉพาะในด้านการขายบริการทางเพศ นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อในการแต่งกายและศิลปะอย่างกว้างขวาง และได้กลายเป็นสินค้าทางเศรษฐกิจให้กับบุคคลภายนอกท้องถิ่น ซึ่งไม่รู้จักถึงประเพณีดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา และคุณค่าของประเพณี ทั้งนี้การฟ้อนรำ พิธีทางศาสนา และการแต่งกายของคนท้องถิ่นได้ถูกดัดแปลงไปจากเดิมเป็นศิลปะใหม่เพื่อประโยชน์จากการท่องเที่ยว สิ่งที่เคยเป็นวัฒนธรรมของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นสินค้าสำหรับการท่องเที่ยว³⁶

ผลการศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดแม่ฮ่องสอนของ สุรีย์ บุญญานนุพงศ์³⁷ พบว่าการท่องเที่ยวเป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนอย่างรวดเร็ว

³⁵ Ibid, p.62.

³⁶ Ibid, pp.62-64.

³⁷ สุรีย์ บุญญานนุพงศ์และคณะ, งานวิจัยเรื่องประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว : จุดเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม (เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537)

การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เกิดการพัฒนาด้านการคมนาคม การบริการสาธารณสุขปโภค และสาธารณูปการต่างๆ รวมทั้งการบริการทางสังคมอื่นๆ ได้รับการสนับสนุนเพื่อให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น และมีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพ และการศึกษาสูงขึ้นพร้อมๆ กับค่าครองชีพที่ขยับตัวสูงขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนเป็นไปในทางลบมากกว่าทางบวก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากแต่เป็นเพราะความอ่อนแอของวัฒนธรรมเองด้วย เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ถึงแก่นแท้ของวัฒนธรรม ประเพณีของตนเอง ทำให้ไม่สามารถต้านกระแสของวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่เข้ามาได้

เช่นเดียวกับที่วนิดา วิชยประเสริฐกุล³⁸ มีผลจากการศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวทำให้เมืองพัทยาเติบโต เกิดการขยายตัวของเมืองไปตามแนวชายฝั่งทะเลจากด้านเหนือลงไปด้านใต้ การพัฒนาก่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในด้านรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น และส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา ได้แก่ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาที่ดิน การสร้างงานสร้างอาชีพ และการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว แต่ในขณะเดียวกัน การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและขาดการจัดการที่เหมาะสมก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบใน 3 ลักษณะ คือ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ โดยมีระดับความรุนแรงของผลกระทบมาก ได้แก่ การขยายตัวของสิ่งปลูกสร้างโดยขาดการควบคุม การขัดแย้งการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระดับความรุนแรงของผลกระทบปานกลาง ได้แก่ น้ำเสีย ปัญหามลพิษ การจราจรคับคั่งและติดขัด ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ การพังทลายของชายหาด การขาดแคลนน้ำประปา การรุกรานพื้นที่สาธารณะ ผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ปรากฏในระดับความรุนแรงของผลกระทบปานกลาง ได้แก่ การกว้านซื้อที่ดิน ค่าครองชีพสูงขึ้น และผลกระทบที่มีต่อสภาพแวดล้อมทางสังคม ระดับความรุนแรงของผลกระทบมาก ได้แก่ สถิติคดีอาชญากรรมเพิ่มสูงขึ้น

ปิยนุช คงวิทยากุล³⁹ ศึกษาเรื่องผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า วิถีชีวิตของประชาชนในด้าน

³⁸ วนิดา วิชยประเสริฐกุล, “ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อเมืองพัทยา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

³⁹ ปิยนุช คงวิทยากุล, “ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540).

สังคมได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากรายได้ที่ได้รับจากการขยายตัวของการท่องเที่ยว สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่นให้สูงขึ้น พฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นการเลียนแบบลักษณะของสังคมเมือง ยึดวัตถุและเห็นความสำคัญของเงิน ความเชื่อเพื่อแผ่ตามแบบสังคมชนบท และความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างแน่นแฟ้นแบบระบบเครือญาติที่มีมาแต่เดิมลดน้อยลง นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด เป็นต้น

นอกจากนี้ สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยวิสูตร วิเศษจินดา และ อรรพรรณ สุขเกษม⁴⁰ ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Socio-economic Impact of the Development of Tourism in Cha-Am and Hua-Hin” ได้แบ่งพื้นที่ศึกษาออกเป็น 3 บริเวณ คือ บริเวณที่ได้รับการพัฒนาการท่องเที่ยวและได้รับผลกระทบโดยตรง บริเวณที่เป็นพื้นที่โดยรอบของบริเวณแรกซึ่งเป็นบริเวณที่รองรับการขยายตัวของบริเวณแรก และบริเวณที่อาจไม่ได้รับอิทธิพลจากการท่องเที่ยวจากเขตแรกและเขตที่สองในอนาคตอันใกล้ มีหมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น มีการคมนาคมขนส่งและสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่ดีขึ้น มีครัวเรือนมากขึ้น และมีรถยนต์และพาหนะมากขึ้น ประชาชนมีมาตรฐานชีวิตที่สูงขึ้น มีสวัสดิการสังคมที่ดีขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น มีบริการสาธารณสุขที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ทันสมัยมากขึ้น ส่วนผลกระทบทางด้านลบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวคือ การเกิดปฏิสัมพันธ์ทางสังคมน้อยลง อาจจะสืบเนื่องมาจากการสื่อสารระหว่างประชาชนเองน้อยลง และร่วมมือกันน้อยลง พฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมเสื่อมลง มีโสเภณีมากขึ้น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินน้อยลง สังคมเสื่อมทรามนำไปสู่ครอบครัวแตกแยก ประชาชนไม่ได้รับการสนับสนุนให้การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเนื่องจากแรงดึงของความต้องการแรงงานสู่ภาคบริการ จำนวนผู้มีที่ดินทำกินน้อยลง มีนักลงทุนซื้อที่ดินจากเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรมีหนี้สินมากจึงขายที่ดินให้นักลงทุน

ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 17⁴¹ ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยว โดยศึกษาจากแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีและเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า อาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทำให้มีรายได้สูงกว่าอาชีพเดิมหรืออาชีพอื่น แม้ว่าจะมีบางช่วงที่มีโช้ฤดูกาลท่องเที่ยว ซึ่งได้รายได้น้อย แต่เมื่อรวมกับรายได้ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวซึ่งจะมีรายได้สูงมากแล้ว ผลโดยเฉลี่ยจะมีรายได้สูง ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญทำให้อยากประกอบอาชีพนี้ต่อไป และเกิดการอยากเปลี่ยนไปประกอบอาชีพเช่นนี้บ้างในกลุ่มผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับท่องเที่ยว ในด้านสังคมวัฒนธรรมนั้น การท่องเที่ยวได้มีส่วนทำให้ค่านิยมแบบทันสมัยของประชาชนสูงขึ้น โดยแสดงออกในด้านกรบริโภคทางวัตถุสิ่งอำนวยความสะดวก

⁴⁰ วิสูตร วิเศษจินดา และอรรพรรณ สุขเกษม (2538, อ้างถึงในปิยนุช คงวิทยากุล, 2540), หน้า 42.

⁴¹ ผู้เข้ารับการฝึกอบรม หลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 17, รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชน (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2525)

สะดวกต่างๆ ประชาชนมีประสบการณ์และรับรู้สิ่งใหม่ๆ มากขึ้น ทั้งนิยมไปท่องเที่ยวยังต่างถิ่นเพิ่มขึ้น การใช้ภาษาท้องถิ่นและแต่งกายแบบพื้นเมืองแบบเดิมลดน้อยลง หันไปนิยมแบบสากลทั่วไปมากขึ้น ในบางพื้นที่การท่องเที่ยวมีส่วนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นไว้ โดยเฉพาะเรื่องของศิลปหัตถกรรมและการละเล่นพื้นเมือง แต่ผลกระทบที่สำคัญอีกประการหนึ่งในทุกพื้นที่ คือ การท่องเที่ยวทำให้เกิดการย้ายถิ่น ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนท้องถิ่นกับคนต่างถิ่นขึ้นและมีปัญหาอาชญากรรมและโสเภณีมากขึ้นกว่าเดิม

เยาวลักษณ์ ศรีสุทไส⁴² ศึกษา “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม: ศึกษากรณี ชาวเลสงขลา อ.เกาะลันตา จ.กระบี่” และพบว่า พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในด้านความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนนั้น เมื่อชาวบ้านต้องออกไปทำงานรับจ้างมากขึ้นและต้องเร่งรีบที่จะออกไปทะเลเพื่อให้ได้ผลผลิต ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวของชาวเลนั้นห่างเหินลงไป เพราะแม้แต่ผู้หญิงก็ต้องออกไปเป็นแรงงานรับจ้างกันมากขึ้น และครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวกันมากขึ้นเพราะต้องแยกครอบครัวออกไปหากินไปเป็นของตัวเอง ความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านเป็นไปโดยมีเงินเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้น เช่น การสร้างบ้านของชาวเลเมื่อก่อนจะออกปากช่วยกันสร้างใช้แรงงานในครอบครัวและเพื่อนบ้านก็จะมาช่วยกันคนละไม้คนละมือ โดยที่ไม่มีเงินตอบแทนแต่เป็นการหุงหาอาหารมาเลี้ยงคนที่มาช่วยแทน แต่ในปัจจุบันการที่จะมาช่วยลงแรงในการสร้างบ้านให้เพื่อนบ้านเช่นในอดีตนั้น ต้องได้รับค่าตอบแทนแรงงานเป็นตัวเงินตอบแทนความมีน้ำใจ ไม่ใช่การเลี้ยงอาหารเหมือนแต่ก่อน

โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล⁴³ ซึ่งศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีผลโดยตรงต่อสังคมและวัฒนธรรมในด้านการสร้างงาน การสร้างอาชีพ รายได้และราคาสินค้าและการเปลี่ยนแปลงทางประเพณี อิทธิพลของการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในฐานะเป็นปัจจัยร่วมกับอิทธิพลอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคือ ความสัมพันธ์ทางสังคม มลภาวะ การย้ายถิ่น โสเภณี อาชญากรรม การใช้ภาษาพื้นเมือง กิจกรรมทางศาสนา การแต่งกาย การรับประทานอาหาร ดนตรีและค่านิยม ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ ยังสามารถวัดได้อีกว่าอิทธิพลการท่องเที่ยวที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วหรือเพิ่มมากขึ้น เช่น การมีโสเภณี อาชญากรรม ศิลปะ การใช้ภาษาและค่านิยม

⁴² เยาวลักษณ์ ศรีสุทไส, “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ชาวเลสงขลา อ.เกาะลันตา จ. กระบี่,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537).

⁴³ โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์, อ้างแล้ว, หน้าบทคัดย่อ.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย⁴⁴ ได้ศึกษาเรื่องของผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดภูเก็ต พบว่า การท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อประชาชนชาวภูเก็ตทั้งในทางบวกและในทางลบ ทางบวกคือ การสร้างงานสร้างอาชีพแก่ประชาชนและการนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น ส่วนทางลบคือ ทำให้ค่าครองชีพในจังหวัดสูงขึ้นและมีปัญหาใจผู้ร้ายและมีข้อคิดเห็นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยการพัฒนาอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้เข้าใจถึงผลประโยชน์ระยะยาวที่จะได้จากการท่องเที่ยว และให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยว ในเรื่องการรักษาวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

เบญญา แดงเรียง⁴⁵ ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจของประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีธุรกิจท่องเที่ยวเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของเชียงใหม่มาช้านานแล้วนั้น และพบว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้ประชาชนที่อยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและติดต่อกับนักท่องเที่ยวมีโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้นและทำให้มีรายได้สูงขึ้น ทั้งมีมาตรฐานการครองชีพที่สูงกว่าชุมชนที่ไม่ได้ติดต่อกับนักท่องเที่ยว แต่จะมีภาระหนี้สินที่กู้ยืมไปเพื่อการลงทุน นอกจากนี้ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวยังต้องการเปลี่ยนอาชีพและเพิ่มอาชีพที่เป็นอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

นิสิตปริญญาโทกลุ่มหนึ่งในสาขาภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์⁴⁶ ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหรือการแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นส่วนที่จะช่วยเสริมให้ประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ซึ่งจะส่งผลที่ดีต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตในเกาะเกร็ด และพบว่า ทักษะของผู้นำหมู่บ้านต้องการให้มีกิจกรรมท่องเที่ยวในหมู่บ้านของตน เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านตนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวและการตลาด ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พบว่าปัญหาหลักคือการไม่มีแหล่งท่องเที่ยวครบทุกหมู่บ้าน แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ขาดการคมนาคมที่สะดวกและขาดการประชาสัมพันธ์ แนวทางแก้ไขคือ ต้องมีการปรับปรุง

⁴⁴ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น (จังหวัดภูเก็ต) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2526), หน้า 104-105.

⁴⁵ เบญญา แดงเรียง, (2527 – 2528 : บทคัดย่อ อ้างถึงใน สุจารี จันทร์สุข, 2541 : 27 – 28)

⁴⁶ นิสิตปริญญาโทสาขาภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์, การศึกษาวิชาสัมมนาเชิงปฏิบัติการการวางแผนพัฒนาชนบท (Rural Development Planning Workshop) ในพื้นที่ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี. (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์สาขา ภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543), หน้า 38 – 39.

และพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการแหล่งท่องเที่ยว บริการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องใช้เงินลงทุนสูง ต้องมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น สิ่งที่สำคัญในการพัฒนา คือ ความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น และความร่วมมือจากภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งภายในและภายนอกตำบล

2.4.3 นโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่น

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ระบุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยเริ่มเป็นระบบอย่างชัดเจนที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นนโยบายหนึ่งของชาติซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้แก่ประเทศและกระจายรายได้ไปยังประชาชนทุกระดับ แผนพัฒนาการท่องเที่ยวทุกแผนเน้นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยกำหนดเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย รวมถึงรายได้ที่เกิดขึ้นจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตามกระแส

อย่างไรก็ดี จากที่ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจวรรณกรรมเกี่ยวกับนโยบายหรือแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยว กลับไม่พบแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นโดยตรงในพื้นที่ จะมีก็เพียงแต่นโยบายหรือแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางอ้อม ซึ่งกล่าวได้ว่าเป็นผลพวงจากการพัฒนาในด้านอื่น เช่น การปรับปรุงและภูมิทัศน์บริเวณถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นต้น แผนพัฒนาดังกล่าวที่นับว่าเกี่ยวข้องโดยตรงกับพื้นที่มากที่สุด คือ แผนพัฒนาของอำเภอสะเดาและแผนพัฒนาตำบลสำนักขาม ซึ่งมีรายละเอียดของแผนพัฒนาดังนี้*

1.นโยบายการพัฒนาอำเภอสะเดา: วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาอำเภอสะเดา

1) กลยุทธ์เศรษฐกิจก้าวไกล

มุ่งเน้นพัฒนาส่งเสริมธุรกิจการค้าชายแดนและพัฒนาผลผลิตจากพืชเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้มีคุณภาพพัฒนาแปรรูปผลผลิตให้มีมูลค่าเพิ่ม ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ตำบล ทั้งด้านการผลิตและการตลาด พัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้สนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งด้านแหล่งบันเทิงและเชิงอนุรักษ์

2) กลยุทธ์ชีวิตสดใส

* นโยบายและแผนพัฒนาของท้องถิ่น สรุปความจากแผนพัฒนาประจำตำบลสำนักขามปีพ.ศ.2540-2546

พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม อยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความเอื้ออาทร รู้รักสามัคคี ปลอดภัยจากอาชญากรรม ยาเสพติด สุขภาพจิตดี สุขภาพกายแข็งแรง ห่างไกลจากอบายมุข อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี

3) กลยุทธ์เฝ้าระวังไซเบอร์

เสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ลดช่องว่างระหว่างกัน แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน รักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อำนวยความยุติธรรมอย่างเสมอภาค เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ให้บริการด้วยความรวดเร็ว จริงใจ ไม่ตรีจิต มีจิตสำนึกในทางที่ดีตามแนวทาง

4) กลยุทธ์เร่งรัดภาพลักษณ์สำคัญ

ลบภาพลักษณ์ทางลบ เสริมสร้างสิ่งที่ดีงาม ทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม ด้วยการประชาสัมพันธ์ การปฏิบัติ การพัฒนา การปรับปรุง ตลอดจนจนถึงสร้างลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของเมือง และการก่อสร้างอนุสรณ์เชิดชูคนดี

5) กลยุทธ์สัมพันธ์เมืองชายแดน

เสริมสร้างความสัมพันธ์ ความคุ้นเคยระหว่าง บุคคลและหน่วยงานระดับท้องถิ่น ไทย – มาเลเซีย ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยการพบปะเยี่ยมเยียนอย่างสม่ำเสมอ ให้มีความสนิทคุ้นเคยส่วนตัวอันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีในระดับรัฐบาล

2.นโยบายการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม: วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม

พันธกิจ

- 1) ส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นเมืองท่องเที่ยว บริการและการค้าที่มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามและมีสิ่งแวดล้อมที่ดี
- 2) ส่งเสริมการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของประชาชนทุกเพศทุกวัย
- 3) ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และมีส่วนร่วมในด้านการเมืองการปกครอง

จุดมุ่งหมายของการพัฒนา

- 1) เมืองท่องเที่ยว บริการและการค้า ที่มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามและมีสิ่งแวดล้อมที่ดี

- 2) ส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย ได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ ทั้งใน และนอกระบบการศึกษา เพื่อให้ทันสมัยสอดคล้องกับเทคโนโลยีปัจจุบัน

นอกจากพันธกิจและจุดมุ่งหมายของการพัฒนาของตำบลสำนักขามแล้ว ยังได้มีการระบุไว้ในแผนพัฒนาตำบลว่า จุดเด่นของพื้นที่คือ การเป็นแหล่งบันเทิงประเภทสถานบริการ นอกเหนือไปจากเรื่องดังกล่าวแล้ว ยังมีในเรื่องของทิศทางการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามในอนาคต ซึ่งแยกเป็นด้านต่างๆดังนี้

- ด้านเศรษฐกิจ

ธุรกิจท่องเที่ยวและสถานบันเทิงจะขยายตัวเพิ่มมากขึ้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ชายแดนไทย-มาเลเซีย และสถานการณ์ภายในประเทศ

- ด้านสังคม

ในสถานบันเทิงและสถานบริการ มีการใช้สารเสพติด การเข้าเมืองผิดกฎหมายของชาวต่างชาติ การบุกรุกที่ดินสาธารณะ โดยเฉพาะในพื้นที่บ้านไทย-จังโหลน

- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

สภาพถนนในหมู่บ้านยังเป็นหลุมเป็นบ่อ เป็นดินลูกรังไม่สะดวกในการเดินทาง ระบบระบายน้ำมีปัญหามาก ทางอบต.สำนักขามจะตั้งงบประมาณและขอรับการสนับสนุนจากส่วนกลางเพื่อทำการปรับปรุงสภาพโครงสร้างพื้นฐานให้ดีขึ้นในอนาคต

- ด้านแหล่งน้ำ

การขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการบริโภคและอุปโภค น้ำที่ใช้ในการเกษตร โดยเฉพาะในฤดูแล้งระบบประปาที่มีไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน อบต.จะทำการขยายเขตประปา ชุดลอกคลอง ชุดเจาะบ่อบาดาล บ่อน้ำตื้นเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

- ด้านการสาธารณสุข

การขาดแคลนเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อีกทั้งประชาชนยังไม่มีความรู้ที่ดีพอเกี่ยวกับการสาธารณสุขมูลฐาน โดยในอนาคตอบต.สำนักขามจะร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขภายในพื้นที่ทำการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับสุขภาพ การสาธารณสุขมูลฐานของประชาชน และสร้างสนามกีฬาประจำตำบลเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีสถานที่ออกกำลังกาย

- ด้านการเมืองและการบริหาร

ที่ทำการอบต.สำนักขาม ตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน ทำให้ไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงานให้บริการประชาชน การย้ายสถานที่ตั้งอบต. ไปตั้งอยู่ในเขตชุมชนอาจทำให้การบริการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และคาดว่าจะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และความร่วมมือจากประชาชน ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

- การศึกษา

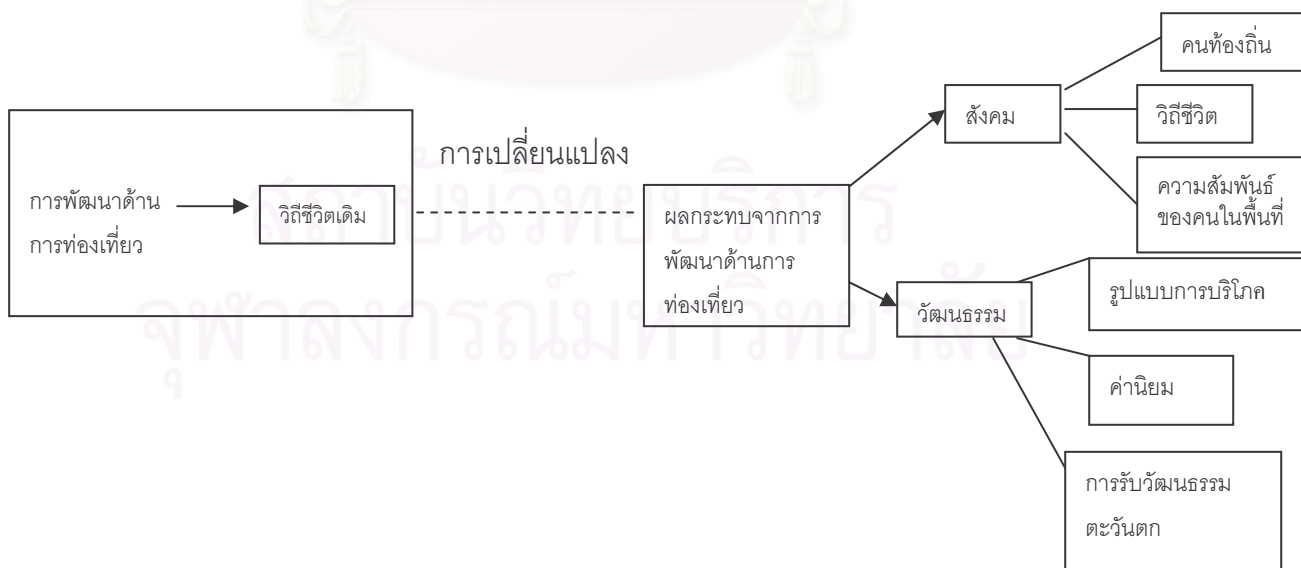
ประชาชนในพื้นที่มีการศึกษาดำ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการของนักเรียนและการสนับสนุนส่งเสริมด้านคุณธรรมและจริยธรรมยังมีน้อย

- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

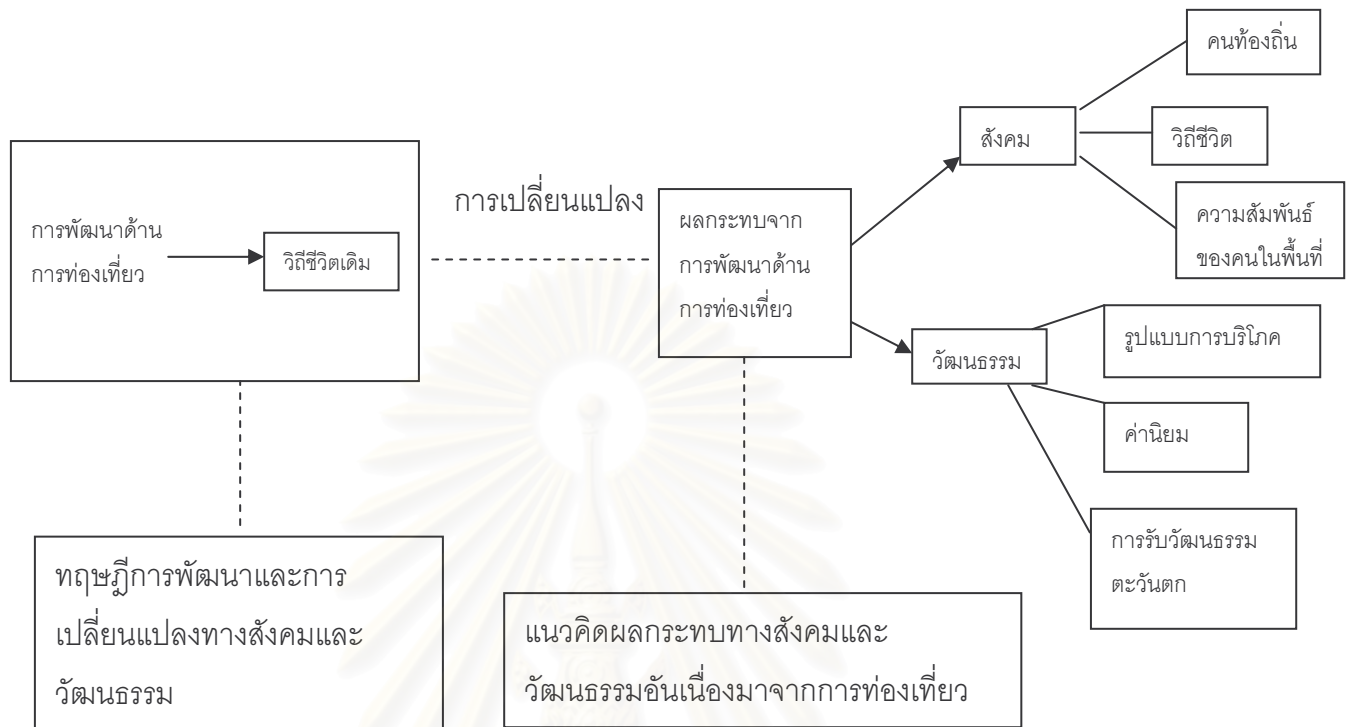
การปล่อยน้ำเสีย ขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูล จากสถานบริการ สถานบันเทิง และโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในพื้นที่ตำบลสำนักขามนั้น ทำให้เกิดปัญหาน้ำเสียที่ปล่อยลงสู่น้ำลำคลอง มีกลิ่นเหม็น ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการดูแลอย่างจริงจังจะยิ่งทวีความรุนแรงขึ้น น้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติไม่สามารถใช้ในการอุปโภค บริโภคได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลำน้ำในพื้นที่ตำบลสำนักขามนั้นไหลลงสู่คลองอู่ตะเภาและทะเลสาบสงขลา

2.5 กรอบแนวคิด

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงงานวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมจากการท่องเที่ยว นโยบายและแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้ศึกษาสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่อื่นจะนำไปสู่การศึกษาถึงผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ได้ดังนี้

เมื่อได้กรอบแนวคิดแล้วสามารถนำแนวคิด ทฤษฎีที่ศึกษามาประกอบเพื่อให้เห็นชัดเจน
 ขึ้นว่ากรอบแนวคิดแต่ละกรอบใช้แนวคิด ทฤษฎีใดในการศึกษา

บทที่ 3

ข้อมูลพื้นฐานชุมชน บ้านไทย-จังโหลน อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา

ภาพที่ 3.1: ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เข้าสู่บ้านไทย-จังโหลน*

3.1 ความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่

ประวัติความเป็นมาของบ้านไทย-จังโหลนไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด แต่จากคำบอกเล่าของชนกลุ่มแรกๆ^{**} ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานกล่าวว่า แต่เดิมชื่อของพื้นที่บริเวณนี้มีได้ชื่อบ้านไทย-จังโหลนแต่ชื่อ “บ้านควนไม้ดำ” ซึ่งตั้งชื่อตามเมืองบุกิตกาญูฮิตัม อำเภอจังโหลน รัฐเกดะห์ ประเทศมาเลเซีย โดยคำว่า บุกิต แปลว่า ภูเขา ส่วน กาญู แปลว่า ไม้ และฮิตัม แปลว่า สีดำ และคำว่า “ควน” ในภาษาถิ่นใต้แปลว่า เนินหรือภูเขาลูกเล็ก สภาพพื้นที่ในขณะนั้นมีลักษณะเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ ส่วนหนึ่งเป็นป่าธรรมชาติ อีกส่วนหนึ่งเป็นสวนยางพารา (ยางพันธุ์โบราณ) และมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของคนมาเลเซีย^{***} เนื่องจากในสมัยก่อนยังไม่มีกั้นเขตแดนที่ชัดเจน คนมาเลเซียจึงเข้ามาจับจองพื้นที่และคนไทยก็ซื้อที่ต่อจากคนมาเลเซียแล้วนำมาจัดสรร และอีกส่วนหนึ่งเป็นที่ดินที่ได้รับมรดกจากบรรพบุรุษ โดยพื้นที่ของ

* สำหรับชื่อภาษาอังกฤษของบ้านไทย-จังโหลนที่ใช้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้คือ BAN THAI-JUNGLUN ซึ่งคำว่า JUNGLUN สะกดตามแบบมาเลเซีย

** ชนกลุ่มแรกที่เข้ามาอาศัยในพื้นที่ได้แก่ บังหละ(ผอม), บังหละ(อ้วน), บังอี, ใต้ะจิม

*** พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นของคนชื่อเม็งกายมีประมาณ 3,000 ไร่ และของคนชื่อโกกายมีอีกประมาณ 1,000 ไร่ จากการสัมภาษณ์นายหละ กานู (บังหละผอม) เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2548 บังหละเป็นคนแรกที่เข้ามาสร้างนาอยู่บริเวณริมรั้ว และจากการสัมภาษณ์นายจ๊ะ เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2548 นายจ๊ะเกิดที่หมู่ที่ 2 บ้านด่านนอก

ประเทศไทยจะสิ้นสุดเพียงด้านพรมแดนของอำเภอสะเดา ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 ตำบลสำนักแก้ว ต.ระบือบริเวนสวนเอ ซึ่งด้านพรมแดนในขณะนั้นไม่ได้มีลักษณะเป็น อาคารอย่างเช่นปัจจุบัน แต่เป็นเพียงบ่อเล็ก ๆ โดยมีผู้ดูแลคอยเปิดไม้กั้นให้รถผ่านเข้า-ออก และ สิ่งที่แสดงถึงการแบ่งพื้นที่ของไทยและมาเลเซีย คือ รั้วลวดหนาม ส่วนด้านตรวจคนเข้าเมืองจะ อยู่บริเวณสามแยกอำเภอสะเดา

ในปีพ.ศ.2520 รัฐบาลไทยได้ดำเนินการปราบปรามจคม.อย่างรุนแรง โดยใช้นโยบายทางการทหารแต่ก็ไม่สามารถเอาชนะได้ ไทยจึงเริ่มปรับเปลี่ยนแผนโดยการหันมาใช้การต่อสู้ทางสันติ โดยการกดดันและปิดล้อมทางเศรษฐกิจเพื่อเป็นการบังคับให้จคม.ยอมเจรจาเพื่อวางอาวุธ และ ในช่วงปีพ.ศ.2521 กลุ่มนักธุรกิจซึ่งนำโดยนายสมชัย บัวทองและเพื่อน ๆ ประมาณ 9-10 คน ได้ขอซื้อที่ดินสวนยางบางส่วนมาจากนางเล็ก และนายครุชิต* เพื่อทำการจัดสรร

กลางปีพ.ศ.2522 มีการปรับพื้นที่สวนยางบริเวณชายแดนให้กลายเป็นพื้นที่โล่ง ในขณะเดียวกันสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศได้เปลี่ยนไป จีนภายใต้การนำของ เต็งเสี่ยวผิงได้ประกาศงดให้ความช่วยเหลือต่อคอมมิวนิสต์ในอาเซียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อจคม. เป็นอย่างมากทั้งด้านการเงินและอาวุธ ระหว่างนั้นการปฏิบัติการปราบปรามจคม.ได้ดำเนินการ เร็วเข้ามา

ปีพ.ศ.2523 กลุ่มนักธุรกิจดังกล่าวก็ได้รวมกลุ่มกันโดยใช้ชื่อกลุ่มว่า “พัฒนาจังโหล่น” และมีการจัดตั้งบริษัทรับเหมาก่อสร้างชื่อ “บริษัทหงษ์สวัสดิ์” ขึ้น และเนื่องจากนักธุรกิจกลุ่มนี้ได้ เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่บริเวณนี้ว่าเป็นพื้นที่ชายแดนและเป็นประตูเข้า-ออกของประเทศ จึง เห็นควรที่จะพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญด้านธุรกิจส่งออก ของใช้ ของกิน ตลาดผ้า และธุรกิจ บริการ ซึ่งกลุ่มนายทุนและนักธุรกิจในชุดแรกๆที่เข้ามา ก็ได้ทำการจัดสรรที่ดินและสร้างแผงลอย ขึ้นมาซึ่งเรียกกันในพื้นที่ว่า “ล๊อค AB” สร้างได้ทั้งหมด 78 ห้อง ซึ่งห่างจากบริเวณรั้วลวดหนาม ประมาณ 100 เมตร ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2525 ตลาดชายผ้าล๊อค AB จึงสร้างเสร็จ จึง เริ่มมีนายทุนและนักธุรกิจเข้ามาจับจองพื้นที่ พร้อมกันนั้นได้มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์แห่ง

* บริเวณสวนเอที่เป็นด้านพรมแดนในอดีต คือ ที่ทำการตำรวจชุมชนในปัจจุบัน ส่วนรั้วลวดหนามปัจจุบันก็ยังคงมีให้ เห็นอยู่

** ไม่มีใครในหมู่บ้านทราบประวัติความเป็นมาที่แท้จริงของการได้ที่ดินมาของนางเล็กและนายครุชิต และผู้ศึกษาไม่สามารถที่จะสัมภาษณ์บุคคลทั้งสองได้ เนื่องจากนางเล็กได้เสียชีวิตไปแล้ว ผู้ศึกษาได้พยายามติดต่อลูกชายของนางเล็ก ซึ่งคือ นายต่อศักดิ์ แต่นายต่อศักดิ์ ไม่สะดวกในการให้เข้าพบ ผู้ศึกษาจึงติดต่อไปทางลูกชายของนายต่อศักดิ์ซึ่งคือ นายเอก แต่นาย เอกไม่มีเวลาให้เข้าพบ แต่นายเอก ได้ให้ผู้ศึกษาไปสัมภาษณ์พี่หญิง ซึ่งเป็นเลขานายต่อศักดิ์ ซึ่งพี่หญิงได้เล่าให้ฟังว่า ประวัติ ความเป็นมาที่แน่นอนพี่หญิงก็ไม่ทราบ ทราบแต่เพียงว่าเป็นที่ดินมรดกตกทอดมาเท่านั้น ส่วนทางด้านนายครุชิตก็ได้ออกจาก พื้นที่ไปนานแล้ว ซึ่งนายครุชิตเคยเป็นรองนายกเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ผู้ศึกษาได้พยายามติดต่อไปแต่ก็ไม่สามารถติดต่อได้ ซึ่ง มีชาวบ้านในหมู่บ้านบางคนบอกว่านายครุชิตค่อนข้างจะติดต้อยาก และก็ไม่ได้เข้ามาในพื้นที่เป็นเวลานานแล้ว

ใหม่เป็นอาคารพาณิชย์หนึ่งชั้นครึ่งรู้จักและเรียกกันในชื่อ “หัวลำโพง” ใช้เวลาสร้างประมาณครึ่งปี และอีกที่หนึ่งคืออาคารพาณิชย์ชั้นเดียวจำนวน 200 ห้อง ผู้คนจึงเรียกชื่ออาคารพาณิชย์นี้ว่า “200 ห้อง” ที่นี้เองเป็นจุดเริ่มของตลาดสดและมีบาร์ 1-2 ร้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นร้านเล็กๆที่ก่อสร้างด้วยไม้ไม่ตั้งอยู่บริเวณริมรั้ว โดยกลุ่มที่เข้ามาเที่ยวบาร์จะเป็นคนเฉพาะกลุ่มคือ ทหารมาเลเซียที่อยู่ติดกับด่าน ที่ข้ามมาเที่ยวฝั่งไทยหลังจากเลิกงาน รวมถึงพ่อค้าที่มาติดต่อการค้าแล้วแวะพักก่อนที่จะเดินทางต่อไป และในปลายปีพ.ศ.2525 มีโรงแรมแห่งแรกเกิดขึ้น คือ โรงแรมไกลเด้น อินน์ ขณะเดียวกันก็มีบาร์เล็กๆซึ่งเป็นบาร์ที่ปลูกสร้างด้วยไม้ไม่ อยู่ตามรายทาง

ปลายปีพ.ศ.2526 ช่วงเวลาดังกล่าวมีการใช้นโยบาย “การเมืองนำการทหาร” โดยมี พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้นำทางด้านยุทธศาสตร์ พลเอกหาญ ลีลานนท์ เป็นแม่ทัพภาคที่ 4 พลเอกอาทิตย์ กำลังเอก เป็นผู้นำทางกองทัพ ในขณะที่นั้นมีปัญหาขัดแย้งระหว่างพลเอกหาญ ลีลานนท์ กับพลเอกอาทิตย์ กำลังเอกเป็นระยะๆ ระหว่างนโยบายได้ร่วมเขียนกับนโยบายเก่า (การทหารนำการเมือง) ที่สวนทางกับนโยบายการเมืองนำการทหาร เพราะเมืองนี้อยู่ภายใต้ “แผนได้ร่วมเขียน 1” ซึ่งทางพลเอกหาญ ลีลานนท์ เป็นผู้วางนโยบายให้เมืองชายแดนมีความเจริญ เพื่อเป็นการปราบปรามกลุ่มโจรคอมมิวนิสต์ (จคม.)^{**} ที่แทรกซึมอยู่ตามแนวชายแดนให้ออกจากพื้นที่ เพราะภูมิประเทศของบ้านไทย-จังโหล่นว่ามีแนวเทือกเขาสันกาลาศิริหรือเทือกเขาน้ำค้างกันพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย พื้นที่บริเวณโดยรอบเทือกเขามีลักษณะเป็นป่าดงดิบ รกทึบ มีพรรณไม้ขึ้นอยู่หนาแน่น ทำให้พื้นที่กลายเป็นแหล่งหลบซ่อนและทำการเคลื่อนไหวของโจรผู้ร้าย และขบวนการกองโจรหลายรูปแบบ เช่น โจรคอมมิวนิสต์ (จคม.) ขบวนการก่อการร้าย (ขจก.) ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.)^{***} โดยเฉพาะจคม.ได้ถอยร่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเขตแดนไทยแถบอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส อำเภอเบตง จังหวัดยะลาและอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ทำให้รัฐบาลของไทยและมาเลเซียมีการร่วมมือกันปฏิบัติการร่วมเพื่อทำการปราบปรามกองกำลังของจคม. การที่มีจคม.มาหลบซ่อนอยู่ตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซียทำให้พื้นที่บ้านไทย-จังโหล่นถูกจัดอยู่ในพื้นที่สีแดง ด้วยสาเหตุดังกล่าวข้างต้น บวกกับการที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสวนยางพารา จึงทำให้ผู้คนไม่กล้าเข้ามาอาศัยหรือตั้งรกรากอยู่บริเวณนี้

แต่หลังจากที่ปัญหาต่างๆ เริ่มคลี่คลาย ผู้คนเริ่มเข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพมากขึ้น ทำให้บ้านไทย-จังโหล่นมีการเปลี่ยนแปลงไป ทางกลุ่มพัฒนาจังโหล่นจึงเริ่มสร้างโรงแรม แต่

* นโยบาย “การเมืองนำการทหาร” เริ่มขึ้นในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ปี พ.ศ.2523

** สถานที่มั่นของโจรคอมมิวนิสต์อยู่ที่เขาน้ำค้าง ในช่วงนั้นมีการล่าที่ และเก็บค่าคุ้มครองจากชาวบ้าน

ดูรายละเอียดได้ใน มานพ จิตภูษาและคณะ, ความร่วมมือระหว่างไทยและมาเลเซียในการปราบปรามกองกำลังที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยและมาเลเซีย, ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2525.

ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา นายอเนก สิทธิไพบูลย์ ไม่อนุญาตให้มีไปประกอบการธุรกิจโรงแรม โดยอ้างว่า ที่นี้สื่อเค้าว่าจะมีการค้าประเวณี มีการชกมวยโจร ค้าอาวุธ แต่เนื่องจากทางกลุ่มพัฒนาจังหวัดสงขลาได้มีการลงทุนไปแล้วจึงมีความเสียหายเกิดขึ้น ดังนั้น ทางกลุ่มพัฒนาจังหวัดสงขลาจึงยืนยันตามพระราชบัญญัติการก่อสร้างโรงแรมพ.ศ.2522 ว่าได้กระทำการตรวจถูกต้องแล้วและควรที่จะได้รับใบอนุญาตประกอบการ และได้มีความพยายามเรื่อยมา ช่วงนั้นบรรยากาศในหมู่บ้านเงียบเหงามาก การค้าขายก็ซบเซา จากที่เคยขายได้วันละหลายหมื่นบาทกลับเหลือเพียงไม่กี่พันบาท ผู้ค้าขายหรือนักลงทุนบางรายโดยเฉพาะนักลงทุนรายย่อยถึงกับล้มเลิกกิจการไป

จนกระทั่งปลายปีพ.ศ.2530 โจรคอมมิวนิสต์มอบอาวุธทั้งหมดคืนให้กับรัฐบาลไทยและหันมาเป็น “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ตามนโยบาย 66/23² รัฐบาลได้จัดสรรที่ดินให้ครอบครัวของผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยครอบครัวละ 15 ไร่ และได้ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านปิยามิตร 5 หมู่ที่ 1 ต.คลองคว่าง อ.นาทวี ซึ่งอยู่ติดกับอ.สะเดา เป็นหมู่บ้านที่ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยได้เข้ามาอาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง* เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้สถานการณ์ต่างๆเริ่มดีขึ้น เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว

ในปีพ.ศ.2531 มาเลเซียได้ก่อสร้างด่านพรมแดนใหม่ รวมทั้งมีการก่อสร้างศูนย์การค้าปลอดภาษี หรือ Duty Free ขึ้น และในช่วงนี้เองเริ่มมีบาร์ที่มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์เกิดขึ้นมา กอปรกับมีการย้ายที่ทำการของด่านตรวจคนเข้าเมืองมาอยู่ในอาคารเดียวกับด่านศุลกากรสะเดา (ภาพที่ 3.2) และในปี พ.ศ.2534 ได้มีการก่อสร้างอาคารที่ทำการด่านพรมแดนสะเดาที่บ้านไทย-จังโหลน ซึ่งได้มีการเปิดใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ.2536 (ภาพที่ 3.3)

ภาพที่ 3.2: ด่านพรมแดนสะเดา ปีพ.ศ.2533

ภาพที่ 3.3: ด่านพรมแดนสะเดา ปีพ.ศ.2547

ได้รับความอนุเคราะห์ภาพจากน้องแนน

² วรรณเพ็ญ อินทร์ขาว, การศึกษาถึงพัฒนาการของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา : กรณีอุโมงค์ประวัติศาสตร์เขาน้ำค้าง ตำบลคลองคว่าง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. สงขลา: ม.ป.ท. 2547, หน้า 42.

* จากการสัมภาษณ์นายยี่เซ็ง แซ่พัง เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2548 นายยี่เซ็ง เป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยที่เข้ามาค้าขายและซื้อที่เพื่อทำบ้านเช่าที่บ้านไทย-จังโหลน ในปีพ.ศ.2534 เขาน้ำค้างได้เปลี่ยนเป็นอุทยานประวัติศาสตร์เขาน้ำค้าง โดยมีนายยี่เซ็งและนายหมิงเซินร่วมกันพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของอำเภอสะเดา

โดยในปีพ.ศ. 2536 นี้เองเป็นปีที่เกิดโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจขึ้น ซึ่งในช่วง 3-4 ปีแรกของการเริ่มโครงการ (ปีพ.ศ.2536-พ.ศ.2540) ยังไม่มีผลในทางปฏิบัติต่อพื้นที่บ้านไทย-จังหวังโหลนมากนัก เนื่องจากอยู่ในช่วงของการวางแผนและศึกษาจัดทำกรอบการพัฒนา หลังจากปีพ.ศ.2540 เป็นต้นมา การดำเนินงานตามกรอบความร่วมมือเริ่มปรากฏผล แต่ผลที่เกิดขึ้นมิได้มีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่โดยตรง

จนกระทั่งได้มีการรับทราบผลจากการประชุมกลุ่มเทคนิคด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 1-2 สิงหาคม พ.ศ.2545 และการประชุมในครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 9-10 ตุลาคม พ.ศ. 2546 ว่าเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2544 ส่งผลให้มีการขยายเวลาการเปิด-ปิดด่านพรมแดนสะเดา จาก 05.00-21.00 น. เป็น 05.00-23.00 น. (ตามเวลาในประเทศไทย) ทำให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวเข้า-ออกของประเทศทั้งสองเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีนโยบายและแผนพัฒนาของอำเภอสะเดาและของตำบลสำนักขามที่มีทิศทางของการพัฒนาในเรื่องของการท่องเที่ยวให้พื้นที่ของบ้านไทย-จังหวังโหลนมีจุดเด่นในเรื่องของสถานบันเทิงและสถานบริการอีกด้วย

3.2 ลักษณะทางกายภาพ

3.2.1 สภาพโดยทั่วไป

บ้านไทย-จังหวังโหลน หมู่ที่ 7 เป็นหมู่บ้านหนึ่งทางชายแดนภาคใต้ของไทย ตั้งอยู่ในตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 4.39 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,744.76 ไร่ พื้นที่ด้านใต้ติดกับรัฐเกดะห์ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศมาเลเซีย มีระยะทางห่างจากอำเภอสะเดาประมาณ 12 กิโลเมตร ห่างจากด้านชายแดนป่าดงเบงชาร์ 24 กิโลเมตรและห่างจากอำเภอหาดใหญ่มาทางทิศใต้ตามแนวถนนทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนกาญจนวนิชย์) ระยะทางประมาณ 57 กิโลเมตร ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา ที่ราบสูง และสวนยางพารา มีเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาสันกาลาคีรี (หรือ เทือกเขาน้ำค้าง) กั้นพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย ลักษณะภูมิประเทศค่อยๆลาดเทจากบริเวณทิศใต้ไปทางทะเลสาบสงขลา บ้านไทย-จังหวังโหลนจึงมีพื้นที่เป็นแนวพื้นที่ราบเชิงเขาเชื่อมต่อกับพื้นที่ตอนในของทั้งสองประเทศ ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้ฝนตกชุกตลอดทั้งปี มี 2 ฤดูกาลคือ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-เดือนมกราคม และฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์-เดือนเมษายน ส่วนทิศทางการไหลของน้ำ จะไหลจากด้านใต้ลงด้านเหนือและด้านตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อผ่านพื้นที่ราบทำให้เกิดแอ่งรับน้ำ เช่น หนองสะเดา หนองขาว เป็นต้น

ต้นน้ำสายสำคัญส่วนใหญ่เกิดจากเทือกเขาสันกาลาคีรีทางใต้ซึ่งคลองต้นกำเนิดคลองย่อยในพื้นที่ คือ คลองคู่ตะเภา โดยมีต้นน้ำในตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดาไหล โดยแยกย่อยเป็นคลองต่างๆ คือ คลองพรวน คลองลำปึง คลองครอบและคลองสาขาสายย่อยหลายสาย

ทั้งนี้บ้านไทย-จังโหลนอยู่ในความดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สำนักขาม ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอสะเดา มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอสะเดา ประมาณ 3 กิโลเมตร โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามมีเนื้อที่ทั้งหมด 140.06 ตารางกิโลเมตร หรือ 73,807.25 ไร่ มีพื้นที่การปกครองแบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน โดยแยกเป็นหมู่บ้านดังตารางที่ 3.1 โดยก่อนที่จะมาเป็นอบต.สำนักขามนั้น ตำบลสำนักขามได้แยกตำบลออกมาจากตำบลสำนักแก้ว อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา เมื่อปีพ.ศ.2531 และมติที่ประชุมสภาตำบลได้ตั้งชื่อตำบลโดยกำหนดเอาพื้นที่ศูนย์พัฒนาตำบลตั้งอยู่คือ บ้านสำนักขาม เพื่อให้เป็นที่รู้จักแก่บุคคลทั่วไป สาเหตุที่แยกจากตำบลสำนักแก้วมาเป็นตำบลสำนักขาม เป็นเพราะพื้นที่ของตำบลสำนักแก้วกว้างขวางทำให้อบต.ดูแลได้ไม่ทั่วถึง ต่อมาได้ยกฐานะจากสภาตำบลสำนักขามเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม เมื่อ 3 มีนาคม พ.ศ.2538 โดยจำนวนหมู่บ้านของสำนักขามเมื่อแยกออกมาใหม่จะมีเพียง 6 หมู่ คือ หมู่ที่ 1- หมู่ที่ 6 ส่วนหมู่ที่ 7 บ้านไทย-จังโหลน เป็นหมู่สุดท้ายที่แยกออกมาประมาณ 9 – 10 ปี จากเดิมจะรวมอยู่กับหมู่ที่ 2 บ้านด่านนอกและหมู่ที่ 6 บ้านไร่ตัก³

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ เกชา เบ็ญจคาร, นายกอบต, สัมภาษณ์, วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2548.

ตารางที่ 3.1: พื้นที่หมู่บ้านทั้ง 7 หมู่บ้านของตำบลสำนักขาม

หมู่ที่	ขนาดพื้นที่	
	ตารางกิโลเมตร	ไร่
1 บ้านสำนักขาม	8.55	5,345.62
2 บ้านด่านนอก	19.95	12,471.86
3 บ้านหน้าฮั่ว	35.03	20,646.00
4 บ้านทับโกบ	40.83	13,023.57
5 บ้านพุดเดียว	20.66	12,915.72
6 บ้านไร่ตก	10.65	6,659.72
7 บ้านไทย-จ้งโหลน	4.39	2,744.76
รวม	140.06	73,807.25

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม, 2546.

3.2.2 โครงสร้างทางกายภาพ

สำหรับสภาพถนนในอดีตก่อนปีพ.ศ.2519 ถนนในหมู่บ้านจะเป็นถนนดินแดง 1 ช่องจราจร และหลังจากที่เริ่มมีการปรับพื้นที่และการเข้ามาของกลุ่มนายทุนช่วงปีพ.ศ. 2521-2525 ถนนจึงมีการปรับเป็น 2 ช่องจราจรและเปลี่ยนมาเป็นถนนลูกรัง ส่วนถนนซอยในหมู่บ้านยังไม่มี มีเพียงทางเดินเล็กๆที่ชาวบ้านถางทางเอาไว้ จนถึงช่วงปีพ.ศ.2530-2533 ถนนสายนี้ได้ขยายเป็น 4 ช่องจราจรและมีเกาะกลาง แต่จะเป็นถนนที่ลาดยางมะตอยบางๆ ส่วนถนนในซอยก็มีเพียงไม่กี่ซอย อีกทั้งยังเป็นถนนดินแดงที่มีความกว้างประมาณ 3-4 เมตร (ภาพที่ 3.4) จนกระทั่งเมื่อมีอุปต.เกิดขึ้นถนนภายในซอยจึงมีการลาดยางมะตอยเพิ่มมากขึ้น

ภาพที่ 3.4: สภาพถนนในซอยปีพ.ศ.2539

ได้รับความอนุเคราะห์ภาพจากอบต.สำนักขาม

ปัจจุบันโครงสร้างทางกายภาพของชุมชนมีลักษณะของพื้นที่คล้ายสี่เหลี่ยมผืนผ้า โดยมีถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ซึ่งเป็นถนนสายหลักของประเทศจากกรุงเทพมหานครมายังภาคใต้ของประเทศผ่านกลางพื้นที่ จึงทำให้พื้นที่ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ฝั่งตะวันออก และพื้นที่ฝั่งตะวันตกของถนนสายหลักและมีอาคารร้านค้าเรียงรายตลอดสองฟากแนวถนน และจากถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 มีถนนซอยแยกเข้าพื้นที่ตอนในของทั้งสองฟากในลักษณะคล้ายกำแพงปลา บางช่วงของถนนแคบทำให้รถสวนไม่สะดวก ต้องหยุดรถเพื่อให้อีกฝ่ายไปก่อน อีกทั้งไม่มีทางเท้าและท่อระบายน้ำ ยกเว้นถนนซอยทางด้านเหนือที่มีการขยายตัวใหม่จะมีทางเท้าและท่อระบายน้ำไหลลงสู่ท่อระบายน้ำของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ส่วนถนนซอยที่แยกเข้าพื้นที่ทั้งสองฟากถนนเป็นถนนปลายตันและถนนที่วนกลับมาสู่ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ซึ่งมีรถสัญจรไปมาสูงทั้งรถบรรทุกสินค้าระหว่างประเทศ รถโดยสารภายในประเทศและระหว่างประเทศ รถประจำทางระหว่างอำเภอ รถยนต์นักท่องเที่ยว รถจักรยานยนต์ รถจักรยาน ยานพาหนะเหล่านี้ไม่มีที่จอดรถสาธารณะ ต่างก็ใช้พื้นที่ผิวจราจรเป็นที่จอดรถ

ปัจจุบัน บ้านไทย-จังหวังโหลนมีเส้นทางเชื่อมโยงชุมชนภายนอกที่สำคัญ (นอกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4) เพียงเส้นเดียว คือ เส้นทางไปด่านปาดังเบซาร์ เส้นทางดังกล่าวนี้ ในปัจจุบันไม่เป็นที่นิยมของประชาชน เนื่องจากเป็นเส้นทางที่ผ่านภูเขาซึ่งมีลักษณะทางคดเคี้ยว (ภาพที่ 3.5) การเดินทางต้องใช้เวลานาน ประชาชนจึงมักนิยมเดินทางโดยใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 4 ไปทางทิศเหนือถึงอำเภอสะเดาแล้วแยกซ้ายไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4045 ซึ่งใช้เวลาประมาณ 30 นาที อย่างไรก็ตามเส้นทางสายนี้ถือเป็นเส้นทางสายยุทธศาสตร์สายเหนือ เนื่องจากมีแนวเส้นทางเลียบไปตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซีย ซึ่งตลอดเส้นทางจะมีรั้วกันเขตแดนตั้งแต่ด้านชายแดนสะเดาจนถึงด้านชายแดนปาดังเบซาร์ (ภาพที่ 3.6)

ภาพที่ 3.5: เส้นทางที่ใช้เดินทางไปยังด่านปาดังเบซาร์ เป็นเส้นทางที่มีลักษณะคดเคี้ยว

ภาพที่ 3.6: รั้วกันเขตแดนระหว่างไทยกับมาเลเซียบางส่วน

3.2.3 สาธารณูปโภค

บ้านไทย-จังหวังโหลนพึ่งมีน้ำประปาใช้เมื่อปีพ.ศ.2543 ก่อนหน้านั้นจะใช้น้ำจากลำห้วยที่ไหลผ่านข้างหมู่บ้านแต่ชาวบ้านไม่นิยมไปเอา เพราะเดินทางลำบาก จึงมีบางส่วนที่ขุดน้ำบ่อขึ้นมาใช้ ซึ่งจะเป็นบ่อน้ำรวม โดยใช้วิธีดึงจากรอก ตักขึ้นมาใส่ถังแล้วใส่รถเข็นเข็นกลับบ้านเพื่อเอาน้ำไว้ใช้ในการอุปโภค บริโภค หลังจากที่ใช้บ่อน้ำมาได้สักระยะหนึ่งจึงมีการขุดน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ ซึ่งจะลึกลงไปประมาณ 20-30 เมตร บ่อน้ำบาดาลนี้ใช้น้ำเป็นน้ำกิน (แต่ในกรณีที่คนมีที่รองรับน้ำก็จะเก็บไว้ได้ใช้ด้วย) โดยการใช้เครื่องปั๊มที่พ่วงจากแบตเตอรี่รถยนต์ จนกระทั่งเมื่อปีพ.ศ.2543 น้ำประปาในบ้านไทย-จังหวังโหลนอยู่ในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอสะเดา

ส่วนการใช้ไฟฟ้าก่อนปีพ.ศ.2526 ชาวบ้านใช้เทียน ตะเกียงพายุ ตะเกียงน้ำมันก๊าดให้แสงสว่างยามค่ำคืน ซึ่งอุปกรณ์ที่ให้แสงสว่างรวมทั้งเชื้อเพลิง ชาวบ้านไปซื้อมาจากอำเภอสะเดา น้ำมันก๊าดหนึ่งขวด (ปริมาตร 1,000 ซีซี) ใช้งานได้ประมาณ 1-2 อาทิตย์ และมีตะเกียงแก๊สถ่านหินที่ใช้เวลาตัดยาง โดยการผูกเอาไว้ที่เสาก็สามารถใช้ได้หลายชั่วโมง ในสมัยนั้นยังไม่มีเครื่องปั่นไฟ หลังจากนั้นประมาณปีพ.ศ.2523-2524 จึงเริ่มมีสายไฟฟ้าแรงสูง 1 เส่า หม้อแปลงขนาด 160 วัตต์ ซึ่งเป็นเสาไฟฟ้าชั่วคราวที่ตั้งอยู่ริมถนนใหญ่ และมีเพียงตึกแถวที่ตั้งอยู่ริมถนนเท่านั้นที่มีไฟฟ้าใช้ ส่วนชาวบ้านที่อยู่ข้างในจะใช้วิธีการพวงไฟฟ้าจากตึกแถวแล้วก็พวงต่อกันหลายบ้าน ค่าใช้จ่ายในเรื่องของไฟฟ้าจึงแพงกว่าปกติ ผ่านไปประมาณ 2-3 ปี จึงลงหม้อถาวร สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสะเดาสามารถจ่ายไฟฟ้าอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ.2526 มีปริมาณการใช้ไฟฟ้าอยู่ที่ 100 กิโลวัตต์ ประเภทของกิจการที่ใช้ไฟฟัาระยะเริ่มต้นเป็นประเภทที่อยู่อาศัยและธุรกิจขนาดเล็ก

3.2.4 การคมนาคม

การเดินทางมายังบ้านไทย-จังหวังโหลน สามารถเดินทางได้สะดวกสบาย หลายวิธี ทั้งรถยนต์ส่วนตัว รถโดยสาร รถไฟ เครื่องบิน รายละเอียดดังตารางที่ 3.2

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.2: ประเภทยานพาหนะและการเดินทางมายังบ้านไทย-จังหวัง

ประเภท ยานพาหนะ	รายละเอียดการเดินทาง
รถยนต์	จากกรุงเทพฯ ใช้ทางหลวงหมายเลข 4 เมื่อผ่านสี่แยกเข้าตัวเมืองชุมพร ตรงเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 41 ผ่านสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง จากนั้นใช้ทางหลวงหมายเลข 4 อีกครั้งซึ่งจะผ่านอำเภอหาดใหญ่ ไปยังอำเภอสะเดา จนถึงด่านพรมแดนสะเดา
รถทัวร์โดยสาร	สามารถเดินทางโดยรถทัวร์ที่เปิดให้บริการอยู่ 2 บริษัท คือ 1. บริษัทขนส่ง จำกัด สอบถามรายละเอียดได้ที่เบอร์ 0-2434-7864, 0-2434-7192 โทรจอตู้ 0-2435-5605 2. บริษัท ปิยะทัวร์ จำกัด สอบถามรายละเอียดได้ที่เบอร์ 0-2435-5100 โดยทั้ง 2 บริษัทจะสลับกันเดินรถเป็นวันคี่และวันคู่ วันละ 1 เที่ยว ใช้เวลาเดินทางประมาณ 13 ชั่วโมง หลังจากนั้นจึงต่อรถตู้โดยสารไปยังบ้านไทย-จังหวัง แต่หากต้องการเดินทางถึงบ้านไทย-จังหวังโดยไม่แวะที่หาดใหญ่สามารถใช้บริการรถโดยสารประจำทางปรับอากาศสายกรุงเทพฯ - หาดใหญ่(ด่านนอก)
รถไฟ	การรถไฟแห่งประเทศไทย ให้บริการทั้งเที่ยวไปและกลับทุกวัน โดยมีประเภทของขบวนรถดังนี้ 1. กรุงเทพฯ-หาดใหญ่ 2. รถเร็ว 3.รถด่วน 4. รถด่วนพิเศษ 5. รถสปริงเตอร์ ส่วนรายละเอียดสามารถสอบถามได้ที่โทรศัพท์สายด่วน 1690
เครื่องบิน	การเดินทางโดยเครื่องบินมีสายการบินที่เปิด ดังนี้ 1. บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน) สอบถามรายละเอียดได้ที่เบอร์ 0-2356-1111 2. สายการบินนกแอร์ สอบถามรายละเอียดได้ที่เบอร์ 1318 3. สายการบินแอร์เอเชีย สอบถามรายละเอียดได้ที่เบอร์ 0-2515-9999 4. สายการบินOne-Two-Go สอบถามรายละเอียดได้ที่เบอร์ 1126 ทุกสายการบินมีบริการทั้งเที่ยวไปและเที่ยวกลับ ใช้เวลาเดินทางประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง

3.3 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

3.3.1 การตั้งถิ่นฐาน

การเข้ามาในหมู่บ้านของคนกลุ่มแรกจะเป็นชาวบ้านที่มาจากจังหวัดสตูล ปัตตานีและสงขลา เพื่อมาประกอบอาชีพทำสวนยางพารา รับจ้างกรีดยาง ตัดยาง และดูแลสวนยางให้เจ้าของที่ดินและเจ้าของสวนยางซึ่งมีทั้งที่เป็นคนมาเลเซีย และ คนไทย การเข้ามาบุกเบิกที่ดินจึงเป็นไปในลักษณะการเดินทางไปมาๆระหว่างพื้นที่ที่ได้บุกเบิกเอาไว้กับพื้นที่บริเวณด้านเก่า โดยจะสร้างขนาดเล็กๆไว้พักชั่วคราวตามพื้นที่ที่ได้บุกเบิกจับจองไว้ เจ้าของที่ดินเดิมในหมู่บ้านฝั่งตะวันตกช่วงซอย 1-ซอย 13 จะเป็นที่ดินของนางเล็ก บางส่วนของซอย 1 เป็นของนายสีหนู ส่วนที่ดินฝั่งตะวันออกช่วงซอย 2-ซอย 8 จะเป็นของนายครุชิต เมื่อชาวบ้านกลุ่มแรกที่เข้ามาทำสวนยางพาราได้สักระยะหนึ่งจึงเห็นช่องทางในการจับจองที่ดินส่วนที่เหลือ ซึ่งมีทั้งที่เป็นดินสงวนและป่าสงวน วิธีการจับจองจะใช้การปักหลักแสดงอาณาเขตว่าที่บริเวณนี้ใครจับจอง ใครเป็นเจ้าของ โดยการปักหลักนั้นจะอาศัยการปักไม้ตามแนวร่องสวนยางพารา อีกวิธีหนึ่ง คือ การถางป่าแก่ หากว่าใครสามารถถางที่ได้มากก็จะได้ที่ดินมาก ส่วนลักษณะการสร้างบ้านของคนในสมัยก่อนจะสร้างกันห่างๆ ก่อนจะสร้างบ้านสักหลังหนึ่งต้องไปแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ ถ้าผู้ใหญบ้านตกลงก็สามารถสร้างได้

การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานมีการทยอยกันเข้ามาหลายช่วง ซึ่งถ้าพิจารณาจากทะเบียนราษฎร สามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ตั้งแต่ปีพ.ศ.2519 เป็นต้นมา ดังตารางที่ 3.3 *

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* การแบ่งช่วงเวลาตั้งแต่ปีพ.ศ.2519-พ.ศ. 2531 เนื่องจากได้จำกัดความเอาไว้ว่าคนในพื้นที่คือคนที่อาศัยอยู่ที่ชุมชนเป็นระยะเวลา 15 ปีขึ้นไป โดยปีสุดท้ายของการนับคือพ.ศ.2546

ตารางที่ 3.3: การอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนกลุ่มต่างๆ

กลุ่มที่	ปีพ.ศ.	รายชื่อ
1	ก่อนพ.ศ.2519-2520	บังหละ กานู (บังหละผอม), บังหละ บูน่า (บังหละอ้วน เสียชีวิตแล้ว), บังหลี กานู (น้องชายบังหละผอม), บังอี บินหลิม (เสียชีวิตแล้ว), โกโม่ย (พ่อของลุงจिरะ (เสียชีวิตแล้ว), โต๊ะฉิม
2	พ.ศ.2521-2525	ลุงปุ่น, ผู้ใหญ่สั้น บุญสร้าง (ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่ 7 หลังจากที่แยกออกมาจากหมู่ที่ 2), นายสมศักดิ์, ลุงหนิง, ลุงพล, ลุงชัย, ลุงจिरะ, อาสมชัย, ตาจวง, โต๊ะอิหม่าม, ลุงแพม, ลุงเม้ง, นายนิยม, ลุงพิเชษฐ, ตาจ่าย, ตาเจียน, เฮียหมง
3	พ.ศ.2526-2531	พิเชษฐ (ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน), น้องแนน, น้ายม, ป้าสร้อย, พี่โอ, บังไซล่า, บังแนน, พี่ทราย, พี่วัด, พี่แดง, น้าจ, น้าป่าว

ที่มา: รวบรวมและเรียบเรียงจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวนทั้งหมด 34 ราย

สำหรับคนกลุ่มแรก (กลุ่มที่ 1) ที่เข้ามาส่วนใหญ่เป็นคนสตูลและนับถือศาสนาอิสลาม เช่น บังหละ(ผอม) บังหละ (อ้วน) โต๊ะฉิม เป็นต้น เข้ามาทำสวนยางพาราอยู่ที่สะเดาและทุ่งลุง ตั้งแต่อายุ 13 ปี (พ.ศ.2488) หลังจากทำสวนยางไปได้สักพักหนึ่งได้มีการเปิดให้ทำสวนยางบริเวณกงสีขาวที่อยู่ใกล้ด่านพรมแดนเก่า โดยมีคนไปตามพ่อตาของบังหละมาเป็นผู้ดูแลสวนยางของเม้งกาย ซึ่งเป็นคนมาเลเซีย เนื่องจากในสมัยก่อนคนมาเลเซีย คนจิงโหลน เข้ามาอาศัยอยู่ที่นี้ แต่หลังจากที่มีการปราบโจรคอมมิวนิสต์จึงมีการไล่ที่ คนมาเลเซียจึงทยอยกลับไป ในขณะที่มี คนสตูลจำนวนไม่น้อยเข้ามาทำสวนยางอยู่ที่นี้และที่กงสีขาว เช่น โต๊ะฉิม บังอี บังหละ(อ้วน) เป็นต้น

โดยในระยะแรกของการตั้งถิ่นฐาน นอกจากบ้านของบังหละที่ตั้งอยู่บริเวณชายแดน คนอื่นๆ จะอาศัยอยู่กระจัดกระจายตามสวนยางที่ได้จับจองไว้ ซึ่งมีทั้ง บริเวณหลังด่าน บริเวณพื้นที่ตอนในที่ใกล้กับริมรั้วกันพรมแดนหรือในสวนยางพารา ส่วนการสร้างบ้านของคนในสมัยก่อนจะสร้างกันห่างๆ ก่อนจะสร้างบ้านสักหลังหนึ่งจะต้องไปคุยให้ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 บ้านด่านนอก (ผู้ใหญ่สร้าง) ให้รับทราบและถ้าผู้ใหญ่มากลงก็สามารถสร้างได้ เพราะในช่วงนั้นบ้านไทย-จิงโหลนยังมิได้แยกตัว

ออกมาจากหมู่ที่ 2 และเมื่อบ้านตั้งกันห่างๆเวลาไปมาหาสู่กันจะใช้วิธีการเดินลัดเลาะมาตามทางเดินที่คนได้ถางไว้ เพราะว่าในขณะนั้นยังไม่มีรถ

เมื่อบังหละมาทำสวนยางที่กงสีขาวได้สักพัก จึงคิดที่จะทำมาค้าขายอย่างอื่นเพิ่มเติม เนื่องจากเห็นว่าที่บริเวณนี้เป็นชายแดนน่าจะขายของได้ จึงได้มาสร้างร้านค้าอยู่ชั่วคราว และเริ่มขายกล้วยแขกทอด ข้าวเหนียวปิ้งให้กับทหารมาเลเซีย บางครั้งทหารมาเลเซียอยากซื้อของแต่เข้ามาไม่ได้ ก็ให้นำเงินมาให้กับบังหละเพื่อไปซื้อของที่ป่าดงเบซาร์ เช่น เครื่องครัว ผ้าที่ใช้ทำละหมาด เป็นต้น ในระยะนั้นบังหละต้องไปมาๆระหว่างร้านค้าที่สร้างไว้ กับที่พักที่อาศัยอยู่บริเวณด่านเก่า ซึ่งยังไม่มีใครกล้าอยู่เนื่องจากพื้นที่นี้เป็นบริเวณที่มีโจรจีนคอมมิวนิสต์ แต่เมื่อสวนยางที่กงสีขาวมีการล้มยางใหม่ ทำให้ไม่มีที่อยู่ จึงมาเช่าที่อยู่ ณ ปัจจุบันนี้จากนายมานู วันละ 1 บาท * เมื่อเริ่มมีฐานะจึงซื้อที่จากนายมานูและใช้วิธีการผ่อน จนผ่อนหมด และได้สร้างบ้านถาวรหลังแรกของหมู่บ้าน ในปีพ.ศ.2519 และบ้านบังหละยังเป็นบ้านแรกที่ได้ขอทะเบียนบ้านเลขที่ 1 จากอำเภอสะเดาในปีเดียวกัน ทำให้เวลามีคนย้ายเข้ามาที่นี่จึงมาอาศัยซื้ออยู่ในทะเบียนบ้านของบังหละหลายคน ซึ่งมักจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน หรือคนรู้จักชักชวนกันมา

ส่วนการเข้ามาของคนกลุ่มที่ 2 และ กลุ่มที่ 3 เริ่มเข้ามาประกอบอาชีพค้าขาย บางส่วนเริ่มหันมาทำบ้านเช่า และหลังจากปีพ.ศ.2531 เป็นต้นมา เริ่มมีชาวบ้านเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น การตั้งถิ่นฐานจึงเริ่มกระจายไปยังพื้นที่อื่นๆของหมู่บ้าน และเริ่มมีคนมาอาศัยเพื่อทำการค้าอยู่บริเวณริมถนนใหญ่ตามแนวถนนทางหลวงมากขึ้น เพื่อความสะดวกในการทำมาหากิน จนกระทั่งในปัจจุบันเมื่อเกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและมีสถานบันเทิงเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้การขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นบริเวณสองฟากของถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ขึ้นไปทางเหนือตามถนนซอยที่แยกเข้าพื้นที่สองฟากโดยไม่มีโครงข่ายสายย่อยรองรับ ประกอบด้วยอาคารร้านค้า สถานบริการปะปนกับที่อยู่อาศัย รวมถึงร้านค้า แผงลอย ตลาดสด ซึ่งชาวมาเลเซียและนักท่องเที่ยวมาซื้อผลไม้ สิ่งของเครื่องใช้และท่องเที่ยวสถานบันเทิง เมื่อเกิดการขยายตัวจึงมีชาวบ้านบางส่วนเริ่มถอยเข้าไปพักอาศัยยังพื้นที่ตอนใน โดยเฉพาะคนมุสลิมจะเกาะกลุ่มอยู่บริเวณมัสยิดและบ้านผู้ใหญ่บ้าน

3.3.2 ลักษณะทางสังคม

การตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านที่กล่าวมาทำให้เห็นภาพของการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนหลายเชื้อชาติ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มไทยพุทธ กลุ่มไทยมุสลิม และกลุ่มอื่นๆ (ซึ่ง

* ที่ดินที่บังหละอาศัยอยู่นั้นเป็นของนายมานู (เสียชีวิตแล้ว) ซึ่งมีเนื้อที่ขนาดกว้าง 12 เมตร ยาว 60 เมตร โดยบังหละเช่าในราคาวันละ 1 บาท เมื่อมีเงินจึงซื้อที่เป็นของตนเองแต่เนื่องจากที่ดินส่วนใหญ่ฝังตะวันออกเป็นโฉนดตราจอง จึงทำให้ไม่มีสิทธิในที่ดิน

มีคนไทยเชื้อสายจีนและจีนมาเลเซียเป็นหลัก) ลักษณะของที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมของชุมชนได้เช่นกัน สามารถสังเกตได้ง่ายจากขนาดของบ้านเรือน วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง รูปแบบของบ้าน ฯลฯ ซึ่งพบว่าลักษณะของบ้านเรือนที่พบในหมู่บ้านมีหลายลักษณะ ได้แก่ บ้านชั้นเดียวติดพื้น บ้านเดี่ยวสองชั้น ห้องแถว และอาคารพาณิชย์ จะไม่มีบ้านทรงโบราณหรือบ้านทรงไทยหรือบ้านไม้ ยกเว้นบ้านชั่วคราวที่สร้างด้วยไม้และสังกะสีอยู่บริเวณริมรั้วตามแนวชายแดน ซึ่งผู้ที่อยู่อาศัยมักจะประกอบอาชีพค้าขาย เก็บของเก่า ขายอาหารรถพ่วงรับจ้างทั่วไป เป็นต้น หรือในสวนยางพาราของลูกจ้างที่มาดูแลสวนยาง

ลักษณะบ้านของไทยพุทธ ไทยมุสลิม เมื่อมองจากภายนอกจะไม่มี ความแตกต่างกันมากนัก แต่หากเข้าไปในบ้าน จะมีสิ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนที่อาศัยอยู่บ้านหลังนั้นนับถือศาสนาใด เช่น หากเป็นชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ ก็จะมีพระพุทธรูปที่คนในบ้านเคารพบูชา หรืออาจจะพบเห็นการเลี้ยงสุนัข แต่ถ้าเป็นบ้านของคนที่นับถือศาสนาอิสลามจะพบสิ่งซึ่งแสดงถึงสัญลักษณ์ของศาสนา เช่น รูปภาพของนครเมกกะ ภาพหรือแผ่นผ้าที่มีตัวหนังสือซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นต้น และเมื่อมีชาวบ้านอาศัยอยู่ร่วมกันมากจนถึงระดับหนึ่งแล้ว จึงได้มีการก่อสร้างศาสนสถานของแต่ละศาสนาขึ้นมา

ศาสนสถานดังกล่าวมีสำนักสงฆ์ มัสยิด และศาลเจ้า โดยศาสนสถานแต่ละแห่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกัน โดยสำนักสงฆ์มีชื่อว่า *หลักเขต* ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อพ.ศ.2531 ก่อนหน้านั้นจะมีพระจากต่างจังหวัดมาปักกลดอยู่บริเวณตรงนี้มาก่อน แล้วชาวบ้านจึงนิมนต์ให้มาช่วยกันตั้งเป็นสำนักสงฆ์ แต่การก่อตั้งดังกล่าวไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่นอน และสาเหตุที่สำนักสงฆ์แห่งนี้ยังไม่เป็นวัดก็มีสาเหตุหลายประการ เช่น ปัญหาในเรื่องที่ดิน สถานที่ตั้งอยู่ในย่านของสถานบันเทิง นอกจากนี้ยังมีวัดศรีวิเทศน์ซึ่งเป็นวัดที่ชาวบ้านไปทำบุญและเป็นศูนย์กลางอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งวัดนี้เป็นวัดดั้งเดิมของหมู่ที่ 2 บ้านด่านนอก ก่อนที่จะแยกหมู่บ้านออกมา เป็นต้น และสำหรับศาลเจ้า ซึ่งตั้งอยู่ติดกับสำนักสงฆ์นั้น ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าก่อตั้งขึ้นเมื่อไหร่ ทราบแต่เพียงว่าเป็นการร่วมกันสร้างของนักธุรกิจและชาวบ้านที่มีเชื้อสายจีนเป็นหลัก

ส่วนมัสยิดของหมู่บ้านก่อตั้งเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2534 ชื่อ *ฟาตัส อิสลามิ (MASJID FATUS ISLAMI)* สมัยก่อนที่ยังไม่มีมัสยิด มุสลิมทุกคนจะไปละหมาดที่คลองลำบั้ง ซึ่งการตั้งมัสยิดต้องขึ้นทะเบียนกับกระทรวงมหาดไทย ไม่ว่าจะเป็นมัสยิดประจำหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด (หรือมัสยิดกลาง)

และด้วยเหตุที่ลักษณะทางสังคมของชุมชนชายแดนมักจะมีลักษณะที่แตกต่างกับชุมชนส่วนอื่นๆของประเทศ ทำให้การนับถือศาสนา ภาษาพูด ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือแม้แต่การแต่งกายก็มีความแตกต่างไปด้วย อย่างเช่น ด้านการนับถือศาสนาพบว่าสัดส่วนของการนับถือศาสนาของชาวบ้านในหมู่บ้านไม่มีความแตกต่างกันมากนัก กล่าวคือนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ

50.87 รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 49.13 ส่วน ด้านการใช้ภาษา บ้านไทย-จังหวังโหลนมีภาษาที่ใช้สื่อสารกันหลายภาษา สำเนียงท้องถิ่น ทั้งภาษากลาง ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน ภาษามลายู ภาษาของชาวไทยภูเขา ภาษาจีนกลาง ภาษาจีนฮกเกี้ยน เป็นต้น แต่ภาษาที่ชาวบ้านใช้มากที่สุดคือการใช้ภาษาท้องถิ่นสำเนียงใต้ ด้านการแต่งกายหากเป็นคนไทยพุทธจะแต่งกายตามสมัยนิยม ยกเว้นในกลุ่มผู้สูงอายุบางคนยังคงพบเห็นว่ามีการใส่ผ้าถุง หากเป็นไทยมุสลิมมีทั้งที่แต่งตามสมัยนิยมและแต่งตามธรรมเนียมปฏิบัติ กล่าวคือ ผู้ชายจะนุ่งผ้าโสร่ง สวมเสื้อคอกลม บ้าง เสื้อเชิ้ตบ้าง บางคนมีฐานะดีก็จะนุ่งกางเกงแล้วสวมโสร่งหรือใช้โสร่งพันทับชั้นนอกอีก ส่วนผู้หญิงจะนุ่งผ้าโสร่งหรือปาเต๊ะ ใส่เสื้อแขนยาวหรือที่เรียกว่าเสื้อยาวหรือเสื้อแบบชวา และมีผ้าคลุมศีรษะหรือโหล่ ทั้งผ้าโสร่ง ผ้าปาเต๊ะและผ้าคลุม มักจะเป็นคนละสีกัน ส่วนมากจะใช้สีชุดคาดและสีสดๆ เช่น สีแดง สีลายดอกไม้ เป็นต้น

วิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เป็นไทยมุสลิมส่วนใหญ่ผูกพันกับศาสนาอิสลามมาก ซึ่งบ้านไทย-จังหวังโหลนก็เป็นเช่นเดียวกัน การดำเนินชีวิตจึงมักจะมี ความเกี่ยวข้องกับศาสนาและต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด เช่น ผู้ชายต้องไปมัสยิดเพื่อประกอบพิธีทางศาสนาทุกวันศุกร์ ต้องถือศีลอดตามกำหนดเวลาปีละ 1 ครั้ง นอกจากนั้นต้องพยายามหาโอกาสไปแสวงบุญที่นครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบียให้ได้อย่างน้อยหนึ่งครั้งในชีวิต

ผู้นำของท้องถิ่นหรือผู้นำของประชาชนสำหรับคนมุสลิมได้แก่ ผู้นำทางศาสนา บุคคลผู้ที่มีความสำคัญได้แก่ “โต๊ะอิหม่าม” ซึ่งในตำบลหนึ่งต้องมีโต๊ะอิหม่ามประจำมัสยิด 1 คน โดยชาวบ้านจะเลือกเข้ามา โต๊ะอิหม่ามประจำหมู่บ้านชื่อ นายสุรียา สายวารี ซึ่งเป็นโต๊ะอิหม่ามคนที่ 2 ต่อจากคุณพ่อซึ่งเป็นโต๊ะอิหม่ามคนแรก โต๊ะอิหม่ามอยู่ในตำแหน่งตลอดชีวิต แต่คณะกรรมการอยู่ในตำแหน่งครั้งละ 4 ปี แล้วจึงเลือกตั้งใหม่

โต๊ะอิหม่ามมีหน้าที่เป็นสัตบุรุษ ในเรื่องของการแต่งงาน การจัดการมรดก การว่าความ อย่างเช่นในพิธีแต่งงานโต๊ะอิหม่ามจะทำหน้าที่เป็นเหมือนผู้รับรองการแต่งงานและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้ หลังจากนั้นคู่สมรสจึงเอาใบรับรองนั้นไปจดทะเบียนที่อำเภออีกครั้งหนึ่ง ในส่วนของการว่าความจะมีเรื่องหย่า แต่ส่วนมากจะยอมรับความคิดเห็นที่โต๊ะอิหม่ามเสนอ นอกนั้นจะเป็นปัญหาสังคมเล็กๆ น้อยๆ ส่วนงานศพซึ่งเป็นพิธีสำคัญมาก ซึ่งจะมีการฝังศพที่กูโบร์ (สุสาน) ทุกมัสยิดต้องมีและต้องทำพิธีฝังศพให้เร็วที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง เพราะศพอิสลามไม่ได้ฝังจะอยู่นานไม่ได้ แล้วก็เลยคนที่มีงานศพในวันที่เสียชีวิตจะทำกันตามฐานะหรือหลังจากเสียชีวิตแล้วอาทิตย์หนึ่ง หรือ 50 วันแล้วแต่ความประสงค์ของเจ้าภาพ ส่วนการจดทะเบียนสมรส จะจดทะเบียนได้ในกรณีเกี่ยวกับกฎหมาย แต่ที่จดทะเบียนโต๊ะอิหม่ามจะส่วนหนึ่งใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับมรดกทางอิสลาม สำหรับพิธีสุนัต (พิธีขลิบปลายอวัยวะเพศของผู้ชาย)

ชาวบ้านบางคนจะเลือกอายุปีที่ดีในการทำ แต่ตามหลักศาสนาแล้วเมื่อทารกอายุครบ 7 วันก็สามารถทำได้แล้ว ซึ่งจะทำพิธีโดยหมอบ้าน

นอกจากนี้จะดูแลความประพฤติกของคนมุสลิม ดูแลการไปสุเหร่า เป็นประธานในการละหมาดทุกวันศุกร์ที่มัสยิด ผู้ที่มีบทบาทและมีความสำคัญรองลงมาคือ บิหลัน คอเต็บ โต๊ะครู โต๊ะยี่ บุคคลเหล่านี้ได้รับการยกย่องว่ามีความน่าเชื่อถือ เพราะคำว่า “โต๊ะ” ในทางศาสนาอิสลามมีความหมายเหมือนกับคำว่าผู้นำหรือปู่ ส่วนผู้ชายที่ได้ไปเมกกะมาแล้วจะเรียก โต๊ะยี่ ถ้าเป็นผู้หญิงจะเรียกยี่ และถ้าหากชาวบ้านที่เป็นไทยมุสลิมมีปัญหาหรือมีข้อขัดแย้งกัน ก็มักจะให้โต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือเป็นผู้ชี้ขาด ไม่นิยมจะไปโรงพักหรือขึ้นศาล เพราะบางครั้งกฎหมายก็ขัดกับหลักศาสนา ปัญหาที่มักจะให้โต๊ะอิหม่ามช่วยไกล่เกลี่ยจะมีเรื่องหย่า ปัญหาเรื่องมรดก ซึ่งส่วนมากแล้วจะยอมรับความคิดเห็นที่โต๊ะอิหม่ามเสนอ แต่ถ้าหากเป็นไทยพุทธก็มักจะไกล่เกลี่ยกันเอง หรือมิเช่นนั้นก็จะไปหาผู้อาวุโสของหมู่บ้านหรือผู้ที่ตนเคารพนับถือ เช่น ตาเจียน นายสมชัย เป็นต้น หรือหากไม่สามารถไกล่เกลี่ยได้ก็จะไปโรงพัก

3.3.3 ประชากร

ปัจจุบันมีประชากรในพื้นที่ตามทะเบียนราษฎร 2,985 คน แบ่งเป็นชาย 1,290 คน และหญิง 1,695 คน จำนวนหลังคาเรือน 769 หลัง⁴ แต่จากการสำรวจภาคสนามและจากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่และชาวบ้านกลับพบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในบ้านไทย-จังโหลน ส่วนใหญ่เป็นประชากรแฝงซึ่งมีจำนวนประมาณ 3-4 หมื่นคน⁵

3.3.4 การศึกษา⁶

ในพื้นที่ตำบลสำนักขาม มีสถานศึกษาทั้งสิ้น 6 แห่ง เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง และเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา 5 แห่ง โดยมี 1 แห่งเป็นโรงเรียนปอเนาะ อยู่ที่บ้านพุดเดียว แต่เด็กที่อยู่ในวัยเรียนและอาศัยอยู่ที่บ้านไทย-จังโหลนส่วนใหญ่จะมาศึกษาที่โรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ซึ่งเป็นโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและโรงเรียนศูนย์ปฏิบัติการศึกษา

โรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม เดิมชื่อโรงเรียนวัดศรีประชาเขต ตั้งอยู่ในบริเวณหมู่ที่ 2 บ้านด่านนอก อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสะเดาไปทางทิศใต้ตามถนนกาญจนวนิช 9 กิโลเมตร อาศัยที่ดินของวัดศรีวิเทศสังฆารามซึ่งมีเนื้อที่ 8 ไร่ ผู้ริเริ่มก่อตั้งคือ พระวิจิตร ปัญญาโต อดีตเจ้า

⁴ ศูนย์สุขภาพชุมชน ศรีประชาเขต, ผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ.๒๕๔๔ (อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา : 2548)

⁵ องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม, แผนพัฒนาตำบล พ.ศ.2546, สงขลา: ม.ป.ท. 2547.

⁶ โรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม, แผนปฏิบัติงานโรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ปีการศึกษา 2546, (อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา : 2546)

อ่าวาส ร่วมกับประชาชนหมู่ที่ 2, 6 และ 7 ตำบลสำนักขาม เปิดเรียนครั้งแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2506 ปัจจุบันมี 25 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 857 คน จำนวนครู 31 คน นักการ 1 คน รับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพื้นที่ให้บริการครอบคลุมหมู่ที่ 2 บ้านด่านนอก หมู่ที่ 6 บ้านไร่ตัก และหมู่ที่ 7 บ้านไทย-จ้งโหล่น โดยครูที่สอนในโรงเรียนมีทั้งที่เป็นคนในหมู่บ้าน และอำเภอใกล้เคียง ส่วนนักเรียนที่มาเรียนส่วนใหญ่จะเป็นลูกของชาวบ้านที่มีรายได้ต่ำ ส่วนลูกของผู้ที่มีรายได้สูง ผู้ปกครองจะส่งเข้าไปเรียนที่โรงเรียนเอกชนในอำเภอสะเดา เช่น โรงเรียน กฤษณา โรงเรียนศิลป์ชัย เป็นต้น หรืออำเภอหาดใหญ่

กรณีของโรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านและเด็กใน หมู่บ้านมาเรียนมากที่สุด เด็กที่มาเรียนที่นี่มาจากหลายจังหวัด มีทั้งที่นับถือศาสนาพุทธและ อิสลาม แต่ไม่มีปัญหาในเรื่องของการอยู่ร่วมกัน ถึงแม้จะตั้งอยู่ในบริเวณเดียวกับวัด หรือแม้แต่ใน เรื่องของอาหารการกิน ทางโรงเรียนก็มีการจัดร้านอาหารแยกไว้สำหรับเด็กมุสลิมไว้ให้ด้วย ส่วน คนที่เรียนในปอเนาะจะต้องไปเรียนที่บ้านไร่ตัก

3.3.5 การรักษาความปลอดภัย

บ้านไทย-จ้งโหล่น มีที่ทำการตำรวจชุมชนสำนักขาม ตั้งอยู่ริมทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และตำรวจท่องเที่ยว ตั้งอยู่ในซอยโรงแรมเหอเจีย ลักษณะที่ทำการเป็นอาคารพาณิชย์ 2 ชั้น แต่ปัจจุบันนี้ตำรวจท่องเที่ยวไม่ได้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแล้วมีเพียงตัวอาคารที่ตั้งอยู่ (ภาพที่ 3.7) ในส่วนการบรรเทาสาธารณภัยทางองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามไม่มีที่ทำการ และ สถานีดับเพลิงที่ใกล้พื้นที่มากที่สุด คือ สถานีดับเพลิงของเทศบาลตำบลสะเดาซึ่งอยู่ห่างจากพื้นที่ ประมาณ 11 กิโลเมตร

ภาพที่ 3.7: ที่ทำการของชุดปฏิบัติการตำรวจท่องเที่ยว

3.3.6 การรักษาพยาบาล⁷

บ้านไทย-จังโหลนอยู่ในเขตการให้บริการของสถานีนามัยศรีประชาเขต เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.2514 เป็นสำนักงานผดุงครรภ์ บ้านด่านนอก ตำบลสำนักแก้ว โดยทุนผูกพันของน.ส.มาลี สิทธิเดช ในเนื้อที่ 1 ไร่ 1 งาน 59 ตารางวา และปี พ.ศ.2518 กระทรวงสาธารณสุขสร้างต่อเติม เป็นสถานีนามัยศรีประชาเขต ต่อมาปีพ.ศ.2531 ตำบลสำนักแก้วได้แยกเป็น 2 ตำบล โดย กรมการปกครอง โดยในสถานที่ตั้งสถานีนามัยศรีประชาเขตเดิมอยู่ที่หมู่ที่ 2 บ้านด่านนอก ตำบล สำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ห่างจากพื้นที่บริเวณบ้านไทย-จังโหลนประมาณ 6 กิโลเมตร นอกจากชาวบ้านจะไปรักษาที่สถานีนามัยศรีแล้ว ปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านทั้งไทยพุทธ และมุสลิมบางส่วนที่รักษาโรคภัยไข้เจ็บโดยการใช้หมอบ้าน ซึ่งเป็นวิธีการรักษาที่ใช้สืบทอดกันมา เป็นระยะเวลาอันยาวนานจนไม่สามารถระบุได้แน่นอนอนได้เริ่มมีขึ้นครั้งแรกในพ.ศ.ใด โดยผู้ที่ทำการรักษา ด้วยวิธีพื้นเมืองคือ ไต่ตะฉิม ซึ่งไต่ตะฉิมรักษาโรคและอาการต่างๆ ด้วยวิธีการ ดังนี้

- โรคบวม ใช้น้ำซึ่งมีวิธีการทำโดยเฉพาะ นำมาทาบริเวณที่บวม และตามด้วยการเป่า คากา
- แขนหัก ขาหัก มีบาดแผล รักษาโดยการเป่าคากาและใส่ยาพื้นเมือง โดยการบดยารั้นใส่ แผล ดังตัวอย่างในภาพที่ 3.8 และ 3.9
- อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย จะใช้น้ำมันสูตรเฉพาะ และนวดด้วยวิธีการซึ่งคล้ายกับการ นวดแผนไทย

ภาพที่ 3.8: ตัวอย่างยาที่ใช้ในการรักษาขาหัก
ได้รับความอนุเคราะห์ภาพจากไต่ตะฉิม

ภาพที่ 3.9: รูปถ่ายของผู้ที่รักษาขาหัก
ได้รับความอนุเคราะห์ภาพจากไต่ตะฉิม

⁷ ศูนย์สุขภาพชุมชน ศรีประชาเขต, อ้างแล้ว, 2548.

* ปัจจุบันสถานีนามัยศรีประชาเขตได้เปลี่ยนชื่อเป็นศูนย์สุขภาพชุมชน ศรีประชาเขต

แต่การรักษาด้วยวิธีดังกล่าวก็มีข้อจำกัดอยู่หลายประการ ซึ่งสามารถระบุได้ดังนี้

1. รักษาได้เฉพาะโรค โดยมากจะเป็นการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรงมากนัก ส่วนรายที่มีอาการรุนแรง ก็ยังมีความจำเป็นที่ต้องพึ่งการรักษาแบบแพทย์แผนใหม่ ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงกว่า แต่ภาระค่าใช้จ่ายก็จะสูงขึ้นเป็นเงาตามตัวไปด้วย
2. กระบวนการในการรักษาบางอย่างต้องพึ่งพาคาถาอาคมและยาเป่าต่างๆ ซึ่งเชื่อกันว่าจะช่วยเยียวยาให้อาการเจ็บป่วยทุเลาลงได้ แต่ในความเป็นจริงกระบวนการหรือวิธีการรักษาแบบนี้ไม่สามารถเป็นหลักประกันที่แน่นอนได้ว่าจะช่วยรักษาอาการเจ็บป่วยได้จริง อาจจะมีผลบวกบ้าง แต่คงจะเป็นในแง่ของจิตวิทยามากกว่าเพราะการใช้คาถาอาคมดังกล่าวมา อาจจะทำให้ผู้ป่วย ผ่อนคลายความวิตกกังวล ในเมื่อสุขภาพจิตดีขึ้นก็จะส่งผลดีต่อสุขภาพกายด้วย

อย่างไรก็ตามสิ่งวิธีการรักษาโรคโดยใช้วิธีพื้นบ้านนั้นนับว่าเป็นภูมิปัญญาที่ล้ำค่ายิ่งของชุมชน เนื่องจากเกิดจากการสะสมความรู้ การลองผิดลองถูกของบรรพบุรุษ จนได้องค์ความรู้ขนาดมหึมาแล้วจึงได้สืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่นมาจนถึงปัจจุบัน

เมื่อในปีพ.ศ.2548 ได้ดำเนินการจัดตั้งคลินิกชุมชนอบอุ่นบ้านไทย-จังโหลน (รูปที่ 3.10) ซึ่งมีที่ทำการอยู่ที่ซอยไทย-จังโหลน 32 หมู่ที่ 7 ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ลักษณะที่ทำการเป็นอาคารพาณิชย์ 2 ชั้นซึ่งภายในจะแบ่งพื้นที่การให้บริการออกเป็นส่วนๆ เช่น บริการตรวจโรคทั่วไป บริการทันตกรรม เป็นต้น เพื่อให้เป็นหน่วยบริการประจำที่ให้บริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิเพื่อแก้ปัญหาของประชาชนในการเข้าถึงบริการในพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ โดยเป็นหน่วยบริการที่ประชาชนสามารถเลือกเป็นหน่วยบริการประจำได้ และเป็นหน่วยบริการ “ใกล้บ้าน ใกล้ใจ” โดยเน้นการดำเนินการแบบประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเชิงบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดในการดูแลตนเองด้านสุขภาพอย่างแท้จริงต่อไป แต่ถ้าป่วยหนักก็จะไปรักษาที่โรงพยาบาลใกล้เคียง คือ โรงพยาบาลสะเดา และโรงพยาบาลป่าดงเบขาร์ โรงพยาบาลหาดใหญ่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ (มอ.)

ภาพที่ 3.10: คลินิกชุมชนอบอุ่นบ้านไทย-จ้งโหล่นอยู่ที่ซอยไทย-จ้งโหล่น 32

3.3.7 กลุ่มเพื่อการพัฒนา

กลุ่มเพื่อการพัฒนาที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของชาวบ้านที่มีปฏิสัมพันธ์กันผ่านการรวมตัวหรือการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม ซึ่งการรวมกลุ่มดังกล่าวมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการก่อตั้งกลุ่ม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม หลักการและเหตุผล ลักษณะการดำเนินงาน สมาชิกกลุ่ม เป็นต้นโดยรายละเอียดของแต่ละกลุ่มมีดังนี้

1. ชมรมผู้ประกอบการธุรกิจบ้านไทย-จ้งโหล่น

ชมรมผู้ประกอบการธุรกิจบ้านไทย-จ้งโหล่นก่อตั้งเมื่อพ.ศ.2540 โดยกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับโรงแรม 4 คน คือ นายสมชัย นายเฉลียว นายพ้วน และนายวรชัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการค้าและบริการการท่องเที่ยว เพื่อคุ้มครองและส่งเสริมร่วมกันของสมาชิกตลอดจนประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างสมาชิก เพื่อสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรราชการและเอกชนในการส่งเสริมการค้า การบริการแก่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น วางระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติ เพื่อให้การประกอบการค้า การท่องเที่ยวได้ดำเนินไปโดยมีประสิทธิภาพเป็นที่วางใจแก่นักท่องเที่ยว ส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคี และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิก ดำเนินการหาทุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของชมรมและไม่ดำเนินการใดๆในทางการเมืองทั้งสิ้น

หลักการในการดำเนินงานของชมรม คือ ควบคุมและปรับปรุงมาตรฐานของธุรกิจและการท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางรับเรื่องราวการร้องทุกข์ต่างๆจากนักธุรกิจและนักท่องเที่ยวในปัญหาอันอาจจะเกิดขึ้น ร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นแก่นักธุรกิจการท่องเที่ยวโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นพลังในการต่อรองในกรณีหรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นแก่ธุรกิจการท่องเที่ยว และการค้า ช่วยเหลือ แนะนำ ตลอดจนเผยแพร่ธุรกิจของชมรมให้กว้างขวางแก่นักท่องเที่ยว เป็นศูนย์กลางเพื่อพบปะ ปรึกษาหารือหรือร่วม ส่งสรรค์ของสมาชิกผู้ประกอบการธุรกิจในบ้านไทย-จ้งโหล่นและเป็นศูนย์ป้องกันยาเสพติด

สำหรับสมาชิกของชมรมจะเป็นผู้ประกอบการอยู่ในหมู่บ้านซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการด้านโรงแรม อพาร์ทเมนต์ ร้านอาหาร สถานบันเทิง เป็นต้น และในการประชุมกลุ่มจะมีตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าฟังด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่เป็นตัวแทนเข้าร่วมฟังจะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ภาพที่ 3.11: การประชุมของชมรมผู้ประกอบการธุรกิจบ้านไทย-จังหวังไหหลน เพื่อเตรียมงานวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช

2. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านไทย-จังหวังไหหลน

กลุ่มอสม. ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2540 ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 15 คน โดยมีนายอับดุลกาหรีม มามู เป็นประธาน กลุ่มอสม. สมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกเดียวกันกับกลุ่มแม่บ้าน ยกเว้นผู้ชาย สำหรับหลักการและเหตุผลในการก่อตั้ง คือ การสร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันและยับยั้งโรค โดยการประสานงานกับสถานีอนามัยเพื่อดำเนินการ เช่น การเยี่ยมบ้าน การกำจัดขยะ การฉีดวัคซีนโปลิโอ เป็นต้น

นอกจากการทำงานประสานกับทางสถานีอนามัยและคลินิกชุมชนอบอุ่นแล้ว กลุ่มอสม. ยังได้จัดกิจกรรมใหม่ขึ้นมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2548 คือ โครงการชกัษย์กายเพื่อสุขภาพ (แอโรบิค) ขึ้น เพื่อเป็นการสร้างเสริมสุขภาพ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนรักการออกกำลังกาย และมีทางเลือกในการออกกำลังกายมากขึ้น เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการรวมกลุ่มกันจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม และเพื่อลดปริมาณค่ารักษาพยาบาลและค่าใช้จ่ายด้านงบประมาณในแต่ละปี

3. กลุ่มแม่บ้านไทย-จังหวังไหหลน

กลุ่มแม่บ้านเริ่มต้นในการจัดตั้งกลุ่มเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2546 โดยนางยุพาวรรณ กานู (ประธานกลุ่มแม่บ้าน) ได้ไปเรียนการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) และได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มแม่บ้านมาจากครูโรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆารามว่า ในแต่ละหมู่บ้านจะมีงบประมาณส่วนหนึ่ง

ให้สำหรับแม่บ้านไว้ฝึกอาชีพได้ ซึ่งหมู่บ้านอื่นได้มีกลุ่มแม่บ้านทุกหมู่บ้านแล้ว และจะก่อตั้งกลุ่มได้ต้องมีสมาชิกอย่างน้อย 20 คน แล้วทางครูจะช่วยจัดการในเรื่องรายละเอียดให้ เมื่อทราบดังนั้นนางยุพวรรณจึงกลับมารวบรวมสมาชิกและกิจกรรมแรกที่ทำคือ ดอกไม้จากผ้าใยบัว หลังจากนั้นก็จะเปลี่ยนหัวข้อของการเรียนไปตามความสนใจของกลุ่มแม่บ้าน เช่น ขนม เครื่องแกง เป็นต้น

วัตถุประสงค์แรกเริ่ม คือ อยากให้คนในหมู่บ้านมีกลุ่มแม่บ้านเหมือนกับหมู่บ้านอื่น ๆ และเพื่อที่จะได้ฝึกอาชีพให้แก่แม่บ้านและคนที่สนใจ สำหรับค่าใช้จ่ายอุปกรณ์ต่างๆครูจะเป็นฝ่ายจัดหาให้เช่น ค่าอุปกรณ์ในการเรียน ค่าวิทยากร เป็นต้น หลังจากการเรียนเกี่ยวกับการทำดอกไม้ใยบัวไปแล้ว สมาชิกในกลุ่มสามารถที่จะนำสินค้าไปวางโชว์ที่บ้านผู้ใหญ่บ้านได้ บางส่วนก็นำไปวางขายตามตลาดนัดชายแดนหรืองานขายของราคาถูก บางครั้งก็มีนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมาเห็นเข้าจึงติดต่อให้ทำเพิ่มเติม และเมื่อมีรายได้เกิดขึ้นภายในกลุ่มแล้ว ก็จะเก็บไว้ใช้เมื่อมีกิจกรรมของกลุ่มและเก็บไว้เป็นเงินทุนในการพัฒนากลุ่มต่อไป ปัจจุบันนี้มีสมาชิกจำนวน 43 คน

ภาพที่ 3.12: การเรียนการทำเครื่องแกงเขียวหวานของกลุ่มแม่บ้านไทย-จังโหลน

4. กลุ่มออมทรัพย์สัจจะจักรยานยนต์รับจ้างบ้านไทย-จังโหลน

กลุ่มออมทรัพย์ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2548 สมาชิกแรกเริ่มมีเพียง 4-5 คน เนื่องจากในปีแรกทางกลุ่มจำกัดสมาชิกไว้สำหรับผู้ที่มีรถจักรยานยนต์รับจ้าง อีกทั้งกิจกรรมที่ทำยังไม่เป็นที่รู้จักและไม่มีจุดยืน แต่หลังจากที่มีแนวทางในการดำเนินงานที่แน่นอนแล้ว รวมทั้งมีการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจและอาศัยอยู่ในบ้านไทย-จังโหลนและในตำบลสำนักขามเข้ามาเป็นสมาชิกได้ เพื่อในอนาคตสามารถที่จะเปลี่ยนเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของตำบลได้ ซึ่งปัจจุบันนี้มีสมาชิกประมาณ 450 คน มีรถจักรยานยนต์อยู่จำนวน 421 คัน มีเงินออมทรัพย์อยู่ประมาณหนึ่งแสนบาท

วัตถุประสงค์ของกลุ่ม คือ ส่งเสริม สนับสนุนให้สมาชิกออมทรัพย์ไว้เป็นกองทุนเชิงธุรกิจ และการพึ่งพาตนเอง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จัดหาทุนและเป็นแหล่งเงินทุนกลางประจำตำบล สำนักขาม รับฝากจากสมาชิก ผู้ประกอบอาชีพจักรยานยนต์รับจ้าง ชาวบ้านไทย-จังโหลน กู้ยืม

และรับความช่วยเหลือทางการเงินจากธ.ก.ส. หรือองค์การภายนอกและบุคคลทั่วไป ให้สมาชิก กู้ยืมเงินตามความจำเป็นและมีประโยชน์ที่เหมาะสม ได้ส่งเสริมสนับสนุนเงินสวัสดิการแก่สมาชิก ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพึ่งตนเองของชุมชนตำบลสำนักขาม มีบัญชีเงินฝากธ.ก.ส. หรือสถาบันการเงินตามที่จำเป็นแก่การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์ เรียกเก็บดอกเบี้ยให้กู้ ค่าธรรมเนียม ค่าบริการหรืออื่นๆเพื่อเป็นที่มาของรายได้ของกลุ่มออมทรัพย์และ กระทำกิจการอื่นๆที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวเนื่อง ในการจะทำให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และ ในการประชุมกลุ่มจะมีตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลเข้าฟังด้วย ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่ เป็นตัวแทนเข้าร่วมฟังจะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบล

โดยสรุปแล้วในแต่ละกลุ่มที่ก่อตั้งขึ้นนั้น มีกิจกรรมหลักของกลุ่มที่แตกต่างกันออกไปแต่มี สิ่งที่เหมือนกันก็คือ จุดมุ่งหมายในการดำเนินการก็เพื่อให้คนในชุมชนได้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันซึ่ง สิ่งดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความร่วมมือ ความสามัคคีของคนในชุมชนได้ทางหนึ่งด้วย เพราะหากไม่มีกลุ่มต่างๆเกิดขึ้น ชาวบ้านก็มักจะมีกิจกรรมที่จะกระทำในรูปแบบที่เป็นส่วนตัว มากกว่ากิจกรรมที่เป็นส่วนรวม

3.3.8 การบริการของภาครัฐ

หน่วยงานของภาครัฐหรือส่วนราชการที่ชาวบ้านได้รับบริการและมีปฏิสัมพันธ์ด้วยนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็นหลายกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะของการมีปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบที่ แตกต่างกันไป กล่าวคือ

1) เจ้าหน้าที่อำเภอ (อ.สะเดา)

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มนี้จะเป็นไปในลักษณะที่ชาวบ้านต้องเข้าไปติดต่อกับ เจ้าหน้าที่ด้วยตัวเองในเรื่องที่จำเป็น อย่างเช่นกรณีที่จะต้องทำบัตรประชาชน แจ้งเกิด-ตาย แจ้ง ย้ายที่อยู่ เป็นต้น ยกเว้นในกรณีที่ชุมชนมีการจัดกิจกรรมขึ้นจึงจะมีการเชิญเจ้าหน้าที่มาร่วมงาน

2) เจ้าหน้าที่ตำรวจ (สถานีตำรวจภูธร อ.สะเดาและตำรวจชุมชนบ้านไทย-จังโหลน)

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มนี้จะเป็นไปในลักษณะที่ชาวบ้านต้องเข้าไปติดต่อกับ เจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การกระทำผิดกฎหมาย หรือถูกดำเนินคดีทาง กฎหมาย เช่น แจ้งความ แจ้งจับ เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ออกตรวจตราในพื้นที่ เพื่อดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน รวมทั้งช่วยดูแลเรื่องการจราจรในกรณีที่มีการจัด กิจกรรมขึ้นบริเวณถนนสายหลัก ซึ่งจะต้องมีการปิดการจราจรในบางส่วน เป็นต้น

3) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม

ความสัมพันธ์ของคนกลุ่มนี้มีทั้งที่ชาวบ้านเข้าไปติดต่อเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่มาพบและ ติดต่อชาวบ้านเอง เรื่องที่ชาวบ้านไปติดต่อที่อบต.จะเป็นเรื่องของการขออนุญาตก่อสร้าง ขอ

อนุญาตค้าขาย การจ่ายค่าภาษีป้าย ภาษีโรงเรือน ภาษีที่ดิน เป็นต้น ส่วนเรื่องที่เกี่ยวข้องที่เจ้าหน้าที่จะเข้ามาติดต่อชาวบ้านคือ การจัดการเลือกตั้ง การสำรวจในเรื่องต่างๆ เช่น สำรวจป้าย (เพื่อจัดทำภาษีป้าย) สำรวจลักษณะทางกายภาพ (เพื่อทำแผนที่ชุมชน) เป็นต้น นอกจากการลงมาสำรวจในพื้นที่แล้ว ยังมีด้านการให้บริการแก่ชุมชน คือ การจัดเก็บขยะ (ซึ่งจะทำการเก็บขยะที่ชาวบ้านมาวางไว้ข้างถนนทุกเช้า) การทำความสะอาด การก่อสร้างถนนภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

นอกจากความสัมพันธ์ในรูปแบบที่กล่าวมา ยังมีความสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่ง คือ เมื่อมีการจัดกิจกรรมต่างๆขึ้น เช่น งานวันปีใหม่ วันสงกรานต์ วันลอยกระทง เป็นต้น จะมีตัวแทนของเจ้าหน้าที่ (ส่วนใหญ่จะเป็นนายกอบต.) เข้าร่วมงานด้วย

4) เจ้าหน้าที่อนามัย (โรงพยาบาลอ.สะเดา ศูนย์สุขภาพชุมชน ศรีประชาเขต และคลินิกชุมชนอบอุ่นบ้านไทย-จังโหลน)

ความสัมพันธ์ของคนกลุ่มนี้มีทั้งที่ชาวบ้านเข้าไปติดต่อเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่มาพบและติดต่อชาวบ้านเอง เรื่องที่ชาวบ้านไปติดต่อจะเป็นในกรณีที่ไปพบแพทย์เมื่อไม่สบาย พาลูกหลานไปฉีดวัคซีน เป็นต้น กรณีที่เจ้าหน้าที่มาพบชาวบ้านจะมาด้วยเรื่องของการเยี่ยมเยียน การตรวจสถานบริการที่มีหญิงบริการอยู่ (ในกรณีนี้จะทำร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ) เป็นต้น

5) เจ้าหน้าที่กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอ.สะเดา

ความสัมพันธ์ของคนกลุ่มนี้ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับกลุ่มของชาวบ้านที่มีสวนยางพาราและต้องการขอเงินสงเคราะห์การทำสวนยาง ตั้งแต่ปี 2540 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบันบ้านไทย-จังโหลนนี้มีการขอทุนสงเคราะห์เพียงรายเดียว ซึ่งแตกต่างจากหมู่บ้านอื่นภายในตำบลสำนักขามที่มีการขอทุนสงเคราะห์การทำสวนยางหลายราย เนื่องจากในพื้นที่อื่นยังมีผู้ประกอบสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก ในขณะที่ บ้านไทย-จังโหลนประกอบอาชีพสวนยางพาราเป็นอาชีพเสริม

6) เจ้าหน้าที่สำนักงานที่ดินอ.สะเดา

สำหรับความสัมพันธ์ของคนกลุ่มนี้จะคล้ายคลึงกับกลุ่มของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เพราะชาวบ้านจะไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับที่ดินและการโอนย้าย เท่านั้น

7) เจ้าหน้าที่การไฟฟ้าและเจ้าหน้าที่การประปาส่วนภูมิภาคอ.สะเดา

ความสัมพันธ์ของคนสองกลุ่มนี้(เจ้าหน้าที่การไฟฟ้าและประปา) เกิดขึ้นเพราะเป็นสิ่งที่ชาวบ้านไม่สามารถจัดหาหรือดำเนินการได้เองตามลำพัง จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากภาครัฐ ซึ่งจะต้องให้บริการแก่ชาวบ้าน ยกเว้นในกรณีที่มีความต้องการพิเศษขึ้นมา อย่างเช่น ต้องการให้ติดตั้งหม้อแปลง หรือติดตั้งมิเตอร์น้ำเพิ่มเติม เป็นต้น ส่วนการเรียกเก็บบิลค่าน้ำค่าไฟนั้น เจ้าหน้าที่จะเป็นคนมาแจ้งด้วยตนเอง หากชาวบ้านพร้อมที่จะจ่ายก็สามารถจ่ายเงินได้เลย หากไม่พร้อมจะต้องไปจ่ายเองที่สำนักงานซึ่งอยู่ในตัวอำเภอ

9) ครู อาจารย์ในโรงเรียน (โรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม)

สำหรับความสัมพันธ์ของคนกลุ่มนี้จะมี 2 รูปแบบ คือ ครูกับเด็กนักเรียน และ ครูกับผู้ปกครอง ความสัมพันธ์ที่เห็นชัดที่สุดส่วนใหญ่แล้วจะเป็นความสัมพันธ์ของครูกับเด็กนักเรียน เพราะความสัมพันธ์ของครูกับผู้ปกครองจะเกิดขึ้นในกรณีที่เด็กนักเรียนมีปัญหา หรือผู้ปกครองต้องการให้ครูช่วยดูแลบุตรหลานของตนเป็นพิเศษ (กรณีที่ผู้ปกครองคิดว่าบุตรหลานอาจจะมีปัญหาในเรื่องพฤติกรรมหรือเรื่องผลการเรียน)

3.3.9 การบริโภค

ก่อนปีพ.ศ.2526 การบริโภคของคนในชุมชนมักจะประกอบอาหารรับประทานกันเองในครอบครัว โดยการไปซื้ออาหารสดมาจากตลาดในอำเภอสะเดา ซึ่งส่วนใหญ่จะไปซื้อในวันที่มีตลาดนัดคือ ทุกวันพฤหัสบดี แล้วนำมาเก็บไว้ บ้างก็แปรรูปเป็นของตากแห้ง ของหมัก ของดอง บ้างก็นำมาแช่น้ำแข็ง และสาเหตุที่เดินทางไปตลาดอาทิตย์ละครั้ง เป็นเพราะการเดินทางยังไม่สะดวก เนื่องจากรถสองแถวจะรับ-ส่งผู้คนที่จะไปยังอำเภอเพียงวันละ 2 เที่ยว คือ ตอนเช้าประมาณ 10 โมงออกจากบ้านไทย-จังโหลนและเที่ยวกลับจะออกจากอำเภอประมาณ 5 โมงเย็น ซึ่งรถสองแถวคันแรกของหมู่บ้านคือ รถของโกโม้ย (พ่อของลุงจ๊ะ) คันที่สองเป็นของบังหะ (ผอม)

แต่เมื่อเริ่มมีคนเข้ามาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงมีชาวบ้านนำอาหารจากอำเภอมาขายในหมู่บ้าน โดยที่แรกที่เปิดขายอยู่ที่บริเวณ 200 ห้อง หลังจากนั้นจึงมาเปิดที่ตลาด 90 ไร่เมื่อปี พ.ศ.2531 จนกระทั่งทุกวันนี้ตลาด 90 ไร่จะเป็นตลาดเช้า ส่วน 200 ห้องจะมีทั้งตอนเช้าและตอนเย็น

เกี่ยวกับลักษณะของอาหารที่รับประทานในชุมชน ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่า อาหารปากซี้ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นอาหารที่มีรสชาติเข้มข้นเผ็ดร้อนกว่าภาคอื่นๆ อีกทั้งอาหารได้ยังนิยมใส่ขมิ้นเป็นส่วนประกอบ โดยเฉพาะแกงเผ็ด แกงส้ม (แกงเหลือง) แกงไตปลา น้ำพริก จึงเป็นอาหารที่ขาดไม่ได้ในสำหรับอาหารของคนใต้ที่เรียกว่า “ดับเท” และในการรับประทานอาหารแต่ละครั้งมักจะมี “ผักเหนาะ” เป็นผักเคียง ซึ่งผักเหนาะคือ ผักที่มียอด/ใบพืชผักในท้องถิ่นมากมายหลายชนิด ผักเหนาะอาจเป็นผักสด ผักลวกกรรมดาหรือลวกกะทิ และผักดอง เป็นต้นว่า ยอดมะม่วงหิมพานต์ (หรือยอดยาร่วง) ยอดปรางเนียง หน่อเหียง เหลียง(เหมียง) ลูกเนียง มันปู สะตอ สะตอเบา (ยอดกระถิน) ผักหนาม ปลีกกล้วย หยวกกล้วย สะพลู ผักกูด บัวบก ผักกาด ผักกระเฉด ผักกะหล่ำ ผักบุ้ง ถั่วงอก ใบแมงลัก ฯลฯ ขึ้นอยู่กับอาหารจานหลักในสำหรับ ท้องถิ่นและฤดูกาล

* คำว่า“ดับเท” หมายถึง การเตรียมสำหรับอาหารเพื่อนำมาตั้งโต๊ะ

เนื่องจากภาคใต้เป็นดินแดนติดต่อกับมาเลเซีย อีกทั้งมีทรัพยากรอาหารและธรรมชาติคล้ายๆกัน มีเครื่องปรุงรสหลายอย่างที่เหมือนกัน ไม่ว่าจะเป็นกะปิ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เคย” ซึ่งเคยก็แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ เคยแกง กับ เคยน้ำพริก ความแตกต่างของเคยแกงและเคยน้ำพริกอยู่ที่ความหวาน กล่าวคือ เคยน้ำพริกจะมีรสชาติออกหวานกว่าเคยแกง นอกจากนี้เคยแล้ว ยังมีน้ำบูดู ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอาหารมุสลิม จึงมีการผสมผสานอาหารไทยกับอาหารมลายู โดยเฉพาะในเขตสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งน้ำบูดูที่อร่อยที่สุดอยู่ที่อ.สายบุรี จ.ปัตตานี ซึ่งการรับประทานอาหารของชาวบ้านในชุมชนที่พบเห็นได้มากที่สุด คือ อาหารปักษ์ใต้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกอย่างหนึ่งคือ อาหารฮาลาลของชาวบ้านที่เป็นมุสลิม

3.4 สภาพทางเศรษฐกิจ

3.4.1 การพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

ในปีพ.ศ.2523 กลุ่มนักธุรกิจประมาณ 9-10 คน โดยมีนายสมชัย บัวทอง เป็นประธานกลุ่ม ใช้ชื่อกลุ่ม “พัฒนาจังโหลน” และมีการจัดตั้งบริษัทรับเหมาก่อสร้างชื่อ “บริษัทหงษ์สวัสดิ์” ขึ้น กลุ่มนักธุรกิจ 9-10 คนนี้ ได้เล็งเห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ตรงนั้นว่าเป็นพื้นที่ชายแดนและเป็นประตูเข้า-ออกของประเทศ จึงควรที่จะพัฒนาพื้นที่ให้มีความเจริญด้านธุรกิจส่งออก ของใช้ ของกิน ตลาดผ้า และธุรกิจบริการ ซึ่งกลุ่มนายทุนและนักธุรกิจในช่วงแรกที่เข้ามา ก็ได้ริเริ่มการสร้างแผงลอยขึ้นมาซึ่งเรียกว่า “ล๊อค AB” (ภาพที่ 3.13) สร้างได้ทั้งหมด 78 ห้อง ซึ่งห่างจากบริเวณรั้วลวดหนามประมาณ 100 เมตร ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2525 ตลาดขายผ้าล๊อค AB จึงสร้างเสร็จ จึงเริ่มมีนายทุนและนักธุรกิจเข้ามาจับจองพื้นที่โดยล๊อคขายผ้า 1 ล๊อค มีราคาเช่าอยู่ที่ประมาณ 35,000 บาท พร้อมกันนั้นได้มีการก่อสร้างอาคารพาณิชย์แห่งใหม่เป็นอาคารพาณิชย์ชั้นครึ่งชื่อ “หัวลำโพง” (ภาพที่ 3.14) ใช้เวลาสร้างประมาณ ครึ่งปี มีราคาขายต่อห้องอยู่ที่ประมาณ 130,000 บาท และอีกที่หนึ่งคือ “200 ห้อง” เป็นอาคารพาณิชย์ชั้นเดียว ซึ่งบริเวณ 200 ห้องนี้เองเป็นจุดแรกที่เริ่มมีตลาดสดเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นแหล่ง และมีบาร์ 1-2 ร้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นร้านเล็กๆที่ก่อสร้างด้วยไม้ไผ่ตั้งอยู่บริเวณริมรั้ว โดยกลุ่มที่เข้ามาเที่ยวบาร์จะเป็นคนเฉพาะกลุ่มคือ ทหารมาเลเซียที่อยู่ติดกับด่าน ที่ข้ามมาเที่ยวฝั่งไทยหลังจากเลิกงาน รวมถึงพ่อค้า

* สันนิษฐานว่า การที่น้ำบูดูของอ.สายบุรี มีชื่อเสียงเป็นเพราะสายบุรีเป็นเมืองที่อยู่ติดทะเล จึงทำให้ปลาซึ่งเป็นส่วนประกอบหลักของน้ำบูดูมีความสด ทำให้ได้รสชาติที่อร่อย ซึ่งวิธีการทำน้ำบูดูที่นิยมคือ นำน้ำบูดูมาผสมกับพริก น้ำมะนาว หอมแดง ตะไคร้ ปรุงรสตามใจชอบ ซึ่งบางคนอาจใส่ปลาอย่างได้เพื่อเพิ่มรสชาติ

ที่มาติดต่อการค้าแล้วแวะพักก่อนที่จะเดินทางต่อไป ปลายปีพ.ศ.2525 มีโรงแรมแห่งแรกเกิดขึ้น คือ โรงแรมโกลเด้น อินน์ และมีบาร์เล็กๆซึ่งเป็นบาร์ที่กันด้วยไม้ไผ่

ภาพที่ 3.13: แผงลอยลือค AB ในปัจจุบัน

ภาพที่ 3.14: ตลาดหัวลำโพงในปัจจุบัน

จากปลายเดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ.2525 จนมาถึงปีพ.ศ.2526 นับว่าเป็นปีที่รุ่งเรืองมาก สำหรับธุรกิจของที่นี่ สังเกตได้จากในวันหนึ่งๆจะมีนักธุรกิจ นักลงทุน มากกว่า 200 คน มาดูพื้นที่ ทำเลในการค้า รายได้ที่เคยขายได้วันละ 20,000 –30,000 บาท เปลี่ยนเป็นขายได้วันละ 60,000–80,000 บาท แต่บางรายขายได้ถึง 90,000 บาท สาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ตลาดผ้าที่นี่ รุ่งเรืองเป็นเพราะตลาดผ้าจากจีนยังไม่เข้ามาตีตลาดผ้าในไทย แต่ในปลายปีพ.ศ.2527 เมื่อ พลเอกอาทิตย์ กำลังเอกขึ้นเป็นแม่ทัพภาค “แผนได้ร่มเย็น” ถูกถอดออกไปทำให้เมืองเสียบ ผู้คนไม่กล้ามา ทำให้ขายของได้วันหนึ่ง 5,000-7,000 บาท บางร้านขายไม่ได้เลย บางคนถึงกับเลิกกิจการไป จนกระทั่งปลายปีพ.ศ.2530 เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว สถานการณ์ต่างๆเริ่มดีขึ้น เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว ประกอบกับในปีพ.ศ.2531 มาเลเซียได้ก่อสร้าง ด่านพรมแดนใหม่ รวมทั้งมีการก่อสร้าง ศูนย์การค้าปลอดภาษี หรือ Duty Free ขึ้นและเริ่มมีนักธุรกิจชุดใหม่เข้ามาลงทุน และนักธุรกิจส่วนหนึ่งก็ได้เข้าไปเปิดตลาดผ้าใน Duty Free ประมาณ 30 ร้าน โดยซื้อผ้าจากไทยเข้าไปขาย ซึ่งทำให้การค้าส่งของเสื้อผ้าดีขึ้น มีรายได้ต่อรายประมาณ 50,000 บาทต่อวัน ส่งผลให้มีเงินหมุนเวียนเข้ามาในประเทศไทยวันหนึ่งไม่ต่ำกว่า 1,000,000 บาท ช่วงนี้เองที่เริ่มมีสถานบันเทิงเกิดขึ้นมา และมีการย้ายที่ทำการของด่านตรวจคนเข้าเมืองมาอยู่ในอาคารเดียวกับด้านศุลกากร สะเดา ซึ่งตั้งอยู่ริมถนนกาญจนวนิชย์ ตำบลสำนักขาม โดยมีด่านพรมแดนร่วมกับด้านศุลกากร สะเดา ด้านตรวจพืชสะเดา ด้านตรวจคนหางาน และแพทย์ตรวจคนเข้าเมือง

ในขณะเดียวกันก่อนที่ด่านสะเดาจะมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทางด่านป่าดงเบซาร์มีความเจริญทางเศรษฐกิจมาก่อน การค้าการท่องเที่ยวและบริการของป่าดงเบซาร์มีความคึกคักเป็นอย่างมาก มีธนาคารพาณิชย์เข้ามาตั้งสาขาถึง 5 แห่ง มีโรงแรม 13 แห่ง ร้านค้าอาคารพาณิชย์จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค ผลไม้ 205 แห่ง ร้านอาหารและ

เครื่องดื่ม 95 แห่ง⁸ และร้านจำหน่ายผลไม้ตามฤดูกาลซึ่งมาจากทั่วประเทศ แต่หลังจากที่ประเทศมาเลเซียได้ปิดจุดผ่อนปรนชาว-แดง ในปีพ.ศ.2537 และให้ไปใช้ช่องทางเข้าออกที่เปิดเป็นทางการซึ่งอยู่ห่างจากชุมชนป่าดงเบซาร์ ทำให้ผู้คนที่เข้ามาป่าดงเบซาร์ไม่ผ่านเข้ามาในตลาดของชุมชนเหมือนในอดีต ทำให้เศรษฐกิจของป่าดงเบซาร์ซบเซาลง จึงเกิดการเคลื่อนย้ายทั้งคนและกิจการต่างๆมาอยู่ที่บ้านไทย-จังโหลน ประกอบกับการที่บ้านไทย-จังโหลนมีการขยายตัว จนแยกพื้นที่ออกจากหมู่ที่ 2 มาเป็นหมู่ที่ 7 และแยกจากตำบลสำนักแดงเป็นตำบลสำนักขาม ซึ่งมีหมู่บ้านที่อยู่ในตำบลถึง 7 หมู่บ้าน ดังนั้น พ.ศ.2538 จึงได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามขึ้นเพื่อทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบทั้ง 7 หมู่บ้าน ทำให้มีงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาที่มากขึ้น กอปรกับเป็นที่ตั้งด่านพรมแดนสะเดา ทำให้การเดินทางผ่านพรมแดนทางด้านนี้มีความสะดวกและประหยัดเวลาในการเดินทางกว่า เพราะทางด้านป่าดงเบซาร์ จะเป็นเส้นทางที่ผ่านภูเขา มีแนวถนนที่มีลักษณะทางคดเคี้ยว การเดินทางต้องใช้เวลามาก ทำให้คนนิยมเดินทางเข้า-ออกบริเวณด้านสะเดามากกว่า เพราะเป็นเส้นทางสายหลักที่เชื่อมไทยกับมาเลเซีย โดยการใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 จากอำเภอหาดใหญ่เข้าสู่อำเภอสะเดาแล้วเชื่อมต่อกับถนนมอเตอร์เวย์ (motorway) แนวเหนือ-ใต้ของมาเลเซียที่เมืองบูกิตกาญูฮิตัม เข้าสู่กัวลาลัมเปอร์และสิงคโปร์

การเติบโตทางเศรษฐกิจในชุมชน เกิดจากการที่ชุมชนมีแหล่งงานที่ดึงดูดแรงงานจากชุมชนรอบๆ โดยแรงงานส่วนใหญ่จะทำงานอยู่ในสถานบริการและโรงแรม รองลงมา คือ การค้าขายปลีก รับจ้างทั่วไป ร้านค้าจำหน่ายสินค้าอุปโภค-บริโภค เสื้อผ้าสำเร็จรูป อาหารและเครื่องดื่ม มีร้านค้าจำหน่ายผลไม้ที่ผลิตได้ตามฤดูกาลจากทั่วประเทศมาจำหน่ายที่ตลาดสดแห่งนี้ไม่ว่าจะเป็น เงาะ ลำไยทุเรียน มังคุด และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งสาเหตุที่ชุมชนแห่งนี้มีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีชาวมาเลเซียจำนวนมากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวและซื้อของที่ตลาดชายแดนซึ่งอยู่บริเวณชุมชนศูนย์กลางที่อยู่โดยรอบด่านพรมแดนสะเดาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ส่วนทางด้านมาเลเซียนั้น ได้มีการจัดตั้งร้านจำหน่ายสินค้าปลอดภาษี (Duty Free) (ภาพที่ 3.15) ติดแนวชายแดนไทย จำหน่ายสินค้าประเภทเครื่องไฟฟ้า เครื่องสำอาง เสื้อผ้า สินค้าอุปโภค-บริโภค เหล้า บุหรี่ ฯลฯ และมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าอุปโภค-บริโภค จำนวนประมาณ 50 ร้าน ตั้งอยู่ในลานจอดรถของ Duty Free (ภาพที่ 3.16) ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากด่านพรมแดนไทยมากนัก ทำให้คนไทยนิยมไปซื้อสินค้าและบางส่วนมีการลักลอบหนีภาษีศุลกากรมาจำหน่ายในหาดีใหญ่ที่ตลาดกิมหยง ตลาดสันติสุข และจังหวัดอื่นๆ เป็นจำนวนมาก

⁸ เอกสารบรรยายสรุป อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา, 2547.

* สัมภาษณ์น้าบัว เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2548 น้าบัวเป็นคนเชียรเขกที่เคยอาศัยอยู่ที่ป่าดงเบซาร์ตั้งแต่ที่ยังไม่ซบเซา และหลังจากที่ซบเซาก็ได้ย้ายมาอยู่ที่บ้านไทย-จังโหลน

ภาพที่ 3.15: ร้าน Duty Free ตั้งอยู่ชายแดนฝั่งมาเลเซีย

ภาพที่ 3.16: ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าอยู่ในลานจอดรถของ Duty Free

ขณะนี้ความเจริญเติบโตของบ้านไทย-จังหวดหน หมู่ที่ 7 ได้ขยายตัวเข้าไปถึงหมู่ที่ 3 แล้วสังเกตได้จากจำนวนหน่วยธุรกิจที่มีอยู่ในตำบลสำนักขาม (ตารางที่ 3.4) ซึ่งสามารถเป็นตัวแทนของบ้านไทย-จังหวดหนได้⁹ ถึงแม้จะเป็นจำนวนหน่วยธุรกิจของทั้งตำบล แต่ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามได้กล่าวไว้ว่าตารางดังกล่าวสามารถใช้เป็นตัวแทนของหน่วยธุรกิจของบ้านไทย-จังหวดหนได้ เพราะในพื้นที่ของหมู่ที่ 1- หมู่ที่6 ส่วนใหญ่จะทำสวนยาง เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรม มีการค้าขายเล็กๆน้อยๆ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ของนายเกษร เบญจคาร นายองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาเปิดเผยว่า ภาวการณ์ลงทุนบ้านด่านนอกไทย-จังหวดหนปี 2547 ประมาณการลงทุนไม่ต่ำกว่า 1,000 ล้านบาท มีสถานประกอบการต่างๆ โรงแรม แมนชั่น แฟลต อาคารพาณิชย์ ขณะนี้ธุรกิจนวดสปาก็เข้ามาลงทุน และโรงแรมขนาดใหญ่ 12 ชั้น บริการครบวงจรมูลค่ากว่า 100 ล้านบาท กำลังก่อสร้าง ปัจจุบันมีโรงแรมกว่า 20 โรง และห้องพักประเภทอื่นๆ บริการแบบโรงแรมรวมแล้วกว่า 50 แห่ง¹⁰

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁹ พิชาญ พิรสขประเสริฐ, ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2548.

¹⁰ หนังสือพิมพ์คลาสิฟายด์ภาคใต้. "ด่านนอก-จังหวดหน นูมสนั่นกว่า 1,000 ล้านบาท" ฉบับวันที่ 10 มกราคม พ.ศ.2548

ตารางที่ 3.4: จำนวนหน่วยธุรกิจในตำบลสำนักขาม ระหว่างปีพ.ศ.2542-2547*

หน่วยธุรกิจ	2542	2543	2544	2545	2546	2547
โรงแรม	4	4	4	4	10	20
โรงงานอุตสาหกรรม	9	10	10	9	6	6
หมู่บ้านจัดสรร	4	4	4	4	4	4
ปั้มน้ำมัน	1	1	1	1	1	1
ห้องพัก , แมนชั่น , คอนโด , เกสเฮาส์	-	-	-	10	127	167
สถานบันเทิงและบริการ	-	-	-	200	-	-
ร้านขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป	-	-	-	-	135	135
ร้านทอง	-	-	-	-	7	7
ร้านขายอาหาร	-	-	-	-	100	112
คาราโอเกะ , นวดแผนโบราณ	-	-	-	-	120	140
คาเฟ่ , ผับ , ดิสโก้	-	-	-	-	30	30
ร้านขายของเบ็ดเตล็ด	-	-	-	-	135	135
ร้านเสริมสวย	-	-	-	-	-	53
ซั๊ก อบ รีด	-	-	-	-	-	14
รวม	18	19	19	228	675	824

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามพ.ศ.2547 และเก็บเพิ่มเติมโดยอธิภูฐาน พงศ์พิศาล

จากตารางข้างต้นแสดงให้เห็นการเพิ่มขึ้นของหน่วยธุรกิจต่างๆ สาเหตุหนึ่งของการเพิ่มขึ้นของหน่วยธุรกิจก็คือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นทุกๆปีนั่นเอง นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2541 เป็นต้นมา** โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2544 ได้มีการขยายเวลาการเปิด-ปิดด่านพรมแดนจาก 05.00-21.00 น. เป็น 05.00-23.00 น. (ตามเวลาในประเทศไทย) ภายใต้โครงการ

* สาเหตุที่ใช้จำนวนหน่วยธุรกิจในตำบลสำนักขาม ระหว่างปีพ.ศ.2542-2547 เนื่องจากว่าทางอบต.สำนักขามมีหลักฐานการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนหน่วยธุรกิจในปีพ.ศ.2542 เป็นปีแรก

** ดูรายละเอียดของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นได้ในตารางที่ 1.1 ของบทที่ 1 และตารางที่ 3.7 ในบทที่ 3

สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ และเมื่อจำนวนของนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี นักธุรกิจ พ่อค้า ชาวบ้านที่สังเกตเห็นถึงการเพิ่มขึ้นตัวเลขดังกล่าวก็หันมาดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นโรงแรม อพาร์ทเมนต์ บ้านเช่า ร้านอาหาร สถานบันเทิงและบริการ เป็นต้น สำหรับธุรกิจการท่องเที่ยวบางอย่างต้องอาศัยระยะเวลาในการก่อสร้าง เช่น โรงแรม อพาร์ทเมนต์ เป็นต้น ก็ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จในระยะเวลาต่อมา ซึ่งสามารถสังเกตได้จากจำนวนการเพิ่มขึ้นของหน่วยธุรกิจในปีพ.ศ.2544-2546 นั้นเอง

นอกจากการสำรวจของทางหน่วยงานราชการแล้ว ผู้ศึกษาเองได้ทำการสำรวจเพิ่มเติมเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2548 ถึงจำนวนร้านค้าที่ตั้งเรียงรายตลอดสองข้างถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ซึ่งเป็นพื้นที่หลักในการศึกษา รวมระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ทั้งที่เป็นร้านค้าแบบอาคารพาณิชย์ ร้านค้าชั่วคราว (แผงลอย) ร้านรถเข็น สาเหตุที่เลือกเอาเฉพาะร้านค้าที่ตั้งอยู่ริมถนนก็เนื่องมาจากจำนวนร้านค้าที่ตั้งอยู่บริเวณนี้มีจำนวนมาก ซึ่งตัวเลขของจำนวนร้านค้าผู้ศึกษาได้แยกประเภทไว้ดังตารางที่ 3.5 ถึงแม้ว่าระยะของกรอบในการศึกษาจะอยู่ในช่วงปีพ.ศ. 2540-2546 ก็ตาม แต่การที่ผู้ศึกษาสำรวจเพิ่มเติมเป็นเพราะผู้ศึกษาคิดว่าข้อมูลและตัวเลขดังกล่าวเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์และเป็นการช่วยให้เห็นถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนได้เป็นอย่างดี เพราะร้านค้าที่ตั้งขึ้นมาก็เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

โดยในช่วงที่ผู้ศึกษาทำการสำรวจนั้นเป็นช่วงเทศกาลถือศีลตลอด เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 ทำให้ตัวเลขร้านค้าบางประเภทที่เป็นของคนมุสลิมอาจมีความคลาดเคลื่อนได้ และเวลาที่ผู้ศึกษาใช้ในการสำรวจแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ 8.00-12.00 น. และ 18.00-21.00 น. สาเหตุที่ผู้ศึกษาเลือกเวลาดังกล่าวเป็นเพราะร้านค้าบางร้านโดยเฉพาะร้านค้าที่เป็นแผงลอยและรถเข็นจะเปิดบริการในช่วงเช้า ส่วนบางร้านจะเปิดบริการในช่วงเย็น ทั้งนี้ร้านค้าที่เป็นแผงลอยและรถเข็นนั้นจะวางขายอยู่หน้าอาคารพาณิชย์และริมฟุตบาท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.5: จำนวนร้านค้าบริเวณริมทางหลวงหมายเลข 4 ทั้งสองฝั่งแยกตามประเภท

ประเภทร้านค้า	จำนวน (ร้าน)
ร้านค้าแบบอาคารพาณิชย์	
- ร้านอาหาร	20
- ร้านขายน้ำชา กาแฟ	6
- ร้านขายทอง	5
- ร้านขายยา	5
- ร้านขายเสื้อผ้าสำเร็จรูป	8
- ร้านขายของเบ็ดเตล็ด/ มินิมาร์ท	14
- ร้านขายโทรศัพท์และอุปกรณ์เสริม	2
- ร้านขายเครื่องใช้ไฟฟ้า	3
ร้านค้าแบบแผงลอย	
- ร้านขายผลไม้	13
- ร้านขายของฝากประเภทอาหารแห้ง	9
ร้านค้าแบบรถเข็น	
- ร้านขายข้าวเหนียวไก่ทอด	12
- ร้านขายอาหารจานเดียว	11
- ร้านขายน้ำชา กาแฟ น้ำผลไม้ปั่น	5
รวม	113

ที่มา: จากการสำรวจของผู้ศึกษาเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2548

จากตัวเลขการเติบโตทางเศรษฐกิจและจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้มีเงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชนเป็นจำนวนมาก โดยสกุลเงินที่มีการใช้จ่ายอยู่ในชุมชนมากที่สุดมีอยู่ 2 สกุลคือ บาท (ไทย) และ ริงกิต (มาเลเซีย) (ภาพที่ 3.17) และมีการใช้สกุลเงินดอลลาร์สหรัฐบ้างประปราย ซึ่งเมื่อมีการใช้สกุลเงินต่างประเทศในชุมชนจึงมีร้านค้าที่รับแลกเงินริงกิต โดยในช่วงแรกๆ (ปีพ.ศ.2523-2526) ที่เศรษฐกิจหลักในพื้นที่เป็นการค้าขายชายแดน คุณจิระซึ่งในเวลานั้นขายของอยู่ด้วยเป็นรายแรกที่รับแลกเงิน แต่หลังจากที่มีการท่องเที่ยวเพิ่มเข้ามา คุณจิระได้เปลี่ยนไปประกอบอาชีพอย่างอื่น ทำให้ห้างทองทอมสันเปิดเป็นร้านแลกเปลี่ยนเงินเป็นร้านแรก

และห้างห้องนิมิตเป็นร้านที่สอง* นอกจากนี้จะเป็นร้านซื้อขายและจำหน่ายทอง รวมทั้งรับแลกเปลี่ยนเงินแล้ว ยังให้บริการรับฝากและส่งเงินอีกด้วย ซึ่งทางร้านจะคิดค่าบริการ เพราะในเวลานั้นธนาคารยังไม่เปิดให้บริการ หากชาวบ้านจะทำธุรกรรมทางการเงินจะต้องไปซื้อ.สะเดา

ภาพที่ 3.17: ตัวอย่างเงินริงกิตของมาเลเซีย

ภาพจากอินเทอร์เน็ต www.geocity.com

ส่วนอัตราการแลกเปลี่ยนเงินมีการเปลี่ยนแปลงไปขึ้นลงอิงอยู่กับอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐ แต่โดยเฉลี่ยแล้ว 1 ริงกิตจะมีค่าประมาณ 10 บาท

จากที่กล่าวมาในช่วงต้นเกี่ยวกับสภาพการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้มีเงินหมั่นเวียนอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก ธนาคารจึงเริ่มเข้ามามีบทบาทและให้บริการแก่ประชาชน ผู้ศึกษาเคยสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงไทยท่านหนึ่งถึงสาเหตุของการที่ธนาคารมาเปิดสาขาให้บริการที่บ้านไทย-จังหวดนว่ามีสาเหตุมาจากอะไร ทั้งที่ชุมชนนี้มิได้เป็นชุมชนใหญ่เมื่อเทียบกับพื้นที่ของหมู่บ้านอื่นของตำบลสำนักขาม เพราะมีเนื้อที่เพียง 4.39 ตารางกิโลเมตร** ก็ได้พบกับคำตอบว่า¹¹

“...ถึงแม้หมู่บ้านจะไม่ได้ใหญ่โตอะไรมากนัก แถมยังมีเนื้อที่น้อยกว่าหมู่บ้านอื่นของตำบลเสียอีก แต่จากการสำรวจตัวเลขด้านการเงินของธนาคารก่อนที่จะตัดสินใจเปิดสาขาเพิ่มก็พบว่าบ้านไทย-จังหวดนมีการสะสมของเงินเป็นจำนวนมากและแทนที่จะให้ชาวบ้านเดินทางไปธนาคารในตัวอำเภอ เราก็มาเปิดบริการให้ถึงที่เลยดีกว่า...”

* ผู้ศึกษาไม่ทราบปี.ศ.ของการเปิดร้านให้บริการรับแลกเงินของร้านทั้งสอง ซึ่งจากการสอบถามไปยังพนักงานเกี่ยวกับปีที่เปิดร้านนั้นก็ได้อธิบายว่าไม่สามารถระบุวันที่หรือปี.ศ.ของการเปิดร้านได้เนื่องจากปัญหาบางประการที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถเปิดเผยได้

**

ดูรายละเอียดเกี่ยวกับพื้นที่หมู่บ้านทั้ง 7 หมู่บ้านของตำบลสำนักขามได้ในตารางที่ 3.1

¹¹ เจ้าหน้าที่ธนาคารกรุงไทย, สัมภาษณ์, วันที่ 19 มิถุนายน 2548.

จากการสำรวจของผู้ศึกษาเกี่ยวกับธนาคารที่มาเปิดทำการที่บ้าน ไทย-จิงโหลน สามารถเรียงตามลำดับได้ดังนี้

- 1.ไทยธนาคาร เปิดให้บริการวันที่ 20 ธันวาคม 2547
- 2.ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เปิดให้บริการวันที่ 30 กันยายน 2548
- 3.ธนาคารไทยพาณิชย์ เปิดให้บริการวันที่ 14 ตุลาคม 2548
- 4.ธนาคารกรุงไทย เปิดให้บริการวันที่ 18 ตุลาคม 2548
- 5.ธนาคารทหารไทย เปิดให้บริการวันที่ 23 ธันวาคม 2548

เมื่อชุมชนมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดความแออัด จึงเกิดแนวคิดในการขยายด้านจากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน โดยในครั้งแรกจะมุ่งขยายไปทางซ้ายของด้าน คือบริเวณซอย 2,4,6 และทางด้านขวาของด้าน คือบริเวณซอย 1 และ 3 งบประมาณ 400 ล้านบาท ส่วนค่าเวนคืนที่ดินประมาณ 200 ล้านบาท แต่ก็ยังมีปัญหาชาวบ้านไม่ยอมเพราะราคาถูกเกินไป แนวทางนี้ก็จะจืดจางไป ส่วนแนวทางล่าสุดนั้น มีการเสนอพื้นที่ ที่ตั้งของโครงการด้านศุลกากร สะเดาแห่งใหม่ จะตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของด้านพรมแดนสะเดาในปัจจุบัน โดยห่างจากด้านพรมแดนสะเดาประมาณ 600 เมตร อยู่ในบริเวณป่าคลองลำปึง ตำบลสำนักขาม อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 977 ไร่ ฝั่งตรงข้ามด้านมาเลเซียเป็นพื้นที่พัฒนาขยายด้านศุลกากรภูมิตกาศูธิตัม ซึ่งมีขนาดพื้นที่ประมาณ 550 ไร่ และเมืองอุตสาหกรรมแห่งใหม่ Kota Perdana ซึ่งจะไม่มีปัญหาในเรื่องของชุมชน¹²

ส่วนโครงการก่อสร้างด้านศุลกากรสะเดาแห่งใหม่จะเป็นด้านที่ทันสมัย สามารถรองรับโครงการตรวจสินค้า ณ จุดเดียว (One Stop Service) มีความพร้อมในการรองรับโครงการนำระบบตรวจสอบตู้สินค้าคอนเทนเนอร์ด้วยเทคโนโลยี (ระบบ X-Ray Cargo Search) แทนการตรวจสอบโดยบุคคล ซึ่งมีทั้งส่วนของด้านศุลกากร ด้านตรวจคนเข้าเมือง และด่านกักกันสัตว์ในอนาคต คาดว่าจะสามารถบริการผู้ประกอบการนำเข้า-ส่งออก นักท่องเที่ยว ให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว มีมาตรฐานประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่าย รวมทั้งสามารถควบคุมตรวจสอบสินค้านำเข้า – ส่งออก บุคคลเดินทาง และยานพาหนะให้เป็นไปด้วยความสะดวกมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานชัดเจน ซึ่งด้านศุลกากรสะเดาแห่งใหม่นี้จะเป็นด้านที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 ของภาคใต้ตอนล่างในอนาคต¹³ หากโครงการนี้แล้วเสร็จคาดว่าจะมีปริมาณรถบรรทุกและรถยนต์โดยสาร รวมทั้งนักท่องเที่ยวผ่านเข้าออกด้านในประมาณที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งถือเป็นโอกาสที่ดีต่อพื้นที่โครงการในการพัฒนาชุมชน

¹² ยูยองค์ บุญอำนวยกิจ หัวหน้าฝ่ายพิธีการด้านศุลกากรสะเดา, สัมภาษณ์, วันที่ 12 พฤษภาคม 2548.

¹³ บริษัท คอนซัลแตนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะชุมชนชายแดนสะเดา จังหวัดสงขลา, (รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. 2547) น.1-8.

เตรียมกิจกรรมทางเศรษฐกิจสำหรับรองรับกิจการด้านการขนส่งสินค้าผ่านแดนและการท่องเที่ยวที่จะต้องเกิดขึ้นตามมา*

3.4.2 อาชีพและรายได้

เศรษฐกิจหลักและการประกอบอาชีพของชาวบ้านปีพ.ศ.2519-2525 คือ การทำสวนยาง การค้าชายชายแดน เช่น ประเภทเสื้อผ้า กระเป๋า เครื่องหนัง ผลไม้ต่างๆ ข้าวสาร น้ำตาล น้ำมัน สินค้าอุปโภค บริโภค เป็นต้น แต่จำนวนของผู้ขายในขณะนั้นมีไม่มาก ด้านการค้าชายแดนบริเวณอำเภอสะเดาจะเป็นการค้าระหว่างไทย มาเลเซียและสิงคโปร์ รวมทั้งประเทศอื่นๆที่ใช้เส้นทางผ่านแดนไทย-มาเลเซีย ลักษณะผู้ประกอบการจะมีทั้งการค้ารายย่อยหรือพ่อค้าปลีกบริเวณชายแดนและผู้ประกอบการค้าต่างประเทศ โดยมีเส้นทางการค้าผ่านพรมแดน 2 จุด คือ ด่านสะเดาโดยเส้นทางรถยนต์ และด่านปาดังเบซาร์โดยทางรถยนต์และทางรถไฟ

ลักษณะและวิธีการค้าชายแดนจะมีทั้ง 2 แบบ คือ การค้าในระบบโดยผ่านพิธีการศุลกากรอย่างถูกต้องและการลักลอบหนีภาษีศุลกากร ซึ่งมีทั้งการลักลอบอย่างเป็นทางการที่เป็นขบวนการที่ทำเป็นขบวนการใหญ่ ลงทุนสูง มียานพาหนะเครื่องมือสื่อสารทันสมัย และกองทัพมดซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากทั้งหญิง ชาย เด็ก และผู้ใหญ่ เป็นผู้หาเช่ากินค่าที่อาศัยอยู่ทั้งใกล้และไกล ได้แก่ บริเวณตลาดปาดังเบซาร์ ตลาดสะเดา ปริก คลองแงะ ทุ่งลุง บ้านพุนุ หาดใหญ่ สงขลา พัทลุง ปัตตานี ฯลฯ

แต่หลังจากที่เริ่มมีนายทุนเข้ามา โดยเฉพาะช่วงหลังปีพ.ศ.2530 ที่ปัญหาโจรคอมมิวนิสต์เริ่มคลี่คลาย จึงมีการบุกรุกที่สวนยางพาราไปเรื่อยๆ เพราะสวนยางพาราได้ถูกนายทุนซื้อไปจัดสรรที่ดินเพื่อสร้างเป็นอาคารพาณิชย์และโรงแรมจำนวนมาก ทำให้ที่ดินทำสวนยางมีจำนวนลดลง จึงเริ่มมีการเปลี่ยนสภาพเศรษฐกิจหลักในพื้นที่จากสวนยางพารา การค้าชายแดน มาเป็นการท่องเที่ยวและการบริการ ทำให้เงินที่หมุนเวียนในพื้นที่เป็นเงินที่มาจากรายได้ของสาขาในด้านการบริการมากที่สุด ซึ่งจัดเป็นรายได้จากเงินอุดหนุนของอบต.สำนักขาม (ตารางที่ 3.6) เพราะเศรษฐกิจหลักของพื้นที่ขึ้นอยู่กับโรงแรม สถานบริการ การค้าปลีก ด้านการบันเทิงก็มักมีชาวมาเลเซียมาร่วมลงทุนด้วย ตลอดจนด้านเสื้อผ้า ทำให้รายได้เฉลี่ยของประชากรที่ประกอบอาชีพดังกล่าวค่อนข้างสูง จากการสอบถามพบว่าชาวบ้านที่มีไร่หรือธุรกิจมีรายได้เฉลี่ยประมาณ 7,000 บาท/คน/เดือน อีกทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวครบวงจรและบริการที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ผ่านด่านกลุ่มรายได้สูง – ปานกลางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยมากขึ้น

* ในขณะนี้โครงการขยายด่านได้หยุดชะงักลง จากการสอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ด่านศุลกากรเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2548 บอกว่า ขณะนี้โครงการดังกล่าวได้หยุดชะงักลงพร้อมๆกับการหยุดชะงักของการสร้างเมืองใหม่ทางฝั่งมาเลเซีย เนื่องจากปัญหาบางประการที่ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถเปิดเผยได้

ตารางที่ 3.6: รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม ระหว่างปีพ.ศ.2539–2547*

รายได้ อบต. สำนักขาม ปี	รายได้ที่ท้องถิ่น จัดหาเอง (หน่วยเป็นบาท)	รายได้ที่รัฐ จัดเก็บให้ (หน่วยเป็นบาท)	รายได้จากเงิน อุดหนุน (หน่วยเป็นบาท)	รวม (หน่วยเป็นบาท)
2539	609,915.27	6,443,909.29	1,332,200.00	8,386,024.56
2540	1,045,459.51	3,262,196.00	1,543,650.00	5,851,305.51
2541	1,260,189.37	2,318,654.30	872,000.00	4,450,843.67
2542	1,601,143.17	2,490,570.88	9,954,100.00	14,045,814.05
2543	1,521,102.64	3,910,612.07	2,073,500.00	7,505,214.71
2544	2,591,796.47	4,537,095.03	1,153,100.00	8,281,991.50
2545	2,264,793.70	8,907,255.49	20,338,997.18	31,510,992.37
2546	2,122,962.72	13,189,988.78	30,768,000.00	46,808,951.50
2547	4,163,823.40	12,148,264.22	93,759,012.00	110,071,099.62

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม พ.ศ.2547

จากตารางข้างต้นที่แสดงถึงรายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม ระหว่างปีพ.ศ. 2539–2547 สามารถสะท้อนให้เห็นนัยยะบางอย่างเกี่ยวกับตัวเลขในตารางได้กล่าวคือ ในปีพ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในประเทศนั้นรายได้ที่รัฐจัดเก็บให้แก่ตำบลมีจำนวน 3,262,196.00 บาท แต่ในปีพ.ศ.2541-2542 รายได้ที่รัฐจัดเก็บให้มีจำนวนลดลง ซึ่งเป็นวิสัยที่ปกติ เพราะเมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจย่อมส่งผลกระทบต่อในเรื่องของการเงิน แต่ตั้งแต่ปีพ.ศ.2543 เป็นต้นมา กลับพบว่าจำนวนเงินที่รัฐจัดเก็บให้ มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แต่ตัวเลขที่ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนที่สุดเกี่ยวกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีผลมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชุมชนเกิดการขยายตัวก็คือ รายได้จากเงินอุดหนุนและรายได้ที่ท้องถิ่นจัดหาเอง ซึ่งในปีพ.ศ.2541 รายได้จากเงินอุดหนุนมีจำนวนลดลงเหลือเพียง 872,000.00 บาท แต่หลังปีพ.ศ.2545 รายได้จากเงินอุดหนุนก็เพิ่มสูงขึ้นหลายเท่าตัว ซึ่งในปีนี้อเองจำนวนเงินสูงขึ้นถึง 20,338,997.18 บาท และสูงถึง 30,768,000.00 บาท และ 93,759,012.00 บาท ในปีพ.ศ.

* สาเหตุที่ใช้รายได้ขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม ระหว่างปีพ.ศ.2539–2547 เนื่องจากว่าทางอบต.สำนักขาม ได้แยกตำบลออกจากตำบลสำนักแล้วและยกสถานะขึ้นเป็นอบต.สำนักขามเมื่อปีพ.ศ.2538 จึงมีหลักฐานในการเก็บข้อมูลปีพ.ศ. 2539 เป็นปีแรก

2546 และปีพ.ศ.2547 ตามลำดับ ส่วนรายได้ที่ท้องถิ่นจัดหาเองนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นสลับกับลดลงบ้างเพียงเล็กน้อย จนถึงปีพ.ศ.2547 รายได้ที่ท้องถิ่นจัดหาเองอยู่ที่ 4,163,823.40 บาท

จากการที่บ้านไทย-จังโหลน เป็นชุมชนชายแดนซึ่งมีรายได้ต่อปีค่อนข้างสูง และมีการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นชุมชนชายแดนและมีการเชื่อมโยงการค้ามาคมทางบกกับมาเลเซียและสิงคโปร์ ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศผ่านเข้า-ออกจุดผ่านพรมแดนสะเดา (จังโหลน) เป็นจำนวนมากเมื่อเทียบกับด่านปาดังเบซาร์ (ตารางที่ 3.7) จึงทำให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับการบริการแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่ผ่านด่านเข้ามาโดยไม่ใช้พาสปอร์ต แต่ใช้บอร์ดอร์พาส (border pass) แทน ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวรายวันที่มาใช้บริการสถานบริการและสถานบันเทิง เช่น คาราโอเกะ ร้านอาหาร นวดแผนโบราณ อาบ อบ นวด และ โรงแรม

ตารางที่ 3.7: เปรียบเทียบคนเข้าทางด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดาและปาดังเบซาร์

ปีพ.ศ.2546- 2547

ชื่อด่าน	จำแนกตามสัญชาติ(คน)	ธ.ค. 2546	ธ.ค.2547
ปาดังเบซาร์	ไทย	6,657	8,349
	มาเลเซีย	3,593	7,574
	สิงคโปร์	197	317
	อื่นๆ	2,658	3,226
	รวมด่านปาดังเบซาร์	13,105	19,466
สะเดา	ไทย	31,237	28,126
	มาเลเซีย	48,933	93,557
	สิงคโปร์	3,497	11,023
	อื่นๆ	10,606	14,953
	รวมด่านสะเดา	94,213	147,659

ที่มา: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคใต้ เขต 1, 2547.

การเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทำให้มีแรงงานย้ายถิ่นเข้ามาเพื่อทำงานที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น พนักงานในสถานประกอบการและสถานบันเทิง ซึ่งบริเวณชุมชนจัดได้ว่าเป็นแหล่งงานที่สำคัญของอำเภอสะเดาและพื้นที่โดยรอบของอำเภอ มีแรงงานที่ย้ายมาจากอำเภออื่นๆ ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดต่างๆในประเทศไทยมากกว่าแรงงานที่เป็นคนในพื้นที่

ตำบลของสำนักขาม ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนมาจากภูมิลำเนาอื่นถึง ร้อยละ 73 โดยเฉพาะแรงงานจากพื้นที่อำเภออื่นๆ ในจังหวัดสงขลาและจังหวัดในภาคใต้ รองลงมา คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลาง ตามลำดับ

จากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผลจากการขยายเวลาเปิด-ปิดด่านพรมแดนสะเดาเป็น 05.00-23.00 น. ซึ่งเป็นผลจากการประชุมกลุ่มเทคนิคด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ รวมถึงแผนพัฒนาของอำเภอสะเดาและของตำบลสำนักขามที่มีทิศทางการพัฒนาในเรื่องของการท่องเที่ยวให้พื้นที่ของบ้านไทย-จังโหลนมีจุดเด่นในเรื่องของสถานบันเทิงและสถานบริการ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น มีส่วนทำให้มีปริมาณนักท่องเที่ยวเข้า-ออกของประเทศทั้งสองเพิ่มขึ้น ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในหลายๆด้าน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้นำมาซึ่งผลกระทบทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะได้กล่าวไว้ในบทถัดไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของบ้านไทย-จังโหล่น

บ้านไทย-จังโหล่น เป็นพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศมาเลเซีย สภาพของพื้นที่ก่อนมีโครงการ IMT-GT เป็นพื้นที่ป่าไม้และสวนยางพารา บางส่วนรกร้างทำให้พื้นที่บริเวณนี้กลายเป็นที่ซ่องสุมของโจรคอมมิวนิสต์ (จคม.) จึงไม่มีบ้านผู้คนอาศัยอยู่ แต่เมื่อปัญหาจคม.คลี่คลาย ผู้คนเข้ามาจับจองพื้นที่ ทำให้ที่ดินถูกเปลี่ยนมือ ประกอบกับมีโครงการ IMT-GT ขึ้นทำให้พื้นที่ถูกยกสถานะขึ้นเป็นที่ตั้งของด่านพรมแดนสากลระหว่างประเทศ การเดินทางถูกเชื่อมต่อจากจีน เข้าสู่ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์

บ้านไทย-จังโหล่นจึงกลายเป็นประตูเปิดสู่อนุภูมิภาค และรับเอากิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจเข้ามาไว้ในพื้นที่ โดยมีจุดเน้นของพื้นที่เป็นแหล่งบันเทิงประเภทสถานเริงรมย์ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจของพื้นที่เจริญขึ้น แต่ในขณะเดียวกันปัญหาที่กล่าวมาก็ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบโดยรวมต่อคนในพื้นที่ เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีการท่องเที่ยวเข้าไปในชุมชนจะเกิดการติดต่อสัมพันธ์หรือที่เรียกว่า การปะทะสังสรรค์ (interaction) ระหว่างนักท่องเที่ยวและประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว เรียกว่า อิทธิพลของการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบ¹ ซึ่งมีผลทั้งโดยตรงหรืออ้อมต่อชุมชน ตลอดจนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลให้เกิดผลกระทบในที่นี้เป็นการศึกษาถึงประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยจากการสัมภาษณ์คนในพื้นที่ถึงคน และสังเกตถึงพฤติกรรมต่างๆที่ปฏิบัติ วิถีชีวิต ความสัมพันธ์ในช่วงปีพ.ศ.2540-พ.ศ.2546 สามารถวิเคราะห์ถึงผลกระทบต่อชุมชนในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับบ้านไทย-จังโหล่น ดังนี้

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์, รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529), หน้า 17.

4.1 ผลกระทบทางสังคม

4.1.1 ผลกระทบต่อคนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนนั้นมีทั้งด้านบวกและด้านลบ สามารถแยกเป็นผลกระทบด้านต่างๆ ได้ดังนี้

4.1.1.1 ด้านอาชีพ

จากการที่การท่องเที่ยวประกอบด้วยกิจกรรมหลายอย่างที่มีการดำเนินการต่อเนื่องกัน ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดอาชีพใหม่ๆที่มีความเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว จากแต่เดิมที่อาชีพของชาวบ้านในช่วงแรกจะทำสวนยางพารา การค้าขาย เป็นหลัก แต่เมื่อเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามา ชาวบ้านจึงขายที่หันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว ซึ่งชาวบ้านมองว่าเป็นเรื่องที่ดี เพราะทำให้พวกเขามีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้กับตัวเองและครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับที่เบญญา แดงเรียง² ได้กล่าวไว้ว่า ประชาชนที่อยู่ในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและติดต่อกับนักท่องเที่ยวโดยตรงมีโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนอาชีพและเพิ่มอาชีพที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

อาชีพที่จัดว่าเป็นประโยชน์ทางตรงจากการท่องเที่ยว ได้แก่

1) **งานหรืออาชีพเกี่ยวกับธุรกิจโรงแรมและที่พัก** * ในย่านพาณิชยกรรมอันเป็นแหล่งการท่องเที่ยวสำคัญ มีการจัดสร้างสถานที่พักอาศัยขึ้นมา เพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่ผ่านเข้ามาเข้าพักอาศัยเป็นการชั่วคราว ที่พักที่จัดขึ้นบริการนักท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ โรงแรม บ้านเช่า ห้องเช่าชั่วคราว อพาร์ทเมนต์ แมนชั่น ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในกิจการท่องเที่ยว ผู้ที่ทำหน้าที่ให้บริการแขกที่เข้ามาพักจะประกอบด้วยบุคคลหลายระดับ โดยเริ่มตั้งแต่เจ้าของโรงแรม ผู้จัดการ พนักงานต้อนรับ พนักงานด้านบริการภัตตาคาร และพนักงานฝ่ายแม่บ้าน เป็นต้น ผู้ปฏิบัติเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อาศัยในท้องถิ่น แต่บางส่วนก็เป็นคนย้ายมาจากภูมิภาคอื่นที่มีจุดประสงค์เพื่อย้ายเข้ามาทำงานโดยเฉพาะ และเมื่อกิจการท่องเที่ยวได้รับการส่งเสริม กอปรกับมีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางเข้ามาใช้บริการมากขึ้น ก็มีผลทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

² เบญญา แดงเรียง, (2527 – 2528 : บทคัดย่อ อ้างถึงใน สุจารี จันทร์สุข, 2541 : 27 – 28)

*

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการด้านโรงแรมและที่พัก จำนวน 3 ราย

2) **งานหรืออาชีพเกี่ยวกับภัตตาคาร ร้านอาหาร*** การบริการทางด้านอาหาร นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องใช้บริการ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจึงต้องใช้จ่ายเป็นจำนวนไม่น้อย เพื่อซื้อหาอาหารรับประทาน ด้วยเหตุนี้เอง จึงมีการจัดสถานที่ เพื่อบริการทางด้านอาหารอย่างเพียงพอ และเป็นการจัดไปตามรสนิยมของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเชื้อสายจีนที่ชอบรับประทานข้าวเจ้าของไทย เนื่องจากมีความนุ่มมากกว่าข้าวของมาเลเซีย

3) **งานหรืออาชีพเกี่ยวกับการขนส่ง**** งานหรืออาชีพที่ทำรายได้ให้กับชาวบ้านที่เกิดขึ้น เนื่องจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การบริการขนส่ง โดยเฉพาะรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มาจากจังหวัดปัตตานี สตูล สำหรับนักท่องเที่ยวที่มาจากมาเลเซียส่วนใหญ่จะเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว แล้วมาใช้รถมอเตอร์ไซด์รับจ้างเพื่อโดยสารภายในชุมชน

4) **งานหรืออาชีพการก่อสร้างและบริการอื่นๆ***** เมื่อกิจกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวออกไป ปัจจัยที่จะสนับสนุนกิจการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ภัตตาคาร สถานที่บริการด้านเริงรมย์ต่างๆ คือ ถนนหนทาง ที่จัดให้มีการก่อสร้างขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นช่างไม้ ช่างปูน ช่างสี ซึ่งทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีงานทำและมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

นอกจากอาชีพหลักที่กล่าวมาแล้ว จากการสำรวจของผู้ศึกษาเพิ่มเติม พบว่ามีอาชีพและการให้บริการหลายประเภทที่เกิดขึ้นในชุมชนจากการท่องเที่ยวทางอ้อม ได้แก่ ร้านขายข้าวสาร ร้านขายผงซักฟอก ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้า เครื่องประดับ เครื่องสำอาง เครื่องอุปโภค บริโภค ร้านขายของฝาก ร้านรับแลกเปลี่ยนเงินตรา ร้านขายน้ำชา บาร์ สถานบันเทิง รับซักรีด ขายน้ำผลไม้ปั่น ขายดอกไม้ พวงมาลัย นวดแผนโบราณ ขายสังฆภัณฑ์ ขายทอง ร้านแว่นต้อปเจริญ ร้านขายยา นักร้องคาเฟ่ ขายผลไม้ อาหารสด ขายไก่ทอด ทำประกันภัยรถยนต์ที่จะนำรถเข้ามาเลเซีย ร้านคาราโอเกะ ร้านเสริมสวย กิจการล้างอัดฉีดรถ บัมน้ำมันหลอด ร้านมินิมาร์ท ขายโทรศัพท์มือถือและรับซ่อม โทรศัพท์ตั้งโต๊ะ(ไทย/มาเลเซีย) เก็บของเก่าขาย แม่ค้าหาบเร่ แม่ค้ารถเร่ บริการส่งน้ำ ขายน้ำถัง จำหน่ายตัวรถทัวร์/รถไฟ ร้านเช่าวีซีดี ร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ร้านขายรถมอเตอร์ไซด์ยี่ห้อเจอาร์ ร้านตัดเสื้อ/รับซ่อมเสื้อผ้า ร้านถ่ายเอกสาร ร้านรับพิมพ์งาน/ทำเมนู/นามบัตร ร้านล้าง/อัดรูป ร้านถ่ายเอกสาร

* จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 3 ราย

** จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวน 2 ราย

*** จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวน 7 ราย

แต่มีอาชีพหนึ่งที่ไม่พบในชุมชนคือ มัคคุเทศก์นำเที่ยวภายในท้องถิ่น ซึ่งมีความแตกต่างกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีมัคคุเทศก์ท้องถิ่นพาเที่ยวชมสถานที่ต่างๆ เนื่องจากนักท่องเที่ยวกลุ่มหลักของชุมชนนั้นเป็นชาวมาเลเซีย มีจุดประสงค์เข้ามาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานบันเทิง รวมไปถึงการใช้บริการจากหญิงบริการ อีกทั้งในชุมชน ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น นอกจากอ่างเก็บน้ำกังสีขาว ที่จะมีร้านอาหารอยู่ริมอ่างให้บริการ ซึ่งการไปเที่ยวอ่างเก็บน้ำดังกล่าว โดยส่วนตัวของนักท่องเที่ยวเองมักจะไม่ทราบ แต่สาเหตุที่ได้ไปเที่ยวที่อ่างเก็บน้ำเป็นเพราะหญิงบริการพาไป และก็จะมักจะไปในช่วงเทศกาล โดยเฉพาะวันลอยกระทง วันปีใหม่ เป็นต้น

ในทางกลับกันมีชาวบ้านในชุมชนบางส่วนกลับมองว่าการท่องเที่ยวที่ส่งผลกระทบต่อด้านลบแก่เขาและครอบครัวเพราะทำให้ต้องเปลี่ยนจากอาชีพเดิมซึ่งเป็นอาชีพหลักที่พวกเขาทำมานาน โดยเฉพาะการทำสวนยางกับการค้าขายชายแดน เปลี่ยนไปทำอาชีพที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว เช่น บ้านเช่า ห้องเช่า ร้านอาหาร เป็นต้น ถึงแม้พวกเขาไม่ได้อยากเปลี่ยนอาชีพก็ตาม แต่พื้นที่โดยรอบที่พวกเขาอาศัยอยู่ได้กลายเป็นอาคารพาณิชย์ที่สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว พวกเขาอยู่ไม่ได้จึงต้องเปลี่ยนตาม และเมื่อทุกคนหันมาประกอบอาชีพที่เหมือนกันเป็นจำนวนมาก ก็เกิดการแข่งขันกัน เกิดการแก่งแย่งชิงดีกันเพื่อแย่งลูกค้า จนทำให้บางคนต้องประกอบอาชีพหลายอาชีพในเวลาเดียวกัน ทำให้สวนยางกลับกลายเป็นอาชีพเสริม และบางคนถึงกับเลิกทำสวนยางไปเลยก็มี จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ชาวบ้านให้เหตุผลในเรื่องของการเปลี่ยนอาชีพว่า

“...ตอนแรกก็ไม่ได้อยากเปลี่ยนอาชีพหรอก แต่ ใครๆเขาก็ทำกันทั้งนั้น เราเลยอยากทำบ้าง แต่พอทำจริงๆแล้วมันเหนื่อยนะ เพราะต้องแข่งกันเพื่อแย่งลูกค้า บางคนทำบ้านเช่าอย่างเดียวไม่พอหรอก ต้องเปิดร้านขายของด้วย ถึงจะพอ เมื่อก่อนสวนยางอย่างเดียวมันก็เหนื่อยไม่เท่าไรหรอก ยังพอมีเวลาพักผ่อน ไปพบปะเพื่อนฝูงบ้าง แต่เดี๋ยวนี้ ไม่มีเวลารว่าง ยุ่งตลอด ทำงานตั้งแต่เช้าจรดค่ำ บางครั้งต้องทำถึงตอนดึกเลยก็มี ไม่มีเวลาไปดูสวนหรอก ...”

4.1.1.2 ด้านรายได้-รายจ่าย

การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ย่อมหมายถึง รายรับของผู้ให้บริการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยว นั้น การท่องเที่ยวจึงกลายเป็นแหล่งที่มาของรายได้ของคนในชุมชนอีกแหล่งหนึ่ง โดยเฉพาะเมื่อชุมชนมีปัจจัยต่างๆที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว ก็จะมีส่วนช่วย

* สัมภาษณ์ชาวบ้าน 2 คนที่เคยทำสวนยาง คือโต๊ะจิมและบังหละ แต่ปัจจุบันเลิกทำสวนยางหันมาขายอาหาร ทำบ้านเช่า ขายอาหาร เป็นต้น

ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนมากขึ้น แต่กระนั้นก็ไม่ได้หมายความว่านักท่องเที่ยวนั้นจะทำให้ทุกคนหรือทุกครัวเรือนในชุมชนมีรายได้จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

ก่อนปีพ.ศ.2519-2525 รายได้หลักของชาวบ้านมาจากการทำสวนยางและการค้าขาย สำหรับรายได้จากการทำสวนยางจะเป็นรายได้ที่มาจากค่าจ้าง ซึ่งแล้วแต่ว่ารับจ้างทำสวนยางให้ใคร โดยรายได้จะอยู่ที่ประมาณเดือนละ 3,000 – 5,000 บาท แต่ถ้าเป็นสวนยางของชาวบ้านเอง รายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับน้ำยางที่ได้ บวกกับราคายาง ณ เวลานั้น ประมาณ 12-14 บาท (หน่วยต่อกิโลกรัม) ซึ่งการนำน้ำยางไปขายจะต้องไปขายที่หมู่บ้านอื่นคือที่หมู่ที่ 3 บ้านหน้าฮั่ว หมู่ที่ 4 บ้านทับโกบ ซึ่งอยู่ไกลจากชายแดนออกไป หรือนำไปขายที่ตัวอำเภอ เพราะยังไม่มีใครกล้ามาเปิดร้านรับซื้อน้ำยางเพราะกลัวโจรคอมมิวนิสต์ (จคม.) ด้านพ่อค้าแม่ค้าชุดแรกๆที่มาค้าขายสวนใหญ่นอกจากจะเป็นชาวบ้านในชุมชนแล้ว ยังมีที่มาจากพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ปาดังเบซาร์ สะเดา ทับโกบ พงษ์ลุง หาดใหญ่ มีประมาณ 30 ราย ในช่วงระหว่างนั้นจะขายได้ประมาณวันละ 20,000 – 30,000 บาท³ สินค้าที่ขายดี คือ เสื้อผ้า กระเป๋า และเครื่องหนัง โดยสินค้าที่นำมาขายสวนใหญ่จะไปซื้อมาจากประตูน้ำและโบ้เบ้ การที่ขายได้ดีเป็นเพราะตลาดของมาเลเซียยังไม่มีสินค้าจากประเทศจีนเข้ามาตีตลาด วิธีการเดียวที่จะได้สินค้าโดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุดก็คือ การเข้ามาซื้อที่นี่ แต่เมื่อมาเลเซียนำเข้าเสื้อผ้าจากจีน ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการค้าขายลดลง บางคนถึงกับเลิกกิจการไป เมื่อตลาดผ้ามีความไม่แน่นอน ชาวบ้านบางส่วนจึงหันมาทำธุรกิจที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เนื่องจากเริ่มเห็นนักท่องเที่ยวเข้ามาเยอะ โดยบางคนนำที่ดินที่มีอยู่ แปรสภาพจากสวนยางเป็นบ้านเช่า และบางส่วนก็ขายให้แก่บุคคลภายนอก

เกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทั้งก่อนและหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ในด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า พบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่คิดว่าหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนแล้ว ทำให้คนในชุมชนมีความสะดวกในการหาซื้อสินค้ามากขึ้นทั้งสินค้าอุปโภคบริโภค หรือแม้แต่การทำธุรกรรมทางการเงินก็สะดวกเพราะมีธนาคารมาเปิดให้บริการอยู่ในชุมชน จากแต่เดิมที่ต้องไปที่ตัวอำเภอ แต่ในขณะเดียวกันความสะดวกดังกล่าวก็ส่งผลให้คนในชุมชนมีรายจ่ายมากขึ้นเช่นกัน เพราะนี่ก็อยากจะทำของเครื่องใช้อะไรก็มีให้เลือก ซึ่งบางครั้งสิ่งที่อยากได้ก็เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย จึงทำให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าผลกระทบในด้านบวกจะทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถเข้าถึงสาธารณูปโภคพื้นฐานได้ง่ายขึ้น แต่ผลกระทบด้านลบก็มีเช่นกัน** คือ

* ช่วงปีพ.ศ.2525 ที่ปาดังเบซาร์เกิดไฟไหม้ จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ผู้คนที่ค้าขายอยู่ที่ปาดังเบซาร์อพยพมาค้าขายที่บ้านไทย-จังโหลน

³ นายจิระ, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2548.

** จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวน 4 ราย คือ พี่ไอ้ กะหย้า บังแนน โต๊ะฉิม

1) รายได้ส่วนใหญ่ของการท่องเที่ยวไม่กระจายสู่ชาวบ้านในชุมชนเท่าที่ควร ทั้งนี้ เพราะธุรกิจขนาดใหญ่ทุกประเภท เช่น ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร และไนท์คลับ ฯลฯ จะดำเนินการในกลุ่มคนที่มั่งคั่งในพื้นที่ชุมชนหรือมาจากท้องถิ่นๆ ชาวบ้านในชุมชนมีความสามารถประกอบธุรกิจประเภทต่างๆ ขนาดเล็กเท่านั้น เช่น บ้านเช่า ห้องเช่า เป็นต้น ซึ่งราคาของห้องเช่ามีราคาไม่สูงนักเมื่อเทียบกับราคาของห้องพักในโรงแรม โดยเฉพาะราคาของโรงแรมที่อยู่ติดบริเวณริมถนน ราคาประมาณห้องละ 650-850 บาทต่อคืน โรงแรมที่อยู่ในซอยห่างจากถนนใหญ่ประมาณ 100-200 เมตร ราคาประมาณ 390,490,550 บาท ในขณะที่ราคาห้องเช่าเป็นรายเดือนที่มีเฟอร์นิเจอร์พร้อม เช่น ตู้เสื้อผ้า โต๊ะเครื่องแป้ง เตียงนอน ทีวี แอร์ ราคาอยู่ที่ 3,500 – 4,000 บาท แต่ถ้าเป็นห้องพัสดุราคาจะอยู่ที่ 2,500-3,000 บาท แต่ถ้าเป็นห้องที่ไม่มีเฟอร์นิเจอร์ราคา 2,000 บาท ห้องพัสดุทุกราคาจะมีห้องน้ำในตัว ส่วนค่าน้ำ ค่าไฟคิดแยกต่างหาก ทั้งนี้ราคาของห้องพัสดุขึ้นอยู่กับขนาดของห้องด้วย ถ้าเป็นแมนชั่นที่เปิดให้บริการรายวัน ห้องแอร์ราคาประมาณ 390-450 บาท ส่วนห้องพัสดุราคา 150,250,350 บาท กรณีห้องเช่ารายวัน หรือ ชั่วโมงต่อคืนต่อห้อง ราคาอยู่ที่ 250-350 บาทยกเว้นในช่วงเทศกาล เช่น ปีใหม่ ตรุษจีน วันออกบวชละศีลอด ราคาค่าห้องพักทุกประเภท โดยเฉพาะห้องของโรงแรม จะปรับขึ้นอีก 50-100% (ราคาของห้องพักเป็นราคา ณ วันที่ 5 เมษายน 2548)

2) **ปัญหาค่าครองชีพสูง** เหตุผลหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับค่าครองชีพก็คือ การที่ในแหล่งท่องเที่ยวมักจะมีสถานที่ขายสินค้าและบริการต่างๆ หลายประเภท ทั้งที่เป็นของอุปโภค บริโภค ตลอดจนบริการต่างๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร บริการแลกเปลี่ยนเงินตรา ฯลฯ เพราะผู้ผลิตหรือผู้ค้าย่อมต้องมีการคำนึงถึงรสนิยมและความพอใจของลูกค้า และเมื่อใดที่สินค้าหรือบริการมีไม่เพียงพอกับความต้องการบริโภค ผลคือทำให้สินค้าหรือบริการนั้นๆ มีราคาสูงกว่าปกติ เพราะสินค้าและบริการมักขึ้นราคาเมื่อมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อชาวบ้านที่ไม่ใช่นักท่องเที่ยว ทำให้คนในท้องถิ่นต้องบริโภคสินค้าที่มีราคาแพงตามไปด้วย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีรายได้น้อย เช่น กรณีคนงานรับจ้าง ทำให้คนกลุ่มนี้มีรายได้ไม่พอรายจ่าย เกิดภาวะหนี้สินในที่สุด เมื่อเกิดหนี้แต่ยังมีความอยากได้สิ่งของอยู่ก็จะกู้เงินนอกระบบ เพราะทุกคนต้องการเงิน ในวันหนึ่งมีเงินกู้นอกระบบหมุนเวียนอยู่เป็นจำนวนมาก อัตราดอกเบี้ยของเงินกู้นอกระบบอยู่ที่ร้อยละ 20 ขึ้นไป จากการสัมภาษณ์เจาะลึกชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

“...สมมติกู้เงิน 5,000 เจ้าของเก็บทุกวันเฉพาะดอกเบี้ยวันละ 300 ต้นมีเมื่อไรก็คืน เมื่อนั้นชาวบ้านเขาก็หมุนไม่ทัน เหมือนพี่ได้เดือน 10,000 บาท เสียค่าเช่าแล้วเดือนละ 4,000 ไหนจะค่าน้ำค่าไฟ จะเหลือใช้สักกี่บาท ก็เลยต้องเอาหนี้นอก ระบบ ส่วน

หนี้ในระบบใครจะให้เพราะคนมาจากที่อื่นทั้งนั้น คนเราอยากได้อะไรก็ต้องระบบผ่อน
รายวันวันละ 25 บาทก็มีแทนที่จะเอาอย่างเดี๋ยวก้อเอามันหลายอย่างเลย..."⁴

นอกจากสินค้าราคาสูงแล้ว ราคาค่าโดยสารรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างก็มีราคาที่สูงด้วย
เช่นกัน เช่น ราคาค่าโดยสารจากในซอยไปยังถนนใหญ่ ซึ่งมีระยะห่างเพียง 200-300 เมตร ราคา
สูงถึง 15 บาท (ซึ่งเป็นราคาขั้นต่ำของการโดยสารรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ราคา ณ วันที่ 5 เมษายน
2548) หากเดินทางไปอีกฝั่งของถนน เช่น อาศัยอยู่ฝั่งซอยที่เป็นเลขคู่จะไปฝั่งซอยที่เป็นเลขคี่
(เช่น อยู่ซอย 8 แต่ต้องการเดินทางไปยังซอย 11) ราคาจะอยู่ที่ 20 บาทขึ้นไป แล้วแต่ระยะทาง
และในปัจจุบันนี้ยังไม่มียอดโดยสารประจำทางที่ให้บริการเฉพาะภายในหมู่บ้าน มีแต่รถโดยสาร
ประจำทาง (รถสองแถว) ที่ให้บริการระหว่างชุมชน ได้แก่ สะเดา-ด่านนอก (บ้านไทย-จังหวัง) ซึ่ง
มีจำนวนเที่ยวเดินรถประมาณ 112-134 เที่ยวต่อวัน ส่วนราคาของรถสองแถวจะขึ้นอยู่กับ
ระยะทาง ราคาเริ่มต้นที่ 7 -15 บาท จากราคาเดิม 3-5 บาท

4.1.1.3 ด้านความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต

ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นส่วนหนึ่งของการนำมาซึ่งรายได้ให้แก่ชาวบ้าน ที่สามารถนำ
รายได้ส่วนนั้นมาใช้จ่ายเกี่ยวกับปัจจัยสี่และเพื่อสนองความต้องการในด้านอื่นๆได้ก็ตาม แต่จาก
การที่บ้านไทย -จังหวัง เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนจากพื้นที่อื่นเดินทางเข้ามาประกอบอาชีพด้าน
ค้าขาย ร้านอาหาร สถานบริการ และการบริการในสถานเริงรมย์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการ
บริการในสถานเริงรมย์ได้มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศ
โดยเฉพาะจากมาเลเซียเข้ามาพักอาศัยและใช้บริการ จากจำนวนประชากรที่มีค่อนข้างมากจึงทำ
ให้ประสบกับปัญหาทางด้านสาธารณสุขในหลายๆด้าน ดังนี้

1) **ปัญหาขยะ** สิ่งหนึ่งที่มีมักเป็นปัญหาตามมาเมื่อมีการท่องเที่ยวก็คือ ขยะ ถึงแม้จะมี
การให้บริการเก็บรวบรวมและกำจัดขยะในช่วงเช้าของทุกวัน การเก็บขยะอยู่ในความรับผิดชอบ
ขององค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามแล้วก็ตาม แต่ในแต่ละวันก็ยังคงมีขยะตกค้างเป็น
ปริมาณมาก สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะการทิ้งขยะไม่ลงถัง หรือทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง ซึ่งพฤติกรรม
ดังกล่าวมักจะพบเห็นได้บ่อยจากนักท่องเที่ยว มากกว่าชาวบ้าน เมื่อทิ้งขยะไม่ลงถัง ขยะจึง
กระจัดกระจายอยู่บริเวณรอบๆถังขยะและบริเวณใกล้เคียง โดยเฉพาะร้านมินิมาร์ท เพราะเมื่อ
นักท่องเที่ยวซื้ออาหารรับประทาน เช่น ขนม ลูกอม ไอศกรีมแท่ง น้ำอัดลม เป็นต้น ก็มักจะแกะห่อ
และทิ้งเลยทันที ดังนั้น เจ้าของร้านมินิมาร์ทจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบการทำมาความสะอาดเอง

⁴ พี่โชค เจ้าของร้านเสริมสวย, สัมภาษณ์, 16 กันยายน พ.ศ. 2548

เนื่องจากยังไม่มีพนักงานทำความสะอาด อีกทั้งพนักงานเก็บขยะก็จะเก็บเฉพาะขยะที่อยู่ในที่ทิ้งขยะที่ทางร้านต่างๆหรือที่ชาวบ้านนำมาวางไว้ริมถนนเท่านั้น อีกสาเหตุหนึ่งก็คือ จำนวนที่รองรับขยะก็มีไม่เพียงพอ องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามจึงแก้ปัญหาโดยนำขยะบางส่วนที่จัดเก็บได้ในแต่ละวันไปทิ้งยังที่กำจัดขยะของเทศบาลตำบลสะเดา ซึ่งอยู่ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามประมาณ 15 กิโลเมตร

2) **ปัญหาน้ำประปา** จากแต่เดิมที่ชาวบ้านใช้น้ำบ่อหรือน้ำบาดาลในการอุปโภคบริโภค แต่เมื่อมีคนมาอาศัยอยู่มาก บวกกับนักท่องเที่ยวก็เข้ามาใช้บริการมากขึ้น ทำให้น้ำประปาไม่เพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค อีกทั้งยังไม่ทั่วถึงกับกิจกรรมและความต้องการ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนหลังด่านพรหมแดนและพื้นที่ตามแนวริมรั้ว ส่วนใหญ่น้ำประปาไม่เพียงพอในช่วงเวลาบ่ายถึงค่ำ ชาวบ้านจึงต้องซื้อน้ำจากเอกชนซึ่งให้บริการในรูปแบบของรถบรรทุกน้ำที่มีถังใส่น้ำขนาด 500-1,500 ลิตร จำนวน 2-3 ถัง โดยเสียค่าใช้จ่ายครั้งละ 40-80 บาท ส่งผลให้ชาวบ้านต้องมีภาระค่าใช้จ่ายด้านน้ำเพิ่มขึ้น (ภาพที่ 4.1 และ 4.2)

ภาพที่ 4.1: อ่างเก็บน้ำกึ่งสาธารณะที่รถบรรทุกน้ำนำน้ำจากที่นี่ไปขายแก่ประชาชน

ภาพที่ 4.2: รถบรรทุกน้ำนำมาส่งให้กับชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณริมรั้วติดกับด่านชายแดน

3) **ปัญหาน้ำเน่าเสีย** เนื่องจากบ้านไทย-จังโหลนไม่มีระบบระบายน้ำสาธารณะเพื่อระบายน้ำฝนและน้ำเสีย และไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียรวมของชุมชน ดังนั้น น้ำเสียจากอาคารบ้านเรือน โรงแรม สถานบริการต่างๆจะถูกปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือพื้นที่ว่างข้างเคียงโดยไม่ผ่านการบำบัด ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาน้ำเน่าเสีย ส่งผลให้ไม่สามารถนำน้ำในลำคลองมาใช้ได้ รวมทั้งชาวบ้านที่เคยจับสัตว์น้ำได้จากคลองแห่งนี้ก็ไม่สามารถที่จะจับสัตว์น้ำมาบริโภคได้

* การประปาส่วนภูมิภาคอำเภอสะเดาเปิดให้บริการน้ำประปาแก่ประชาชนเมื่อปีพ.ศ.2543

อีก นอกจากนี้ยังมีปัญหาน้ำท่วมขังเนื่องจากท่อระบายน้ำมีขนาดเล็กและการอุดตันจากขยะและสิ่งปฏิกูลในพื้นที่ชุมชนหนาแน่นเป็นครั้งคราว ส่งผลให้เกิดมลภาวะทางกลิ่น

4) **ปัญหาคุณภาพของแรงงาน** เนื่องจากมีแรงงานจากท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำงานในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะกับแรงงานต่างด้าว ทำให้แรงงานที่มีเป็นแรงงานที่ขาดทักษะในการบริการ ตัวอย่างเช่น ไม่สามารถที่จะสื่อสารกับนักท่องเที่ยวได้ หรือเกิดจากการที่แรงงานเหล่านั้นหลอกลวงนักท่องเที่ยว เป็นต้น การกระทำดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียต่อธุรกิจท่องเที่ยวโดยรวมได้

5) **ปัญหาการขายสินค้าเกินราคา** เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวพร้อมต้องมีสินค้าและบริการสนองความต้องการ เป็นเหตุให้ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวหรือผู้ค้าขายบางรายถือโอกาสโก่งราคาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว ทำให้เกิดภาวะเงินเฟ้อขึ้นและค่าครองชีพของชุมชนจะขึ้นสูงตามด้วย ตัวอย่างของการโก่งราคาสินค้าที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ คาบูกูหรี่ โดยเฉพาะตามร้านค้าที่เป็นกิจการส่วนตัวของคนในชุมชนที่สามารถตั้งราคาสินค้าได้เอง จะขายคาบูกูหรี่ราคาแพงกว่าปกติ อย่างเช่น คาบูกูหรี่ราคา 38-40 บาท จะคิดราคาเป็น 40-45 บาท ยิ่งถ้าเป็นคาบูกูหรี่ต่างประเทศที่ไม่สามารถนำมาขายในไทยได้ โดยเฉพาะยี่ห้อที่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว อย่างเช่น Marbolo Dunhill Salem Mild Seven เป็นต้น จะมีราคาสูงกว่าปกติ คือจะตกอยู่ที่ราคาซองละ 55-70 บาท จากราคาปกติอยู่ที่ซองละ 50 บาท (ราคา ณ วันที่ 20 ธันวาคม 2548)⁵ เนื่องจากจากผู้ขายบางรายจะซื้อคาบูกูหรี่ดังกล่าวมาจากศูนย์การค้าปลอดภาษี (duty free) ซึ่งสามารถซื้อได้เพียง 1 หีบหรือ 1 แพ็ค (1 หีบ (แพ็ค) มี 10 ซอง) โดยอ้างกับทางด้านตรวจว่านำมาสูบเองหรือบางรายจะซื้อต่อจากคนที่เข้าไปซื้อของที่ดีวตี้ ฟรี และนำเข้ามาเพื่อขายให้กับทางร้านค้า ซึ่งโดยส่วนมากมักจะมีผู้ที่ซื้อขายกันอยู่เป็นประจำ แต่ถ้าหากกรมสรรพสามิตมาตรวจพบจะต้องเสียค่าปรับ 20,000 บาท ต่อ 1 หีบ ในกรณีของการจับนั้น บางครั้งเจ้าหน้าที่จะสุ่มตรวจซึ่งจะทราบข่าวว่าร้านไหนขายได้โดยได้ข่าวมาจากคนในหมู่บ้านบางคน ซึ่งในกรณีนี้ชาวบ้านที่เคยโดนจับได้เล่าให้ฟังว่า

“...บางครั้งร้านค้าอื่นเห็นร้านเราขายดีกว่า ก็หมั่นได้ เวลาที่มีสรรพสามิตมาก็จะบอก บางครั้งก็โทรไปบอก ที่เราได้รู้ก็เพราะคนที่สนิทกับเราบางครั้งเขาเห็น เขาก็มาบอก บางครั้งเราก็รู้จากคนที่เอาคาบูกูหรี่มาขายให้เรานั้นแหละ เขาโทรมาเตือนให้เอาคาบูกูหรี่ไปแอบก่อน คราวนี้แอบไม่ทันเลยโดนจับ...”

⁵ กะนิะ ลูกจ้างในร้านมินิมาร์ท, สัมภาษณ์, 9 ตุลาคม 2548.

6) **ปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน** ความไม่ปลอดภัยในชีวิตที่พบคือ ปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งทางธุรกิจ กล่าวคือ ธุรกิจบางประเภทมีการแข่งขันกันสูง เช่น ธุรกิจประเภทสถานบันเทิง ซึ่งความขัดแย้งมักเกิดจากการแย่งลูกค้า มีบางครั้งที่เกิดความขัดแย้งส่วนตัว จนบางครั้งความไม่ปลอดภัยนั้นส่งผลถึงแก่ชีวิต หรือที่นักท่องเที่ยวทะเลาะกันเอง และในบางครั้งก็มีที่นักท่องเที่ยวทะเลาะกับหญิงบริการถึงขั้นตบตีกัน

ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความปลอดภัยสำหรับผู้ขับขี่ยานพาหนะ โดยเฉพาะผู้ที่ขับรถมอเตอร์ไซด์ เนื่องมาจากภายในชุมชนยังไม่มีไฟสัญญาณจราจร มักจะมีอุบัติเหตุเฉี่ยวหรือชนเข้ากับรถที่มุ่งหน้าไปทางด้านพรมแดน โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดที่สวดถึงวันเสาร์ จะมีปริมาณรถหนาแน่นซึ่งอาจสูงถึง 18,871 คันต่อวัน⁶ อีกทั้งไม่มีที่จอดรถสาธารณะทำให้นักท่องเที่ยวต้องจอดรถบริเวณริมถนน จนบางครั้งเกินเข้าไปยังพื้นผิวการจราจร ส่วนความไม่ปลอดภัยในทรัพย์สินที่พบคือ ปัญหาลักขโมย ซึ่งพบเห็นได้มากขึ้นเป็นเงาตามตัวจากปริมาณนักท่องเที่ยวและคนที่เข้ามาอาศัยอยู่ บางครั้งคนที่ขโมยเป็นคนมาจากต่างถิ่นขโมยของนักท่องเที่ยว ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจผิดคิดว่าเป็นชาวบ้านขโมย จนบางครั้งมีปากเสียงกัน แต่บางครั้งคนที่ขโมยกลับเป็นนักท่องเที่ยวขโมยของชาวบ้าน ของที่หายบ่อยที่สุดคือ รถมอเตอร์ไซด์และโทรศัพท์มือถือ⁷

4.1.1.4 ด้านการศึกษา

เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กในชุมชน จากการศึกษาพบว่ามีความหลายลักษณะ เด็กบางคนอยากเรียนแต่พ่อแม่ไม่มีฐานะ เด็กบางคนไปเรียนเพราะความสนุก ติดเพื่อน เด็กบางคนพ่อแม่บังคับให้เรียน บางคนอยากเรียนและมีเงินพอที่จะเรียนได้แต่พ่อแม่กลับไม่ยอมให้ลูกเรียน อยากให้ช่วยทำงาน เพราะกลัวว่าถ้าลูกไปเรียนแล้วจะหนีเที่ยว ถ้าทำงานยังอยู่ในสายตาของพ่อแม่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ชาวบ้านได้สะท้อนปัญหาให้ฟังดังนี้

“ตอนนี้ลูกสาวก็ไม่ได้เรียนต่อ ตัวลูกอยากเรียน แต่พ่อเค้าไม่ยอมให้เรียนแล้วอยากให้ลูกช่วยขายของ อีกอย่างพ่อเขากลัวว่าถ้าลูกเรียนเดี๋ยวจะเสียคน คือกลัวว่าจะติดเพื่อนบ้าง จะหนีเที่ยวบ้าง พี่เองซึ่งเป็นแม่ก็ไม่รู้จะพูดยังไงดี”⁸

แต่ถ้าหากคนไหนเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ก็มักจะได้เรียนต่อในชั้นมัธยม แต่มีส่วนน้อยที่เรียนต่อในระดับอุดมศึกษา

⁶ บริษัท คอนซัลแตนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, โครงการวางแผนจัดทำผังพื้นที่เฉพาะชุมชนชายแดนสะเดา จังหวัดสงขลา, 2547.

⁷ ลุงแพม พนักงานรักษาความปลอดภัยของโรงแรมแห่งหนึ่ง, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2548.

⁸ นางสาว, สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2548.

ปัญหาที่พบอีกปัญหาหนึ่งก็คือ พ่อแม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูกหลานในเรื่องของการเรียน⁹ สาเหตุเป็นเพราะเวลาของการทำงานตรงกับเวลาที่ลูกหลานกลับบ้าน ดังนั้นเวลาที่เด็กต้องการคำปรึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการเรียนจึงไม่มีใครให้คำปรึกษา เพราะเมื่อเวลาที่ผู้ปกครองกลับมาจากที่ทำงานคือเวลาที่เด็กเข้านอนแล้ว พอตอนเช้าเด็กจะไปโรงเรียนผู้ปกครองก็ไม่มีเวลามากพอที่จะพูดคุยกับเด็ก ปัญหาดังกล่าวมักเกิดขึ้นกับครอบครัวที่มีรายได้ของครัวเรือนต่ำถึงรายได้ปานกลาง

4.1.1.5 ด้านอบายมุข

1) ปัญหาเรื่องยาเสพติด

นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวแบบอิสระจำนวนมากที่เข้ามาเสพยาเสพติด นอกจากนักท่องเที่ยวเสพยาแล้ว ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งค้าและเสพยาเสพติดด้วย¹⁰ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก¹¹พบว่า คนที่นำยาเสพติดเข้ามาเป็นกลุ่มแรกๆคือ นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย โดยเฉพาะยาเสพติดประเภท ยาสำยหรือยาหัวสำย ผู้ที่เสพมักเป็นคนที่ไปเที่ยวดิสโก้เทค สามารถสังเกตได้ง่ายว่าคนไหนกินยาสำยเข้าไป โดยสังเกตจากคนที่สำยหัวอยู่ตลอดเวลา เพราะคนที่กินยาสำยเข้าไป หากได้ยินเสียงเพลงจะต้องสำยหัว และมักจะไปยืนอยู่บริเวณลำโพง นอกจากยาสำย แล้วจะมียาไอซ์ยาอี ยาบ้า ยาแก้ไอ ยาเลิฟ กัญชา เฮโรอีน มาโน (มาโน เป็นยาเสพติดที่ออกฤทธิ์คล้ายกับยาบ้าแต่มีราคาถูกกว่าและมีเม็ดเล็กกว่า เมื่อยาหมดฤทธิ์จะมีอาการปวดหัวน้อยกว่ายาบ้า จึงเริ่มเป็นที่นิยมกันในหมู่นักท่องเที่ยวและวัยรุ่น) ส่วนวิธีการเสพยาสำหรับยาสำยจะใส่ลงไปใส่ลงในเครื่องดื่ม ส่วนยาไอซ์ ยาบ้าจะมีวิธีการคล้ายกันคือ การลนไฟเพื่อสูดเอากลิ่น โดยยาบ้าจะเอาใส่ฟรอยที่อยู่ในซองบุหรี ส่วนยาไอซ์จะลนจากหลอดแก้ว ลักษณะของยาไอซ์ จะเป็นเกล็ดคล้ายผงซุส ราคาของยาไอซ์หนึ่งหลอดตกอยู่ที่หลักพัน ส่วนยาสำย เป็นเม็ด ราคา 700 – 800 บาทต่อ 1 เม็ด ส่วนภาชนะที่ใช้ใส่ยาเสพติดชนิดเม็ดและชนิดเกล็ด คือ หลอดดูด โดยมีวิธีการเก็บคือ การลนไฟที่ปลายหลอดข้างหนึ่งก่อนแล้วใส่ยาลงไป หลังจากนั้นจึงลนไฟอีกข้างเพื่อปิดไม่ให้อากาศเข้า ส่วนวิธีการทำให้สร่างจากอาการเมายาสามารถทำได้หลายวิธีเช่น กินน้ำร้อน บางคนกินนมรสจืด บางคนกินยาคุลท์ผสมกับนม เป็นต้น

หลังจากที่นักท่องเที่ยวนำยาเสพติดเข้ามา หญิงบริการที่ไปเที่ยวพร้อมทั้งกับนักท่องเที่ยวก็ได้ทดลองกินจึงตั้งใจให้นักท่องเที่ยวเอาเข้ามาขาย โดยหญิงบริการโดยเฉพาะจีนฮ่อจะนำมาขายต่อให้กับนักท่องเที่ยวรายอื่นและคนในชุมชน แต่ในบางครั้งเจ้าของสถานบันเทิงซึ่งมีชาวมาเลเซีย

⁹ เยาวชนเพศหญิง 2 ราย, สัมภาษณ์, 17 มกราคม 2548

¹⁰ ชุติศรี ชูชาติ, อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (เชียงใหม่ : ลานนาการพิมพ์, 2546), หน้า169-175.

¹¹ นายอ้น นื่องาน และเยาวชนเพศชาย, สัมภาษณ์, 7 กุมภาพันธ์ 2548

ร่วมลงทุนอยู่ด้วยก็นำเข้ามาขายเอง แต่ในบางครั้งความไม่เข้มงวดในการปฏิบัติตามกฎหมายทำให้วัยรุ่นเข้าไปเที่ยวและได้ลองยาเสพติด หลังจากนั้นจึงพยายามหาซื้อยาเสพติดเองและเริ่มแพร่หลายกันในหมู่วัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นชาย ส่วนวัยรุ่นหญิงมักจะสูบบุหรี่มากกว่าเสพยาเสพติด

นอกจากกลุ่มวัยรุ่นที่ได้ลองเสพยาเสพติดมาจากสถานบันเทิง ยังมีวัยรุ่นบางส่วนที่เริ่มติดยาเสพติดตั้งแต่เด็ก เนื่องจากพ่อแม่ทำงานไม่มีเวลาดูแลลูก โดยเด็กชายจะเริ่มจากการสูบบุหรี่ ดมกาว และเริ่มพัฒนาเป็นยาอ้อ ยาสาย เพราะสามารถหาซื้อได้ง่าย แล้วเมื่อติดยาแล้วปัญหาหลักขโมยก็ตามมา ซึ่งเด็กที่ติดยาเสพติดและเริ่มกระทำความผิดมีอายุเพียง 13-15 ปี ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ชาวบ้านรายหนึ่งเล่าให้ ฟังว่า¹²

“...อย่างเด็กแฝดคู่นั้น พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลลูกหรอก เด็กมันก็เลยเที่ยว อายุยังน้อย หนังสือก็ไม่ได้เรียน เคยเห็นเด็กมันดมกาว หลังจากนั้นเห็นเริ่มขโมยของในร้านค้าด้วย...”

เรื่องดังกล่าวได้กลายเป็นวิถีทางหนึ่งที่ทำให้เด็กผู้หญิงเสียคนไปด้วย สาเหตุมาจากการถูกชักชวนเพราะเป็นเด็กในพื้นที่เหมือนกัน แล้วจึงนำไปไปสู่การขายบริการทางเพศในภายหลัง

2) ปัญหาเรื่องการพนัน

เกี่ยวกับปัญหาเรื่องการพนัน¹³ การพนันที่เป็นที่นิยมมากที่สุดในกลุ่มคนไทยคือ การพนันบอล โดยส่วนมากโต๊ะพนันบอลจะอยู่ตามร้านอาหาร ส่วนกลุ่มที่เล่นมีตั้งแต่วัยรุ่นไปจนถึงคนที่มีครอบครัวแล้ว บางคนทำงานในโรงแรม บางคนทำงานในร้านค้า บางคนเล่นมากถึงกับต้องกู้หนี้ยืมสินมาจากคนอื่น บางคนที่ขายของอยู่ในร้านค้าก็จะขโมยเงินมาเล่นการพนัน ส่วนการพนันที่เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยวคือปัญหาการเล่นไพ่ในบ่อนการพนันและกาสิโน (casino) มีทั้งบ่อนเล็กและบ่อนใหญ่ บ่อนเล็กจะเล่นกันตามบ้าน ส่วนบ่อนใหญ่จะเล่นกันที่อาคารพาณิชย์แห่งหนึ่งซึ่งอยู่ติดกับบริเวณชายแดน เมื่อมองดูภายนอกจะเหมือนกับเป็นตึกร้าง โดยการเล่นที่บ่อนใหญ่มักจะไม่ให้คนไทยเข้าไป นอกจากนี้ก็จะมีการเล่นไพ่กระจอก ตู๋ม้า หวยใต้ดิน หวยมาเลเซีย เป็นต้น

¹² ป้าสร้อย, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2548.

¹³ นาย ชัน ลูกจ้างในสถานประกอบการ, สัมภาษณ์, 19 เมษายน 2548.

* ชาวบ้านเรียกชื่อบ่อนนี้ว่า บาราโถด์หรือพาราโถด์ ซึ่งตั้งอยู่ชอยที่เรียกกันว่า ชอยลมโซย

3) ปัญหาเรื่องการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ (ปัญหาอิทธิพล)

ในเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติดและการพนัน¹⁴ที่กล่าวมามีส่วนทำให้เกิดปัญหาขึ้นในชุมชนในเรื่องของควมมีอิทธิพลในท้องถิ่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องและทำให้มีเจ้าหน้าที่บางคนรับสินบน จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลรายหนึ่งกล่าวว่า

“...เหมือนร้านผมถ้าไม่ให้รายทางมันก็อยู่ยาก คือคล้ายๆต้องมีน้ำร้อนน้ำชา ถ้าถามถึงพวกที่รับรายของที่นี่มาจากธุรกิจอะไร ส่วนมากจะทำธุรกิจซื้อดิน ซื้อมาขายไป แต่ก็มีที่บางที่มาเลเซียหนุนหลังในธุรกิจ มาเลเซียบางคนรู้จักถึงนายใหญ่ๆของเรา มันรับรองให้นายใหญ่เราเต็มที นายพวกนี้มันเอาง่าย มันจะเอาอะไรโทรกริ่งเดียวมันก็จัดการให้เสร็จหมด มองในอีกแง่เมืองด่านนอกเป็นเมืองที่เจ้าหน้าที่จะตอบว่าไม่มีสิ่งอะไรที่ผิดกฎหมาย มันเป็นที่ทำมาหากินแล (เห็น) นายสิบ อยู่ ๆ มันขับรถป้ายแดงแล้วเราทำกันอิตายยังไม่ได้ มีอยู่คนเดียวในด่านนอกกระดึบจำที่ทำรายการให้นายรู้ดีหมดคน ๆ นี้ใหญ่จริง ๆ ในด่านนอก...”

ซึ่งมีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เจาะลึกอีกรายหนึ่งที่ว่า

“...การท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัดเจน เป็นชาวบ้านเข้ามาท่องเที่ยว ตอนหลังจึงเป็นนักท่องเที่ยวทางเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ให้ความร่วมมือ คิดแต่จะฉวยโอกาสรีดไถ และกลั่นแกล้ง แทนที่จะให้ความสะดวก ต้องระแวงและกลัวว่าไม่รู้จะถูกรีดไถตอนไหนเหมือน กรมศุลกากรจ้องแต่จะจับผิดราคาแพง ๆ ให้ต้องกลับไปเอาหลักฐานมาแสดงตัวเอารถคืน แล้วนัดมากก็ไม่อยู่พบ เจ้าหน้าที่ที่เราเจ้าเล่ห์ไม่แจ้งให้มาเลเซียทราบว่าจะภายใน 30 วันทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดิน และพวกเจ้าหน้าที่ก็ได้รางวัลนำจับ 60% และนายก็จะได้ดี ๆ อีกทอดหนึ่ง ไหนสื่อภาษาถิ่นไม่รู้เรื่อง ทั้งที่นโยบายรัฐให้สนับสนุนการท่องเที่ยว แต่เจ้าหน้าที่มาทำลายเสียเอง ทางเจ้าหน้าที่ฉวยโอกาส โดยพวกมาเลเซียรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ลองทางมาเลเซียทำด้วย พอนายมาก็ทำเขียน แต่พอนายใหญ่กลับก็หากินทุจริตเหมือนเดิม เพราะพวกนี้มาอยู่แค่ 2-3 ปี เพื่อกอบโกยแล้วก็ย้ายทิ้งไว้แต่ความเลวร้าย ต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ผลก็มาลงที่คนในพื้นที่นักท่องเที่ยวก็ไม่อยากเข้ามาเที่ยว แทนที่เขาผิดแล้วผลักดันเขากลับไปกลับฉวยโอกาสกอบโกยฉวยโอกาสได้ทั้งเปอร์เซ็นต์นำจับ และได้สนองความ ต้องการของนายที่อยากได้ดี ๆ เปรียบเทียบกับที่เราเข้าไปซื้อของดีวิดีพี ทางมาเลเซียจะยินดีต้อนรับให้เราเข้าประเทศ แต่ทางตรงข้ามของเรามีแต่คิดจะรับได้ไต่...”

¹⁴ นายพัน นางยาและนายนำ, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2548.

จากการเก็บข้อมูลพบว่ากรณีให้เห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่มีอยู่ 3 เรื่องก็คือ

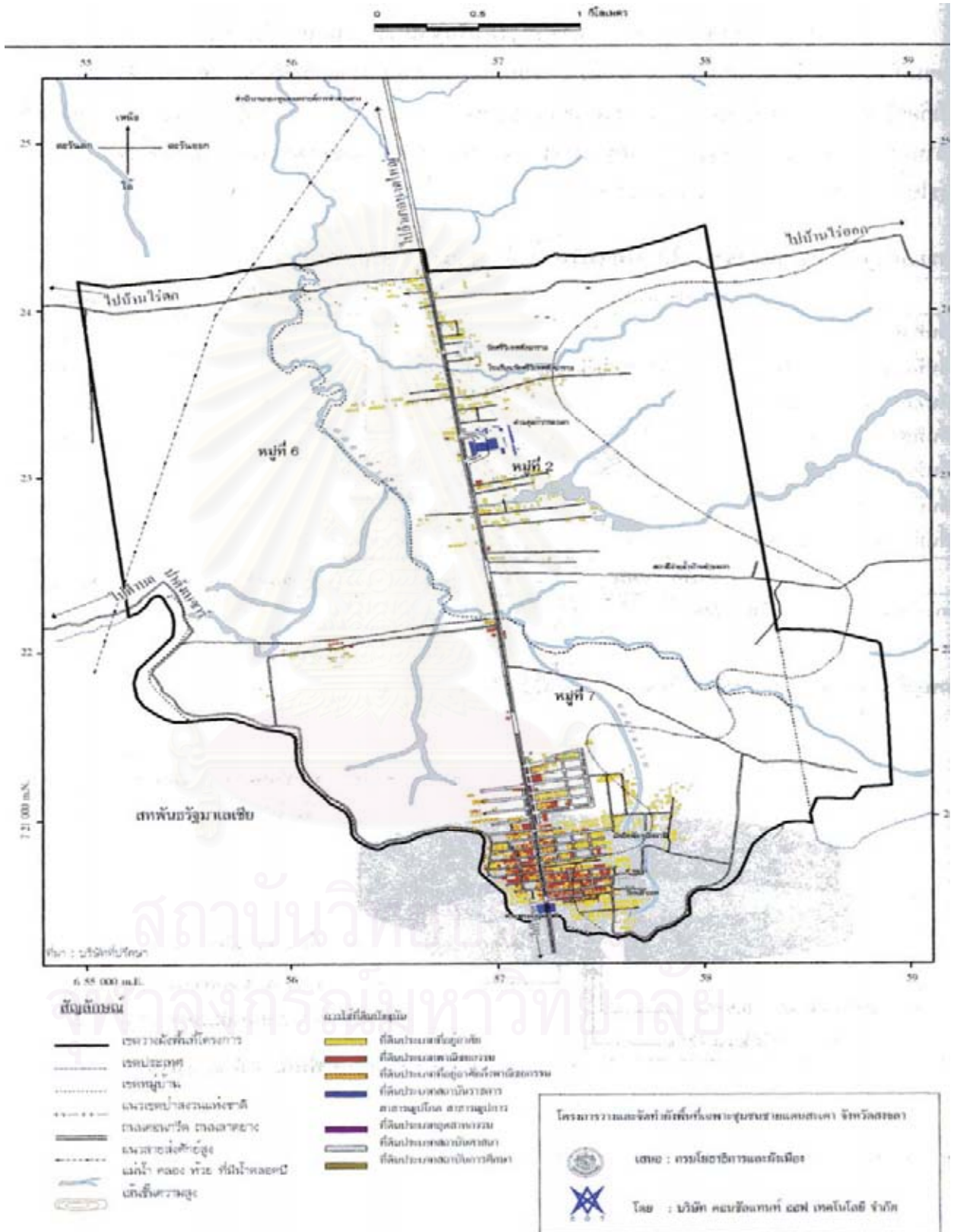
- การเลือกปฏิบัติในกรณีที่มีแรงงานต่างด้าวเข้ามาทำงานในชุมชน โดยเฉพาะหญิงบริการชาวจีน ซึ่งกรณีนี้จะเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายกลุ่มคือ ตัวหญิงบริการเจ้าของสถานบริการหรือสถานบันเทิงและเจ้าหน้าที่ สำหรับกรณีของเจ้าของสถานบริการหรือสถานบันเทิง พบว่าจะให้เด็กในการดูแลของตัวเองทำบัตรไม่ครบทุกคน เมื่อเจ้าหน้าที่มาตรวจก็จะเอาเฉพาะผู้ที่ทำบัตรมาให้เจ้าหน้าที่ตรวจ หรือมีเช่นนั้นเจ้าหน้าที่ก็จะมีการโทรมาบอกกับทางเจ้าของสถานบริการหรือสถานบันเทิงว่าจะมาตรวจให้เตรียมตัวไว้ด้วย คำว่าเตรียมตัวในที่นี้หมายถึง การเตรียมเงินจำนวนหนึ่งไว้ให้เจ้าหน้าที่พร้อมกับให้เตรียมหญิงบริการไว้ให้ตรวจบ้างพอสมควร เป็นต้น
- การเลือกปฏิบัติในกรณีที่มีหญิงบริการจะเข้าไปขายบริการยังประเทศมาเลเซีย ในกรณีนี้หญิงบริการและคนพาเข้าจะรู้กันว่าจะผ่านทางช่องทางใดและโดยวิธีใด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการให้เงินกับเจ้าหน้าที่ โดยจำนวนเงินที่ให้อยู่ที่ 3,000-5,000 บาท หรือมากกว่านั้นแล้วแต่กรณี ซึ่งส่วนใหญ่หญิงบริการจะเข้าไปขายบริการอยู่ที่ฝั่งมาเลเซียไม่เกิน 1 เดือน เพื่อที่จะกลับมาประทับตราวีซ่า สำหรับคนที่ใช้บัตร border pass
- การเลือกปฏิบัติในกรณีของสถานบริการหรือสถานบันเทิง ซึ่งเป็นเรื่องของการเสียค่ารายการ ในที่นี้ก็คือ การจ่ายเงินให้กับเจ้าหน้าที่ ซึ่งสถานบริการหรือสถานบันเทิงส่วนใหญ่แล้วจะต้องเสียค่ารายการแทบทุกร้าน

4.1.1.6 ด้านการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

1) การเปลี่ยนสภาพของที่ดิน

จากการที่แต่เดิมนั้นที่ดินส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปในทางการเกษตร แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาที่ดินดังกล่าวก็แปรสภาพกลายเป็นที่ตั้งของโรงแรม สถานบันเทิง ที่พักอาศัยและอื่นๆ มีสถานของการใช้ที่ดินเปลี่ยนไป โดยการเคลื่อนไหวในเรื่องของที่ดินและการก่อสร้างมีการเคลื่อนไหวตลอดทั้งปี ปัจจุบันที่ดินตกอยู่ในมือเจ้าของโครงการเกือบจะหมดแล้วจนเต็มพื้นที่หมู่ 7 และปรากฏว่าความเติบโตรวมทั้งการขยายตัวของตัวเมืองได้เข้าไปยังหมู่ที่ 2 บ้านด่านนอกแล้ว มีที่ดินเพียงส่วนน้อยที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ ทั้งนี้สามารถแบ่งสถานการณ์การใช้ที่ดินในปัจจุบันของชุมชนได้ดังภาพที่ 4.3

ภาพที่ 4.3: สถานการณ์การใช้ที่ดินในปัจจุบัน

ที่มา: บริษัท คอนซัลแตนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, 2547.

จากรูปข้างบนจะเห็นว่าที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมจะมีสัดส่วนของการใช้ที่ดินมากที่สุดมากกว่าการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยถึงพาณิชย์กรรม ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการและที่ดินประเภทสถาบันศาสนา อีกทั้งการใช้ที่ดินประเภทพาณิชย์กรรมนั้นจะมีการกระจุกตัวอยู่บริเวณริมถนนทางหลวงหมายเลข 4 หรืออยู่ในซอยแต่ไม่ไกลจากถนนใหญ่มากนัก โดยเฉพาะบริเวณซอย 2 - ซอย 10 และซอย 3 - ซอย 9

2) ที่ดินราคาสูงขึ้น

ราคาที่ดินสูงขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ดินที่ติดกับถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 สืบเนื่องมาจากความต้องการของผู้ประกอบการและนักธุรกิจที่เห็นว่าที่ดินบริเวณนั้นมีทำเลที่ดีเหมาะแก่การประกอบกิจการหรือสร้างโรงแรม จึงเกิดการขอซื้อที่ดินจากชาวบ้าน เห็นได้ชัดจากการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

“...สมัยก่อนผมมาที่ดิน 200 ไร่ซื้อมา 2 แสนบาท แต่พอปี 21, 22 ผมซื้อของคุณครรชิตไร่ละ 2 แสน แล้วของผมตรงนี้ 150 ไร่ หน้ากว้าง 200 เมตร ลึกเข้ามา 1,000 กว่าเมตร เมื่อก่อนซื้อ 6 ล้านกว่าบาทกู้แบงก์ทหารไทยมา เป็นดินตราจองเหมือนกับโฉนด ในช่วงแรกจะเข้ามาค้าที่ดิน ซื้อมาขายไปแล้วตอนหลังผมก็ซื้อคืนมาบ้างปลายปี 2521 หน้าถนนขาย 55,000 เอาก่อน 20,000 แล้วผ่อนเดือน 5,000 ที่ด้านหน้าผมเก็บเอาไว้พอปี 22 กลาง ๆ ปีสร้างตึกแถวขายห้องละ 500,000 พอปี 23 แผงลอยก็เริ่มมีราคาขายห้อง 6-7 แสน ส่วนด้านหน้าก็นำที่มา 10 ไร่ มาจัดสรรสร้างเป็นแผงลอย ติดกับดินป่าสงวน 15 ไร่ เช่าจากป่าไม้ 1,500 บาท ที่เขาเรียก AB สร้างได้ 78 ห้อง ขายห้องละ 35,000 จ่ายเดือน 5,000 บาท ประมาณ 6-7 เดือนก็ขายหมด มาซื้อของคุณครรชิตอีก 10 ไร่ ปีเดียวขายหมด จึงสร้างขายไปเรื่อย ๆ แล้วก็ขายหมด ส่วนมากจะเป็นคนมาจากหาดใหญ่มาซื้อหมดเลย แล้วตอนหลังมาจัดสรรดินเปล่าอีก ซึ่งตอนนี้คุณครรชิตก็ขายหมดแล้ว ของเจ้เล็กพอเหลืออยู่บ้าง...”¹⁵

ซึ่งจากการสอบถามไปทางนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามก็ได้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า ที่ดินที่แพงที่สุดในตำบลสำนักขาม คือ ด่านนอกหรือบ้านไทย-จังโหลน เพราะช่วงปีพ.ศ.2523-2530 ราคาห้องละประมาณ 20,000-30,000 บาท แต่เมื่อเศรษฐกิจเจริญเติบโตมีนักลงทุนเข้ามามาก โดยเฉพาะในช่วงหลังปีพ.ศ.2540 เป็นต้นมา ราคาของที่ดินได้ขยับสูงขึ้นโดยห้องบริเวณพื้นที่ตอนในราคาห้องละ 800,000 บาท แต่ถ้าเป็นพื้นที่บริเวณที่ติดกับถนนใหญ่

¹⁵ นายจระ, สัมภาษณ์, วันที่ 14 พฤษภาคม 2548.

ราคาจะอยู่ที่ประมาณ 6,000,000 บาท อย่างเช่นที่ทำการไปรษณีย์ 2 ห้อง 2 ชั้นครึ่ง อยู่ติดกับถนนใหญ่ขายได้ 12,000,000 บาท จากราคาที่ซื้อมา 4,500,000 บาท

จากการสำรวจของหนังสือพิมพ์โฟกัสสงขลา¹⁶ พบว่า โครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ที่กำลังดำเนินการขณะนี้ มีโครงการด้านนอกแลนด์แอนด์เฮาส์ บนที่ดิน 28 ไร่ ซึ่งในโครงการนี้มีนักธุรกิจชาวมาเลเซียซื้อที่ดินเพื่อสร้างคอนโดมิเนียมด้วย ที่อยู่ติดกันก็มีโครงการศุภณัฐ บนที่ดิน 13 ไร่ของนักธุรกิจหาดใหญ่ เจ้าของโรงแรมไทยไฮเต็ล โดยสร้างอาคารพาณิชย์ 3 ชั้นให้เช่า 70 ยูนิต พร้อมโรงแรมโอลิเวอร์สูง 7 ชั้น จำนวน 139 ห้อง นอกจากนั้นยังมีโครงการจัดสรรที่ดินแบ่งขายของอดีตข้าราชการครูบนพื้นที่กว่า 20 ไร่ ซึ่งขายไปแล้วกว่า 200 ห้อง โดยในโครงการดังกล่าวมีนักธุรกิจชาวมาเลเซีย มาซื้อประมาณ 10 ห้องเพื่อจัดสร้าง บลู โดมอนด์ คอนโดมิเนียม สูง 7 ชั้นด้วย

4.1.1.7 ด้านการย้ายถิ่น

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการย้ายถิ่นฐานของชาวบ้าน ในแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่งพบว่ามีมีการย้ายถิ่นฐานอยู่เสมอ ส่วนใหญ่มักเป็นการย้ายเข้ามามากกว่าการย้ายออก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ามักจะเป็นการย้ายเข้าไปประกอบธุรกิจต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นมากมาย เช่น บ้านเช่า หอพัก ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจการบันเทิง ธุรกิจที่ดิน ร้านอาหาร ทำงานบริการ เล่นการพนัน และค้าขายของที่ผิดกฎหมาย ส่วนการย้ายออกนั้นมักเนื่องมาจากสาเหตุอื่น เช่น ขาดแคลนที่ดินทำกินหรือไม่ก็ไปประกอบอาชีพอื่น เป็นต้น¹⁷

จากการศึกษาพบว่า การย้ายถิ่นเข้ามาของประชากรมักจะเป็นประชากรแฝงซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานและลูกจ้างในย่านพาณิชย์กรรมที่มาจากภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศ แต่ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ ภาคเหนือและภาคอีสาน รวมทั้งจีนยูนนาน (จีนฮ่อ) ส่งผลให้การกระจายตัวของประชากรส่วนใหญ่กระจุกตัวหนาแน่นอยู่ในบริเวณพาณิชย์กรรมและบริการ และเบาบางลงเมื่อห่างออกจากศูนย์กลางย่านนี้ ความหนาแน่นเฉลี่ย 51 คน/ไร่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่อยู่ในวัยแรงงานและย้ายมาจากพื้นที่อื่นในบริเวณใกล้เคียง บริเวณหมู่ 7 มีสถานประกอบการประเภทคาราโอเกะไนต์คลับ โรงแรม อพาร์ทเมนต์ ร้านอาหาร ร้านเสื้อผ้า เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซียและสิงคโปร์ พื้นที่บริเวณนี้จึงมีนักท่องเที่ยวและประชาชนที่เดินทางเข้ามาทำงานแบบเข้ามา-เย็นกลับ เข้ามาใช้ทรัพยากรของพื้นที่

¹⁶ ข้อมูลจาก <http://www.focuspaktai.com/index.php?file> เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2544

¹⁷ อาคม พัตติยะ ศ.พันธุ์ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมภาคใต้. (ทุนอุดหนุนการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติปีงบประมาณ 2533-2535, ม.ป.ป.: ม.ป.ท.), หน้า 43.

การย้ายเข้าอีกประเภทหนึ่งคือ การย้ายเข้ามาเพื่อค้าขายอาหารเป็นหลัก โดยเฉพาะร้านขายแบบรถพ่วง กล่าวคือ หากเป็นอาหารอีสานคนขายก็มักจะมาจากภาคอีสานเป็นหลัก และมักจะเป็นคนมาจากอำเภอหรือจังหวัดเดียวกัน จังหวัดที่เข้ามาเป็นจำนวนมากจะมีอุบลราชธานี อุตรดิตถ์ ร้อยเอ็ด เป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้นเป็นเพราะการชักชวนกันมา โดยมากจะเริ่มชักชวนคนในครอบครัวก่อน อาจจะเป็นพี่น้อง ญาติ เพื่อน และคนในหมู่บ้าน เพราะคนที่มาก่อนเห็นแล้วว่าสามารถค้าขายได้ดี บางส่วนก็เคยมาค้าขายที่หาดใหญ่อยู่ก่อนแล้ว เมื่อได้ข่าวว่าที่บ้านไทย-จังโหล่นกำลังเจริญ ผู้คนมากมาย จึงลองมาขายดูบ้าง

สิ่งหนึ่งที่สังเกตได้ง่ายที่สุดเกี่ยวกับเรื่องการเพิ่มขึ้นของประชากรและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจคือ การใช้ไฟฟ้า ภายในระยะเวลา 22 ปี จากปีพ.ศ.2526 ถึงปีพ.ศ.2548 มีสถิติและปริมาณการใช้ไฟฟ้า ดังนี้¹⁸ ปีพ.ศ.2526 จำนวน 100 วัตต์ ปีพ.ศ.2536 จำนวน 800 วัตต์ ปีพ.ศ.2546 จำนวน 3,000 วัตต์ และปีพ.ศ.2548 จำนวน 4,000 วัตต์ สามารถแบ่งสถานะปัจจุบันของผู้ใช้ไฟฟ้าได้เป็นผู้ใช้ไฟประเภทที่อยู่อาศัย จำนวน 618 ราย ผู้ใช้ไฟประเภทธุรกิจขนาดเล็ก 691 ราย ผู้ใช้ไฟประเภทกิจการขนาดกลาง จำนวน 9 รายและผู้ใช้ไฟประเภทกิจการเฉพาะอย่าง โรงแรม 30 ราย

ส่วนการย้ายออกของชาวบ้านส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-40 ปี ซึ่งเป็นวัยแรงงานที่สามารถไปหางานทำที่อื่นได้ และเป็นวัยที่อยู่ในภาวะเจริญพันธุ์ เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของการย้ายถิ่น พบว่า มีสาเหตุที่สำคัญได้แก่ การไปทำงานหรือหาที่ทำกินในพื้นที่อื่น และการแต่งงาน ซึ่งเมื่อแต่งงานแล้วต้องย้ายเข้าไปอาศัยในครัวเรือนของคู่สมรส และบางครั้งก็แยกออกไปตั้งครัวเรือนใหม่ เป็นต้น

การย้ายเข้าและย้ายออก ส่งผลต่อเรื่องของการใช้ที่ดินเนื่องจากการรวมตัวของคนจำนวนมากจนกลายเป็นชุมชนขึ้นจึงมีการก่อสร้างอาคารเพื่อประกอบกิจการเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานด้านต่างๆ จึงทำให้เกิดเป็นย่านการใช้ที่ดินต่างกันไปซึ่งมีหลายประเภท ได้แก่ ย่านที่อยู่อาศัย ย่านการค้าและบริการ (ภาพที่ 4.4) ย่านพาณิชยกรรม (ภาพที่ 4.5) ย่านสถาบันเทิง (ภาพที่ 4.6) สถาบันศาสนา สถาบันราชการ พื้นที่ชนบท เกษตรกรรม และพื้นที่ป่าสงวน นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อคนต่างถิ่นที่ย้ายเข้ามาได้เข้ามาแย่งอาชีพของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนในการประกอบอาชีพมากขึ้น

¹⁸ การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสะเดา, 2547.

ภาพที่4.4: ย่านการค้าและบริการบริเวณด้านพรมแดนฝั่งประเทศไทย

ภาพที่4.5: ย่านพาณิชยกรรมบริเวณด้านพรมแดน ภาพที่ 4.6: ย่านสถานบันเทิงในซอย 8

โดยเฉพาะในช่วงระหว่างปีพ.ศ.2540-2546 บ้านไทย-จังหวังโหลน มีการยื่นแบบขออนุญาต ลงโครงการต่างๆมากมาย ทั้งอาคารที่พักอาศัย อพาร์ทเมนต์ บ้านเช่า โรงแรม สถานบันเทิง รวมแล้วเป็นจำนวนถึง 645 ครั้ง ปัจจุบันที่ดินตกอยู่ในมือเจ้าของโครงการเกือบเต็มพื้นที่หมู่ 7 และปรากฏว่าความเติบโตรวมทั้งการขยายตัวของตัวเมืองได้เข้าไปยังหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 แล้ว¹⁹ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นได้จากตัวเลขที่เพิ่มสูงขึ้นจากการขออนุญาตก่อสร้างในชุมชนจากอบต. ดังตารางที่ 4.1 และนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540 เป็นต้นมา การเพิ่มขึ้นของโรงแรมและสถานบันเทิงต่างๆเป็นจำนวนมากก็ได้เริ่มส่งผลกระทบต่อพื้นที่สำคัญคือมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของบาร์ที่เคยสร้างหรือกันด้วยไม้ไผ่ไปเป็นบาร์ที่มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์ นอกจากบาร์แล้วยังมีคาร์เฟ่ซึ่งมักจะตั้งอยู่ชั้นล่างสุดของแต่ละโรงแรม รวมถึง ร้านคาราโอเกะ ดิสโก้เทค ร้านเพื่อชีวิต เป็นต้น สถานที่ดังกล่าวได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะชาวมาเลเซีย

¹⁹ พิชาญ พิระสุขประเสริฐ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม, สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2548.

ตารางที่ 4.1: จำนวนการยื่นขออนุญาตก่อสร้างระหว่างปีพ.ศ.2539-พ.ศ.2548²⁰

ปี	จำนวนที่ยื่นขออนุญาต ก่อสร้าง
2539	9
2540	21
2541	54
2542	118
2543	74
2544	106
2545	97
2546	56
2547	62
2548	48
รวม	645

ที่มา: จากการประมวลเอกสารการขออนุญาตก่อสร้างของอบต.สำนักขาม
โดยอธิภูฐาน พงศ์พิศาล

4.1.1.8 ด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

นอกจากการลงทุนที่เกิดขึ้นจากฝั่งไทยแล้ว ยังมีโครงการที่เกิดขึ้นจากฝั่งมาเลเซียด้วย ซึ่งเป็นโครงการที่มีปัจจัยการสนับสนุนของภาครัฐและความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ สำหรับโครงการเมืองอุตสาหกรรม Kota Perdana²¹ มีพื้นที่รวม 8,684 เฮกเตอร์ (ประมาณ 21,700 ไร่) ตั้งอยู่บริเวณด้านชายแดนมุกิตกายูฮิตัม (ตรงข้ามบ้านไทย-จังโหลน) เป็นการร่วมลงทุนระหว่างบริษัทพัฒนาเศรษฐกิจ รัฐเคดะห์ 30% กับ Benua Bayu Sdn.Bhd. โดยจัดตั้งเป็นบริษัท Northern Gateway Sdn.Bhd. โดยมีเป้าหมายที่จะจัดตั้งเป็นเขตการค้าเสรี (Free Trade Zone) มี

²⁰ สาเหตุที่จำนวนการยื่นขออนุญาตก่อสร้างเริ่มปีพ.ศ.2539 เนื่องจากว่าทางอบต.สำนักขามได้แยกตำบลออกจากตำบลสำนักแควและยกสถานะขึ้นเป็นอบต.สำนักขามเมื่อปีพ.ศ.2538 จึงมีหลักฐานในการเก็บข้อมูลปีพ.ศ.2539 เป็นปีแรก

²¹ บริษัท คอนซัลแตนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด, โครงการวางและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะชุมชนชายแดนสะเดา จังหวัดสงขลา, (รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. 2547) น.1-16.

เงินลงทุนเท่ากับ 20,000 ล้านบาท หรือประมาณ 200,000 ล้านบาท คาดว่าจะสามารถสร้างงานได้ 20,000 คน และจะมีชุมชนใหม่ซึ่งรองรับประชากรรวมทั้งสิ้น 300,000 คน มีการก่อสร้างอาคารที่พักอาศัย ซึ่งชุมชนใหม่มีจำนวนมากถึง 70,000 หน่วย ส่วนหนึ่งของแผนแม่บทของโครงการนี้ คือ จะมีการก่อสร้างสถานีรถไฟความเร็วสูงในบริเวณด้านนี้เพื่อเป็นจุดเปลี่ยนเส้นทางการเดินทาง (Inter-Modal Transportaion) บริเวณพื้นที่ด้านทั้งหมดให้เป็นศูนย์การค้า สินค้าปลอดภาษี (ICQ Complex and Duty Plaza) ในลักษณะเดียวกับที่ได้มีการจัดตั้งในท่าอากาศยานนานาชาติของประเทศต่างๆ

โครงการนี้จะส่งผลโดยตรงต่อบ้านไทย-จังโหลนทั้งในด้านบวกและลบ ด้านบวก คือ แรงงานบางส่วนคาดว่าจะครั้งหนึ่งประมาณ 10,000 คน จะเป็นแรงงานจากฝั่งไทยที่เข้าไปทำงานในลักษณะเข้าไป – เย็นกลับ ซึ่งจะเป็นการดึงเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศได้ อีกประการหนึ่ง ผู้คนจากฝั่งมาเลเซียจะเข้ามาในฝั่งไทยมากขึ้น ซึ่งประชาชนที่มากขึ้นส่วนหนึ่งคือคนที่อาศัยอยู่ในเมือง Kota Perdana จะเข้ามาท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจสถานบันเทิงและจับจ่ายใช้สอยเครื่องอุปโภคบริโภคจากฝั่งไทย เนื่องจากเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและราคาถูก ผลเสียที่อาจตามมาสืบเนื่องจากนโยบายของมาเลเซียจะไม่ให้แรงงานไทยอาศัยในพื้นที่ แรงงานเหล่านี้ก็ต้องหาที่อยู่อาศัยที่ใกล้แหล่งงานมากที่สุด ซึ่งบางส่วนอาจอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านไทย-จังโหลน และหากไม่มีการวางแผนในเรื่องของนโยบายที่อยู่อาศัยสำหรับรองรับแรงงานเหล่านี้ อาจเกิดลักษณะของชุมชนแออัดขึ้นทั้งบ้านไทย-จังโหลนหรือพื้นที่ข้างเคียงได้ ซึ่งควรมีการเตรียมการรองรับปัญหาที่อาจเกิดขึ้น นอกจากนี้ จากการที่ค่าจ้างแรงงานทางฝั่งมาเลเซียที่สูงกว่าฝั่งไทยอาจดึงดูดแรงงานไทยให้เข้าไปทำงานในฝั่งมาเลเซียมากขึ้น ในกรณีที่ไม่มีการจำกัดจำนวนแรงงานและอาจเกิดภาวะการขาดแคลนแรงงานในฝั่งไทยได้ ดังนั้น เพื่อป้องกันแรงงานหลั่งไหลออกนอกประเทศ จึงควรมีมาตรการรองรับในเรื่องนี้ด้วย

นอกจากนี้ ปัญหาของโครงการขยายด่านที่เริ่มมาตั้งแต่ในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ปีพ.ศ.2539 สาเหตุที่ริเริ่มโครงการนี้เป็นเพราะมีความแออัด คับแคบ เนื่องจากเมืองมีการเติบโตกะทันหันเกินไป อีกอย่างหนึ่ง คือ หากด่านมีความสวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อยก็สามารถเป็นหน้าเป็นตาของประเทศได้ด้วย แต่มีปัญหาคriticalในการขยายด่านนั้นก็คือ งบประมาณ และการเจรจากับชุมชนซึ่งเรื่องนี้หากไม่แก้โดยด่วนอีก 1-2 ปี จะต้องมีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในชุมชนและความแออัด ไม่สะดวกในการทำงานอาจจะส่งผลไปถึงเรื่องการตรวจตราที่ไม่รัดกุมก็ได้²² โดยในส่วนของประเด็นการขยายด่านตามวิธิดิม คือ การเวนคืนและการชดเชยค่าที่ดิน ซึ่งจะต้องใช้งบประมาณไม่น้อยกว่า 400 ล้านบาท และเมื่อพื้นที่ขยายจะถูกชุมชนบ้านไทย-

²² ฉัตรชัย อุสุหระ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบาย จังหวัดสงขลา, สัมภาษณ์, 22 กุมภาพันธ์ 2548.

จิ้งโหล่น ขวากันระบบการเลื่อนไหลของจราจร เพราะเส้นทางจราจรยังคงต้องผ่านชุมชน และผลจากการหาหรือจากหน่วยงานของภาคราชการหลายๆฝ่ายได้ข้อสรุปว่า ควรกำหนดบริเวณจุดที่ตั้งของด่านพรมแดนขึ้นใหม่ในแนวทางที่สามารถสอดคล้องกับนโยบายเดิม

ปัญหาทางเศรษฐกิจอีกอย่างหนึ่งในชุมชน คือ การเป็นพื้นที่ของจุดส่งออกสินค้าและนำเข้าสินค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดการจราจรที่ติดขัดเนื่องจากช่องทางการจราจรฝั่งที่จะเข้ามาเลเซียในช่วงเวลาบ่ายถึงเย็น จะมีรถบรรทุกจำนวนมากจอดรอคิวเพื่อที่จะผ่านด่านพรมแดน โดยเฉพาะในวันพฤหัสบดีถึงวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นวันที่มีนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียนิยมเดินทางเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบแก่ชาวบ้านในการสัญจรไปมา

4.1.2 ผลกระทบต่อวิถีชีวิต

4.1.2.1 ด้านแบบแผนการดำเนินชีวิต

เนื่องจากสังคมภาคใต้พัฒนามาจากสังคมเกษตรกรรมที่มีการเพาะปลูกพืชเพื่อยังชีพ อันได้แก่ ข้าว ยางพารา มะพร้าว ผลไม้ และพืชผักต่างๆ วิธีการยังชีพจึงเป็นตัวกำหนดวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตประจำวัน กิจกรรมที่คนในภาคใต้ประกอบในการดำรงชีวิตจึงเกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกดังกล่าว²³ แต่หลังจากที่การท่องเที่ยวเริ่มมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจของชุมชน ลักษณะและแบบแผนการยังชีพเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลกระทบจากการท่องเที่ยวทำให้การใช้เวลาในชีวิตประจำวันของชาวบ้านเปลี่ยนไป เนื่องจากการที่สังคมปรับตัวเป็นสังคมที่มีนักท่องเที่ยว ทำให้คนมีการแข่งขันกันเชิงธุรกิจมากขึ้น มีงานลักษณะใหม่ที่ทำให้การดำเนินชีวิตต่างไปจากเดิม ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้ศึกษาสามารถสรุปแบบแผนการดำเนินชีวิตของประชากรกลุ่มเป้าหมายได้ดังนี้

1) คนในพื้นที่ เช่น ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน 14 ราย

คนกลุ่มนี้จะประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น ทำบ้านเช่า เปิดร้านขายของชำ(มินิมาร์ท) ร้านอาหาร ขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง เป็นต้น คนกลุ่มนี้มีวงจรชีวิตและมีเวลาในการทำงานที่ไม่แน่นอน เพราะส่วนใหญ่แล้วจะเป็นอาชีพที่อิสระ หรือเป็นกิจการของตนเอง มีการจ้างลูกจ้าง กล่าวคือ บางคนใช้ชีวิตอยู่ในช่วงเช้าถึงค่ำ เข้าถึงดึก บ่ายถึงดึก เป็นต้น ช่วงเช้าในที่นี้หมายถึงเวลาตั้งแต่ 6.00 น. เป็นต้นไป

²³ อาคม พันธ์ยะ ศ.พันธุ์ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมภาคใต้. (ทุนอุดหนุนการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติปีงบประมาณ 2533-2535, ม.ป.ป: ม.ป.ท.), หน้า 23.

2) ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ เช่น โรงแรม/ที่พัก สถานบันเทิง ร้านค้า ร้านอาหาร 11 ราย
 คนกลุ่มนี้จะมีวงจรชีวิตคล้ายคลึงกับคนกลุ่มแรก เนื่องจาก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเจ้าของ
 กิจการ ซึ่งจะมีผู้จัดการร้านคอยดูแลกิจการให้ เจ้าของกิจการจะมาตรวจตราในเวลาต่างๆกัน บ้าง
 ก็มาตรวจงานในช่วงสายๆ บ้างก็มาตรวจในช่วงเย็นถึงค่ำ เป็นต้น

3) ลูกจ้างในสถานประกอบการ เช่น คนเชียร์แขก ลูกจ้างร้านเสริมสวย พนักงานรักษา
 ความปลอดภัย ผู้จัดการร้าน ลูกจ้างร้านขายของชำ 6 ราย

สำหรับคนกลุ่มนี้จะมีเวลาทำงานที่แน่นอน บางคนทำงานเป็นกะ โดยการลงบันทึกเวลา
 อย่างเช่น พนักงานรักษาความปลอดภัย จะมีกะเช้า (7.00-17.00 น.) และกะบ่าย (17.00-7.00 น.)
 หรือลูกจ้างในสถานบริการ เช่น โรงแรม สถานบันเทิง จะทำงาน 10.00 น. เลิกงาน 24.00 หรือ
 02.00 น. เป็นต้นคนกลุ่มนี้จะรวมถึงหญิงบริการก็จะมียังชีวิตซึ่งขึ้นอยู่กับงานที่ทำ เช่น หากเป็น
 หญิงบริการอยู่ในบาร์จะทำงานตั้งแต่ 10.00 น. ส่วนเวลาเลิกงานขึ้นอยู่กับแขกที่มาใช้บริการ
 หากทำงานเป็นนักร้องคาเฟ่ หรือเป็นเด็กเชียร์เบียร์ก็จะทำงานตอนที่สถานบันเทิงเปิด คือ เวลา
 ประมาณ 17.00 น. จนถึงเวลา 02.00น. หากเป็นหญิงบริการซึ่งเป็นเมียเช่า จะมีเวลาที่อิสระ
 ขึ้นอยู่กับสามี ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวมาเลเซีย

4) ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำสวนยางพารา 3 ราย

วงจรชีวิตของคนกลุ่มนี้ขึ้นอยู่กับฤดูกาลและอายุของต้นยาง กล่าวคือ หากเป็นหน้าเปิด
 ยาง (กรีดยาง) จะออกจากบ้านตั้งแต่ 03.00 น. กลับเข้ามามันช่วงบ่าย หากไม่ได้กรีดยาง คน
 กลุ่มนี้ซึ่งมีอาชีพเสริมอยู่ซึ่งส่วนใหญ่จะค้าขาย เช่น น้ำชา กาแฟ ขายอาหารตามสั่ง ข้าวราดแกง
 ไก่ทอด ก๋วยเตี๋ยว เป็นต้น ก็จะดำเนินชีวิตตามปกติ คือ เปิดร้านตอนเช้า ปิดร้านในตอนค่ำ

5) เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง 11 ราย

ส่วนวงจรชีวิตของคนกลุ่มนี้จะอยู่ในเวลาราชการกล่าวคือ 8.00-16.00 น. แต่บางคนจะมี
 กิจการอยู่ในพื้นที่ก็จะเข้ามาในช่วงเวลาหลังจากเลิกงาน

กล่าวโดยสรุปแล้วช่วงเวลาของการทำมาหากินหรือการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้คนที่นี่
 จะแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือ กลางวันและกลางคืน ซึ่งมีความแตกต่างกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน
 กลุ่มเดิมๆ ที่มีความเรียบง่าย ตอนเช้าก็ออกไปทำสวนยางหรือขายของ ตอนเย็นก็กลับบ้าน ไม่
 ต้องทำงานแข่งกับเวลาหรือแข่งกับคนอื่น มีเวลาได้พูดคุยกับเพื่อนบ้าน ได้ใช้เวลาว่างทำกิจกรรม
 ร่วมกันถึงแม้บ้านจะตั้งอยู่ห่างกัน แต่ก็ยังสามารถไปมาหาสู่กันได้ แต่ในปัจจุบันแม้บ้านจะอยู่
 ติดกันการไปมาหาสู่แทบจะไม่มีเลย เพราะต่างคนต่างทำงาน ไม่มีเวลาว่างในการทำกิจกรรม
 ต่างๆอย่างที่เคยทำ อีกทั้งยังมีการออกไปนอกบ้านมากขึ้น เวลาเข้านอนและตื่นนอนเปลี่ยนแปลง

ไปจากเดิม หรือแม้หากต้องการจะติดต่อกับเพื่อนบ้านก็จะใช้วิธีการโทรศัพท์แทนการเดินทางไปเพื่อสนทนากัน จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

“...เราก็ได้ทำมาหากินคือได้อาศัยขายของ แต่วิถีชีวิตเราก็เปลี่ยนไป แต่แรกอยู่แบบบ้านๆ เราอยู่กับสนุกสนาน แต่เดี๋ยวนี้เป็นเปลี่ยนไปเป็นแบบธุรกิจหมดแล้ว...”²⁴

ทั้งนี้ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนทั้งที่เป็นชาวไทยและชาวต่างชาติย่อมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและเลียนแบบวัฒนธรรมกันมากขึ้นระหว่างชาวบ้านกับนักท่องเที่ยว แต่ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านจะเป็นฝ่ายรับและเลียนแบบนักท่องเที่ยวมากกว่า เพราะชาวบ้านเป็นฝ่ายที่ได้พบปะกับนักท่องเที่ยวหลายกลุ่มและอย่างต่อเนื่อง จึงสามารถได้สังเกตเห็นและเลือกรับเอาแบบอย่างของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่างๆ ได้มากนั่นเอง

4.1.2.2 ด้านการใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชน

วิถีชีวิตของเด็กในปัจจุบันกับสมัยก่อน มีความแตกต่างกัน ที่เห็นชัดเจนที่สุดคือ การใช้ชีวิต กล่าวคือ สมัยก่อนยังไม่มีแหล่งบันเทิง หรือสิ่งยั่วยุมากมาย เด็กๆ ก็ใช้ชีวิตในรูปแบบปกติ เช่น ไปวิ่งไล่จับ เล่นซ่อนหา เล่นกระโดดยาง เล่นตีลูกแก้ว เป็นต้น แต่ในปัจจุบันเมื่อมีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีเข้ามาทำให้การเล่นของเด็กและเยาวชนพัฒนาไปเล่นเกมส์คอมพิวเตอร์ เล่นเกมส์กด วิดีโอเกมส์ เป็นต้น จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

“...เมื่อก่อนเด็กมันก็เล่นของเล่นไปตามประสา ของเล่นก็ไม่มีอะไรมาก ก็ประเภทกระโดดยาง วิ่งไล่จับ หนักเก็บ หนักหลุม อะไรพวกนี้ แต่เดี๋ยวนี้มันมีของเยอะ ทั้งร้านเกมส์ ทั้งร้านน้ำชาที่ เด็กก็ไปจับกลุ่มกัน ไม่ค่อยเข้าหาผู้ใหญ่เหมือนแต่ก่อนหรอก...”

ที่สำคัญคือเรื่องของการเคารพผู้ใหญ่มีน้อยลง เด็กและเยาวชนในปัจจุบันนี้จะไม่ค่อยให้ความเคารพผู้ใหญ่เหมือนสมัยก่อนที่เด็กมักจะเชื่อฟัง เกรงกลัวผู้ใหญ่ถึงแม้จะไม่ใช่นายติ๊กก็สามารถที่จะว่ากล่าวตักเตือนกันได้ แต่ในปัจจุบันเด็กมีความก้าวร้าวมาก ไม่สามารถว่ากล่าวตักเตือนกันได้

4.1.3 ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่

การศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมและการค้าสู่สังคมนิยมทุนนิยมเป็นอุตสาหกรรมแห่งการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาถึง

²⁴ กะหย้า, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม พ.ศ.2548

ประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยถามจากชาวบ้านถึงพฤติกรรมต่างๆที่ปฏิบัติก่อนที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนและหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนแล้ว ซึ่งมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ที่เห็นได้ชัดคือ

4.1.3.1 ด้านความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว

การทำงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดความล่มสลายของความสัมพันธ์ในครอบครัวได้มาก เพราะเป็นการทำงานที่ไม่มีวันหยุดแน่นอน ทำให้ไม่มีเวลาให้กับครอบครัว²⁵ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีความห่างเหินกันมากขึ้น ปฏิสัมพันธ์ที่เคยมีต่อกันก็ลดน้อยลง จากแต่เดิมที่มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างใกล้ชิด สังกัดได้จากการพูดคุยกันน้อยลง เมื่อไม่ค่อยได้พูดคุยกัน ความเข้าใจกันก็ลดลงถึงแม้จะเป็นพี่น้องกันก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจาะลึกชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

“...อย่างบังหละ กับบังหลีเป็นพี่น้องกันแท้ๆ พี่ก็ไม่เห็นเขาคุยกันมานานแล้ว เมื่อก่อนยังคุยกันบ่อย เวลาทำแกงเนื้อ หรือทำกับข้าวอะไรที่บ้านพี่ก็แบ่งไปให้บ้านลุง แต่เดี๋ยวนี้ เวลาจะเจอหน้ากันยังไม่มีเลย”²⁶

นอกจากปฏิสัมพันธ์ที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของการพูดคุยแล้ว ความสัมพันธ์ในด้านการมีเวลาว่างหรือมีกิจกรรมร่วมกันก็ลดน้อยลงเช่นกัน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะต่างคนต่างมีกิจกรรมเป็นของตนเอง อย่างเช่นในกลุ่มของพ่อแม่ผู้ปกครองก็จะใช้เวลาไปกับการทำงาน ส่วนเด็กก็มักจะใช้เวลาไปกับเพื่อนหรือสื่อต่างๆทั้งวิทยุและโทรทัศน์ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ชาวบ้านได้สะท้อนปัญหาให้ฟังว่า

“....ไฉยเดี๋ยวนี้ฉันไม่ค่อยมีเวลาได้คุยกับลูกเท่าไรหรอก งานฉันก็ยุ่ง ลูกมันก็ไปมีกิจกรรมของมัน บางครั้งกลับมาจากทำงาน ลูกก็ขลุกอยู่แต่ในห้องนั่นแหละ....”²⁷

การที่พ่อแม่ผู้ปกครองใช้เวลาอยู่กับงานและเด็กใช้เวลาอยู่กับสื่อมากเกินไป การสังสรรค์กันในครอบครัวจึงเปลี่ยนไปจากเดิม เมื่อเป็นเช่นนี้ ความรักใคร่ การเคารพนับถือผู้ใหญ่ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัวลดน้อยลง สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ เด็กบางคนมีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดความอ่อนโยนและขาดความมีน้ำใจแม้กระทั่งกับพ่อแม่และญาติ

²⁵ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งเรือง, “ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองจากการพัฒนาการท่องเที่ยว,” จุลสารภาวาท่องเที่ยว 15 (มกราคม-มีนาคม 2539): 32-41.

²⁶ บังแนน, สัมภาษณ์, วันที่ 10 พ.ศ.2549.

²⁷ ป้าพร, สัมภาษณ์, 30 มกราคม พ.ศ. 2548

ผู้ใหญ่ พฤติกรรมดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาตามมา นั่นก็คือ ปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนลดลง ซึ่งกล่าวไว้ในหัวข้อถัดไป

4.1.3.2 ด้านความสัมพันธ์กับคนในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจน เมื่อชาวบ้านหันมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ คำนวณ นวลสนอง ได้กล่าวไว้ว่า การหาเลี้ยงชีพจะมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อนบ้านที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้เคียงกันก็มีหน้าที่ความรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไป²⁸ การพูดคุยกับเพื่อนบ้านเปลี่ยนไปจากส่วนใหญ่ที่มีการพูดคุยกันเกือบทุกวัน กลับพูดกันน้อยลง บางคนก็ไม่มีเวลาพูดคุยกัน

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ยังพบได้ในประเด็นของการมีเพื่อนบ้านมาพูดคุย การแบ่งปันอาหารหรือสิ่งของให้เพื่อนบ้าน และการรู้จักคนรอบบ้าน ก็มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งโดยส่วนใหญ่ชาวบ้านคิดว่าเมื่อก่อนจะดีกว่าเพราะคนจะรู้จักกันเกือบหมด มีเวลาว่างก็จะมานั่งคุยสังสรรค์กัน ที่บ้านของคนใดคนหนึ่งสลับกันไป แต่ปัจจุบันนี้แม้แต่อยู่ในซอยเดียวกันยังไม่รู้จักกัน ชาวบ้านให้เหตุผลว่าเพราะเมื่อมีคนมาก ต่างคนต่างคิดว่าจะทักกันดีหรือไม่ เพราะคนที่เข้ามาใหม่ยังไม่มี ความคุ้นเคยกัน ความสนิทสนมกับคนกลุ่มเก่า คนกลุ่มใหม่กับคนกลุ่มเก่าจึงค่อนข้างเห็นห่างกันเพราะว่าไม่รู้จะพูดคุยอะไรกัน ถ้าคุยก็มักจะเป็นคนเก่าจะคุยกับคนเก่ามากกว่า แต่กับคนกลุ่มใหม่จะไม่ค่อยคุยเพราะจะมีบางครั้งที่คนกลุ่มใหม่มาทำอาชีพเดียวกันกับคนกลุ่มเก่า จึงกลัวว่าจะเกิดการแย่งลูกค้ากัน²⁹

เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่ผ่านทางกิจกรรมหรืองานที่มีการจัดขึ้นในชุมชนเป็นประจำคือ งานปีใหม่ สงกรานต์ งานลอยกระทง ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมมากมาย มีการปิดถนน และจัดโต๊ะจีนเลี้ยงเพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเข้ามาเที่ยวกัน ซึ่งผู้นำในการจัดกิจกรรมได้แก่ กลุ่มชมรมนักรุกข์บ้านไทย-จังโหลน ซึ่งกลุ่มนี้จะมีบทบาทเด่นในเรื่องที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่มทำกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในชุมชน รวมทั้งกิจกรรมที่จะเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา

แต่หากเป็นวันสำคัญทางศาสนา ก็จะประกอบพิธีกรรมที่สำนักสงฆ์หรือที่มีสยิด ทั้งนี้ทั้งนั้นก็มีพระเพณีบางพระเพณีที่คนจะกลับไปทำบุญที่ภูมิลำเนาเดิม เช่น วันสารทเดือนสิบ งานออกบวชละศีลอด เป็นต้น และมีบางกลุ่มที่นับถือเจ้าแม่กวนอิม จะมีการกินเจวันเทศกาลเจ

²⁸ คำนวณ นวลสนอง. วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมในภาคใต้: ศึกษากรณีจังหวัดสงขลา. (สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ: ม.ป.ป., 2438.) น. 69.

²⁹ พี่ไฉ่ ป้าสร้อย น้าอุ๊ต, สัมภาษณ์, 6 ตุลาคม 2548.

ตลอด 10 วัน จัดขึ้นที่ศาลเจ้าแม่กวนอิม ซึ่งอยู่ติดกับวัด ส่วนด้านกิจกรรมหรือพิธีกรรมทางศาสนาทั้งไทย จีน มุสลิม ที่จะทำกิจกรรมร่วมกันก็มักจะเป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนรวมอย่างเช่น งานเฉลิมฉลองพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่วนกิจกรรมอื่นๆ ก็มีบ้างแต่ไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม หากไม่มีกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนก็น้อยลง เพราะดูเหมือนว่ายังไม่มีอะไรที่สามารถดึงดูดคนให้มาปฏิสัมพันธ์กันได้อย่างเดิม ตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดก็คือ เวลาประชุมเพื่อจัดงานหรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งขึ้น จะมีการทำหนังสือเชิญประชุมไปยังสถานประกอบการต่างๆ แต่เมื่อถึงเวลาประชุมจริงๆ กลับมาเพียงไม่กี่คน และคนที่มาก็มักจะเป็นคนเดิมที่เคยมาแล้ว อีกทั้งคนที่มาส่วนใหญ่มักจะไม่ใช่เจ้าของสถานประกอบการเอง และในที่ประชุมก็มักจะไม่ค่อยมีใครเสนอความคิดเห็น เพราะบางครั้งคนที่มาประชุมก็มักจะไม่รู้จักรู้จักใครเป็นใคร หรือรู้จักแต่ไม่เคยได้พูดคุยกันก็จะไม่กล้าคุยด้วย

ด้านการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับงานประเภทงานบุญ งานศพ สามารถพบเห็นได้บ้างที่ไปช่วยงานกัน แต่ก็น้อยลงกว่าสมัยก่อนเพราะเวลาว่างงานก็จะมาช่วยลงแรงกัน ช่วยกันทำกับข้าว แต่สมัยนี้ต่างคนต่างไม่มีเวลา บวกกับคนจัดงานบางกลุ่มมีรายได้ดีจะจ้างคนมาจัดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันก็เปลี่ยนสภาพไปเป็นการช่วยด้วยเงินมากขึ้น สอดคล้องกับที่ศ.พันธุ์อาคม พิศัยะ ได้กล่าวไว้ว่า “การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้คนในสังคมผูกพันอยู่กับผลประโยชน์เป็นเงินเป็นทองในระดับสูง”³⁰ ในด้านงานศพซึ่งส่วนมากคนที่ย้ายเข้ามาใหม่จะมีจำนวนมาก จะพบเห็นมีศพไม่มีญาติโยมเยอะซึ่งส่วนมากจะมาจากภาคเหนือและภาคอีสานแต่บางครั้งเมื่อคนเหนือได้ข่าวว่ามีคนเหนือด้วยกันจะมาตั้งงานศพอยู่ที่สำนักสงฆ์ก็จะเข้าไปช่วยหรือทำบุญเพราะพวกเขาคิดว่าเป็นคนเหนือด้วยกันทั้งที่ไม่รู้จักกัน กรณีนี้มักเกิดกับกลุ่มผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่ ไม่จำกัดเฉพาะภาคเหนือ ภาคอีสาน ชาวไทยภูเขา หรือจีนฮ่อก็เช่นกัน ลักษณะที่น่าสังเกตบางประการสำหรับเหตุการณ์ข้างต้นคือ การกระทำดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นความสัมพันธ์เฉพาะกลุ่ม ส่วนการไปร่วมในงานบวชซึ่งโดยปกติมักมีการจัดงานเลี้ยงในวันที่โหนดมนาก แต่ที่นี้ไม่มีงานบวชเพราะไม่มีโบสถ์ แต่สามารถมาจำพรรษาได้ สาเหตุอีกอย่างหนึ่งเป็นเพราะส่วนใหญ่ชาวบ้านจะกลับไปบวชที่ภูมิลำเนาเดิมเป็นส่วนใหญ่

สาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไม่แนบแน่น เป็นเพราะชุมชนเพิ่งก่อตั้งไม่นาน ทำให้ความรักท้องถิ่นยังมีน้อย โดยเฉพาะชุมชนหลังด่าน ความสัมพันธ์เป็นแบบนายจ้างลูกจ้าง ผู้เช่ากับผู้ให้เช่า นายทุนกับชาวบ้าน ต่างคนต่างประกอบอาชีพ ซึ่งจะ

³⁰ อาคม พิศัยะ ศ.พันธุ์ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมภาคใต้. (ทุนอุดหนุนการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติปีงบประมาณ 2533-2535, ม.ป.ป: ม.ป.ท.), หน้า 23.

แตกต่างจากชุมชนใกล้เคียงที่อยู่ทางตอนบนคือ บริเวณหมู่ 2 บ้านด่านนอก และหมู่ 6 บ้านไร่ ตกซึ่งอยู่อาศัยกันแบบครอบครัว และบางส่วนยังเป็นสังคมเกษตรกรรม

ผลกระทบในด้านความสัมพันธ์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่กล่าวมาแล้วนั้นพบว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากระดับของบุคคล ครอบครัว เพื่อนบ้านและชุมชน สอดคล้องกับที่ Cohen ได้กล่าวไว้ว่า³¹ การท่องเที่ยวมีแนวโน้มทำให้ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนลดน้อยลง และมีความเป็นปัจเจกบุคคลมากยิ่งขึ้น เกิดความตึงเครียด และความขัดแย้งขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชีวิตของคนท้องถิ่นมีวิถีชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม

4.2 ผลกระทบทางวัฒนธรรม

การที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ย่อมนำเอาวิธีการแต่งกาย ภาษา ตลอดจนพฤติกรรมในเรื่องต่างๆ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด จากสังคมของตนเข้ามาสู่ประชาชนในแหล่งท่องเที่ยว³² ซึ่งเมื่อนำเอาสิ่งต่างๆ เข้ามาแล้วและได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงและกลายเป็นผลกระทบขึ้น สามารถแยกเป็นประเด็นได้ดังนี้

4.2.1 ผลกระทบต่อรูปแบบการบริโภค

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 เกี่ยวกับการบริโภคของคนในชุมชนว่าก่อนปีพ.ศ.2540-2541 ชาวบ้านมักจะไปซื้ออาหารสดมาจากตลาดเพื่อประกอบอาหารรับประทานกันเองในครอบครัว อาหารที่นิยมรับประทานก็คืออาหารปักษ์ใต้และอาหารอิสลาม แต่เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาสิ่งเหล่านั้นก็ลดน้อยลงไป ไม่ว่าจะเป็นการประกอบอาหารรับประทานเองลดลง ส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ภายในครอบครัวลดลง เพราะในช่วงเวลาการประกอบอาหารและเวลารับประทานอาหารนั้นเป็นเวลาที่คุณในครอบครัวจะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากัน ได้พูดคุย ปรีกษาเรื่องราวต่างๆ นอกจากนี้ยังมีพฤติกรรมการกินที่เปลี่ยนไปเป็นแบบใครหิวก่อนก็รับประทานก่อน ไม่ได้รอรับประทานพร้อมกัน ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าเป็นผลกระทบด้านลบ รวมไปถึงการได้พบปะเพื่อนบ้านเวลาไปตลาดก็ลดน้อยลงโดยเฉพาะช่วงปีพ.ศ.2542 เป็นต้นมา เมื่อเริ่มมีร้านอาหารสำเร็จรูปประเภทแกงถุงหรืออาหารจานเดียว รวมทั้งรถเข็นมากขึ้น เพราะการบริโภคอาหารดังกล่าวเป็น

³¹ Erik Cohen, *The sociology of Tourism: Theoretical and Empirical Investigations*, pp. 61.

³² โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์, รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, 2529), หน้า 12.

การประหยัดเวลาและมีความสะดวกสบาย เนื่องจากมาขายถึงหน้าบ้าน จากการสัมภาษณ์ เจาะลึกชาวบ้านรายหนึ่งได้สะท้อนความรู้สึกดังกล่าวว่า

“...เมื่อก่อนนะ เวลาป่าทำกับข้าว ลูกๆก็มาช่วยทำ ถึงไม่ช่วยทำ ก็ยังได้กินข้าว พร้อมหน้าพร้อมตากัน เวลาป่าไปตลาดไปซื้อกับข้าวก็ยังได้เจอเพื่อน ยังได้แวะพูดคุยกัน...”³³

สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เจาะลึกอีกรายหนึ่งซึ่งเล่าว่า³⁴

“...เวลาลุงไปซื้อของที่ตลาด เจอเพื่อนเยอะแยะได้คุยได้ไม้กัน เดียวนี้เหวอเจอกันยาก เพราะกับข้าวมีมาขายถึงหน้าบ้าน คนขายบางเจ้าแทบจะบุกถึงหน้าห้องเลยนะ นี่พูดถึงที่เป็นหอพัก ...”

นอกจากนี้ การกินอาหารหรือรูปแบบและวิธีการรับประทานอาหารก็สามารถสร้างให้ประชาชนพื้นเมืองเอาแบบอย่างได้³⁵ เพราะมีชาวบ้านบางส่วนได้หันมาบริโภคอาหารที่มาจากภูมิภาคอื่นๆ โดยเฉพาะจากภาคเหนือและภาคอีสาน ซึ่งคนที่นำเข้ามาก็คือคนที่ย้ายเข้ามาใหม่อาศัยอยู่ใหม่ เพราะได้ยินข่าวว่ามีคนภาคเหนือและอีสานมาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับเคยมีคนที่มาขายอยู่ก่อนบอกว่าขายได้ดี ซึ่งทำให้ชาวบ้านอยากลองอาหารแปลกใหม่ บางคนรับประทานจนกลายเป็นความเคยชิน อีกทั้งยังทำให้ชาวบ้านบางส่วนหันมาประกอบอาชีพค้าขายอาหารที่ตอบสนองความต้องการแก่ผู้บริโภค โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเชื้อสายจีน ซึ่งนิยมรับประทานอาหารภัตตาคารหรืออาหารเหลา อีกทั้งยังนิยมรับประทานข้าวสวยของไทย โดยร้านอาหารที่เพิ่งเปิดให้บริการหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามา มีหลายประเภทได้แก่

1. ร้านอาหารจีน ประเภทอาหารเหลาหรืออาหารภัตตาคาร
2. ร้านอาหารอิสลาม
3. ร้านอาหารตามสั่ง
4. ร้านข้าวราดแกง
5. ร้านอาหารเหนือ,อาหารชาวเขา,อาหารจีนฮ่อ (ภาพที่ 4.7)
6. ร้านอาหารอีสาน
7. ร้านก๋วยเตี๋ยว
8. ร้านจิ้มจุ่ม,หมูกระทะ
9. ร้านขายอาหารจานเดียว ประเภท ข้าวขาหมู ข้าวหมูแดง โจ๊ก ข้าวต้ม เป็นต้น

³³ พร, สัมภาษณ์, 21 ตุลาคม 2548.

³⁴ ซาติ, สัมภาษณ์, 22 ตุลาคม 2548.

³⁵ Douglas Pearce, 1981 อ้างถึงใน โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อมภาควิชาสังคมศาสตร์, ข้างแล้ว, หน้า 16-17.

ภาพที่4.7: ตัวอย่างร้านอาหารชาวไทยภูเขา/จีนฮ่อ

นอกจากมีอาหารที่เปิดเป็นร้านที่ได้มาตรฐานแล้ว ยังมีการขายอาหารประเภทรถเข็น รถตุ๊กๆ รถพ่วงอีกด้วย โดยจำนวนรถเข็นซึ่งมีจำนวนถึง 200-300 คัน เริ่มมีจำนวนมากขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2542-2543 ซึ่งผู้ที่จะเข้ามาค้าขายจะต้องไปจดทะเบียนขออนุญาตค้าขาย และจะต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน แต่ถึงกระนั้นก็มีผู้ค้าจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้ไปจดทะเบียน แต่ก็สามารถค้าขายได้ คนกลุ่มที่มาค้าขายก็มาจากหลายภาคแต่ที่มีมากคือ ภาคเหนือกับภาคอีสาน อาหารที่ขายในรถพ่วงมีหลายชนิด เช่น ส้มตำ (ภาพที่ 4.8) ผลไม้ ลาบ อาหารทะเล ข้าวโพด ลูกชิ้น ไอศกรีม กล้วย ซาลาเปา/ขนมจีบ โรตีสี่ ก๋วยเตี๋ยว ก๋วยจั๊บ ข้าวต้ม ขนมจีน กล้วย ไข่ปิ้ง เป็นต้น ส่วนอาหารหาบเร่ที่มีคนมาเดินขาย เช่น ก๋วยจั๊บ ขนมหวาน ขนมจีน ข้าวเหนียวไก่ทอด น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพรใส่ถุง

ภาพที่4.8: รถพ่วงขายส้มตำ

ตัวอย่างของอาหารจากต่างถิ่นที่เข้ามาในชุมชน

ตัวอย่างของอาหารรายการที่ 1-7 และ 9-10 เป็นอาหารที่ชาวไทยภูเขาประกอบขึ้นเพื่อขาย ซึ่งเป็นที่นิยมของผู้ที่ย้ายเข้ามาใหม่ในพื้นที่โดยเฉพาะหญิงบริการที่มาจากภาคเหนือและจีนฮ่อ แต่ก็มีชาวบ้านบางส่วนที่นิยมรับประทานอาหารที่ชาวไทยภูเขาขาย โดยเฉพาะจี๋ซ้อป่างข้าวหรือ ไก่ย่าง เนื่องจากเป็นอาหารที่มีรสชาติค่อนข้างเผ็ด ส่วนอาหารรายการที่ 8 เป็นข้าวซอยตัดของทางภาคเหนือ สามารถพบเห็นได้ทั่วไปตามร้านขายอาหารเหนือ

1. ฟูกวา หรือ มะระขึ้นกั๊ด ส่วนผสมจะประกอบด้วยพริกสับ กระเทียมสับและกุ้งแห้งตัวเล็ก นำมาผัดรวมกัน

2. เต้าเจี้ยว หรือ ถั่วเน่า ส่วนผสมจะประกอบด้วยพริก ต้นหอม เต้าเจี้ยว นำมาผัดรวมกันแล้วปรุงรสด้วยซีอิ๊ว

3. เต้าฟู หรือ แกงผักกาดดอง ส่วนผสมจะประกอบด้วยผักกาดดอง เต้าหู้ กระเทียม มะเขือเทศ หัวหอม

4. กั้นจิ้นซ้อ หรือ ไล่หมูทอด ส่วนผสมจะประกอบด้วยพริก กระเทียม ไล่หมู เห็ดนางฟ้า นำส่วนผสมมาคลุกเคล้ากัน แล้วนำไปทอด
5. ตี๋อฝิง, วันตี๋อฝิง จัดเป็นก๋วยเตี๋ยวน้ำชนิดหนึ่ง ตัวตี๋อฝิงจะมีลักษณะคล้ายเยลลี่ มีสีเขียว วิธีการทำตี๋อฝิงทำได้โดยการนำถั่วเขียวมาแช่น้ำ 2-3 ชั่วโมง แล้วนำถั่วเขียวมาใส่เครื่องบดแล้วผสมกับน้ำซุบต้ม เทใส่ถาด ทิ้งไว้ให้เย็น ก็จะได้ตี๋อฝิง เวลา

รับประทานจะตัดต่อฟังเป็นชิ้นสี่เหลี่ยม นำมาใส่ถ้วยโรยด้วยถั่วอกและ
กระเทียมเจียว สามารถรับประทานได้ทั้งแบบแห้งและแบบน้ำ

6. กว๋ยเตี๋ยวน้ำ จะมีลักษณะคล้ายกว๋ยเตี๋ยวน้ำของไทย ความแตกต่างอยู่ตรงที่เนื้อหมู
ที่ใส่จะเป็นหมูแดงหั่นฝอย ตัวเส้นกว๋ยเตี๋ยวน้ำจะเรียกว่า ปาปาซื่อ หรือ ปาปาถั่ง หาก
เป็นบะหมี่แห้งจะเรียก หยิวมี้
7. จีซื่อปางข้าว หรือ ไก่ย่าง วิธีการทำคือ นำไก่ ซึ่งมักจะนิยมใช้ปีกมาหมักกับพริกปน
เกลือ ผงชูรส หมักทิ้งไว้

8. พูหยงเกา หรือ ข้าวซอยตัด

9. โหลฟู้กา หรือ หัวไชเท้าดอง (หัวไชเท้า จีนฮ่อมักจะเรียกว่า แครอทขาว) วิธีการทำคือ
จะนำหัวไชเท้าที่หั่นฝอยแล้วไปตากแดด หลังจากนั้นนำมาผสมกับเกลือ น้ำตาล
พริก หอมแดง ชูรส ดองทิ้งไว้ เป็นเครื่องเคียงคล้ายๆกับกิมจิ

10. เซ้าเต๋อ หรือกระเทียมโทนดอง วิธีการทำเหมือนกับโหลฟู้กา เพียงแต่ตัวกระเทียมโทน
เมื่อนำขึ้นมาจากดินแล้วก็สามารถนำมาดองได้เลยโดยไม่ต้องนำไปตากแดด

4.2.2 ผลกระทบต่อค่านิยม

ค่านิยมคือ ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ในทางที่ดีเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แล้วแสดงออกมาในรูปของการปฏิบัติ³⁶ แต่หลังจากที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะตั้งแต่ปีพ.ศ.2540 เป็นต้นมา พบว่าการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมไป

ผลกระทบเกี่ยวกับเรื่องค่านิยมและการลอกเลียนแบบ เป็นสิ่งที่คนในชุมชนเห็นว่าเป็นผลกระทบด้านลบมากที่สุด เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับลูกหลานของพวกเขา โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น จากแต่ก่อนเวลาที่วัยรุ่นทำอะไรพ่อแม่ผู้ปกครองจะรู้แต่ เพราะค่อนข้างที่จะใกล้ชิดกัน พ่อแม่มีเวลาเอาใจใส่ อีกทั้งยังไม่มีสิ่งยั่วยุมากหรือหากไปกระทำผิดที่ไหน แล้วคนในชุมชนเห็นก็จะช่วยตักเตือนหรือมาพูดคุยกับพ่อแม่ของเด็ก แต่ในปัจจุบันนี้จากสภาพของการเป็นเมืองท่องเที่ยวพ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่เด็กเหมือนเมื่อก่อน กอปรกับการที่มีสิ่งยั่วยุ มีเทคโนโลยีต่างๆ ผ่านทางสื่อเข้ามาให้เด็กได้พบเห็น ทำให้เด็กมีค่านิยมที่เปลี่ยนไป เกิดการเลียนแบบจากกลุ่มนักท่องเที่ยว³⁷ และหญิงบริการในหลายๆ ด้าน เพราะเด็กเห็นพฤติกรรมจากกลุ่มคนดังกล่าวเป็นประจำทุกวัน ซึ่งสามารถแยกผลกระทบเป็นด้านต่างๆ ได้ดังนี้

4.2.2.1 ด้านการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน

ค่านิยมในเรื่องของการชิงสุกก่อนห่ามหรือการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานหรือก่อนวัยอันควรมีมากขึ้น เนื่องจากเด็กและเยาวชนเห็นเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติ เพราะพวกเขาได้เห็นพฤติกรรมเหล่านี้จากหญิงบริการและทำตามโดยที่ไม่รู้ว่าเหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากผู้ปกครองบางคนไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก ซึ่งส่วนใหญ่จะเริ่มจากการเสียตัวจากกลุ่มเพื่อนก่อนซึ่งมักจะไม่ได้นำถึงปัญหาที่ตามมาที่มีตั้งแต่ ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ติดเชื้อโรค ถูกผู้ชายทิ้ง เป็นต้น

4.2.2.2 ด้านการแต่งตัว

สำหรับเรื่องนี้สามารถแยกลักษณะการแต่งตัวได้ออกเป็น 2 ลักษณะตามจุดประสงค์ของเด็กคนนั้นๆ กล่าวคือ กลุ่มแรกคือวัยรุ่นผู้หญิงที่คิดอยากจะมีแฟน จะแต่งตัวแบบปกติตามสมัยนิยม เช่น เสื้อยืด กางเกงยีนส์ จะไม่ใส่เกะอกหรือสายเดี่ยว เพราะผู้ชายจะไม่สนใจคิดว่าเป็น

³⁶ อาคม พิศิยะ ศ.พันธุ์ และคณะ. รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมภาคใต้. (ทุนอุดหนุนการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติปีงบประมาณ 2533-2535, ม.ป.ป: ม.ป.ท.), หน้า 23.

* จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านจำนวนทั้งสิ้น 34 ราย ช่วงระยะเวลาการสัมภาษณ์คือ เดือนมกราคม – เมษายน 2548

³⁷ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งเรือง. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. (ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.) หน้า 198.

หญิงบริการ ส่วนผู้ชายก็จะแต่งแบบปกติ กลุ่มที่สองคือ กลุ่มที่ไม่สนใจจะมีแฟนเป็นเด็กวัยรุ่นไทย แต่จะสนใจนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ก็จะแต่งตัวตามสมัยนิยม แต่จะแต่งไม่มิดชิด และสีสันทันจะค่อนข้างดูฉลาด ดังการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลว่า

“...การแต่งกายของผู้หญิง เห็นคนแต่งแล้วก็อยากแต่งตาม ตอนแรกไม่กล้า ตอนหลังไม่อาย เพราะแต่งแล้วก็เหมือนคนทั่วไป เหมือนหญิงบริการ เพราะเราอยู่เฉยๆก็เหมือนหญิงบริการอยู่แล้ว ไม่เคยใส่สายเดี่ยว มาอยู่ที่นี่ก็กล้าใส่ กล้าแต่งตัวมากขึ้น...”

สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะการเด็กและเยาวชนบางคนที่ได้เห็นว่าหญิงบริการเมื่อคบกับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียแล้วจะมีโทรศัพท์มือถือใช้ มีเงินใช้ เป็นต้น ก็อยากจะทำตาม โดยที่ไม่ได้มองว่าตัวเองยังขาดวุฒิภาวะของการตัดสินใจว่าสิ่งไหนถูกสิ่งไหนผิดก็จะมองเรื่องการแต่งกายและพฤติกรรมของหญิงบริการเป็นเรื่องปกติ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องตามมา เช่น การแต่งกายที่ไม่มิดชิดอาจนำมาซึ่งการถูกข่มขืน จนบางครั้งนำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์และในที่สุดก็กลายเป็นปัญหาสังคม

4.2.2.3 ด้านการปฏิบัติทางศาสนา

จากสภาพดังกล่าวก็ยังส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติทางศาสนาหลายอย่าง เช่น มุสลิมผู้หญิงจะไม่โปกศีรษะ ส่วนเสื้อก็ไม่สวมใส่แบบมิดชิดเหมือนเมื่อก่อน การปฏิบัติทางศาสนาก็ลดน้อยลงไปมาก จากการสัมภาษณ์เจาะลึกชาวบ้านกล่าวว่า

“... เดี่ยวนี้ไม่ใช่อิสลามแล้วแต่เป็นแขก³⁸ ที่สำคัญมีหญิงบริการที่เป็นอิสลามด้วย ถือว่าเป็นบาป เราไม่ถือว่าเป็นอิสลามอีกแล้ว แล้วผู้ชายไปเที่ยวก็ผิดเหมือนกัน ถือว่าตะ (บาป) ไปเรียบร้อยแล้วเพราะไม่มีนิกะห์ ถ้าผิดเมียชาวบ้านถือว่าบาปที่สุดให้ผิวเขามาฆ่าตายถึงจะหลุดบาป...”

ที่สำคัญผู้ศึกษาได้สังเกตเห็นว่ามีวัยรุ่นหญิงมุสลิมบางคนก็ไม่ปฏิบัติตามหลักศาสนาเช่นกัน โดยเฉพาะในเรื่องของการแต่งกายและการโปกผ้าคลุมศีรษะที่ในปัจจุบันนี้มักจะโปกก็ต่อเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้ปกครอง แต่เมื่อไม่ได้อยู่ต่อหน้าก็มักจะเอาผ้าคลุมออก ดังการสัมภาษณ์เจาะลึก ชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

³⁸ จากการสัมภาษณ์โตะฉิม โดยการที่เรียกว่าคนแขกจะหมายถึงคนที่นับถือศาสนาอิสลามแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา จึงเรียกว่า คนแขก

“...บางครั้งเด็กหญิงมุสลิมมาไถ่ผมที่ร้านพี่ แล้วโพกผ้า พอขึ้นรถก็ถอดออก หรือบางคนสวมผ้าถุงแต่ใส่กางเกงไว้ข้างใน...”³⁹

ด้านการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาก็ลดลงเช่นกัน เพราะชาวบ้านบางส่วนได้เห็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางประการของพระในวัด อย่างเช่น ตอนเวลาพระเดินบิณฑบาต เมื่อมีคนมาใส่บาตรซึ่งส่วนมากมักจะเป็นเงินหย่อที่ขอบมาทำบุญ แล้วแต่งกายสั้นๆ พระก็จะมอง หรือไม่เช่นนั้นก็ในเรื่องของความน่าเลื่อมใสศรัทธาส่วนตัวที่ดูเหมือนว่าจะไม่ค่อยเคร่งครัดเท่าไร จากที่ผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่าในบริเวณวัดมีชุดชั้นในผู้หญิงตากอยู่ ซึ่งตากอยู่ตรงบริเวณศูนย์อบสมุนไพรมที่ตั้งอยู่ภายในวัด แต่ก็มีพระมาอบด้วยเช่นกัน ซึ่งถึงแม้จะแยกห้องชายหญิง แต่หญิงบริการบางคนที่มาอบก็เดินนุ่งกระโจมอกออกมา ทั้งๆที่มีพระนั่งอยู่ข้างนอก เป็นต้น

4.2.2.4 ด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี

ในด้านเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประเพณี ก็ถูกบิดเบือนและถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการโปรโมตการท่องเที่ยว โดยเฉพาะประเพณีสงกรานต์และประเพณีลอยกระทง ด้านประเพณีลอยกระทงมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่เข้าใจความหมายของการลอยกระทง ที่สำคัญในการประกวดนางนพมาศมักจะเอานักร้องที่ทำงานอยู่ในคาเฟ่มาเป็นผู้เข้าประกวด เนื่องจากจะใช้เป็นตัวดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามา อีกทั้งการแสดงที่นำมาโชว์ก็มีความไม่เหมาะสมโดยเฉพาะในด้านเสื้อผ้า ซึ่งสถานที่จัดแสดงจะจัดอยู่บนถนนใหญ่ (มีการปิดการจราจรเพื่อใช้พื้นที่ถนนเป็นสถานที่จัดงาน) ซึ่งเป็นสถานที่เปิดเด็ก ๆ สามารถเข้ามาชมได้ และอาจทำให้เห็นว่าการแต่งกายดังกล่าวของนักแสดงกลายเป็นเรื่องปกติไป ดังตัวอย่างในรูปที่ 4.9 และ 4.10

ภาพที่ 4.9: สถานที่จัดงานวันลอยกระทง

ภาพที่ 4.10: การแสดงบนเวทีในงานวันลอยกระทง

³⁹ ไซค, สัมภาษณ์, 1 พฤศจิกายน 2548.

4.2.2.5 ด้านการคบเพื่อน

ในเรื่องของการคบเพื่อนผู้ชายหรือเพื่อนผู้หญิง ที่เด็กมักจะแนะนำว่าเป็นแฟน ถ้าใครไม่มีแฟนคนนั้นจะเซยและจะไม่เป็นที่รู้จักของกลุ่มเด็กวัยรุ่น เด็กที่นี้จะเริ่มมีแฟนตอนอยู่มัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 พอถึงอายุ 15-16 ปี จะเริ่มเสียวแล้ว และมักจะพาแฟนมาที่บ้านตอนที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ถึงแม้คนรอบบ้านเห็นก็ไม่อยากจะพูดอะไร เพราะคิดว่าไม่อยากจะไปก้าวก่าย เพราะชาวบ้านบางคนเคยบอกว่าเคยตักเตือนเด็กแต่เด็กกลับมาย้อนบอกว่าไม่ต้องยุ่ง จึงไม่ได้สนใจอะไรอีก ส่วนกลุ่มอายุ 20 ปีขึ้นไปซึ่งส่วนใหญ่จะทำงานแล้ว มักจะมีแฟนเป็นตัวเป็นตนแต่ไม่ใช่คนเดียว จากการสัมภาษณ์เจาะลึกเด็กวัยรุ่นคนหนึ่งในห้องหมู่บ้านเล่าให้ฟังว่า

“...เคยได้ยินพวกผู้ชายพูดว่า “หนึ่งเดียวในดวงใจ แต่ทั่วไปเป็นกำไรของชีวิต ” ก็คือคนที่ชอบก็เก็บไว้ อีกคนก็ไว้หลอกเอาเงิน กลุ่มนี้จะเป็นพวกแคชเชียร์ หรือพนักงานในโรงแรม...”⁴⁰

4.2.2.6 ด้านการรวมกลุ่ม

พฤติกรรมด้านการรวมกลุ่มของวัยรุ่นจะอยู่รวมกลุ่มกันบริเวณศาลพระภูมิตรงตลาด 90 ไร่ในช่วงเวลากลางคืน อีกที่หนึ่งคือ ตามร้านน้ำชาในซอยโรงแรมเหอเจียและริมถนน นอกจากนี้ก็กลุ่มวัยรุ่นชายจะมีการขี่รถมอเตอร์ไซด์วนไปรอบๆหมู่บ้านเพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้หญิง หรือในกรณีที่เด็กคนนั้นมีแฟนแล้วก็จะพาแฟนมานั่งซ้อนท้ายหรือนั่งข้างหน้า เพื่อแสดงให้เพื่อนเห็นว่า มีแฟนแล้ว ซึ่งกลุ่มวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมดังกล่าวจะมีอายุตั้งแต่อายุ 15-19 ปี

4.2.3 ผลกระทบที่เกิดจากการรั่ววัฒนธรรมตะวันตก

4.2.3.1 ด้านการรั่ววัฒนธรรมตะวันตกของลูกจ้าง

การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมักพบในกลุ่มของลูกจ้างในสถานประกอบการ ซึ่งปัญหาที่พบมีหลายรูปแบบ

1) การอยู่ก่อนแต่ง

พฤติกรรมดังกล่าวพบทั้งในหมู่คนไทยด้วยกัน และคนไทยกับนักท่องเที่ยว ซึ่งพบว่าบางคนมีภรรยาเป็นหญิงขายบริการ บางคนมีภรรยาที่เคยขายบริการ บางคนไม่รู้ โดนผู้หญิงหลอกว่าทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟ แคชเชียร์ ซึ่งผู้ศึกษาเคยถามวัยรุ่นคนหนึ่งว่ารู้หรือเปล่าว่าแฟนตัวเองทำอาชีพอะไร วัยรุ่นคนนั้นตอบว่ารู้แต่ไม่รู้ลึกอะไร เพราะว่าสงสาร ส่วนบางคนก็รู้แต่ถือว่าเป็นความยินยอมและเป็นเรื่องที่ตกลงกันแล้วว่าถ้าอยู่ด้วยกันไม่ได้ก็ค่อยแยกทางกันไป

⁴⁰ เขียวชนเพชรหญิง, สัมภาษณ์, 19 กุมภาพันธ์ 2548.

2) การเปลี่ยนคู่ควงหรือคู่นอน

พฤติกรรมอีกอย่างหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับการอยู่ก่อนแต่ง คือ เรื่องของการเปลี่ยนคู่ กล่าวคือ เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคนเป็นไปแบบฉาบฉวย จึงมีโอกาสที่จะเลิกรากันได้ง่าย เมื่อเลิกแล้วก็มักที่จะหาคนใหม่ เช่น เลิกกับคนนี้ ไปเป็นแฟนกับอีกคนหนึ่งและคนทั้งสองคนเป็นเพื่อนกัน หรือผู้หญิงบางคนมีแฟนเป็นทั้งคนไทยและคนมาเลเซีย หากวันไหนที่แฟนคนมาเลเซีย มา ก็จะบอกแฟนคนไทยว่าวันนี้ไม่ต้องมาหา ในกรณีเช่นนี้เป็นกรณีที่แฟนคนไทยรับได้เนื่องจากต้องการเงินจากผู้หญิง เป็นต้น จากการสัมภาษณ์หญิงบริการคนหนึ่งในหมู่บ้านเล่าให้ฟังว่า

“...ตอนนี้พี่ก็มีแฟนอยู่ 2 คน เป็นคนไทยคนหนึ่ง คนมาเลย์อีกคนหนึ่ง แต่คนที่กินอยู่ด้วยประจำจะเป็นคนไทย ถ้าวันไหนแฟนมาเลย์มากก็ให้คนไทยไปอยู่ที่อื่นก่อน เพราะจริงๆ แล้วเราก็ได้เงินจากคนมาเลย์มาใช้ง่าย ก็มีแบ่งให้แฟนคนไทยใช้บ้าง เคยมีอยู่ครั้งหนึ่งพี่ไม่รู้ว่าแฟนมาเลย์จะมา มารู้อีกที่เขาจะถึงห้องอยู่แล้วพี่ก็ให้แฟนคนไทยออกไปไม่ทัน เลยโกหกไปว่าเพื่อนมาหา โอ๊ยบางครั้งลำบากกันไม่ทัน ถ้าเจอบ่อยๆ แฟนมาเลย์รู้ ต้องเลิกกับพี่แน่...”⁴¹

3) ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านหลายคนได้กล่าวถึงประเด็นนี้ไว้ ซึ่งส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าโดยมากมักจะเกิดจากการที่ฝ่ายชายพบเจอคนใหม่ จึงไปแยกทางกับภรรยาและมาอยู่กับคนใหม่ซึ่งรวมถึงประเด็นของการนอกใจสามีหรือภรรยาอีกด้วย จะพบมากในกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ซึ่งศรัญยา วรากุลวิทย์⁴² กล่าวไว้ว่า ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสทำงานได้ง่าย และมีรายได้ ดังนั้น ในแต่ละครอบครัวต้องการรายได้ให้เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำมาใช้จ่ายซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ทั้งสามีและภรรยาในแต่ละครอบครัวต่างมีงานทำ ความสัมพันธ์ระหว่างภรรยา สามี บุตรและธิดา เปลี่ยนแปลงไป และมีเหตุปัจจัยหลายประการรวมทั้งสังคมที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้ครอบครัวมีโอกาสแตกแยกและหย่าร้างได้ง่าย ถึงแม้ไม่ได้มีตัวเลขทางสถิติยืนยัน แต่จากการสัมภาษณ์จะลึกชาวบ้านคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า

“ที่นี้มันหาผู้หญิงได้ง่าย เวลาเราออกมาวิ่งรถ เมียอยู่บ้านก็ไม่รู้หรอก ช่วงเวลานี้เราก็ไปหาความสุขได้ บางครั้งเราก็ไม่ต้องจ่ายเงิน แค่ออใจกัน ถูกใจกันก็ได้แล้ว...”⁴³

⁴¹ เพ็ญ, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2548.

⁴² ศรัญยา วรากุลวิทย์, ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พรินติ้ง, 2546)

⁴³ วิ, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2548.

จากกรณีดังกล่าว เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกแยกในครอบครัวและนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับที่ Cohen⁴⁴ กล่าวไว้ว่า ในพื้นที่ที่การท่องเที่ยวมีการเจริญเติบโตสูง การท่องเที่ยวจะเป็นตัวกระตุ้นที่ทำให้เกิดความเป็นเมืองเกิดขึ้น แต่ผลกระทบของการท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อแรงงานผู้หญิงเข้าไปทำงานด้านการท่องเที่ยว เช่น งานบริการในโรงแรม หรืองานขายของที่ระลึก จะส่งผลกระทบต่อสถานภาพครอบครัว เนื่องจากมีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบนอกบ้าน ทำให้เวลาในการดูแลลูกและสามีลดน้อยลง โอกาสเช่นนี้ได้นำไปสู่ความขัดแย้งและการหย่าร้างภายในครอบครัวสูงขึ้น

4.2.3.2 ด้านหญิงบริการและการให้บริการต่างวัฒนธรรม

1) หญิงบริการต่างวัฒนธรรม

ในขณะที่ประเทศไทยพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม ปรากฏการณ์ที่เป็นเครื่องสะท้อนถึงปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่ทับถมกันมานานปีก็ขยายตัวออกให้เห็นเด่นชัดขึ้นเรื่อยๆ ปรากฏการณ์ดังกล่าว ได้แก่ ปัญหาหญิงบริการ หญิงบริการที่มาขายบริการที่บ้านไทย-จังโหล่นนี้ส่วนใหญ่มาจากทางภาคเหนือของไทย เช่น เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน อุตรดิตถ์ และชาวไทยภูเขา เป็นต้น อีกกลุ่มหนึ่งคือมาจากภาคอีสาน เช่น ร้อยเอ็ด อุรธานี อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ เป็นต้น แต่กลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดคือ กลุ่มที่มาจากประเทศจีน (ยูนนาน) หรือจีนฮ่อ

ถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของผู้หญิงโดยการหารายได้ที่ได้จากการผลิตเพื่อบริโภคภายในครอบครัวและผลิตเพื่อจำหน่ายบ้างในบางส่วนนั้น มิได้หมายความว่า ผู้หญิงจะมีรายได้มากไปกว่าชาย トラバドที่ค่าแรงยังต่ำกว่าชายของผู้ชายและค่านิยมที่ว่าผู้หญิงมีความสามารถน้อยกว่าชาย อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งรายได้ของทั้งชายและหญิงยังไม่พอจุนเจือครอบครัวด้วย อันนี้ก็เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางเทคโนโลยีได้ก้าวไปไกล ความต้องการของมนุษย์ไม่มีขีดจำกัด สินค้าราคาแพงเกินกว่าที่มนุษย์จะสามารถซื้อได้ トラバドที่การพัฒนาไม่หยุดยั้ง สิ่งเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยหนึ่งในการกระตุ้นให้เกิดอาชีพหญิงบริการในหมู่ผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กวัยรุ่นและคนทำงาน เด็กวัยรุ่นหญิงบางกลุ่มชอบขายบริการ เพียงเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินเพื่อที่จะได้นำไปซื้ออุปกรณ์การสื่อสารหรือสินค้าที่มีเยื่อหุ้ม เป็นต้น ส่วนหญิงที่ทำงานแล้วบางกลุ่มก็แอบมีอาชีพเสริมโดยการขายบริการทางเพศ เพื่อให้ได้เงินมาจุนเจือครอบครัว

นอกจากกลุ่มที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ยังมีอีกกลุ่มที่ไม่ได้ตั้งใจทำอาชีพนี้ แต่ถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ ผู้หญิงที่ถูกบังคับเหล่านี้ส่วนใหญ่จะถูกหลอกหรือล่อลวงด้วยปัจจัยต่างๆ เช่น การให้เงิน การบอกว่าจะให้การอุปถัมภ์ การกล่อมว่าจะได้ไปทำงานเป็นแม่บ้านหรือเจ้าหน้าที่

⁴⁴ Erik Cohen, *The sociology of Tourism: Theoretical and Empirical Investigations*, pp. 60-61.

เสมียนในต่างประเทศหรือแม้กระทั่งการยอมลงทุนแต่งงานกับหญิงไทยเมื่อพากลับไปประเทศมาเลเซียแล้วบังคับให้ขายตัวเหล่านี้ เป็นต้น ผู้ที่ทำการหลอกหรือล่อลวงส่วนใหญ่จะเป็นนางนาคต่อหรือนายหน้าที่ชอบพาชาวต่างชาติมาแนะนำให้อู้จักกับครอบครัวฝ่ายหญิงเพื่อให้ฝ่ายหญิงไว้วางใจ หลังจากนั้นก็ดำเนินการตามแผนที่ตนวางไว้ บางครั้งก็เกิดจากการถูกชักชวนในหมู่บ้านเพื่อนฝูง หรือเห็นพ่อแม่ของคนทำงานมีฐานะดีขึ้น มีบ้านอยู่อาศัย มีข้าวของเครื่องใช้ครบจึงอยากจะทำบ้าง

การเดินทางมาของหญิงบริการในหมู่บ้านระยะแรกจะมาจากหญิงบริการที่ทำอยู่ที่ป่าดงเบขาร์และหาดใหญ่มาก่อน โดยการเดินทางจะเป็นแบบไปรับไปส่งของเจ้าของสถานบริการในระยะหลังเมื่อมีลูกค้าจึงมาลงหลักปักฐานเอง แต่ก็ยังมีที่รับส่งให้กับกลุ่มนักแสดงที่เข้ามาโชว์ เช่นเดียวกับที่โชว์ในพัทยา ซึ่งกลุ่มที่แสดงโชว์นี้จะมาจากหาดใหญ่

ในเรื่องของพฤติกรรมจ้บจ่ายของหญิงบริการจะมีความแตกต่างอยู่พอสมควรคือ ถ้าเปรียบเทียบระหว่างหญิงบริการที่เป็นคนไทยกับจีนฮ้อ หญิงบริการที่เป็นจีนฮ้อจะขยันมากกว่าเมื่อได้เงินมากก็จะเก็บ ไม่เหมือนหญิงบริการคนไทยเมื่อได้เงินมากก็จะซื้อยาเสพติดและบางรายก็จะหมดไปกับของฟุ่มเฟือย เช่น โทรศัพท์ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เป็นต้น จากการสัมภาษณ์เจาะลึกชาวบ้านให้ข้อมูลว่า

“..พวกที่มาขายบริการนั้นจะฟุ่มเฟือยเพราะเขาถือว่าเงินนั้นหามาได้ง่าย ไม่เป็นไรเดี๋ยวก็นอนกับแขกสักคนสองคนเขาก็ได้มาอีกประมาณหนึ่ง แต่ว่าทำให้พฤติกรรมความเป็นอยู่ของเขาบางที่ก็โหมเหละละนะ เป็นคนอิสานมาที่ไม่มีอ่างอาบน้ำ หรือ ไม่มีน้ำอุ่น หรือ คือบางที่เรารู้เออที่บ้านต้องไปตักน้ำมาอาบอะไรประมาณนี้ความฟุ้งเฟ้อของเขา คือรสนิยมสูงรายได้ต่ำเหมือนกับบางคนที่เขาพูดกัน เหมือนกับลูกรู้ว่าแม่ทำงานในส่วนตรงนี้แต่ลูกอยากใส่กางเกงยีนรีวายตัวละ1000-2000 แต่แม่ก็ยังสนับสนุนให้ลูกและก็ยังซื้อให้แทนที่จะมองว่าไม่น่าจะซื้อแม่ทำงานในส่วนตรงนี้นะแม่กว่าจะได้เงินมาต้องแลกกับอะไรบ้าง...”⁴⁵

⁴⁵ พี่ไอ้ นางยา พี่โชค, สัมภาษณ์, เดือนตุลาคม 2548

ภาพที่ 4.11: บรรยากาศภายในคาเฟ่

ปัญหาของหญิงบริการนับว่าเป็นปัญหาใหญ่สำหรับชุมชน เพราะก็ให้เกิดปัญหาต่อเนื่องต่างๆตามมามากมายดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งปัญหาของหญิงบริการนั้นนอกจากจะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรม ศีลธรรมแล้ว ยังส่งผลต่อเนื่องไปถึงเรื่องของภาพพจน์ของประเทศในสายตาของชุมชนโลกอีกด้วย⁴⁶ ที่สำคัญยังส่งผลทางอ้อมในระยะยาวให้แก่สังคมอีกคือ หากมีการตั้งครุฑที่ไม่พึงประสงค์และให้กำเนิดที่เกิดจากนักท่องเที่ยวหรือชายชาวต่างชาติ โดยเฉพาะกับชาวมาเลเซียก็จะทำให้เด็กคนนั้นมีปมด้อย อยู่ในสภาพขาดความรัก ความอบอุ่น ซึ่งมีไม่มากนักที่ชาวมาเลเซียจะเลี้ยงดูเด็กคนนั้นอย่างจริงจัง เพราะเด็กบางคนต้องอยู่กับผู้ปกครองซึ่งประกอบอาชีพขายบริการทางเพศก็จะทำให้เด็กมีโอกาสกลายเป็นคนขายบริการทางเพศในอนาคต ซึ่งจากที่ผู้ศึกษาสังเกตเห็นและคิดว่าเป็นปัญหามี 2 เรื่องก็คือ

- กรณีที่หญิงบริการต้องเลี้ยงลูกเอง
 - หญิงบริการบางคนเลี้ยงลูกเองในเวลากลางวัน เมื่อถึงเวลาทำงานในตอนเย็นก็จะไปฝากคนอื่นเลี้ยง กรณีนี้ส่งผลให้ลูกขาดความอบอุ่นและอาจซึมซับเอาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของคนที่เลี้ยงมาได้ บางคนก็เลี้ยงลูกโดยไม่ได้ทำงาน รอแต่แฟนหรือสามีเอาเงินมาให้ใช้
- กรณีที่หญิงบริการส่งลูกกลับไปให้พ่อกับแม่เลี้ยง
 - หญิงบริการบางคนส่งลูกกลับไปให้พ่อกับแม่เลี้ยงลูก ซึ่งพ่อกับแม่บางคนมีอายุมากแล้ว เท่ากับว่ากลายเป็นภาระของผู้สูงอายุไป และอาจทำให้เด็กกลายเป็นเด็กที่มีปัญหาได้ แต่ในทางกลับกันพ่อแม่ของหญิงบริการบางคนก็ยินดีที่จะรับเลี้ยงลูกไว้ให้เนื่องจากหญิงบริการส่งเงินกลับมาเป็นจำนวนเงินที่มากกว่าปกติ

⁴⁶ ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งเรือง. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว. (ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.) หน้า 200.

ปัญหาต่อเนืองที่เกิดจากหญิงบริการคือ โรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ถึงแม้ว่าจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาตรวจสุขภาพ แต่การดูแลดังกล่าวก็ไม่ครอบคลุมและไม่ทั่วถึง เนื่องจากหญิงบริการส่วนใหญ่เป็นจีนฮ้อ ซึ่งเป็นแรงงานต่างด้าว โดยที่บางคนยังไม่ได้ทำบัตร เมื่อเจ้าหน้าที่มาตรวจ กลุ่มคนดังกล่าวก็จะไม่กล้าแสดงตัว นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ก็ยังมีการรณรงค์ให้ใช้ถุงยางอนามัยแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำให้หญิงบริการทุกคนหันมาใช้ถุงยางอนามัย เนื่องจากความต้องการของนักเที่ยวบางคนที่ไม่ต้องการสวมถุงยางอนามัย หญิงบริการบางคนอยากได้ค่าบริการที่สูงจึงยอมที่จะไม่ใช้ถุงยางอนามัย เมื่อไม่มีการใช้ถุงยางอนามัยบ่อยครั้งเข้าผลที่ตามมาก็คือ หญิงบริการเป็นโรคเอดส์ เมื่อเป็นแล้วบางคนมีอาการของโรคยังไม่แสดงออกมากนักก็ยังคงขายบริการอยู่ บางคนมีอาการของโรคเริ่มแสดงออกมาก็จะกลับไปอาศัยอยู่ที่ภูมิลำเนาเดิมของตน แต่ก็มีหญิงบริการบางคนเสียชีวิตที่นี่ ซึ่งในกรณีที่หญิงบริการบางคนเป็นโรคเอดส์แต่ยังคงให้บริการอยู่นั้น นอกจากทำให้นักเที่ยวติดโรคด้วยแล้ว ชาวบ้านบางคนก็ไปเที่ยวก็ติดโรคมาด้วยเช่นกัน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวจะกลายเป็นวัฏจักรจนทำให้กลายเป็นปัญหาทางสังคมไปในที่สุด

2) ประเภทของสถานบันเทิงและกลุ่มนักท่องเที่ยว

ประเภทของสถาน บันเทิงที่พบในหมู่บ้านมีตั้งแต่ร้านคาราโอเกะ บาร์ คาเฟ่ ดิสโก้เทค ผับ โบว์ลิ่ง ร้านอาหาร ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่สมัยก่อนเป็นทหาร คนทำสวนยาง เป็นต้น แต่ในปัจจุบันจะมีนักท่องเที่ยวเกือบทุกระดับ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่มีรายได้ปานกลางถึงสูง โดยส่วนใหญ่แล้ว บาร์หรือดิสโก้เทคมักไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าโดยเฉพาะในช่วงวันหยุดห้วงถึงวันเสาร์ เพราะคนไทยเมื่อเมาแล้วจะชอบก่อเหตุทะเลาะวิวาท จึงไม่นิยมให้นักท่องเที่ยวเข้าเพราะนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจะเป็นมาเลเซียประมาณ 98% ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ คนจีนมาเลย์ กับมุสลิมมาเลย์หรือแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในมาเลเซีย เช่น บังคลาเทศ อินเดีย เป็นต้น การที่คนมาเลย์นิยมมาเที่ยวที่นี่มีหลายสาเหตุ ซึ่งนายกอบต.ได้บอกถึงสาเหตุดังกล่าวว่า

“...เป็นเพราะฝั่งมาเลย์ ยังให้บริการไม่ดีหรือสนุกเท่าบ้านเรา เพราะเราราคาถูกกว่า เช่นเบียร์ขวดหนึ่งเขาราคา 600 บาท เราขวด 100 แล้ว DJ เราเปิดเพลงดีกว่า ขนาดหาดใหญ่ยังแพ้เรา เพราะถ้าจะไปเที่ยวที่กรุงเทพหรือที่อื่นมีเงินสัก 1000 บาท ไม่สามารถไปได้แต่มาเที่ยวที่นี่ได้...”⁴⁷

⁴⁷ เกชา เบญจการ, สัมภาษณ์, 12 มีนาคม 2548.

ด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการมาเที่ยวสถานบันเทิงและหญิงบริการพบว่า หากเป็นจีนมาเลยมักจะนิยมเที่ยวตามร้านกาแฟ ดิสโก้เทคทั่วไป และรสนิยมของการเที่ยวหญิงบริการ จะเลือกหญิงที่ขาว อวบ หรือจะเป็นจีนฮ่อ เนื่องจากสามารถจะสื่อสารด้วยภาษาจีนได้ แต่ถ้าหากนักท่องเที่ยวเป็นมุสลิมมาเลยมักจะนิยมเที่ยวร้านที่ชื่อว่า Dundude ซึ่งจะเป็นร้านเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ส่วนรสนิยมของการเที่ยวหญิงบริการจะนิยมหญิงบริการที่ตัวเล็ก ผิวคล้ำๆ

ในเรื่องการจัดโซนนิ่งพื้นที่ที่ทางจังหวัดสงขลากำหนดเป็นโซนบันเทิง มี 2 อำเภอคือ ในพื้นที่อำเภอหาดใหญ่ ได้แก่ตามแนวสองข้างถนนราษฎร์อุทิศ ตั้งแต่สามแยกด่านกักกันสัตว์ถึงสี่แยกสัจจกุล (ระยะทาง 3 กิโลเมตร) ส่วนในพื้นที่อำเภอสะเดา มี 2 แห่ง บริเวณที่ 1 คือ ตำบลปาดังเบซาร์ พื้นที่ถนนเพชรกาญจน์ตัดกับพื้นที่ถนนสุขาภิบาล 1 และถนนสาธารณะ บริเวณชุมชนบ้านตลาดไทยปาดังเบซาร์ ส่วนบริเวณที่ 2 คือ ตำบลสำนักขาม หมู่ 7 แบ่งเป็น 2 โซน คือ (1) พื้นที่ด้านทิศตะวันออก ซอย 4,6,8 (2) พื้นที่ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 4 (ด้านทิศตะวันตก) ซอย 5,7,9,11

แต่ดูเหมือนว่าการจัดโซนนิ่งจะไม่มี ความเข้มงวดเท่าที่ควร เนื่องจากผู้ศึกษาสังเกตเห็นว่า ในระหว่างซอย 6 และ ซอย 8 ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักสงฆ์ ยังมีแมนชั่น โรงแรม คาเฟ่ เปิดให้บริการ อยู่ ที่สำคัญในบริเวณสำนักสงฆ์ยังจัดให้เป็นที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย ยิ่งไปกว่านั้น ภายในบริเวณสำนักสงฆ์มีการเปิดให้บริการห้องอบสมุนไพร ซึ่งมีได้เป็นสถานที่ที่มิดชิด เวลาที่มีคน มาใช้บริการยังมีพระสงฆ์มานั่งอยู่บริเวณดังกล่าวด้วย บางครั้งพระสงฆ์เองก็เข้าไปอบสมุนไพร ด้วยเช่นกัน

ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมที่กล่าวมานั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาที่นำมาสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งนอกจากจะพบว่าชาวบ้านบางส่วนมีปัญหาต่อการปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจัดว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในหมู่บ้าน ในทางตรงกันข้ามปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงบ้างบางส่วนก็คือ ปัญหาความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เริ่มมาตั้งแต่ปี 2547 โดยเฉพาะยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสงขลา ซึ่งสงขลา (อำเภอหาดใหญ่ อำเภอจะนะและอำเภอสะบ้าย้อย) เป็นจังหวัดที่เกิดปัญหาน้อยกว่า 3 จังหวัดแรก ทำให้ประชาชนในพื้นที่ของ 3 จังหวัดดังกล่าวได้เริ่มอพยพออกจากพื้นที่บางส่วน ทำให้มีประชากรส่วนหนึ่งจาก 3 จังหวัด ได้ย้ายเข้ามาตั้งภูมิลำเนาใหม่ในสงขลามากขึ้น บางคนส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาหรือเข้ามาทำงานในอำเภอต่างๆของจังหวัดสงขลาและจังหวัดใกล้เคียงมากขึ้น ซึ่งบ้านไทย-จังโหลนก็เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีการย้ายเข้ามาด้วย เนื่องจากบางส่วนได้ทราบข่าวมาก่อนหน้านี้แล้วว่าบ้านไทย-จังโหลนสามารถประกอบอาชีพได้หลาย โดยเฉพาะอาชีพค้าขายและอาชีพรับจ้าง

ถึงแม้ว่างานศึกษาชิ้นนี้จะไม่ได้ทำเรื่องเกี่ยวกับประเด็นความรุนแรงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ปัญหาของพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเมื่อเกิดเหตุการณ์ระเบิดขึ้นที่บริเวณหน้าห้างคาร์ฟูร์หาดใหญ่ สนามบินนานาชาติหาดใหญ่ ลานจอดรถหน้าโรงแรมกรีนเวลด์พาเลซ อ.เมืองสงขลา ร้านข้าวต้มและหน้าร้านคาราโอเกะ ส่งผลทำให้ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบและทำให้นักท่องเที่ยวยกเลิกการจองทัวร์และโรงแรมที่จะเข้าพักในหาดใหญ่ ทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งหันมาเที่ยวที่บ้านไทย-จังโหลนแทน อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่าอัตราการเข้าพักโรงแรมของบ้านไทย-จังโหลนมีจำนวนลดลงไม่มากนัก ถึงแม้จะมีกระแสข่าวออกมาว่าจะมีการวางระเบิดตามแหล่งท่องเที่ยวในชายแดนต่างๆ รวมถึงบ้านไทย-จังโหลนด้วยก็ตาม ทั้งนี้เหตุผลหลักก็เนื่องมาจากชาวมาเลเซียจะเข้ามาท่องเที่ยวระหว่างวันเป็นส่วนใหญ่

แต่ถึงกระนั้นก็ตามยังพบว่ามีปัญหาหนึ่งที่เป็นผลพวงที่เกิดขึ้นจากปัญหาดังกล่าวก็คือ การแข่งขันกันเองของชาวบ้าน นักลงทุนรายย่อย นักลงทุนรายใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของในหนังสือพิมพ์ของนายเกษรา เบญจคาร นายกอบต.ว่า⁴⁶

“จากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส นักธุรกิจทางด้านบริการ อ.ตากใบ อ.สุไหงโกลอก นราธิวาส อ.เบตง จ.ยะลา ประสบกับปัญหาหนักในการประกอบอาชีพ ก็ได้เคลื่อนไหวเข้ามาลงทุนที่ด้านนอกบ้านไทย-จังโหลนแทน จนเกิดรายขนาดเล็กขนาดกลางต้องมาแข่งขันกันเองประสบปัญหาอีก ขณะนี้ปรากฏว่าทางธนาคารไม่ยอมปล่อยสินเชื่อออกให้กับธุรกิจบางตัวแล้ว จากแต่เดิมนั้นปล่อยให้ตามปกติแต่ภาวะธุรกิจทางด้านบริการ บันเทิง ร้านอาหาร ฯลฯ ธุรกิจขนาดใหญ่ทำธุรกิจได้ดี ส่วนขนาดเล็กย่อยต่างซบเซา เนื่องจากการตลาดมีการแข่งขันกันเองสูงมาก ธุรกิจบันเทิงขยายตัวเติบโตมากกว่า 200 แห่ง บนเนื้อที่เขตการค้าประมาณกว่า 4 ไร่ เกินความต้องการของตลาดแต่ถึงอย่างไรธุรกิจการท่องเที่ยวบ้านไทย-จังโหลน หากเทียบกับแหล่งท่องเที่ยวตามแนวพรมแดนไทย มาเลเซียที่จุดอื่นๆ ปัจจุบันยังดีกว่าและมีเสถียรภาพมากกว่า”

เช่นเดียวกับนายวัชชุกรณ์ รัตนมณี ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์ คนใต้ กล่าวว่า

“...การเติบโตอย่างรวดเร็วของด้านนอกขาดความมั่นคงทางธุรกิจ เพราะธุรกิจที่ขยายตัวส่วนใหญ่เป็นธุรกิจบริการ แหล่งบันเทิง หากตำรวจกวาดขันการท่องเที่ยวก็จะกระทบเหมือนเช่นหาดใหญ่ เพราะขณะนี้นักท่องเที่ยวที่ด้านนอกมีมาก เที่ยวได้เสรี ขณะที่บางวันหาดใหญ่ไม่มีนักท่องเที่ยว ขณะนี้ธุรกิจกว่า 50% ของด้านนอกเป็นของมาเลย์ ที่นี้คล้ายยะโฮบารู

⁴⁶ จากหนังสือพิมพ์คลาสสิฟายด์ภาคใต้ “ด้านนอก-จังโหลน นูมสนั่นกว่า 1,000 ล้านบาท” ฉบับวันที่ 10 มกราคม

ที่สิ่งคืบไปมายืดครองเศรษฐกิจหลักไปหมด เพราะมีอำนาจเงินมากกว่าชาวมาเลย์ ขณะที่ชาวมาเลย์มีอำนาจเงินมากกว่าคนไทย...”⁴⁹

ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากอิทธิพลของการท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นผลกระทบในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคม ผลกระทบด้านวัฒนธรรม และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ดังแนวคิดที่โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลได้ทำการวิจัยเอาไว้

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนนำมาสู่ผลกระทบที่กล่าวมา ทำให้บ้านไทย-จังโหลนเป็นชุมชนที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง แต่ความเจริญเติบโตดังกล่าวมิได้มีการควบคุมหรือวางแผนจากทางภาครัฐ อีกทั้งความเจริญที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวดังกล่าวก็มิได้ถูกบรรจุอยู่ในทั้งแผนพัฒนาระดับชาติหรือแผนพัฒนาของโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจเลย ด้วยเหตุนี้เองความเจริญดังกล่าวจึงสวนทางกับความเจริญทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ดูเหมือนว่าจะลดน้อยลงทุกที โดยเฉพาะในเรื่องของศีลธรรมและจริยธรรม

หากปล่อยให้เหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น โดยที่ภาครัฐมิได้เข้ามาควบคุมหรือดูแลอย่างจริงจังก็จะทำให้บ้านไทย-จังโหลนกลายเป็นชุมชนที่ต่างชาติดมองไปในทางลบ แต่ที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือ ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมที่ชาวบ้านได้รับจะกลายเป็นปัญหาเรื้อรังต่อไปและอาจกลายเป็นสังคมที่เสื่อมโทรมและล่มสลายไปในที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁹ ข้อมูลจาก <http://www.focuspaktai.com/index.php?file> เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม 2544

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการศึกษา

จังหวัดสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้ความร่วมมือของโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) พื้นที่ที่มีความสำคัญของจังหวัด นอกจากอำเภอหาดใหญ่แล้วจะมีอำเภอสะเดา เนื่องจากเป็นพื้นที่เชื่อมต่อที่ได้รับความนิยมความเจริญเติบโตที่กระจายจากศูนย์กลางเมืองหาดใหญ่ สู่อำเภอที่รอบนอกโดยเฉพาะตามแนวทางหลวงหมายเลข 4 ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินสายหลักของภาคช่วงหาดใหญ่-สะเดา ประกอบกับอำเภอสะเดาเป็นเมืองชายแดนที่เป็นจุดเชื่อมโยงของเส้นทางคมนาคมสายหลัก ทั้งทางรถยนต์ที่เป็นถนน motorway (สาย 1) แนวเหนือ-ใต้ (North-South) และรถไฟที่สามารถเชื่อมสู่เมืองสำคัญของไทยและมาเลเซียเข้าสู่สิงคโปร์ได้ โดยเฉพาะบ้านไทย-จังโหลน ซึ่งเป็นที่ตั้งของด่านพรมแดนสะเดา โดยจุดพรมแดนห่างจากอำเภอเมืองสะเดาประมาณ 12 กิโลเมตร ตั้งอยู่ติดกับบ้านบุกิตกาญูฮัตม รัฐเกดะห์ ซึ่งเป็นรัฐทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซียและสามารถเชื่อมสู่ประเทศสิงคโปร์ได้อย่างสะดวก จึงจัดเป็นเมืองที่มีแนวโน้มในการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่างๆ ในระดับที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับการที่มีแผนพัฒนาของตำบลสำนักขามระบุไว้ว่า บ้านไทย-จังโหลนมีจุดเน้นของพื้นที่คือ แหล่งท่องเที่ยวประเภทสถานบันเทิง การมีจุดเน้นดังกล่าวมีส่วนทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของพื้นที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว

ด้วยเหตุนี้เอง การท่องเที่ยวได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้เด่นชัดคือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชนและการเข้ามาลงทุนของภาคเอกชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ ทั้งการขายที่ดิน การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินที่เคยเป็นสวนยางพารา เปลี่ยนไปเป็นการใช้ที่ดินเพื่อให้เช่าที่ดินในการก่อสร้างโรงแรม สถานบันเทิง และร้านอาหาร หรือเจ้าของที่ดินบางรายใช้พื้นที่ในการก่อสร้างทำบ้านเช่า หรือประกอบธุรกิจที่หักเสียดังกล่าว ส่งผลให้ชุมชนบริเวณด่านพรมแดนมีลักษณะของการเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นการเติบโตที่มีได้เกิดขึ้นมาจากการวางแผนหรือวางผังเมืองเพื่อรองรับการเจริญเติบโต แต่เกิดขึ้นตามความต้องการของผู้ที่เข้ามาลงทุนและประกอบอาชีพ โดยกลุ่มที่มีบทบาทและมีส่วนผลักดัน คือ กลุ่มของนายทุนและนักธุรกิจที่อยู่ในภาคเอกชน ที่ดินส่วนใหญ่จึงถูกครอบครองโดยเอกชน มีเพียงส่วนน้อยที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ส่วนภาครัฐจะเข้ามาดูแลในเรื่องของระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน

การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐานและการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่เหล่านี้เองถือเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นทั้งในด้านบวก และด้านลบในเวลาต่อมา และสามารถที่จะมองเห็นเป็นภาพของกระบวนการดังกล่าวได้อย่างต่อเนื่องเป็นช่วงๆ ไป โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่จากสวนยางพารากลายเป็นเมือง จนส่งผลไปสู่การเปลี่ยนแปลงอาชีพ วิถีชีวิตในด้านการประกอบอาชีพจากการเกษตร การค้า ไปเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และสุดท้ายส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตในด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งการตอบสนองของคนท้องถิ่นต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีทั้งในรูปแบบยอมรับหรือไม่ปฏิเสธต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และปรับตัวให้เข้ากับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามา แต่บางส่วนก็มีการตอบสนองในรูปแบบที่ไม่ยอมรับ แต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้เพราะมองเห็นว่าการท่องเที่ยวก็มีส่วนที่สร้างรายได้ให้กับพวกเขา และมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ยอมรับและได้ย้ายออกจากพื้นที่ไป

จากสิ่งที่กล่าวมาสามารถนำมาสรุปเป็นผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยรวมเอาเรื่องของการเปลี่ยนแปลงและเรื่องของโครงสร้างไว้ด้วยกัน เนื่องจากเนื้อหามีความเกี่ยวเนื่องและสัมพันธ์กันดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงจากสภาพสวนยางเป็นชุมชนเมือง

สภาพภูมิประเทศของบ้านไทย-จังโหลน มีแนวเทือกเขาสันกาลาศีร์หรือเทือกเขาน้ำค้างกั้นพรมแดนระหว่างไทยกับมาเลเซีย พื้นที่บริเวณโดยรอบเทือกเขามีลักษณะเป็นป่าดงดิบ รกทึบ มีพรรณไม้ขึ้นอยู่หนาแน่น ส่วนหนึ่งเป็นสวนยางพารา

จากสภาพความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าตามแนวเทือกเขาดังที่กล่าวมา ทำให้พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นแหล่งหลบซ่อนและทำการเคลื่อนไหวของโจรผู้ร้ายและขบวนการกองโจรหลายรูปแบบ ทำให้รัฐบาลของไทยและมาเลเซียมีการร่วมมือกันปฏิบัติการร่วมเพื่อทำการปราบปรามกองกำลังของจคม. การที่มีจคม.มาหลบซ่อนอยู่ตามแนวชายแดนไทย-มาเลเซียนี้เอง ทำให้ให้พื้นที่บ้านไทย-จังโหลนถูกจัดอยู่ในพื้นที่สีแดง ผู้คนไม่กล้าเข้ามาอาศัยหรือตั้งรกรากอยู่บริเวณนี้มากนัก

จนกระทั่งตั้งแต่ปีพ.ศ.2519 เป็นต้นมา ได้มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจากจังหวัดสตูล บัดตานี้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนี้ โดยระยะแรกจะอาศัยอยู่บริเวณหลังด่านตรวจคนเข้าเมืองชายแดนสะเดา ติดกับรั้วชายแดน จนกระทั่งพ.ศ.2520 รัฐบาลไทยได้ดำเนินการปราบปรามจคม. และในปีพ.ศ.2521 กลุ่มนักธุรกิจประมาณ 9-10 คน ได้ขอซื้อที่ดินสวนยางบางส่วนมาจากนางเล็กและนายครุชิตเพื่อทำการจัดสรร ปีพ.ศ.2522 มีการปรับพื้นที่สวนยางดังกล่าวให้กลายเป็นพื้นที่โล่ง ปีพ.ศ. 2523 เกิดกลุ่ม “พัฒนาจังโหลน” และมีการจัดตั้งบริษัทรับเหมาก่อสร้างชื่อ “บริษัทหงษ์สวัสดิ์” เพื่อ

ทำการจัดสรรที่ดินและสร้างแผงลอยขึ้นมาซึ่งเรียกกันในพื้นที่ว่า “ล๊อค AB” หลังจากนั้นก็ได้สร้างอาคารพาณิชย์อีก 2 แห่งคือ “หัวลำโพง” และ “200 ห้อง” ปลายปีพ.ศ.2525 มีโรงแรมแห่งแรกเกิดขึ้น คือ *โรงแรมไกลเด้น อินน์* ขณะเดียวกันก็มีบาร์เล็กๆซึ่งเป็นบาร์ที่ปลูกสร้างด้วยไม้ไผ่ อยู่ตามรายทาง

ปลายปีพ.ศ.2526 ได้เกิดปัญหาขัดแย้งระหว่างพลเอกหาญ ลีนาพันธ์ กับพลเอกอาทิตย์ กำลังเอก ระหว่างนโยบายได้ร่วมมือกัน (การเมืองนำการทหาร) กับนโยบายเก่า(การทหารนำการเมือง) ที่สวนทางกัน ดังนั้น เศรษฐกิจในพื้นที่จึงซบเซา จนกระทั่งปลายปีพ.ศ.2530 ใจคอมมิวนิสต์มอบอาวุธทั้งหมดคืนให้กับรัฐบาลไทยและหันมาเป็น “ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย” ตามนโยบาย 66/23 สถานการณ์ต่างๆเริ่มดีขึ้น ทำให้นักลงทุนในพื้นที่เกิดความมั่นใจ สถานการณ์ทางเศรษฐกิจจึงดีขึ้นตามมาเป็นลำดับ

ต่อมาในปีพ.ศ.2531 มาเลเซียได้ก่อสร้างด่านพรมแดนสากลแห่งใหม่ รวมทั้งมีการก่อสร้างศูนย์การค้าปลอดภาษี หรือ Duty Free ขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้าชายแดนและเริ่มมีคนเข้ามาอาศัยอยู่มากขึ้น นักลงทุนได้เล็งเห็นถึงการขยายตัวดังกล่าวจึงได้มีการลงทุนเกี่ยวกับสถานบันเทิงขึ้นมา ซึ่งในปีนี้อเองเริ่มมีบาร์ที่มีลักษณะเป็นอาคารพาณิชย์เกิดขึ้น ปีพ.ศ. 2534 มีการก่อสร้างด่านพรมแดนและอาคารที่ทำการด่านตรวจคนเข้าเมือง วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2536 มีพิธีเปิดอาคารที่ทำการด่านพรมแดนสะเดาที่บ้านไทย-จังโหลน ซึ่งเป็นที่ตั้งของด่านพรมแดนในปัจจุบัน และในปีเดียวกันนี้เองก็ได้เกิดโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจขึ้น ปีพ.ศ.2538 มีการแยกพื้นที่จากตำบลสำนักแก้วเป็นตำบลสำนักขามและจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขามขึ้น เมื่อมีการแยกตำบลออกมาดูแลเอง ทำให้อบต.สำนักขามจัดทำแผนพัฒนาตำบลขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งของรายละเอียดในแผนพัฒนาตำบลนั้นได้ระบุไว้ว่า “จุดเด่นของพื้นที่บ้านไทย-จังโหลน คือ มีสถานบันเทิงและสถานบริการที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการ”

การเป็นที่ตั้งของด่านพรมแดนที่กล่าวมา ทำให้บ้านไทย-จังโหลนมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วส่งผลให้เมืองเกิดการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงสภาพของเมือง จากการทำสวนยางและการค้าชายแดนไปเป็นเมืองศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการบริการและธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ขนาดใหญ่ ทำให้ในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อด่านพรมแดนขยายเวลาการเข้า-ออก ซึ่งเป็นผลจากการประชุมกลุ่มเทคนิคด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ออกไปจากเดิมคือระหว่าง 05.00-21.00 น. ไปเป็น ระหว่าง 05.00-23.00 น. (ตามเวลาประเทศไทย) เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม พ.ศ.2544 ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวจากมาเลเซียหลังไหลเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งการที่มีถนนเชื่อมต่อกันระหว่างทางหลวงแผ่นดินสายหลักของภาคใต้กับถนน motorway แนวเหนือ-ใต้ของประเทศมาเลเซีย ณ บริเวณนี้เอง ทำให้การเดินทางสะดวกและมีคนเข้า-ออกทางด่านนี้มากกว่าทางด่านปาดังเบซาร์ ทำให้ความเจริญ

ในด้านต่างๆเกิดตามมาทางเส้นทางการคมนาคม รวมทั้งเกิดการเคลื่อนย้ายจุดศูนย์รวมของธุรกิจท่องเที่ยว ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจบันเทิง การค้าขายและสถานประกอบการอื่นๆจากด่านปาดังเบซาร์ มาที่ด่านสะเดาซึ่งทำให้ด่านสะเดามีนักท่องเที่ยวเข้า-ออกผ่านแดนมากที่สุด

แต่ถึงแม้ว่าบ้านไทย-จังโหลน จะถูกจัดเป็นพื้นที่หนึ่งที่อยู่ภายใต้โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ แต่กลับปรากฏว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมิได้ให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน มีเพียงสิ่งเดียวที่ดูเหมือนว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระทำและส่งผลโดยตรงต่อชุมชนนั่นก็คือ เวลาเปิด-ปิดด่านนั่นเอง

2. การตั้งถิ่นฐานและประชากร

การตั้งถิ่นฐานของคนในชุมชนจะเกาะกลุ่มหนาแน่นอยู่ด้านใต้สุดหลังด่านตรวจคนเข้าเมืองโดยเฉพาะซอย 2 ซอย 4 ซอย 6 และซอย 8 บริเวณนี้เป็นย่านการตั้งถิ่นฐานเดิมของชุมชนซึ่งบริเวณตอนบนนี้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวบ้านเดิมและเริ่มขยายตัวมากขึ้น โดยการขยายตัวของชุมชนเกิดขึ้นบริเวณสองฟากของถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ขึ้นโดยไม่มีกรวางผังเมืองรองรับ

การขยายตัวดังกล่าวประกอบด้วยอาคาร ร้านค้า สถานบริการปะปนกับที่อยู่อาศัย รวมถึงร้านค้าแผงลอย ตลาดสดซึ่งชาวมาเลเซียและนักท่องเที่ยวมาซื้อผลไม้ สิ่งของเครื่องใช้และท่องเที่ยวสถานบันเทิง และเนื่องจากมีการรวมตัวกันของคนจำนวนมากจนกลายเป็นชุมชนขึ้นจึงมีการก่อสร้างอาคารเพื่อประกอบกิจการเพื่อสนองความต้องการพื้นฐานด้านต่างๆ จึงทำให้เกิดเป็นย่านการใช้ที่ดินต่างกันไปซึ่งมีหลายประเภท ได้แก่ ย่านที่อยู่อาศัย ย่านพาณิชยกรรม ย่านสถานบันเทิง สถาบันศาสนา สถาบันราชการ พื้นที่ชนบท เกษตรกรรม และพื้นที่ป่าสงวน

ปัจจุบันมีประชากรตามทะเบียน 2,985 คน แบ่งเป็นชาย 1,290 คน และหญิง 1,695 คน จำนวนหลังคาเรือน 769 หลัง แต่จากการสำรวจภาคสนามและจากคำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่และชาวบ้านกลับพบว่า ประชากรที่อาศัยอยู่ในบ้านไทย-จังโหลน ส่วนใหญ่เป็นประชากรแฝงซึ่งมีจำนวนประมาณ 3-4 หมื่นคน โดยประชากรแฝงส่วนใหญ่เป็นแรงงานและลูกจ้างในย่านพาณิชยกรรม ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้มีความหนาแน่นของประชากรสูง

3. สังคมและวัฒนธรรมของชุมชน

บ้านไทย-จังโหลน จะมีความแตกต่างออกไปจากชุมชนอื่นๆ เนื่องจากประชากรในพื้นที่มาจากหลายภูมิภาค รวมถึงภาคใต้ตอนล่างที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อเข้ามาประกอบอาชีพเป็นหลัก รวมถึงยังเพิ่งก่อตั้งไม่นาน ทำให้ความรักท้องถิ่นยังมีน้อยโดยเฉพาะชุมชนหลังด่าน ความสัมพันธ์เป็นแบบนายจ้างลูกจ้าง ต่างคนต่างประกอบอาชีพ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไป

ในลักษณะนายจ้างกับลูกจ้าง ผู้เช่ากับผู้ให้เช่า นายทุนกับชาวบ้าน เนื่องจากพื้นที่มีสถานบันเทิง และสถานบริการ ซึ่งจะแตกต่างจากชุมชนใกล้เคียงที่อยู่ทางตอนบนคือ บริเวณหมู่ 2 บ้านด่านนอก และหมู่ 6 บ้านไร่ตักซึ่งอยู่อาศัยกันแบบครอบครัว และบางส่วนยังเป็นสังคมเกษตรกรรม

ด้านการใช้ภาษา บ้านไทย-จังโหลนมีภาษาที่ใช้สื่อสารกันหลายภาษา สำเนียงท้องถิ่น ทั้งภาษากลาง ภาษาเหนือ ภาษาอีสาน ภาษามลายู ภาษาของชาวไทยภูเขา ภาษาจีนกลาง ภาษาจีนฮกเกี้ยน เป็นต้น แต่ภาษาที่ชาวบ้านใช้มากที่สุดคือการใช้ภาษาถิ่นสำเนียงใต้ ส่วนการนับถือศาสนาชาวบ้านในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม

4. ผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรม

จากการศึกษาพบว่า การที่บ้านไทย-จังโหลนมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นั้น ทำให้มีประชาชนจากพื้นที่อื่นเดินทางเข้ามาประกอบอาชีพด้านค้าขาย ร้านอาหาร สถานบันเทิงและสถานบริการเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการบริการในสถานเริงรมย์ได้มีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศเพื่อนบ้านหลายประเทศโดยเฉพาะมาเลเซียเข้ามาพักอาศัย และใช้บริการ จึงทำให้หมู่บ้านไทย-จังโหลน มีประชากรจากหลายพื้นที่เดินทางเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ประมาณ 30,000 คน

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม รายได้ที่เข้ามาสู่ชุมชนอันเนื่องมาจากการที่นักท่องเที่ยวนำเงินเข้ามาใช้จ่ายจะทำให้เกิดกระแสการเงินหมุนเวียนเกิดขึ้นและช่วยในการกระจายรายได้ ค่าใช้จ่ายที่นักท่องเที่ยวต้องใช้จ่าย ได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหาร และค่าบริการอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งเงินเหล่านี้ส่วนหนึ่งจะทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ประชากรมีงานทำเพิ่มขึ้น เช่น งานด้านบริการต่างๆ อันเป็นผลทำให้รายได้ของประชากรสูงขึ้น แต่การเติบโตอย่างรวดเร็วที่บ้านไทย-จังโหลนทำให้อสังหาริมทรัพย์ราคาแพง ค่าครองชีพสูง สินค้าส่วนมากมีราคาแพง ซึ่งบางครั้งอาจทำให้ชาวบ้านที่ยากจนอยู่แล้วยิ่งยากจนลง ไม่มีกำลังซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค หรือเครื่องยังชีพให้กับตนเองและครอบครัวได้

นอกจากนี้ ยังทำให้มูลค่าของที่ดินและสิ่งก่อสร้างมีราคาแพง เมื่อมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกิดขึ้น ก็กระตุ้นให้ราคาที่ดินและสิ่งก่อสร้างสูงมากขึ้น ความมั่งคั่งเป็นของเจ้าของที่ดินและเจ้าของกิจการก่อสร้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นนักธุรกิจจากนอกพื้นที่มาลงทุนซื้อที่ดินก่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์น้อยมากจากการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

อีกนัยหนึ่งที่ดูเหมือนว่าธุรกิจการท่องเที่ยวจะมีผลที่สำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงอาชีพจากภาคการเกษตรมาสู่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว รวมไปถึงอาชีพบริการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น อาชีพเกี่ยวกับภัตตาคาร ธุรกิจโรงแรม เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาตามมา

ถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคขึ้นในท้องถิ่น ที่ดูเหมือนจะเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขึ้น เช่น การตัดถนนสายใหม่ การดำเนินการพัฒนาเกี่ยวกับไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การกำจัดขยะมูลฝอย การจัดระบบน้ำเสีย และสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานอื่น ๆ เพื่อบริการสำหรับประชาชนและนักท่องเที่ยวทั่วไป

ความเจริญที่มากขึ้นดังกล่าวสวนทางกันกับความเจริญด้านจิตใจและศีลธรรมของผู้คนที่สำคัญที่สุดและเป็นผลกระทบในทางลบอีกประการหนึ่งก็คือ “ผลกระทบต่อวัฒนธรรม” จากสถานภาพของชาวบ้านกับนักท่องเที่ยวแตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาทางด้านอาชญากรรม หนีงบริการ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ การฉ้อโกง การปล้นทรัพย์ การพนันและยาเสพติดให้โทษ ที่ปรากฏขึ้นในชุมชน

นอกจากนี้ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวก็มักจะทำอะไรที่ตัวเองเก็บกดไว้ออกมา โดยปราศจากความระมัดระวัง เพราะเขาถือว่าถิ่นที่เขากำลังท่องเที่ยวอยู่ ไม่มีผู้ที่รู้จักมักคุ้นกับพวกเขา มาก่อน ฉะนั้น การแสดงออกของนักท่องเที่ยวดังกล่าวจะถูกชาวบ้านบางคนนำไปกระทำบ้าง โดยเฉพาะกับกลุ่มของเยาวชนที่มีค่านิยมเปลี่ยนไปจากการรักษานวลสงวนตัวเป็นปล่อยปละละเลย และเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมจากนักท่องเที่ยวและหนีงบริการ เช่น การแสดงออกทางด้านการแต่งกายที่เคยแต่งการมิดชิดเป็นการแต่งกายที่เปิดเผยให้เห็นผิวหนังมากขึ้น รวมถึงพฤติกรรมด้านต่างๆ เช่น การจับจ่ายใช้สอยสิ่งของฟุ่มเฟือย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมในสถานที่ที่ท่องเที่ยวนั้นมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น

หากจะมองผลกระทบที่เกิดขึ้นในมุมมองที่ต่างกันก็สามารถที่จะมองได้ว่าผลกระทบทางตรงที่เกิดขึ้นมีตั้งแต่การเติบโตของชุมชนเมืองและการขยายตัวของการใช้ที่ดินที่ไม่มีระเบียบ เป็นปัญหาต่อการจัดบริการพื้นฐาน ปัญหาการบริการสื่อสาร โทรคมนาคม และไฟฟ้าที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาการจราจรและการขนส่งภายในเมืองและระหว่างเมือง ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ปัญหาชุมชนแออัด ส่วนผลกระทบทางอ้อมพบว่าปัญหาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากการขยายตัวของประชากรและกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนและพื้นที่โดยรอบ ทำให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวน ปัญหาความเสื่อมโทรมของชุมชนก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย

ส่วนผลกระทบระยะสั้นที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดคือ การปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของชาวบ้านที่มีฐานะยากจน ผลก็คือ ชาวบ้านบางส่วนย้ายออกนอกพื้นที่ ส่วนผลกระทบระยะยาวที่นำเป็นห่วงที่สุดคือ ความเปราะบางของสังคม เพราะดูเหมือนว่าคนที่รับเอาภาพต่างๆ ที่ไม่ดีไว้ได้มากที่สุดคือ กลุ่มเด็กและเยาวชน เนื่องด้วยวุฒิภาวะและคุณวุฒิของเด็ก ทำให้การแยกแยะว่าสิ่งไหนผิด สิ่งไหนถูกจึงมีน้อย ยิ่งเมื่อครอบครัวไม่มีเวลาให้เด็กด้วยก็ยิ่งทำให้เด็กเกิดการลอกเลียนแบบจากกลุ่มคนที่เด็กได้เห็นอยู่ทุกวัน โดยเฉพาะการลอกเลียนแบบจากหนีงบริการ

และโดยส่วนใหญ่แล้วจะเข้ามาประกอบอาชีพเพื่อเก็บเงินสักระยะหนึ่ง หลังจากนั้นจึงออกจากพื้นที่ไป โดยเฉพาะหญิงบริการบางคนหวังที่จะคบกับผู้ชายมาเลยที่มีฐานะโดยการปล่อยให้ตัวเองตั้งครมภ์ และเมื่อคลอดลูกออกมา บางคนก็ได้รับการดูแลเอาใจใส่จากฝ่ายชายเป็นอย่างดี แต่บางคนก็ไม่ให้ความสนใจและไม่ต้องการเลี้ยงดู ดังนั้น หญิงบริการจึงส่งลูกกลับไปให้พ่อแม่ตัวเองเลี้ยงหลาน บางคนก็เลี้ยงลูกไว้เองโดยการจ้างคนในชุมชนเลี้ยง ส่วนตัวเองก็กลับไปประกอบอาชีพขายบริการต่อ พฤติกรรมเช่นนี้ นับว่าเป็นพฤติกรรมที่น่าเป็นห่วงเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อลูกตัวเองโตขึ้น (โดยเฉพาะกับเด็กผู้หญิง) และเห็นพฤติกรรมดังกล่าวก็จะซึมซับเอาพฤติกรรมเหล่านั้นไว้ และเมื่อโตขึ้นก็จะมองเรื่องการขายบริการทางเพศเป็นเรื่องธรรมดา

หญิงบริการนับว่าเป็นปัญหาใหญ่สำหรับชุมชน เพราะก็ให้เกิดปัญหาต่อเนื่องต่างๆ ตามมามากมายดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เรื่องของหญิงบริการนอกจากจะส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมศีลธรรมแล้ว ยังส่งผลต่อเนื่องไปถึงเรื่องของภาพพจน์ของประเทศในสายตาของชุมชนโลกอีกด้วย ที่สำคัญยังส่งผลทางอ้อมในระยะยาวให้แก่สังคมอีกคือ หากมีการตั้งครมภ์ที่ไม่พึงประสงค์ รวมไปถึงปัญหาโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจ อันเป็นแนวทางที่เป็นที่ยอมรับและตระหนักกันทั่วไป แต่ในด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นยังมิได้เป็นที่ยอมรับกันมากนัก ทั้งที่การท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องหลายประการ เช่น การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีไว้บริการแก่นักท่องเที่ยว ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สิ่งแวดล้อม หรือการสูญเสียที่ดินที่เป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้แก่คนต่างถิ่นที่เข้ามาลงทุน อันส่งผลทำให้เกิดการย้ายถิ่นเข้าและออก การเปลี่ยนแปลงอาชีพ ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิต เป็นต้น

5.2 ความเห็นเพิ่มเติมและข้อเสนอแนะ

การที่ชุมชนชายแดนมีการเติบโตอย่างรวดเร็วทำให้เกิดทั้งผลดีและผลเสียตามมา ผลที่เห็นได้ชัดคือ มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่หลากหลายและมีมูลค่าการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้นในอัตราสูง ขณะเดียวกันผลเสียที่เป็นผลจากการเติบโตอย่างรวดเร็วคือ หน่วยงานต่างๆไม่มีการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและปัญหาด้านความมั่นคง เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความแออัด และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนทำให้มีเมืองเกิดจากการขาดความระมัดระวังในการพัฒนาและบางแห่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานไม่ทันกับความต้องการ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การพัฒนาเมืองชายแดนควรจะต้องดำเนินการแบบองค์รวม และคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการรักษาผลประโยชน์และการอยู่ดีกินดีของประชาชนร่วมกัน เมืองชายแดนแต่ละเมืองจะทำหน้าที่แตกต่างกันทั้งเป็นประตูการค้า ประตูคมนาคมขนส่ง และประตูเชื่อมโยงการท่องเที่ยว หรืออีกนัยหนึ่งเมืองชายแดนจะทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ เมืองท่องเที่ยวและเมืองบริการที่ค่อนข้างสมบูรณ์ในตัวเอง

2. สถานการณ์การลงทุนโดยทั่วไปในปัจจุบันจะเอื้อเฉพาะผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ต้องมีการลงทุนค่อนข้างสูง ดังนั้น การที่จะให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีการกระจายนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ และเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นแท้จริง จึงควรเปิดพื้นที่ให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยในท้องถิ่นให้มีโอกาสลงทุนในธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านขายสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นต้น และเป็นการก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการกระจายรายได้และการกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นได้อีกประการหนึ่ง

3. ระบบการขึ้นทะเบียนของหญิงบริการยังจัดทำไม่ทั่วถึงและไม่ครอบคลุม ส่งผลให้หญิงบริการที่มีอยู่ในชุมชนไม่ได้รับความรู้อย่างเพียงพอเกี่ยวกับเรื่องการค้ามนุษย์ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรให้ความสนใจเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว และควรมีการจัดทำระบบการขึ้นทะเบียนให้ทั่วถึง รวมถึงการรณรงค์ในเรื่องของการใช้ถุงยางอนามัย รวมถึงการเข้าไปตรวจร่างกายหรือตรวจสถานประกอบการที่หญิงบริการอาศัยอยู่ เป็นต้น

4. การลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวใดๆ ควรมีการพิจารณาศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ อย่างรอบคอบไม่ว่าจะเป็นการจัดทำรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (EIA) และรายงานผลกระทบทางสังคม (SIA) ที่มีมาตรฐานสากล อย่างเช่น การทำประชาพิจารณ์ทั้งในระดับชุมชนและจังหวัดในเรื่องของโครงการขยายด่านพรมแดนสะเดา หรือเรื่องของการจัดทำผังเมือง เป็นต้น

5. ควรมีการกำหนดเขตการใช้ที่ดินที่แน่นอนและเป็นสัดส่วน เพื่อเป็นการป้องกันการบุกรุกเข้าไปในพื้นที่ป่าสงวน

6. หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐเอกชน ตลอดจนบุคคลฝ่ายต่างๆ ควรจะได้ประสานความร่วมมือกันอย่างจริงจังในการดำเนินงานด้านการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน

7. ผู้ศึกษาพบว่า มีประเด็นที่น่าสนใจในการที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไปหลายประเด็น เช่น การศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจในเชิงปริมาณเพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพทางเศรษฐกิจในระดับลึกยิ่งขึ้น ซึ่งอาจช่วยสะท้อนภาพผลกระทบได้ชัดเจน รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาจากการขยายตัวของชุมชนจากการขยายด่านและจากการสร้างเมืองใหม่ของฝั่งมาเลเซีย เป็นต้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. รายงานการวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น (จังหวัดภูเก็ต). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2526.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคใต้ เขต 1. สถิติคนเดินทาง ณ ด้านตรวจคนเข้าเมืองสะเดาและปาดังเบซาร์ ปีพ.ศ.2546- 2547. มปท, 2547.

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสะเดา. สถิติการใช้ไฟฟ้า. สงขลา, 2547.

กัลปพฤกษ์ เกื้อเกตุ. การวางแผนพัฒนาความร่วมมือเพื่อรองรับการเติบโตการท่องเที่ยวชายแดน: กรณีศึกษาเมืองหนองคาย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

คอนซัลแตนท์ ออฟ เทคโนโลยี บริษัท จำกัด. โครงการวางแผนและจัดทำผังพื้นที่เฉพาะชุมชนชายแดนสะเดา จังหวัดสงขลา รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: มปท.,2547.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงาน. โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจปีนังและสงขลาโดยใช้ประโยชน์จากก้าวธรรมชาติ รายงานสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท., 2542.

คำนวน นวลสนอง. วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมในภาคใต้: ศึกษากรณีจังหวัดสงขลา. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ: ม.ป.ป, 2538.

โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่, 2529.

เงินริงกิต, วันที่ 16 ตุลาคม 2548, จาก www.geocity.com.

จัดสรรหาดใหญ่-จังหวัดสงขลาเพื่อแห่งอุตสาหกรรมรับเศรษฐกิจฟุ้ง. คลาสสิฟายด์ภาคใต้: 13. 30 มีนาคม-9 เมษายน 2547.

ด่านนอก-จังหวัดสงขลา นมสนั่นกว่า 1,000 ล้านบาท. คลาสสิฟายด์ภาคใต้.10 มกราคม พ.ศ.2548.

จุลชีพ ชินวรรณ. สู่สหัสวรรษที่ 3: กระแสการเมืองเศรษฐกิจโลกที่ไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์, 2542.

เฉลียว ฤกษ์จุฬิมล ใน พวงเพชร สุรัตน์กุล บรรณาธิการ. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542.

- ชนิดา วัลวุฒิกเกียรติ. *การทดลองการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่เด็กวัยรุ่นในจังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: มปป, 2524.
- ชปา จิตต์ประทุม. *ยุทธศาสตร์การค้าชายแดนไทย-มาเลเซีย*. ใน *วัชรินทร์ ยงศิริ(บรรณาธิการ), การค้าชายแดนไทย*, หน้า149-150. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งเรือง. ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และการเมืองจากการพัฒนาการท่องเที่ยว. *จุลสารการท่องเที่ยว* 15 (มกราคม-มีนาคม 2539): 32-41.
- ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งเรือง. *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว*. ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.
- ชฎานุตย์ คล่องสั่งสอน. *ความเชื่อด้านสุขภาพกับพฤติกรรมอนามัยของโสเภณีในการป้องกันโรคเอดส์ กรณีศึกษาที่บ้านด่านนอก อำเภอสะเดา สงขลา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.
- ชูสิทธิ์ ชูชาติ. *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่: ลานนาการพิมพ์, 2546.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. *วิถีไทย: การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: โครงการวิถีสรรค์, 2540.
- ณรงค์ เส็งประชา. *วิถีไทย (Thai Living)*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์. 2544.
- ดลมนรค์ บากา, พีรยศ ราฮิมมูลาและหะสัน หมัดหมาน. *ผลกระทบบางประการที่อาจเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาตามโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ (IMT-GT) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้: ศึกษากรณีจังหวัดสงขลา*. โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2542.
- ทวิวงศ์ ศรีบุรี. *ทิศทางการลงทุนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ*. *วารสารวิจัยสภาวะแวดล้อม* 20,1 (มกราคม-มิถุนายน 2541): 1-19.
- ธวัช ขวัญจิตร. *สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ : กรณีศึกษาความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาคระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซียและประเทศไทย*. สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- นิติตปริญญาโทสาขาภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์. *การศึกษาวิชาสัมมนาเชิงปฏิบัติการการวางแผนพัฒนาชนบท (Rural Development Planning Workshop) ในพื้นที่ ต.เกาะเกร็ด อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี*. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์สาขาภูมิศาสตร์การวางแผนการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2543.
- ไฟท์สภาคใต้. วันที่ 8 ตุลาคม 2544. จาก <http://www.focuspaktai.com/index.php?file>
- เบ็ญจา จิรภัทรพิมลและสารณีย์ ไทยานันท์. *ผลกระทบของการพัฒนาสังคมต่อชาวเขา*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

ประกิต กันยาบาล. นโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศึกษาเฉพาะกรณีการนำนโยบายไปปฏิบัติด้านสังคมจิตวิทยา. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532 .

ปิยนุช คงวิทยากุล. ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ปรีชา อุปโยคิน และสุริยา วีรวงศ์. ผลกระทบของการท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.

ปรีดา ประพฤติชอบ. สามเหลี่ยมเศรษฐกิจกับมุสลิมใต้. ในเอกสารการสัมมนาเรื่องโลกาภิวัตน์กับปัญหาสังคมไทย: ประเด็นการวิจัยในมิติวัฒนธรรม. วันที่ 21-22 กันยายน 2538 ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-รำไพพรรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

ผู้เข้ารับการศึกษาอบรม หลักสูตรนักวิจัยทางสังคมศาสตร์ รุ่นที่ 17. รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2525.

พรรณี จุฑานนท์. วันที่ 6 ตุลาคม 2547, จาก <http://human.rii.ac.th/Travel/page4.htm>

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) . การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2546.

มนตรี วัฒนประดิษฐ์. แนวโน้มภารกิจของคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่สอดคล้องต่อโครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.

มนตรี กรรพุมมาลย์. การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาการจัดการไร่นาชุมชนของชาวปกาสัย เกอญอในจังหวัดเชียงใหม่. ในเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการระดับชาติ สาขาสังคมวิทยา ครั้งที่ 1 , วันที่ 15-16 ธันวาคม 2543 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพมหานคร, 2543.

มหิดล มหาวิทยาลัย. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2529.

มานพ จิตภูษาและคณะ. ความร่วมมือระหว่างไทยและมาเลเซียในการปราบปรามกองกำลังที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยและมาเลเซีย. ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2525.

วรรณเพ็ญ อินทร์ขาว. การศึกษาถึงพัฒนาการของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา: กรณีอุโมงค์ประวัติศาสตร์เขาน้ำค้าง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. มปป, 2547.

- วนิดา วิชยประเสริฐกุล. ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- วิชัย เทียนน้อย. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยวไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2540.
- วิสูตร วิเศษจินดา และอรุวรรณ สุขเกษม 2538. อ้างถึงในปิยนุช คงวิทยากุล. ผลกระทบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อมของเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- วัดศรีวิเทศสังฆาราม โรงเรียน. แผนปฏิบัติงานโรงเรียนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ปีการศึกษา 2546. อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา, 2546.
- วัลยา โฟปาร์ตน์มณีและอารัญ บุญชัย. ท่องเที่ยว : บทบาทการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. วารสารเศรษฐกิจและสังคม 40,5(พฤศจิกายน-ธันวาคม 2546): 10
- วีรพล มณีพงษ์. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : ศึกษากรณีบ้านกุดรัง อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. กรุงเทพฯ: มปป, 2531.
- เยาวลักษณ์ ศรีสุขใส. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม-เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ชาวเลลังกา ภู่อ. เกาะลันตา จ. กระบี่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ระพีพรรณ ทองหล่อ และคณะ. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เป็นผลจากการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดน่าน. ในเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ประจำปี 2546 , วันที่ 8-9 กันยายน 2546 ณ ห้องประชุม 5209 อาคารสัมมนา 1.
- ศรัณยา วรากุลวิทย์. ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: เฟื่องฟ้า พรินต์ติ้ง, 2546.
- ศรัณยา บุญนาคและเกื้อกุล สุนันทเกษม. พยากรณ์อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยในพื้นที่โครงการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย. สงขลา : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.
- ศุภชัย เจริญวงศ์, ถอดรหัสการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการเมือง, 2544.
- ศุลกากรสะเดา ด่าน, สถิติคนเดินทางเข้า-ออก ปีพ.ศ.2541-2546, สงขลา : ม.ป.ท., 2546.
- ศูนย์ศึกษาเพื่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (IMT-GT Studies Center, Thailand). จาก <http://www.imt-gt.org/>

ศูนย์สุขภาพชุมชน ศรีประชาเขต. ผลการดำเนินงานประจำปี พ.ศ.๒๕๔๘ อำเภอสะเดา จังหวัด
สงขลา. สงขลา, 2548.

สงขลา. วันที่ 14 กันยายน 2547, จาก www.songkhla.go.th

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่น. รายงานการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการเมืองสังคม
และวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเยอ บ้านไทยดำ และบ้านไทยลาว: การศึกษาเปรียบเทียบ
เฉพาะกรณี. กรุงเทพฯ : มปป, 2530.

สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทยและสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การวิจัย
เชิงคุณภาพกับการศึกษาผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของโครงการพัฒนา. กรุงเทพฯ:
อรุณการพิมพ์, 2538.

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. โครงการศึกษาการจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรม
ท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-
2549). กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2544.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2540.

สายเมือง วิริยศิริ. ศาสตร์การพัฒนาคอนและสังคมตามแนวพระราชดำริ, วารสารสังคมสงเคราะห์
ศาสตร์ 10,1 (มกราคม-มิถุนายน 2545): 25.

สุจาวี จันทรสุข. ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสภาพเศรษฐกิจสังคมของประชาชนที่เคยย้ายถิ่น
และไม่เคยย้ายถิ่นในอำเภอเขาควง จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2541.

สุภางค์ จันทวานิชและคณะ. การย้ายถิ่นของผู้หญิงไทยไปเยอรมนี : สาเหตุ ชีวิตความเป็นอยู่
และผลกระทบในประเทศไทยและประเทศเยอรมนี. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่ง
เอเชีย สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สุภางค์ จันทวานิช. วิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

สุภางค์ จันทวานิช. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2540.

สุริชัย หวันแก้ว. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ใน สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

สุวี บุญญานุกพงศ์และคณะ. งานวิจัยเรื่องประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว : จุดเปลี่ยนแปลงของระบบ
ความสัมพันธ์ทางสังคม. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537.

สำนักความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้าภูมิภาค. เศรษฐกิจการพาณิชย์ 32,287(พฤษภาคม-
มิถุนายน 2544): 65-66.

สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. วันที่ 17 พฤษภาคม 2549. จาก

<http://www.nesdb.co.th>

- องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม. *แผนพัฒนาตำบลสำนักขาม (พ.ศ.2545)*. สงขลา: ม.ป.ท., 2545.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม. *แผนพัฒนาตำบลสำนักขาม (พ.ศ.2546)*. สงขลา: ม.ป.ท., 2546.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม. *แผนพัฒนาตำบลสำนักขาม (พ.ศ.2547)*. สงขลา: ม.ป.ท., 2547.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม. *แผนสามปี (พ.ศ.2548-2550)*. สงขลา: ม.ป.ท., 2547.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม. *เอกสารบรรยายสรุป อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา*. สงขลา: ม.ป.ท., 2547.
- อมรา พงศาพิชญ์. *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (วิถีวิทยาและบทบาทในประชาสังคม)*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- อมรา พงศาพิชญ์. *ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ*. ใน อุทัย ดุลยเกษม (บรรณาธิการ), *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*, หน้า14-15. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา, 2546.
- อภิชาติ ประสพรัตน์. *ผลกระทบจากแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย กรณีศึกษา แรงงานประมงในจังหวัดสมุทรสาคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- อำพร วิริยโกศล และคณะ. *กลยุทธ์ธุรกิจการค้าและการท่องเที่ยวชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย*. สงขลา: ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2542.
- อาคม พัฒิยะ ศ.พันธุ์ และคณะ. *รายงานการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมภาคใต้*. ทุนอุดหนุนการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2533-2535, ม.ป.ป: ม.ป.ท.

ภาษาอังกฤษ

- Becker. H. A. *Social impact assessment: method and experience in Europe, North America and the Developing World*. London: UCL Press ,1997.
- Douglas Pearce, 1981 อ้างถึงใน โครงการสังคมศาสตร์สิ่งแวดล้อม ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, *ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม* กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่, 2529.
- Erik Cohen. "The Sociology of Tourism: Approaches, Issues, Findings," in *The Sociology of Tourism: Theoretical and Empirical Investigations*, eds. Yiorgos Apostolopoulos, tella Leivadi and Andrew Yiannakis. London: Routledge, 1996.
- IMT-GT Studies Center. *Annual Report*. 1997-2003.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ศึกษาได้ทำการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 45 ราย ดังนี้

1) คนในพื้นที่ 14 ราย ประกอบด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้าน
2. กำนัน
3. เจ้าอาวาส
4. โต๊ะอิหม่าม
5. กะหย้า
6. ตาจวง
7. น้องแอน
8. ลุงปุ่น
9. บังแนน
10. พี่ทราย
11. ลุงพล
12. น้องแนน
13. ยี่เซ็ง
14. น้องเชิน

2) ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ ประกอบด้วยโรงแรม/ที่พัก 3 ราย สถานบันเทิง 2 ราย

ร้านค้า 3 ราย ร้านอาหาร 3 ราย รวมเป็น 11 ราย

1. ลุงสมชัย
2. ลุงจิระ
3. ลุงหนิง
4. ป้าสร้อย
5. นายม
6. พี่โชค
7. อาหยี่
8. พี่ไธ
9. อาพิเชษฐ

10. ลุงเม้ง

11. น้ำสาว

3) **ลูกจ้างในสถานประกอบการ** ประกอบด้วย คนเชียร์แขก 2 ราย ลูกจ้างร้านเสริมสวย 1 ราย พนักงานรักษาความปลอดภัย 1 ราย ผู้จัดการร้าน 1 ราย ลูกจ้างร้านขายของชำ 1 ราย รวมเป็น 6 ราย

1. น้ำป่าว

2. พี่วัตร

3. ลุงแพม

4. บังชาติ

5. พี่เซี่ยะ

6. น้ำบ๊ะ

4) **ผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม** ประกอบด้วย ทำสวนยางพารา จำนวน 3 ราย

1. โต๊ะฉิม

2. บังหละ

3. บังหลี

5) **เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง** รวมเป็น 11 ราย

-ในพื้นที่ ประกอบด้วย

1. ผู้กองด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา

2. หัวหน้าฝ่ายพิธีการด่านศุลกากรสะเดา

3. ผู้กำกับสถานีตำรวจภูธรอำเภอสะเดา

4. นายกองดีการบริหารส่วนตำบลสำนักขาม

5. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม

6. เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสุขภาพชุมชนศรีประชาเขต

7. รองผู้อำนวยการโรงเรียนวัดศรีวิเทศน์

-นอกพื้นที่ ประกอบด้วย

8. เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบายระดับจังหวัด

9. ปลัดอำเภอสะเดา

10. เจ้าหน้าที่กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอสะเดา

11. ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคใต้ เขต 1

ภาคผนวก ข แนวคำถามในการสัมภาษณ์

แนวคำถามสำหรับเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ

เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ เช่น เจ้าหน้าที่วิเคราะห์แผนและนโยบาย จังหวัดสงขลา ปลัดอำเภอสะเดา ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรอำเภอสะเดา นายกและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสำนักขาม หัวหน้าฝ่ายพิธีการด้านศุลกากรสะเดา เจ้าหน้าที่ด่านตรวจคนเข้าเมืองสะเดา ผู้บริหารสถานศึกษา เจ้าหน้าที่ด้านศุลกากร เจ้าหน้าที่กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอสะเดา เป็นต้น โดยผู้ศึกษามีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้

- ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
- ลักษณะของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของพื้นที่หรือการทำแผนพัฒนา
- โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม
- การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (ของเก่ากับของใหม่)
- จำนวนและ/หรือลักษณะทางประชากร
- จำนวนและ/หรือประเภทของแหล่งสถานบันเทิง
- โครงการที่เกิดขึ้นในพื้นที่ มีโครงการใดบ้างที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ
- ถนนที่กำลังปรับปรุงหรือการปรับปรุงภูมิทัศน์ เป็นเช่นไร
- ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่
- การศึกษาของเยาวชนในพื้นที่
- ความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แนวคำถามสำหรับคนในพื้นที่

คนในพื้นที่ที่ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ เช่น ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ พนักงาน ลูกจ้างในสถานประกอบการ ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นต้น โดยผู้ศึกษามีแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนรวมทั้งข้อมูลทางกายภาพของพื้นที่ ภูมิศาสตร์ ภูมิประเทศ ประชากร

- หมู่บ้านนี้ตั้งขึ้นเมื่อใด
- ชื่อหมู่บ้านมีความหมายอย่างไร
- ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านเป็นเช่นไร
- สภาพภูมิประเทศ ของที่เป็นเช่นไร เช่นมีที่นาไหม เป็นนาประเภทใด มีที่ราบไหม มีห้วยหนองคลองอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่
- ภาษาที่ใช้สื่อสารกันภายในหมู่บ้าน
- จำนวนครัวเรือนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
- จำนวนประชากรจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
- แต่ก่อนสภาพหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์ไหม แล้วปัจจุบันนี้เป็นเช่นไร
- การขยายตัวของหมู่บ้านจากอดีตจนถึงปัจจุบันเป็นเช่นไรและทำไมถึงเป็นเช่นนั้น
- เมื่อตั้งหมู่บ้านแล้วมีคนย้ายถิ่นเข้า/ออกในหมู่บ้านนี้ไหม มีสาเหตุการย้ายอะไรบ้างและในปัจจุบันนี้ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นหรือมีการอพยพมาจากที่อื่น
- การบริการภายในชุมชน เช่น โรงเรียน สถานีอนามัย ที่ทิ้งขยะ เป็นต้น
- ไฟฟ้า น้ำประปา ของหมู่บ้านเริ่มมีเมื่อไร ได้มาอย่างไร หน่วยงานไหนเป็นคนดำเนินการ
- การคมนาคม เดิมเส้นทางการเดินทางเป็นอย่างไร ทั้งระหว่างภายในหมู่บ้าน ระหว่างหมู่บ้านเข้าอำเภอหรือจังหวัด แล้วในปัจจุบันนี้สภาพถนนมีการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยแค่ไหน การเดินทางได้รับความสะดวกขึ้นหรือไม่
- มีรถโดยสารในหมู่บ้านมาตั้งแต่เมื่อไหร่ โดยสารจากไหนไปไหน ระยะทางกี่กิโลเมตร แล้วปัจจุบันนี้มีรถกี่เที่ยวต่อวัน ค่าโดยสารเท่าไร

2. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจ

- อาชีพเดิมและระยะเวลาในการประกอบอาชีพเดิม
- รายรับและรายจ่าย
- ปัจจุบันนี้ยังประกอบอาชีพเดิมหรือเปลี่ยนจากอาชีพเดิมมาสู่อชีพใหม่แล้ว หากใ้ออาชีพนั้นเป็นอาชีพหรือธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือไม่และได้เปลี่ยนอาชีพนั้นหรือเริ่มธุรกิจใหม่เมื่อไหร่
- รายรับและรายจ่ายในขณะที่ประกอบอาชีพหรือธุรกิจใหม่
- สาเหตุหรือแรงจูงใจของการเปลี่ยนอาชีพหรือการเริ่มธุรกิจใหม่เกิดมาจากอะไร
- แหล่งที่มาของเงินทุนที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพหรือธุรกิจใหม่
- ความรู้ในการจัดการที่นำมาใช้ในการประกอบอาชีพหรือธุรกิจ
- มีการจ้างแรงงานในกิจการหรือไม่ หากมีแรงงานในกิจการเป็นคนในพื้นที่ (หมายถึงเป็นแรงงานภายในจังหวัดสงขลาหรือจังหวัดภายในภาคใต้) หรือเป็นคนที่ย้ายถิ่นเข้ามา (หมายถึงเป็นแรงงานจากภาคอื่นๆของประเทศหรือจากประเทศอื่น)
- ทักษะ ความรู้ ความสามารถของแรงงานในกิจการเป็นอย่างไร
- ค่าครองชีพที่มีในหมู่บ้าน
- ราคาที่ดินของหมู่บ้านเปรียบเทียบกับในอดีตกับปัจจุบัน

3. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบสังคม วิถีชีวิต ค่านิยม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

- ขนาดของครอบครัวและลักษณะของครอบครัว
- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว
- การใช้เวลาว่าง และกิจกรรมที่ทำร่วมกับครอบครัวเมื่ออยู่ด้วยกัน
- ความสัมพันธ์ การติดต่อ การไปมาหาสู่กับเพื่อนบ้านในชุมชน
- การให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้านในกิจกรรมต่างๆ และลักษณะของการช่วยเหลือเช่น งานบวช งานบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น
- การร่วมงานประเพณี และการสืบทอดงานประเพณี ทั้งในเรื่องของเวลา รูปแบบ และกระบวนการ
- รูปแบบของการกินอาหาร และประเภทของอาหารที่รับประทานในอดีตและในปัจจุบัน
- แหล่งที่มาของอาหาร และการซื้ออาหาร

- ลักษณะของสิ่งของเครื่องใช้ และสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านแบบเดิมเป็นอย่างไร มีอะไรที่เปลี่ยนไป และมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตแบบใหม่หรือไม่ อย่างไร
- สถานที่ที่ใช้ในการพักผ่อน และเวลาที่ใช้ในการพักผ่อน มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่ อย่างไร
- การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเป็นผลบวกหรือผลลบ
- วิถีชีวิตด้านสังคมในอดีตกับปัจจุบัน เป็นเช่นไร ทั้งในด้านผลดีและผลเสีย
- ค่านิยมที่มีในหมู่บ้านคืออะไร มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือไม่

4. ผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

- ท่านรู้จักโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจหรือไม่ หากท่านรู้จักท่านทราบไหมว่าเป็นโครงการเกี่ยวกับหรือมีเรื่องใดที่ถูกพัฒนาเป็นพิเศษ
- ท่านทราบหรือไม่ว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นแผนการพัฒนาในระดับจังหวัดและระดับประเทศ
- การท่องเที่ยวเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ตั้งแต่เมื่อใด
- รูปแบบของการท่องเที่ยวเป็นแบบไหน
- กลุ่มคนที่เดินทางมาท่องเที่ยวคือกลุ่มใด ส่วนใหญ่เป็นชนชาติไหนและเข้ามาท่องเที่ยวในลักษณะใด
- การท่องเที่ยวที่เข้ามาส่งผลกระทบต่อตัวท่านและคนในชุมชนหรือไม่ และเป็นผลกระทบทางด้านไหน
- คนที่ย้ายถิ่นเข้ามาที่นี่ เป็นการย้ายเข้ามาเพื่อพักอาศัยหรือเพื่อประกอบอาชีพ
- หากเป็นการย้ายมาเพื่อประกอบอาชีพ อาชีพดังกล่าวคืออาชีพใด
- การย้ายถิ่นเข้ามาของกลุ่มคนดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อตัวท่านหรือไม่
- ท่านคิดว่าหมู่บ้านของท่านมีชื่อเสียงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวด้านใดและภาพพจน์ของการท่องเที่ยวในหมู่บ้านของท่านเป็นเช่นไร
- ในหมู่บ้านของท่านมีการพัฒนาทางการท่องเที่ยวหรือไม่ หากมีการพัฒนาจะเป็นการพัฒนาในด้านใดและอย่างไร
- เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาส่งผลให้มีปัญหาค่าครองชีพ สินค้าและบริการขึ้นราคาหรือไม่ อย่างไร

- ในหมู่บ้านของท่านมีเรื่องการมีค่านิยมผิดๆ ซึ่งเกิดจากการเลียนแบบนักท่องเที่ยวหรือไม่
- ท่านคิดว่ากิจกรรมด้านลบที่มักเกิดขึ้นเสมอเมื่อมีการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อย่างเช่น การเอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ปัญหาโสเภณี การพนัน สารเสพติด อาชญากรรม เป็นต้น เกิดขึ้นในหมู่บ้านท่านบ้างหรือไม่อย่างไร
- ปัจจัยที่สนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในความคิดของท่านเป็นเช่นไร
- การพัฒนาการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลกระทบต่อตัวท่านอย่างไรบ้าง และเป็นผลกระทบทางด้านบวกหรือด้านลบ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอริฏฐาน พงศ์พิศาล เกิดเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ.2523 ที่จังหวัดพัทลุง จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาประวัติศาสตร์ เกียรตินิยมอันดับสอง คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2545 และได้เข้ารับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย